

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTA DERECELİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM OKULLARINDA ÖĞRENCİ
ALGILARINA GÖRE, ÖĞRENCİLERİN ŞİDDET EĞİLİMLERİNİN
NEDENLERİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Alaaddin YATMAZ

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

İstanbul, 2009

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTA DERECELİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM OKULLARINDA ÖĞRENCİ
ALGILARINA GÖRE, ÖĞRENCİLERİN ŞİDDET EĞİLİMLERİNİN
NEDENLERİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Alaaddin YATMAZ

**Danışman
Doç. Dr. Halil EKŞİ**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

İstanbul, 2009

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

Orta Dereceli Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarında
Öğrenci Algılarına Göre, Öğrencilerin Şiddet Eğilimlerinin
Nedenleri: Nitel Bir Araştırma

Alaaddin YATMAZ

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Halil EKŞİ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİRİN

Üye

Dr. Mustafa DİRAR

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 18.02.2009

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	İV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
ÖNSÖZ	X
ABSTRACT.....	XI
ÖZET	XII
BÖLÜM 1	1
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	7
1.4. SAYITLILAR	7
1.5. SINIRLILIKLAR.....	8
1.6. OPERASYONEL TANIMLAR	8
1.6.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları:	8
1.6.2. Meslek Alanı:	8
1.6.3. Bölüm:	8
1.6.4. Atölye:	8
1.6.5. Meslek Seviyesi:	9
1.6.6. Veli:	9
1.6.7. Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman):.....	9
1.6.8. Sınıf Rehber Öğretmeni:	9
1.6.9. Mağdur:.....	9
1.6.10. Zorba:	9
2. KURUMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. MESLEKİ TEKNİK EĞİTİM	10
2.1.1. Meslekî ve Teknik Eğitimin Amaçları.....	10
2.1.2. Meslekî ve Teknik Eğitimin Önemi.....	10
2.1.3. Türkiye'de Meslekî ve Teknik Eğitim	11
2.1.4. Endüstri Meslek Liseleri	11
2.1.5. Teknik Liseler	12
2.1.6. Anadolu Teknik ve Meslek Liseleri.....	13
2.1.7. Atölye Özellikleri ve Atölyede Öğretmen Öğrenci İlişkisi	14
2.2. ŞİDDET ve SALDIRGANLIKLA İLGİLİ KAVRAMLAR.....	15
2.2.1. Şiddet	15
2.2.2. Saldırganlık	24
2.3. ŞİDDET DAVRANIŞLARININ ÖRGÜTSEL KÜLTÜRE ETKİLERİ.....	33
2.3.1. Örgüt Kültürü ve Örgüt İklimi.....	34
2.3.2. Örgütsel Güdülenme/Motivasyon.....	36
2.3.3. Örgütsel Bağlılık/Örgütsel Adanma	39
2.3.4. İş Tatmini/İş Doyumu	40
2.3.5. Örgütsel Sosyalleşme.....	42
2.3.6. Örgütsel Adalet	42
2.3.7. Örgütsel Etik	43

2.3.8.	Örgütsel İletişim	43
2.3.9.	Örgütsel Stres.....	45
2.3.10.	Duygusal Zeka	46
2.4.	OKUL KÜLTÜRÜ İÇİNDE ŞİDDET	47
3.	NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	54
3.1.	ARAŞTIRMANIN DESENİ/MODELİ	54
3.2.	ÇALIŞMA GRUBU	55
3.3.	VERİ TOPLAM ARACI	56
3.3.1.	Mülakat Kayıtları	56
3.4.	Araştırma Süreci	60
3.5.	Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	61
3.6.	ARAŞTIRMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	65
3.7.	ARAŞTIRMANIN ARAŞTIRMACIYA KAZANDIRDIKLARI	66
4.	BULGULAR VE YORUM.....	67
4.1.	KİŞİSEL BİLGİLER	67
4.1.1.	Araştırmaya katılan gençlerle İlgili Kişisel Bulgular	67
4.1.2.	Gençlerin Kendi Kişiliklerin Tanımlamalarına Yönelik Bulgular	67
4.2.	AİLE YAŞAMINA DÖNÜK BULGULAR.....	69
4.2.1.	Ailedeki Kardeş Sayısına Yönelik Bulgular	69
4.2.2.	Ailedeki Çalışan Sayısı , Meslek Grupları, Gelir Durumuna Ait Bulgular	70
4.2.3.	Ailenin Yaşadığı Yer, İkamet Ettiği Konut Durumu Hakkındaki Bulgular:.....	72
4.2.4.	Ailenin Göç Etme Durumuna Yönelik Bulgular	73
4.2.5.	Gençlerin Aileleriyle Birlikte Yaşaması Durumuna Yönelik Bulgular:.....	74
4.2.6.	Gençlerin Anne,Baba,Kardeş Eğitim Düzeyi Durumuna Ait Bulgular:.....	76
4.2.7.	Gençleri Aileleri Yanında Mutlu ve Değerli Hissettiren Anılara Ait Bulgular	77
4.2.8.	Gençleri Aileleri Yanında Mutsuz, Değersiz ve Küçük Düşüren Anılara Yönelik Bulgular.....	80
4.2.9.	Aile Yaşamına Dönük Bulgular.....	85
4.3.	OKUL YAŞAMINA YÖNELİK BULGULAR	102
4.3.1.	Gençlerin Okul Başarısı, Arkadaş ve Öğretmen İlişkilerine Yönelik Bulgular	102
4.3.2.	Gençlerin İnternet Tutumlarına Yönelik Bulgular.....	114
4.3.3.	Öğrencilerin Bakış Açısıyla Şiddetin Tanımı	121
4.3.4.	Gençlerin Okul Yaşamında Şiddetle Karşılaşma Durumlarına Yönelik Bulgular	123
4.3.5.	Gençlerin Algılarına Göre Kız/Erkek Arkadaş Sorunu	127
4.3.6.	Öğretmenlerin ve Okul Yönetiminin Yaşanan Şiddet Olaylarındaki Rollerine Ait Bulgular	132
4.3.7.	Gençlerin Algılarına Göre Şiddet Eğiliminde Medyanın Etkisi	151
4.3.8.	Gençlerin Algılarına Göre Şiddet Eğiliminde Yoksulluk Etkeni	158
4.3.9.	Öğrencilerinin Boş zamanlarını Değerlendirme Etkinlikleri ile İlgili Bulgular	161
4.3.10.	Öğrencilerinin Gençlik/Delikanlılık Duygularının Ağır Basması ile İlgili Bulgular	164
4.3.11.	Velilerin Gençlere Yönelik Tutumlarına Ait Bulgular:	166

4.3.12.	Gençlerin Meslek Liselerini Tercih Nedenlerine Dair Bulgular.....	171
4.3.13.	Meslek Liselerinde Yaşanan Şiddet Olaylarında Meslek Derslerinin Yoğunluğu ve Öğrenci Başarısına Dair Bulgular	176
4.3.14.	Atölye Laboratuvar Derslerindeki Öğretmen Öğrenci İlişkileri ile Kültür Derslerindeki Öğretmen Öğrenci İlişkilerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	185
4.3.15.	ÖSS Sınavlarında Meslek Lisesi Öğrencilerinin Karşılaştıkları Katsayı Uygulamasının Öğrencilerin Gelecek Kaygılarına Yönelik Bulgular	191
4.3.16.	Meslek Liselerinin Öğrencilerin Bakış Açılıyla Kurumsal Yeterliliğine Dair Bulgular	196
4.3.17.	Atölye Laboratuvar Öğretmenleri ile Öğrenciler Arasındaki Öğretmen Öğrenci İlişkisinin Usta Çırak Arasındaki İlişki Benzerliğine Ait Bulgular	202
4.3.18.	Atölye Laboratuvarlarda bulunan delici kesici aletlerin öğrenciler tarafından kolay erişilebilen yerlerde olması ve öğrenciler arasında görülen şiddete etkilerine yönelik bulgular	205
4.3.19.	Disiplin Cezalarının Uygulanmasına Yönelik Bulgular	206
4.3.20.	Gençlerin Algılarına Göre Öğrenci, Veli, Okul Sözleşmelerine Dair Bulgular	215
4.3.21.	Okul İçerisinde ve ya Okul Dışında Yapılacak Olan Sosyal Faaliyetlere Dair Bulgular:	215
4.3.22.	Okullarda Kullanılan Güvenlik Kameralarına Dair Bulgular	220
4.3.23.	Özel Güvenlik Görevlileri ile İlgili Bulgular.....	222
4.3.24.	Nöbetçi Öğretmenler ve Nöbet Görevleriyle İlgili Bulgular	224
4.3.25.	Devamsızlıklar ve Devamsızlık Afları İle İlgili Bulgular	226
4.3.26.	Suça Karışan Öğrencilere Öğretmenlerin Ceza Olarak Şiddet Uygulanmasına Yönelik Bulgular	229
4.3.27.	“Şiddeti Önlemek İçin; Öğretmen Dövmelidir” Diyen Öğrencilerle İlgili Bulgular:	236
4.3.28.	Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerde Saygınlık Oluşumuna Yönelik Bulgular.	240
4.4.	ARKADAŞ VE SOSYAL ÇEVRE YAŞAMINA DÖNÜK BULGULAR	241
4.4.1.	Arkadaşlar Arasında Grup ve Çeteleşme Durumuna Yönelik Bulgular....	241
4.5.	ŞAHSI TANIMAYA VE SUÇ BİLGİLERİNİ ANALİZ ETMEYE DÖNÜK BULGULAR.....	249
4.5.1.	Günlük Yaşantılarında Gençlerin Duygu ve Düşüncelerine Ait Bulgular	249
4.5.2.	Televizyon Programları/Dizilerinin Gençlerin Günlük Yaşantılarını Nasıl Etkilediğine Dair Bulgular	252
4.5.3.	Şiddetin Nedeni Olarak; Madde Bağımlılığı ile İlgili Bulgular	258
4.5.4.	Gençleri Suç İşlemeye İten Nedenlere Ait Bulgular	262
4.5.5.	Gençlerin Suç Karşısında Yasal Olarak Karşılaşacağı Durumlarla İlgili Algıları	280
4.5.6.	Gençlerin Şiddet Uygulamadan Önce Karşı Tarafla Olayı Güzellikle / Tatlılıkla Çözecek Bir Temasta Bulunmalarına Dair Bulgular	282
4.5.7.	Suç ya da Şiddet Karşısında Gençlerin Neler Hissettiklerine Dair Bulgular ..	283
4.5.8.	Gençlerin Şiddet Uyguladıktan Sonra Neler Hissettiklerine Dair Bulgular: ...	284
4.5.9.	Gençlerin İşledikleri Suçun Vicdanlarındaki Olumsuz Etkilerini Azaltmak İçin Yaptığı Şeylere Dair Bulgular	285

4.5.10. Şiddetin Toplumsal Yapıya Verdiği (Maddî/Manevî) Zararları Hakkındaki Bulgular	286
4.5.11. Gençlerin Algılarına Göre Şiddet Uygulayan Kişilerin Sence Ortak Özellikleri	287
4.5.12. Gençlerin Empati Kurmayla İlgili Algıları	288
4.6. ŞİDDET MAĞDURU OLMASIYLA İLGİLİ SORULAR.....	289
4.6.1. Şiddete Maruz Kalmanın Sebeplerine Dair Bulgular	290
4.6.2. Şiddet mağduru (şiddete uğrayan taraf) olmamak için sence insanlar ne yapmalıdır?	291
4.6.3. Şiddet Uygulamadan “şiddetin önlenilebileceği” veya “problemlerin çözülebileceği” Hakkındaki Bulgular	295
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	298
EKLER	328
EK-1: BETİMSSEL KAYIT	328
EK-2 : MÜLAKAT FORMU	329
KAYNAKLAR	338
ÖZGEÇMİŞ	343

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
A.Y.	Alaaddin YATMAZ
Akt:	Aktaran
Vb.	Bunun gibi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil:2.1: Güvensiz (Çekingen) İnsanın Kısır Döngüsü	22
Şekil 2.2: Örgüt Kültüründe İki Boyut	35
Şekil 2.3: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	38
Şekil 2.4: Örgütsel Bağlılığı Etkileyen Faktörler	39
Şekil 2.5. Savunucu ve Açık İletişim	44
Şekil 3.1: Araştırma Probleminden Bulgulara Kadar Çalışma Plânı	60
Şekil 3.2: Araştırmamızda Kullanılan Nitel İçerik Analizinin Akış Modeli	64

ÖNSÖZ

Şiddet olgusu çok yönlü bir olgudur. Tek bir neden şiddeti doğurmaz. Okullarda yaşanan şiddetin asıl nedenini okul dışında bir yerlerde aramak daha doğru olacaktır. Şiddet toplumsal bir sorun ve başlıca nedenleri de; manevi değerlerdeki erozyon, gençlerin aile ortamından kopukluğu, gençlere yapılan tacizler, şiddet ihtiva eden toplumsal kültür, materyalist kültür, yoksulluk, medya, ergenlik problemleri, gençlik delikanlılık duygularının ağır basması, olumsuz öğretmen/yönetim tutumları, ders dışı eğitim faaliyetlerinin yetersizliği, sosyal ve kültürel faaliyetlerinin yetersizliği ve meslek liselerinin kurumsal yetersizlikleri olarak özetlenebilir.

Öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarının nedenlerinin tespiti ve konuyla ilgili alınacak önlemler, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının işlevlerini yerine getirmelerinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Çalışmam boyunca bana destek veren tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Halil EKŞİ başta olmak üzere görüşlerinden ve nitel araştırma konusundaki tecrübelerinden yararlandığım Sayın Dr. Erkan YAMAN'a ve araştırmamda veri kaynağı olan öğrencilere teşekkürlerimi sunarım.

Alaaddin YATMAZ

ABSTRACT

The Reasons of Students Violence Tendencies According to Students Perceptions at Secondary Vocational and Technical Education Schools: A Qualitative Research

Violence fact has been one of the most popular subject matters nowadays. Violence at school points to the violence at education, especially at school. At that point, the children are not only the executives but also the victims of violence. The study is carried out at qualitative pattern on the students who are being taught at professional high schools in Ümraniye, İstanbul in the years 2007/2008. At our study, findings about the reasons of “students’ violence tendency according to students’ perceptions” at the violence facts happening at schools have been identified. The phenomenology pattern of qualitative research patterns which is suitable to the research’s nature and structurally ‘standardized open-ended interview methods have been used. Moreover, realist tale technique as a tale technique has been used. As a result, it has been sorted out that the basic reasons of violence behaviours are the erosion of spiritual values, sociological culture containing violence, materialist culture, the youth’s being far away from family environment and lack of communication within family.

The determination of the reasons of violence among the students at these schools and the precautions about this matter will provide important contributions for professional and technical associations to fulfill their functions and roles.

Keywords: violence at school , school bullying , aggressiveness, phenomenology

February, 2009

Alaaddin YATMAZ

ÖZET

Orta Dereceli Mesleki Ve Teknik Eğitim Okullarında Öğrenci Algılarına Göre, Öğrencilerin Şiddet Eğilimlerinin Nedenleri: Nitel Bir Araştırma

Şiddet olgusu, günümüzde en çok ilgi gösterilen konulardan biri haline gelmiştir. Okulda şiddet, eğitimde ve özellikle okulda karşılaşılan şiddete işaret eder, bu noktada çocuklar hem şiddetin uygulayıcısı, hem de şiddetin mağdurudurlar. Çalışma 2007/2008 yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesi meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde nitel desende oluşturulmuştur. Araştırmamızda sosyal gerçeklerden biri olan okullarda yaşanan şiddet olaylarında “öğrenci algılarına göre öğrencilerin şiddet eğilimleri” nedenlerine dair bulgular belirlenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan ‘olgubilim (Phenomenology) deseni’ ve yapı bakımından ‘standartlaştırılmış açık uçlu mülakat’ kullanılmıştır. Ayrıca hikaye biçimlerinden gerçekçi hikaye (realist tales) tekniği kullanılmıştır. Şiddet davranışlarının temel nedenlerinin manevi değerlerin erozyonu, şiddet ihtiva eden toplumsal kültür, materyalist kültür ile gençlerin aile ortamından kopukluğu/Aile ilgisizliğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarının nedenlerinin tespiti ve konuyla ilgili alınacak önlemler, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının işlevlerini yerine getirmelerinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: okulda şiddet, okul zorbalığı, saldırganlık, olgubilim

Şubat, 2009

Alaaddin YATMAZ

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Türk milli eğitiminin genel amaçlarından biri, Türk Milleti'nin bütün bireylerini “hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip ... topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir”. Bu amacın gerçekleşebilmesi için aileden başlamak üzere sistemin tüm boyutlarında bireylere özgür düşünebilmelerini ve düşüncelerini ifade edebilmelerini sağlayacak özgür ortamların sunulması gerekir. Özgür düşünce; kısıtlamalar, sınırlamalar olmayan, dogmaların, kısıtlayıcı, sınırlayıcı, buyrukçu etkilerinin karşısında, güveni otoriteye sığınmada değil, kendinde arayan düşüncedir. Bilimsel düşünce; kanıtlayan, gözlemleyen, yorumlayan ve eleştiren düşünce biçimidir. Çağın gerekleri doğrultusunda belirlenmiş bu amaçlar, aynı doğrultuda öğretim programı, öğretim yöntemi ve öğretmen nitelikleri gerektirir (Sayın, 1990, s.34).

Türk milli eğitiminin amaçlarında ifadesini bulan “hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip ...” bireyler yetiştirmek demek, bağımsız, araştırmacı, yapıcı, üretken kısaca çağdaş insan yetiştirmek demektir. Ancak bu özellikte bireylerden oluşmuş toplumlarda demokrasi yaşar, gelişir. Şu var ki bu özelliklere sahip bireyi yetiştirmek için de demokratik ortamlar gerekir. Baskı yöntemleri uygulayarak hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip bireyler yetiştirilemez. “insana özgü soru sorma tutkusunu daha da geliştiren, eleştirel düşüncüyü destekleyen, öğretmen-öğrenci diyalogunu sağlayan eğitimin gerçekleştiği bir ülkede, özgür ve bilimsel düşünceyle birlikte demokrasi de güçlenecektir”(Sayın, 1990, s. 34).

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu nedenle şiddet olgusunu tanımlamak ve ortaya çıkarmak da kolay olmamaktadır. Kendini çok farklı biçimlerde gösterebilen şiddet olgusu, günümüzde gerek bireysel ve gerekse toplumsal boyutta sık sık karşılaşılabileceğimiz bir olgudur. Baskı, eziyet, korkutma, sindirme, öldürme, cezalandırma, başkaldırı, her toplumda derece derece fakat sürekli bir biçimde günlük yaşamda rastlanan şiddet türleridir (Tezcan, 1997, s.107).

Sosyolog H.L.Nieburg şiddeti, “kişileri yaralamaya veya malları yok etmeye yönelik doğrudan veya dolaylı eylem” olarak tanımlamaktadır. H.D.Graham ve T.R.Gurr ise “Dar anlamda şiddet, insanı yaralamaya, mala zarar vermeye yönelik bir davranış” olarak tanımlamaktadırlar. Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya bir kaç doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya bir kaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır (Polat, 2001, s.6).

Kitleler içerisindeki şiddet davranışının kimler tarafından yapıldığı karmaşıktır. Bu tip olgularda pek çok sorumlu bulunabilir. Böylece sorumlu sayısı arttıkça sorumluluk bölünür, dağılır ve azalır. Bu tip olgularda şiddet olayı, iki düşmanın çarpışması değildir. Artık bu tip olaylar, adsız (anonim) bir düzeneğin, sorumluluğunu kimsenin yüklenmediği bir etkinliği haline dönüşür (Polat, 2001, s.6,7). Okullardaki şiddet olgusunu da bu bakış açısından değerlendirebiliriz. Sorun ve sorumlu sayısının fazlalığı problemi büyütmede ve bir o kadar da çözümsüzleştirmektedir.

Stein (1997) eğitim sistemindeki şiddet olgusu her ne kadar karmaşık olsa da, eğitim çerçevesindeki saldırganlık konusunda herkesin hemfikir olduğunu “Biz yalnızca çocuğumuz için en iyisini istiyoruz” şeklinde eleştirel bir üslupla ele almıştır.

Bir kesin kanıdan hareket ederek, çocukların davranışlarındaki saldırganlığın nedenleri merak edilmemekte, “doğru zamanda atılan bir tokadın ne zararı olabilir ki?” veya “ara sıra bayağı azarlamak zorunda kalıyorum” gibi sözlerle çoğu yetişkin saldırgan eğitim tarzını haklı göstermeye çalışmaktadır. Çünkü eğitim çerçevesinde uzun zamanlardan beri süregelen alışkanlıklardan edinilen bir hak, ana-babalara çocuklarını “terbiye etmek” için geniş bir hareket imkanı sağlıyor. Kuşaktan kuşağa günümüze dek başarıyla yürütülen bir şey nasıl zararlı olabilir ki? (Stein,1997, s. 20). sözleri şiddet ihtiva eden toplumsal kültürün aile ayağını oluşturmaktadır.

Ayrıca Şahin ve Beyazova (2001), yaptıkları araştırmalarda; anne baba yaşının çok genç olmasının, işsizlik ve ekonomik sıkıntıların, aile içi geçimsizlik, alkol ya da uyuşturucu kullanımının, çok çocuklu aile, ana babada ruhsal bozukluk gibi etmenlerin, aile içinde çocuğun şiddete maruz kalmasını artırırken; okulda da öğretmenin kişilik bozukluğu,

kalabalık sınıflar, sosyal baskılar ve disiplin yöntemi olarak dayanın kabul görmesi gibi nedenlerin şiddete yol açtığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Şiddetin nedenleri üzerinde farklı görüşler bulunmaktadır. Polat'a (2001, s.14,15) göre ancak çok yönlü bir araştırmanın yapılması, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörlerin incelenmesi ile kurbanlar, saldırganlar ve koşullar hakkında bilgi edinilebilir. Biyolojik faktörlerin incelenmesinde öne sürülen nedenler bu tür suçu işleyenlerin çoğunun genç erkekler olmasının şiddetin, erkeklik hormonu ve yaşı getirdiği biyolojik değişimlerle ilgisi olduğunun göstergesi sayılabileceği şeklindedir. Ancak biyolojik faktörlerin tek başına belirleyici olmadığını da belirtmek gerekir. Psikolojik yaklaşımda ise, bu konuda iki teori öne sürülmektedir. Bunlardan birisi sosyal öğrenme teorisine göre bu tür davranışların taklit yoluyla ve ödül-ceza mekanizmasıyla öğrenildiğidir. Gelişimsel teoriye göre ise; şiddeti azaltan etkenler olduğu sürece görülme olasılığı da azalır. Bunlar; çocuk ile onu yetiştiren arasındaki sevgi bağı, istismardan ve aşırı sert disiplinlerden uzak bir çocukluk dönemi ve esnek bir iç kontrolü güçlendiren deneyimlerin varlığı gibi etkenlerdir. Sosyolojik yaklaşıma göre şiddetin nedenlerinin 4 temel grupta incelenmesi gerekir. Bunlar kültürel, yapısal, ilişkisel ve ekonomik etkenlerdir. (1) Kültürel nedenlere göre şiddet toplumdaki bazı durumlarda ve belli şahıslara karşı kullanımının kabul gördüğü ve bu çarpık yargının kuşaktan kuşağa aktarıldığını savunmaktadır. (2) Yapısal neden yoksulluğun ve olanaksızlıkların insanları kanuni olmayan yollardan isteklerine ulaşmaya ve şiddet kullanmaya ittiğini öne sürmektedir. (3) İlişkisel yaklaşımda ise şiddetin bir dizi tahriksel davranış ve sözler sonucunda ortaya çıktığı teorisi öne sürülmektedir. Buna göre eğer ortamda şiddete yönelik davranışlar varsa bunu gören diğer kişiler de bundan etkilenecek aynı davranışa yönelecektir. (4) Ekonomik yaklaşım, kişilerin şiddet sonucunda elde edeceklerinin kar ve zarar hesabını yaparak bu tür davranışlara yöneldiklerini öne sürmektedir. Bu tür davranışlar daha çok alkol ve uyuşturucu bağımlılarında kendilerine bunları elde etmek için yaptıkları olgularda gözlenmektedir. Yukarıda sıralanan nedenlerin hemen hepsinin eğitim sürecine yansımaları mevcuttur.

Türk eğitim sisteminde öğretmen-öğrenci ilişkilerinin öğrencinin "itaat" etmesi çerçevesinde belirlenmiştir. Öğretmenin temel görevi öğrencilerde hedefler doğrultusunda istendik davranış değişikliğini meydana getirmektir. Son yıllarda öğretmen, yönetici ve velilerin en önemli sorunlarından biri okullarda istenmedik, öğrenme ortamını bozucu öğrenci davranışlarının artmasıdır. İstenmedik davranışların başında şiddet davranışları

gelmektedir. Kuşkusuz öğrencilerin bu davranışları bir yandan eğitim ve öğretimin niteliğini olumsuz yönde etkilerken, bir yandan da öğretmenleri her geçen gün yıldırmakta ve bazen çözüm bulamadıkları için çaresiz bırakmaktadır (Erden, 2003, s.14). Öyle ki öğretmen yılgınlığının sonucunda amaçlarından uzak yetişmiş öğrenciler okullardan mezun olmaktadır.

Yapılan "Okullarda Şiddet" konulu bir ankette, okullarda yaşanan şiddetin en önemli nedeninin "manevi değerlerdeki yozlaşma" olduğu ortaya çıkmıştır. Ankete katılan 9 bin 683 kişi, okulda şiddet sebebini yüzde 55.6 ile "manevi değerlerdeki yozlaşma" olarak bildirmiştir. Şiddetin ortadan kaldırılması için polisiye tedbirlerin dahi gündeme geldiği bir ortamda vatandaşlar, polise tedbirlerin en son önlem olduğunu belirtirken, manevi değerlerdeki yozlaşmaya paralel olarak yüzde 21 ile "Aile içindeki eğitim yetersizliği"ni de sebep olarak bildirdi. "Memurlar.net" adlı internet sitesindeki ankete 1 günde 9 bin 683 kişi katıldı. *"Son zamanlarda okullarda artan öğrenciler arasındaki şiddet olaylarını neye bağlıyorsunuz?"* sorusu yöneltilerek, bununla ilgili, "Manevi değerlerdeki yozlaşma", "Aile içindeki eğitim yetersizliği", "Ceza kanunlarındaki yetersizlik", "Eğitimdeki yetersizlik", "Diğer etkenler ve Güvenlik yetersizliği" kategorilerinden oluşan 6 seçenek sunuldu.

Rekor düzeyde katılımın gerçekleştiği ankette yer alan sonuçlar ise:

- Manevi değerlerdeki yozlaşma: 5 bin 385 oy ve % 55.6
- Aile içi eğitimdeki yetersizlik: 2.032 oy ve % 21.0
- Ceza kanunlarındaki yetersizlik: 1.098 oy ve % 11.3
- Eğitimdeki yetersizlik: 840 oy ve % 8.7
- Diğer: 185 oy ve yüzde 1.9 şeklindedir.

<http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=215851> (Erişim:04 Nisan 2007 Salı 10:57)

Sonuç olarak; şiddet olgusu çok yönlü bir olgudur, tek bir neden şiddeti doğurmaz. Şiddet toplumsal bir sorundur ve çevreden kaynaklanmaktadır. Şiddetin tek bir nedene indirgenerek algılanması, bilimsel gerçeklerle bağdaşmaz (Tezcan, 1997, s.107).

Nitel desende oluşturulan bu araştırmada; meslek lisesi öğrencilerinden şiddet olaylarına karıştığı tespit edilen on beş öğrenci ile mülakat tekniği ile görüşmeler yapılmış ve Mesleki ve Teknik Eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin okul ortamındaki şiddet eğilimlerinin nedenleri temel olarak 4 ana başlıkta kendilerine yöneltilen sorularla öğrenci algılarına göre tespit edilmeye çalışılmış olup, bu başlıklar;

- (1) Kişilik Problemleri,
- (2) Aile Yaşamına Dönük Problemler,
- (3) Okul Yaşamına Dönük Problemler,
- (4) Arkadaş ve Sosyal Çevre Yaşamına Dönük Problemler, olarak sıralanmıştır.

ayrıca konu bütünlüğü korunmak şartıyla pekiştirici sorularla gençlerin yine kendi algılarına göre şiddet eğilimlerinin nedenleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Şiddet davranışlarının nedeni katılımcı öğrencilere sorulduğunda, katılımcı gençlerden hemen hepsi en büyük neden olarak; kız-erkek arkadaşlığından kaynaklanan problemlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, meslek liseliler çoğunlukla kız ya da erkek arkadaşlıklarıyla ilgili nedenlerle kavgalar etmekte, erkekler kız arkadaşları, kızlar erkek arkadaşlarıyla ilgili nedenlerle hemcinsleri ya da karşı cinsteki arkadaşları ile bireysel veya grup halinde kavgalar etmektedirler. Ancak bu problemlerin; manevi değerlerin erozyonu, şiddet ihtiva eden toplumsal kültür, materyalist kültür ve gençlerin aile ortamından kopukluğu, aile ilgisizliği, aile içi huzursuzlukları gibi etkenlerden kaynaklandığı yine öğrenci ifadeleri arasında rastlanan bulgulardandır.

Şiddet davranışlarının nedeni olarak ikinci sırada öğrencilerin kişisel özelliklerinden kaynaklanan problemler yer almaktadır. Katılımcı gençler şiddetin nedeni olarak, şiddet olaylarını başlatan ve sürdürenlerin çoğunlukla iletişim becerilerinden yoksun, kendine güvensiz, başarısız, yalnızca kendilerini ve kendi çıkarlarını düşünen bencil insanların neden olduğunu savunmaktadırlar.

Öğrencilerin okullarda şiddetin nedeni olarak ifade ettikleri diğer nedenler şöyle sıralanabilir:

- ✓ Gruplaşmalar, grup içerisinde kendini güçlü hissetme ve gruptakilere dediğini yaptırma, gençlik ve delikanlılık duyguları,
- ✓ Televizyon dizilerinden etkilenme,
- ✓ Meslek liselerinin kurumsal yetersizliği, Okullardaki disiplinsiz ortamlar (okul çıkışları, tuvaletler, koridorlar gibi).
- ✓ Olumsuz öğretmen/yönetim tutumları,
- ✓ Sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği, rehberlik, tanıtım ve yönlendirme yetersizliği,
- ✓ Cehalet ve eğitimsizlik.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma ile orta dereceli mesleki ve teknik eğitim okullarında öğrenci algılarına göre, öğrencilerin şiddet eğilimi nedenlerinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda şu alt problemlere cevap aranmıştır.

Öğrenci algılarına göre:

1. Öğrencilerin aile yaşamlarının okuldaki şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri nelerdir?
2. Öğrencilerin ergenlik ve kişilik problemlerinin şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri nelerdir?
3. Şiddet eğilimli gençlerin okul kültürü ve okul iklimiyle ilgili algıları nelerdir?
4. Şiddet hakkında gençlerin algıları ve şiddet tanımları nelerdir?
5. Arkadaş gruplarının, çetelerin, siyasi birlikteliklerin gençlerin şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri nelerdir?
6. Olumlu /olumsuz öğretmen ve yönetim tutumlarının gençlerin şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri nelerdir?
7. “Yoksulluk, medya, kız arkadaş sorunları, geçlik delikanlılık duyguları, boş zamanlarını değerlendirme ve sosyal kültürel etkinliklerinin yetersizliği ”nin gençlerin şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri nelerdir?
8. Mesleki eğitimin kurumsal kimliğinin ve bu eğitimin yapıldığı ortamların, gençlerin şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri nelerdir?
9. “Güvenlik kameralarının” şiddet eğilimlerinde etkileri nelerdir?
10. “Özel güvenlik görevlilerinin” şiddet eğilimlerinde etkileri nelerdir?
11. “Nöbet görevleri ve nöbetçi öğretmenlerin tutumu” nun şiddet eğilimlerinde etkileri nelerdir?
12. “Devamsızlık afları ve öğrenci devamsızlıklarının” şiddet eğilimlerinde etkileri nelerdir?
13. Öğrencilerin içinde bulundukları sosyal çevrenin şiddet eğilimleri üzerinde etkileri nelerdir?

14. “Kişiliklerinin, madde bağımlılığının” gençlerin şiddet eğiliminde etkileri nelerdir?
15. Şiddete maruz kalan öğrencilerin ortak karakter özellikleri nelerdir?
16. Şiddet mağduru olmamak için neler yapılmalıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma, meslek lisesi öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin nedenlerini, yine öğrencilerin bakış açısı ve algılamaları ile değerlendirmektedir. Literatür incelendiğinde şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği görülmüş olmakla beraber, öğrenci bakış açısıyla konunun nasıl görüldüğüne dair nitel desende herhangi bir çalışma yapılmamış olması ve bu çalışmanın nitel araştırma alanında yapılan ilklerden birini teşkil etmesi açısından önemlidir.

Ayrıca gençlerin şiddet eğilimi nedenlerinin yazınsal olarak dile getirilmesi, şiddetle mücadele de okul idarecilerine, öğretmenlere, velilere ve öğrencilere strateji geliştirme bakımından yardımcı olması açısından da önem taşımaktadır.

Araştırma ile elde edilen sonuçların meslek liselerinde yaşanan şiddet olaylarını önlemede bu okullarda görev yapan öğretmenlere destek olması açısından katkı sağlayacağı, onların bu önemli toplumsal sorunla baş etmelerine yardımcı bir rol üstlenmede farkındalık yaratarak çözüm sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca aile ortamında yaşanan problemlerin okuldaki şiddet olaylarına etkileri kısmındaki bulgular bu okullardaki öğrenci velileri için, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin pozitif yönde değişimi ve ergen davranışlarını anlama konusunda önemli ipuçları içermektedir.

1.4. SAYITLILAR

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin mülakat sorularını ciddiye ve samimiyetle cevapladığı,
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve kapsam geçerliliği konu alanı uzmanlarca kontrol edilen Mesleki Teknik Eğitim Kurumlarındaki öğrencilerin şiddete yönelmesine etki eden faktörlere ilişkin mülakat sorularının amaca dönük olarak ölçülmek istenen ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Araştırma 2007/2008 öğretim yılında İstanbul İli Ümraniye ilçesindeki mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler ve onlardan elde edilen mülakat kayıtları ile sınırlıdır.

1.6. OPERASYONEL TANIMLAR

1.6.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları:

Mesleki ve teknik eğitim alanında diplomaya götüren orta öğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim-öğretim kurumlarını,

1.6.2. Meslek Alanı:

Ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren; bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam olanağı sağlayan alanı,

1.6.3. Bölüm:

Kurumda örgün, çıraklık ve yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının içeriğine uygun olarak bir veya birbirini tamamlayan ya da birden çok bağımsız atölye/birimden oluşan eğitim, uygulama ve/veya üretim yapılan ortamı,

1.6.4. Atölye:

Kurumlarda örgün, çıraklık ve yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının gerektirdiği uygulamalı derslerde; bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla gerekli donatımı yapılmış eğitim öğretim, uygulama ve/veya üretim yapılan ortamı,

1.6.5. Meslek Seviyesi:

Bir mesleğin uygulanabilmesi için gerekli olan bilgi, beceri, tutum ve davranışların o meslekte çalışmak için ulaşılmaması gereken mesleki aşamaları

1.6.6. Veli:

Öğrencinin anne/babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişiyi, (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Resmi gazete sayısı:24804)

1.6.7. Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman):

Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeli,

1.6.8. Sınıf Rehber Öğretmeni:

Okul yönetimince sorumluluğu kendisine verilen sınıf/şubenin rehberlik hizmetlerini yürüten öğretmeni, (Yönetmelik, Ortaöğretim kurumları sınıf geçme yönetmeliği,(19.10.2005/25971)

1.6.9. Mağdur:

Şiddete maruz kalan öğrencidir.

1.6.10. Zorba:

Şiddet uygulayan öğretmen veya öğrencidir.

2. KURUMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. MESLEKİ TEKNİK EĞİTİM

2.1.1. Meslekî ve Teknik Eğitimin Amaçları

Millî Eğitimin Genel Amaç ve Temel İlkelerine uygun olarak meslekî ve teknik eğitimin amacı (Tic.Eğt. Araştırması, METARGEM, 2003, MEB EARGED, s.1);

1. Bütün öğrencilere orta öğretim derecesinde ortak bir genel kültür vermek suretiyle, onlara kişi veya toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları arama ve yurdun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırmak,
2. Öğrencileri çeşitli program ve okullarla ilgili, beceri ve yetenekleri ölçüsünde hem mesleğe hem de yüksek öğretime ya da hayata ve iş alanlarına hazırlamak,
3. İş ve meslek alanlarının gereksinimi olan orta düzeyde meslek elemanlarını yetiştirmek,
4. Çevrenin eğitim ve öğretim ihtiyacını karşılamak, okulda yapılan meslek eğitimini iş ve hizmet hayatının gerektirdiği koşullarda gerçekleştirmek, gerektiğinde bir kısım endüstri, iş ve hizmet kurumlarında yapılmasını sağlamak ve çevre-okul iş birliğini kurmaktır (Akt, Yegin, 2007, s.99).

2.1.2. Meslekî ve Teknik Eğitimin Önemi

İyi yetişmiş nitelikli bireyler, içinde yaşadıkları toplumları geliştiren motor görevi görürler. İnsan gücünün çalışma kapasitesi, bu görevin performansını doğrudan etkiler. Meslekî ve teknik eğitimde sermaye, insan gücü, motivasyon plânlamasını en uygun şekilde yapmak, verimliliği en üst düzeye çıkaracaktır. Gelecek yıllarda kalkınmanın sağlanmasında öncelikli unsurları bir araya getirmek, plânlı bir meslekî eğitimle mümkündür.

2.1.3. Türkiye'de Meslekî ve Teknik Eğitim

Türkiye'de meslekî ve teknik eğitim kurumları tek çatı altında toplanmamakla birlikte, önemli bir bölümü Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindedir. Millî Eğitim Bakanlığında meslekî ve teknik eğitim; Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Çıraklık ve Yaygın. Mesleki eğitim alacak kişilerin branş seçiminde yetenek ve becerilerinin göz önünde bulundurulması, onların başarılarının artmasının sağlayacak ve beraberinde kişiyi huzurlu kılacaktır. Gelişmiş ülkelerde meslek seçimi konusuna çok önem verilmiş ve kişiye uygun meslek seçiminde hata yapmamak için gerekli özen gösterilmiş ve çalışmalar yapılmıştır. Maalesef ülkemizde bu konuda önemli sıkıntılar yaşanmaktadır. Günümüzde çoğu insanın, kendi istek ve yeteneklerine uygun olmayan işlere yöneldiklerini ve hatta bu işlerde uzun yıllar çalıştıklarını görmekteyiz (Sarıbiyık, 2002, s.2). Son yıllarda mesleki eğitim sistemi üzerine yapılan özeleştirel, Milli Eğitim Şuralarında alınan tavsiye kararları da dikkate alınarak, özellikle Avrupa Birliği üyelik sürecinin de ivmesiyle üretilen ve yürürlüğe konulan yeni mesleki eğitim sisteminin, ülkemizdeki bu sorunlara çözümler yaratmak üzere önemli bir çıkış olduğu düşünülmektedir.

2.1.4. Endüstri Meslek Liseleri

2005-2006 Eğitim Öğretim Yılı itibariyle Talim ve Terbiye Kurulunun liselerdeki eğitim süresinin 4 yıla çıkarılması kararı bakanlıkça onaylanarak, yeni eğitim sisteminin uygulanmasına geçilmiştir. Bu uygulamayla meslek liselerine öğrenci kaydı diğer liselere yapılan kayıtlara benzer nitelik kazanmıştır. Çünkü dokuzuncu sınıfa kaydı yapılan öğrenci, herhangi bir meslek dalına kayıt olmaksızın, tüm liselerde ortak özelliklere sahip havuz içinde yer almaktadır. Yani öğrenci meslek lisesinde öğrenim görmektedir, ancak herhangi bir meslek alanı ya da bölümünün öğrencisi değildir. Yeni sistemde dokuzuncu sınıflarda öğrenim gören öğrenciler, öğrenim gördükleri bir yılın sonunda, meslek lisesi alanları hakkında ciddi biçimde bilgi edinmekte, aynı atmosferi yaşayarak görerek kendi isteklerine ve kapasitelerine uygun alanları ve dalları tanımaktadırlar. Böylelikle dokuzuncu sınıf öğrencileri, bu süre sonunda ya herhangi bir meslek alanına yönelmekte ya da başka bir okul türüne kayıt yaptırma, geleceğine yön verme konusunda kendisi karar verme hakkına sahip olabilmektedir. Yeni eğitim sisteminde bölüm isimleri ortak bölümler

tek çatı altında toplanarak “alan “ adı altında yeniden yapılandırılmıştır. Öğrenci dokuzuncu sınıftan onuncu sınıfa alan seçerek yönlenecektir. On birinci sınıfa ise alan adı altında gruplanmış meslek dallarından birini “dal” olarak tercih ederek, nihayetinde okul süreci sona erdikten sonra yönleneceği uzmanlık alanını önemli oranda belirlemiş olmaktadır. Öğrencilerin, on ikinci sınıfta işletmelerde staj yaparken, aynı zamanda okulda da dallarındaki zorunlu ve seçmeli derslerle modüler eğitim alması ve yetkinliğini arttıracak temellerle donatılması hedeflenmektedir.

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’nün resmi web sitesinde bu okul türüne ilişkin şu açıklamalar yer almaktadır (http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200& konu=bolum_eml. Erişim: 21.03.2008): Öğrenim süresi 3 yıl iken yeni yapılanma çerçevesinde öğretim süresi 4 yıla çıkarılan bu okullarda öğrencilere; orta öğretim düzeyinde asgarî ortak genel kültür vermek, toplum sorunlarına duyarlı, yurdun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırma amacına yönelik ortak genel kültür dersleri ve çeşitli meslek alanlarında endüstrinin ihtiyaç duyduğu meslekî formasyon verilmek suretiyle, hayata, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır. Endüstri meslek lisesi öğrencileri; 11 ve 12’inci sınıflarda (öncelikle son sınıf öğrencileri olmak üzere) genel bilgi ve teknik teorik dersleri haftanın iki gününde okulda, uygulamalı meslek derslerini ise haftanın üç gününde alanları ile ilgili işletmelerin makine, araç-gereç ve mesleğinde uzmanlaşmış personel imkânlarından yararlanarak iş yerlerinde yapmaktadır.

2.1.5. Teknik Liseler

Teknik liselere öğrenci kaydı, önceki sistemde olduğu gibi, dokuzuncu sınıftaki öğrenci başarısı dikkate alınarak, teknik lise yönetmeliğinde belirlenmiş olan usullere göre yapılmaktadır. İlköğretim üzerine 4 yıl öğretim süreli okullardır. Bu okulların 9’uncu sınıfı meslek liselerinin 9’uncu sınıfı ile ortaktır. 9’uncu sınıfta belirli derslerden, ilgili mevzuatında belirtilen başarıyı gösteren öğrenciler teknik liseye geçiş yaparak, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda endüstriyel teknik alanlarda meslekî formasyon verilmesini sağlayan, öğrencilerini hayata, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlayan, fen bilimleri ağırlıklı programlara devam edebilmektedirler. Teknik liseler ilk kez 1969–1970 öğretim yılında faaliyete geçirilmiştir

(http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200&konu=bolum_tl. Erişim Tarihi: 21.03.2008).

2.1.6. Anadolu Teknik ve Meslek Liseleri

Anadolu Teknik ve Anadolu Meslek liselerinde eski sistemde olduğu gibi öğrenciler sınavla veya kontenjan boşluğu olması durumunda ön kayıtla meslek dallarına öğrenci aldığından, öğrenci ilk yıldan başlayarak öğrenim göreceği meslek dalına yönlendirilmektedir. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesinde Anadolu Teknik Liselerine ilişkin şu açıklamalar yer almaktadır

(http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200&konu=bolum_atl. Erişim: 21.03.2008).

İlköğretim üzerine birinci yılı yabancı dil hazırlık sınıfı olmak üzere beş yıl öğretim süreli okullardır. Bakanlığımız Talim ve Terbiye Kurulunun 7.6.2005 tarihli ve 184 sayılı kararı gereğince, 2005-2006 öğretim yılından itibaren, bu okulların hazırlık sınıfları kaldırılarak programları 4 yıl olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu okullarda öğrencilere; orta öğretim düzeyinde asgarî ortak genel kültür verme; toplum sorunlarına duyarlı, yurdun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırma amacına yönelik ortak genel kültür dersleri ile birlikte endüstriyel teknik alanlarda meslekî formasyon kazandıran, hem yüksek öğretime hem mesleğe hazırlayan, aynı zamanda bir yabancı dil öğretilmesini amaçlayan, fen bilimleri ağırlıklı programlar uygulanmaktadır.

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesinde Anadolu Meslek Liselerine ilişkin Anadolu Teknik Liselerinden farklı olarak şu açıklamalar yer almaktadır (http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200&konu=bolum_aml. Erişim:21.03.2007): İlköğretim üzerine, birinci yılı yabancı dil hazırlık sınıfı olmak üzere öğrenim süresi 4 yıl olan okullardır. Anadolu meslek liseleri ilk kez 1982–1983 öğretim yılında faaliyete geçirilmiştir. Anadolu meslek liselerine, Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı sonucunda öğrenci alınmaktadır.

2.1.7. Atölye Özellikleri ve Atölyede Öğretmen Öğrenci İlişkisi

Endüstri meslek liselerinde atölyeler, öğrencilerin uygulamalı meslek eğitimi aldıkları alanlardır. Teorik derslerde verilen meslek bilgileri bilişsel özellik taşıırken, kavramaya ve psikomotor beceriye atölye ortamlarında dönüşür. Atölye ve laboratuvarlar meslek liselerinin okul-fabrika karakterindeki eğitim alanlarıdır. Bu okullarda okuyan öğrencilerin, ilgili programların öngördüğü yeter seviyede bilgi, beceri ve davranış kazanmaları ve mezunlarının iş bulmakta güçlük çekmeden iş hayatına atılmaları istenmektedir. Öğretim programlarında belirlenen düzeyde eğitimin gerçekleştirilmesi için, bu okullardaki makine, araç-gereç, laboratuvar malzemeleri ve ders kitapları ile iş ve işlem yapraklarının en etkin biçimde kullanılması, eğitimin yanı sıra üretime de etkinlik kazandırılması gerekmektedir (M.E.B.Genelgesi 1984/24).

Atölyeler teknolojik bilgilerin, kolaydan zora, basitten karmaşığa sıralı ve ardışık bir süreçle uygulamaya sokulduğu alanlardır. Bu yüzden atölyelerde görev yapan meslek dersleri ve atölye öğretmenleri, bir sınıf yöneticisi olmanın yanı sıra iyi birer uygulama göstericisi ve yöneticisi olmak durumundadır. Bu işlevi sırasında yerine göre teknisyen, ustabaşı ve mühendis gibi davranırken, öğrenciye iyi bir model olmak zorundadır. Atölye öğretmenleri, öğrencilere, işi öğretirken sevdiren, öğrenci uygulamadan önce gösteren, öğrencilerin meslek bilgisi ve meslek kültürü kazanmasında son derece önemli roller üstlenen, atölye ve laboratuvarların mesleki lideridir. Meslek dersleri ve atölye öğretmenleri, öğrencilerin, tüm okul hayatı boyunca atölyelerde bulunacakları süreçte, öğrencilerin geliştirecekleri bilgi, beceri ve davranışları belirlemek, adım adım takip etmek ve onların gelişim süreçlerine hâkim olmak zorundadırlar. İş güvenlik kurallarından başlayarak, mezun olduklarında iş-meslek hayatlarında ihtiyaçları olacak türlü meslek davranış ve görgülerinin kazanılmasında bu ikili iletişim süreci oldukça etkili olmaktadır. Bu nedenle, meslek liseleri öğrencileri, bu farkındalığı edinmeye başladıkları andan itibaren, atölye öğretmenleriyle aralarında saygının ve sevginin yoğun olduğu bir etkileşim sürecine girdikleri görülmektedir. Geleceğin insanını yetiştirmek gibi bir misyonu olan eğitim kurumları geleneksel yapıdan kurtulmalıdır. Eğitimin geçmişten hareketle geleceği oluşturma, bireyleri geleceğe hazırlama işlevi olmalıdır. Gelecekte toplumun ihtiyacına cevap verebilir bireyler yetiştirmek eğitimin hedefleri arasında olmalıdır. Eğitim bu

perspektif ile en yeni bilgi, yöntem ve teknolojileri kullanma ağırlığını diğer tüm bilim dallarından önce ve fazla göstermek zorundadır. (Sağlam, 2006, s.20)

Türkiye’de bilgisayar destekli eğitimin okullara sokulması, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesinde en önemli etkenlerin biri de eğitim yöneticileridir (Sağlam, 2006, s.20). Atölyelerin donanım yapılarının geliştirilmesi ve tüm meslek dallarının eğitiminde bilgisayar destekli eğitimin tesis edilmesiyle, öğrenci öğretmen arasındaki iletişimin etkililiği artırılarak, nitelikli meslek eğitiminin önemli bir halkası daha tamamlanmış olacaktır.

2.2. ŞİDDET ve SALDIRGANLIKLILA İLGİLİ KAVRAMLAR

2.2.1. Şiddet

Şiddetin kelime anlamı Türk Dil Kurumu’nun hazırladığı sözlükte; karşıt görüşte olanlara, kendilerini kabul ettirme, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma. Şiddet, güç ve baskı uygulayarak insanın bedensel yada ruhsal zarar görmesine neden olan hareketlerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=296744> (Erişim06.08.2008)

Şiddet kavramı sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanır. Şiddet olayları ise; insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak da tanımlanmaktadır.

Arendt’e göre (2006, s.50,52) ise “güç (force)...fiziki ve toplumsal hareketlerin serbest bıraktığı enerjiyi belirtmek için kullanılır...” kuvvet (strength) de “su götürmez bir biçimde tek olan, bireysel bir şeyi niteler...”. “şiddet (violence) ve tecavüz/ihlal” (violation)ise, araçsal karakteriyle ayrılır. Kuvvete yakındır.

Bu durumda bir şeye şiddet diyebilmemiz için iki temel öge bulunuyor: (1) Güç Bulundurma/Zor potansiyeli, (2) zorlama/zorbalık(zarar verme- engelleme, yaptırtma-yaptırtmama). Yani birincisi potansiyel, ikincisi eyleme denk düşmektedir.

Şiddet ile ilgili davranışlar ise; kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onuru kırmak, huzura son vermek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, zor

kullanmak şeklinde kendini gösterirler. Şiddet yoluyla kişi veya gruba güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapılır veya yaptırılır (Vatandaş, 2003, s.3).

Diğer taraftan bir şeye şiddet diyebilmek için iki temel öge bulunmaktadır: (1)Güç bulundurma/zor potansiyeli, (2) zorlama/zorbalık (zarar verme – engelleme, yaptırtma-yaptırtmama). Yani birincisi potansiyel, ikincisi eyleme denk düşmektedir. Nüfuz ve egemenlik için yaygın olarak yoksun bırakma, dışlama, ayrımcılık gibi yollar kullanılmaktadır. Burada doğrudan ‘açık bir güç’ (şiddet) kullanımı gözlemlenmemesi, bunların diğerine yönelik bir zorbalık (şiddet) olmadığını göstermez, aksine en yaygın şiddet örnekleridir (Gümüş, 2006, s.15,16).

2.2.1.1. Şiddet Eylemlerinin Sınıflandırması

Şiddet olgusu çok yönlü bir olgudur. Psikolojik yönüyle, ahlaksal yönüyle, siyasal yönüyle ele alınabilir (Keleş&Ünsal, 1996, s.91).

Tek bir neden şiddeti doğurmaz. Şiddet toplumsal bir sorundur ve çevreden kaynaklanmaktadır. Şiddetin tek bir nedene indirgenerek algılanması, bilimsel gerçeklerle bağdaşmaz (Tezcan, 1997, s.107).

Bazı siyasal bilimcilere göre de şiddet 6 açıdan ele alınabilir.

Birincisi ülke kültüründen kaynaklanan şiddet eylemleridir. Buna göre ırksal, etnik, dinsel, bölgesel çeşitlilik içinde çıkar çatışmalarının yüzyıllarca süregeldiği bir ortamda içe dönüklük, yabancı düşmanlığı, sevgi ve nefret duyguların bileşimi ortaya çıkan gerginlikleri ve çeşitli şiddet eylemlerini simgeler.

İkinci grupta devrimci ve karşı devrimci şiddet eylemleri yer almaktadır.

Üçüncü grup, askeri darbelerin yol açtığı şiddet eylemleridir.

Dördüncü grup öğrencilerin şiddet eylemleridir.

Beşinci grup ayrılıkçı şiddet eylemlerini, altıncı grup da seçim dönemlerinde patlak veren eylemleri içermektedir (Keleş&Ünsal, 1996, s.92).

Sınıflamalardan birinde de ölçüt, failin kişiliğine göre şiddetin bireysel veya kolektif olarak uygulanıp uygulanmadığıdır. Kolektif şiddette profesyonel çeteler, kabileler, etnik gruplar, toplumsal sınıflar ve devletlere kadar uzanan bir çeşitlilik söz konusudur.

Şiddet suça yönelik olup olmamasına göre de sınıflandırılabilir. Cinayet, hırsızlık, silahlı saldırı, soygun, tecavüz, soykırım vb. suç sayılan şiddet örnekleri vardır. Fakat enflasyon, yoksulluk, eğitimsizlik, yönetimde kayırma, beklenti ve çıkarları uğruna modern çete denilebilecek bir biçimde bir araya gelinerek bazı yöneticilerin baskı ve zorlama ile yerinden ayrılmasının sağlanması, trafik kazaları, çevre tahribi vb. suç sayılmayan şiddet biçimleri de vardır (Ergil, 2001, s.40).

Şiddet ile ilgili bir başka ayırım da dar ve geniş anlamları açısından yapılabilmektedir. Dar anlamıyla şiddet; fiziksel şiddetin insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir. Mala, cana, sağlığa, bedensel bütünlüğe, birey özgürlüğüne karşı bir tehdit oluşturması söz konusudur. Burada da yaralama, ırza tecavüz, yağma, adam kaçırma gibi başkasına yönelmeler olabildiği gibi, intihar girişimleri biçiminde bireyin kendine yönelik eylemleri de söz konusudur (Ünsal, 1996, s.32).

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, bir çok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu nedenle şiddet olgusunu tanımlamak ve ortaya çıkarmak da kolay olmamaktadır. Kendini çok farklı şekillerde gösterebilen şiddet olgusu, günümüzde gerek bireysel gerekse toplumsal boyutta sık sık karşılaşılabileceğimiz bir olgudur. Baskı, eziyet, korkutma, sindirme, öldürme, cezalandırma, başkaldırı, her toplumda derece derece fakat sürekli bir biçimde günlük yaşamda rastlanan şiddet türleridir (Kocacık, 2006, s.112).

2.2.1.2. Şiddetle İlgili Kavramlar

Şiddeti ‘fiziksel şiddet’ ve ‘psikolojik şiddet’ biçiminde sınıflandıran DiMartino (2003, s.2), şiddetle ilgili kavramları şöyle tanımlamıştır: (Akt:Yaman, 2007)

1. **Saldırı (assault/attack):** Bireyin vurma tekmeleme, tokatlama, bıçaklama, silahla vurma, ısırma, cinsel saldırı ve benzeri yollarla fiziksel olarak yaralanmasıdır.
2. **Tehdit (threat):** Mağdura fiziksel, cinsel ve psikolojik korkutma yoluyla gözdağı verme eylemidir.

3. **İstismar (abuse):** makul davranışlardan ayrılan ve fiziksel yada psikolojik gücün kötüye kullanımını içeren davranışlardır. Bu davranışlar, taciz (harassment); cinsel taciz (sexual harassment) ve zorbalık (bullying/mobbing) biçiminde gruplandırılmaktadır. Ayrıca şiddetle ilgili diğer kavramlar da;

2.2.1.2.1. Dayatma

Şiddetle yakından ilintili bir şey de ister havyan olsun ister insan, bir canlı üzerinde tam ve mutlak bir kontrol sahibi olma itkisidir. Sadizmin özü bu itkidir. Sadizmde temel güdü başkalarına acı çektirmek değildir. Bir başka insan üzerinde tam bir egemenlik kurma, onu kendi irademizin çaresiz bir nesnesi yapma, ona canımızın istediğini yapma dürtüsüne gider. Onu küçük düşürmek, köleleştirmek, bu hizmete giden araçlardır ve en köklü hedef ona acı çektirmektir. Sadistik itkinin özü, bir başkası üzerindeki tam egemenlikten alınan hazdır (Fromm, 1994, s.31).

Jouvenel diyor ki: “bir adam, kendini dayattığında ve başkalarını kendi iradesine alet ettiğinde kendini daha fazla insan hisseder”; bu o kişiye “mukayese kabul etmez bir haz verir.” Derhal Sartre’ın şiddet konusunda söylediklerini çağrıştıran yargılardır bunlar. “İktidar”, der Voltaire, “başkalarını benim tercih ettiğim biçimde eylemeye mecbur etmekten ibarettir”. İktidar, “direnişe rağmen kendi irademi dayatabildiğim sürece” her yerde mevcuttur, diyor Max Weber. Bu da Clausewitz’in savaş tanımını anımsatır: “düşmanı bizi istediğimiz gibi davranmaya zorlayan bir şiddet eylemi”(Arendt, 2006, s.48,49).

2.2.1.2.2. İktidar

Şiddet, iktidarın en çok göze batan dışavurumundan daha fazla bir şey değildir. C. Wright Mills, “Tüm siyaset iktidar mücadelesinden ibarettir; iktidarın nihai biçimi şiddettir” diyor ve Max Weber’in devlet tanımını şöyle yankılıyordu: “İnsanın insan üzerinde meşru, yani meşru olduğu iddia edilen şiddet araçları yoluyla egemenlik kurması.”olarak tanımlanmaktadır. Bu iktidar fenomeni konusunda soldan sağa tüm siyasal kuramcılar arasında pek tuhaf bir uzlaşmadır (Arendt, 2006, s.47).

İktidardaki her gerilemenin şiddete açık bir davetiye olduğunu bilmeliyiz.İktidarı elinde tutup da ellerinden kaymakta olduğunu hisseden herkes, kaybettiklerinin yerine şiddeti koymanın cazibesine direnmekte zorlanmıştır. (Arendt, 2006, s.104).

2.2.1.2.3. Nefret

Şiddetle yakından ilgili bir şey de bir çocuğun yaşamında sık sık baş gösteren *inancın yıkılmasından* kaynaklanan yıkıcılıktır. Bir arkadaşın, sevgilinin, güvenilen bir öğretmenin, dini veya siyasi bir liderin, ihanetine uğramak. Genellikle kişinin inancını parça parça yıkan bir dizi küçük olayın toplamıdır. Kişi kendisini düş kırıklığına uğratan kişiye olan bağımlılığını kopararak, daha çok bağımsızlaşarak ve güvenip inandığı yeni arkadaşlar, öğretmenler yada sevgililer bularak tepki gösterebilir. Şiddet bağlamında önemli olan tepki başka bir tepkidir. Derinden aldatılan ve düş kırıklığına uğrayan kişi yaşamdan nefret etmeye de başlayabilir. Eğer inanacak hiçbir şey ve hiç kimse yoksa, eğer kişinin iyiliğe ve adalete olan inancı aptalca bir yanılsamaysa o zaman yaşam gerçekten de nefret dolu olur ; kişi artık düş kırıklığının acısına katlanamaz. Yaşamın, insanların, kendisinin kötü olduğunu kanıtlamak ister. Bu yıkıcılık, umutsuzluktan kaynaklanan bir yıkıcılıktır. Yaşamdaki düş kırıklığı yaşamdan nefret etmesine neden olmuştur (Fromm, 1994, s.29).

2.2.1.2.4. İmrenme ve Kıskançlık

Engellenmeden kaynaklanan saldırganlıkla ilgili bir şey de *imrenme ve kıskançlığın* yarattığı düşmanlıktır. Hem kıskançlık hem de imrenme özel bir tür engellenme içerir (Fromm, 1994, s.26). Bu anlamda bir şeyler yada birileri kişinin amacına ulaşmasını önlediğinde engellenme ortaya çıkar. İmrenme ve kıskançlık şiddeti tetikleyen nedenlerden biridir.

2.2.1.2.5. Örtük Şiddet ve Potansiyel şiddet

Hobart (1996), şiddet ve suskuyu incelediği makalesinde, suskunluk yaratan toplumsal dışlama mekanizmalarının, ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların, iletişim sürecini engelleyen koşulların *örtük şiddet* olarak ele alınabileceğini belirtmektedir. Somerson (1996), üniversitede, okulda ya da kütüphanede polisin varlığının, üniformasıyla ya da sivil olarak “hiçbir şey yapmasa bile” oradaki varlığının, çağrışım yoluyla “*potansiyel şiddet*”e yol açabileceğini ifade etmektedir.

2.2.1.2.6. Kinci Şiddet

Gerçekte yapılmış (olmuş) bir şeyi yapılmamış (olmamış) kılmak için başvuru olan diğer bir şiddet türü de *kinici şiddet*’ tir. Kinci şiddeti ilkel ve uygar toplumlarda olduğu kadar bireylerde de görürüz. İntikam güdüsü, bir grup veya bireyin üretkenliğiyle ve gücüyle ters orantılıdır. Küçük düşürülmeye sarsılmış olması halinde güçsüzlerin ve sakatların yaralı

öz-saygıyı onarmalarının tek yolu vardır: “dişe diş, göze göz” yasasına göre *intikam* almak. Öte yandan üretken bir yaşamı olan kişi, böyle bir şeye olsa bile çok az ihtiyaç duyacaktır. Üretken yaşama sürecin kendisi ona geçmişin yaralarını unutturmaya yetecektir. Üretme yetisi, intikam arzusundan daha güçlüdür (Fromm, 1994, s.27).

2.2.1.2.7. Kişilik ve Kişilik Tipleri

Kişilik kavramından, bir insanı başkalarından ayıran duygu, tutum, davranış örüntülerini içeren tüm ruhsal özellikler anlaşılır. Çok çeşitli toplumsal ve kişisel ortamlarda sergilenen, bireyin kendisini ve çevresini algılaması, ilişki kurma biçimi ve düşünceleri ile ilgili süre giden bir örüntüdür (<http://www.psikoloji.gen.tr/kisilik>. Erişim:12.01.2008)

Kendimizi kişiliğimizle tanımlarız, ‘bir insanı nesnel ve öznel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü’ (Köknel, 1996, s.19. kişilik olarak tanımlanmaktadır.

Kişilik, mizaç ve karakterlerin toplumsal ve kültürel faktörlerle etkileşmesi sonucunda ortaya çıkan son üründür. İnsan benliğinin veya egosun elbisesi olarak da tanımlanır. Kişilik o kadar kompleks bir örgütlenmedir ki dünyada milyarlarca insan yaşamasına rağmen hiçbirinde aynı değildir (Uzunoğlu, 2006, s.57).

Öğrenme sonucu elde edilen kişiliğin üç temel yönü vardır. Bunlardan ilkin karakter adı verilir ve kişiliğin toplumsal ve ahlaki özelliklerini belirtir. Kişiliğin ikinci yönü mizaçtır. Huy da denilen bu yön kişinin duygusallık ve hareketlilik özelliklerini simgeler. Hafifmeşrep, ağırkanlı, asabi gibi adlarla anılan mizaç bir bakıma bireylerin duygusal denge durumlarını yansıtır. Kişiliğin üçüncü yönü *zihinsel ve bedensel yetenekler* oluşturur (Can, 1999, s.158).

Bunun yanı sıra kişiliğin pek çok değişkeni vardır. Kişilik özelliklerinin kaç faktörden oluştuğu konusunda farklı görüşler olmakla birlikte hemen tüm araştırmacıların üzerinde anlaştığı iki temel faktör *içe dönüklük* ve *dışa dönüklüktür*. Literatürde içe dönük bireylerin yeterince anlaşılmadığı görüşüne ek olarak bu bireylerin toplumsal baskılarla da yüz yüze kaldıkları biçiminde yaygın görüşler vardır. Yapılan araştırma bulguları incelendiğinde, içedönük öğrencilerin dışa dönüklere oranla okulda ve yaşamda daha başarılı oldukları ancak daha fazla sosyal kaygı ve iletişim kaygısı yaşadıkları, kendilerini daha yalnız

hissettikleri, performanslarının stresten ve gürültüden daha olumsuz etkilendiği, daha fazla yanlış anlaşıldıkları ve daha fazla toplumsal baskıyla yüz yüze kaldıkları tespit edilmiştir (Pişkin, 2004, s.200,224).

Bunun yanı sıra bireysel kişilik özelliklerinden biri olan '*aşağılık duygusu*', başkalarının yanında genel bir küçüklük duygusunu gösterir. Her şeyi bu duygu açısından yorumlar. Bu hastalığa tutulan başaramamayı bekler. Hiçbir zaman bir işe kendi girişmez, başkalarının önde gitmesini bekler. Daima güçlükler, tehlikeler beklenir. Bununla birlikte, kişi bazen bir cesurluk havasına girerek aşağılık duygusunu saklamaya çalışır. Ürkekliğini yemek için ters, kaba olur (Pintner, 1991, s.91).

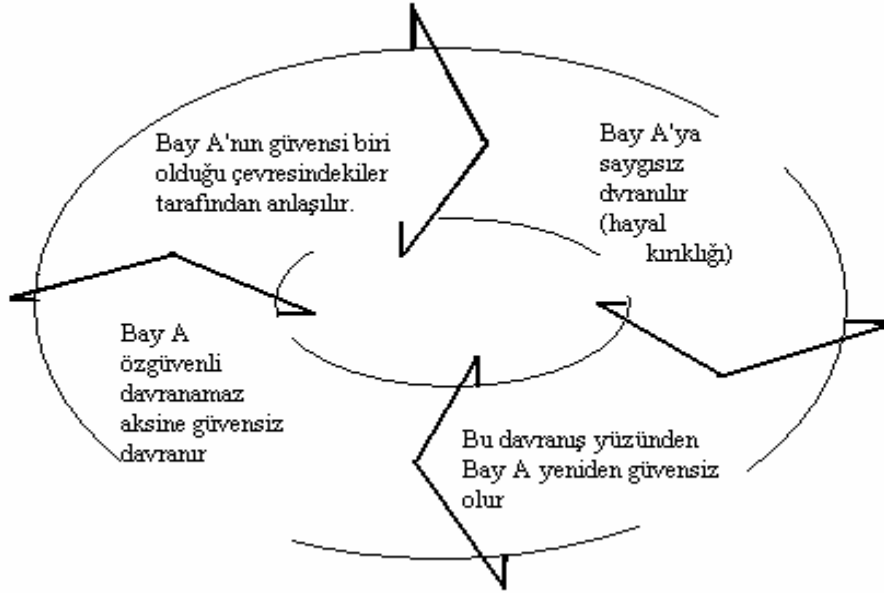
Diğer taraftan bireyde '*fark edilme çabası*' önem kazandıkça. Bu durum ruhsal yaşamda daha büyük gerilime yol açar. Sonuç olarak, iktidar ve üstülük amacı ve bu amaca son derece yoğun ve şiddetli hareketlerle ulaşmaya çalışan bireyde iyice belirgin bir hal alır ve bu kişinin yaşamı büyük bir başarı kazanma ümidine dönüşür. Böyle bir kişi, gerçeklik duygusunu yitirir, çünkü sürekli olarak diğer insanların kendisi hakkında ne düşündükleriyle ve nasıl bir izlenim yarattığıyla meşgul olduğundan hayatla bağlantısı kopar. Eylemlerindeki bağımsızlığı, yaşam şekli ve en belirgin karakter özelliği olan kibri tarafından engellenir (Adler, 2003, s.201).

Kibir, bir kişinin diğerlerini kıracak, incitecek derecede kendini önemli görmesidir. Kibirli kişi kendi zekasının, becerilerinin, bilgisinin başkalarından kıyaslanamayacak kadar üstün olduğunu sürekli ima eder (Cüceloğlu, 1998, s.129).

Özgüven, kendisini insanlarla ilişki kurmakta gösterir. Herkes başkaları tarafından özgüvenli davranışına göre değerlendirilir. Özgüvenli kişi insanlarla ilişkilerinde daha başarılıdır., o haklarını daha iyi savunur ve istediğini elde eder. Daha az özgüvenli veya güvensiz kişi başkaları tarafından ciddiye alınmaz ve buna bağlı olarak da saygısızlık görür. Güvensiz olan kişi için içinden çok zor çıkabileceği bir kısır döngü vardır. Bir insan hayatında ne kadar çok hayal kırıklığı yaşarsa, o kadar güvensiz ve korkak olur (lauster, 2001, s.58,59 Akt:Yaman, 2007, s.99).

Aşağıda güvensiz/çekingen bireyin yaşadığı kısır döngü, şekil halinde sunulmuştur.

Şekil:2.1: Güvensiz (Çekingen) İnsanın Kısır Döngüsü

(Aktaran:Yaman, 2007, s.99)

Kişilik yapılarının temel ortak özellikleri:

1. Kişiliğin çekirdekleri yaşamın ilk yıllarında atılır ve oluşur. Kişiliğin gelişmesi ergenlik ve delikanlılık çağının sonuna kadar sürer. Sonuçta kişilik uzun bir zaman diliminde şekillenir.
2. Herkesin kişiliği kendine özgüdür.
3. Kişilik uzun bir zaman diliminde şekillendiği için katıdır ve değişmez bir yapıdadır.
4. Kişilik çizgileri ve nitelikleri egosintoniktir. Yani kişinin normal dışı davranışları kendini rahatsız etmez, tersine haz vericidir.
5. Alloplastik uyum vardır. Yani kişilik bozukluğu olan bir kimse kendini çevreye değil, çevreyi kendisine uydurma yolunu seçer. <http://www.psikoloji.gen.tr/kisilik> (Erişim:12.01.2008)

Kişilikle ilgili olan tüm bu açıklamalar ceza uygulayanın (zorbanın) ya da cezaya maruz kalanın (mağdurun) kişiliği ile ilgili bir bağın /ilişkinin var olduğunun da bir habercisidir.

2.2.1.3. Şiddetin Toplumsal Kültürel ve Psikolojik Yönleri

Şiddetin toplum içinde, toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl kabul gördüğü de önemlidir. Çünkü kabul gören şiddet de meşrudur. Hatta şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa sorun olarak görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak onay görür (Ergil, 2001, s.40).

Geleneksel sayılmayacak ancak gelişimini tamamlayamamış ülkelerde dev boyuttaki iç ve dış güçler, kültür kaymaları, kuralsızlık (anomi) nedeniyle uyumsuzluklar ve sorunlar yaşanmaktadır. Yabancılaşma, kendini boşlukta hissetme veya değersizleşme duyguları ile beslenen toplu öfke, toplumun alt kesimlerinde ani şiddete dönüşebilmektedir (Ergil, 2001, s.41).

Büyük değişimlere uğrayan gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan, fakat henüz yapıcı ve yaratıcı hedeflere yöneltilmemiş sosyal enerji, aşağıda belirtilen türde geçici şiddet türlerine bürünebilir (Ergil, 2001, s.41).

1- Kendine karşı şiddet: Gittikçe artan miktarda intiharlar, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı sıkça görülmektedir.

2- Aile içi şiddet: Çocuk ve eşin dövülmesi eski bir gelenek olabilir. İşsizlik, oturan gecekondunun yıkılması gibi kriz anlarında aile içi şiddet de artmaktadır. Kocasından tecavüze uğrayan eş olaylarında artış vardır. Dayak yiyen kadınlar için sığınma evleri kurulmaktadır.

Dayak, erkeklerin kadınlar ve gençler üzerindeki baskı aracıdır. Kültürel olarak en yaygın üstünlük aracı anlamından başka, aile içi şiddet, öğrenilen, diğer sosyal ortam ve ilişkilerde uygulanan temel bir sosyalleşme aracıdır.

3- Kan davası: Kuşaklardan beri devam eden “belirli diğerlerine”, karşı duyulan nefret ile grup dayanışmasını ayakta tutan kültürel bir şiddet biçimidir.

4- Namus cinayetleri: Kültürel olarak onay gören, geleneği bozan aile bireylerine ve özellikle kadınlara yönelik bir şiddet eylemidir. Ailede uysal ve namuslu rolünü zorlayan kızlara ve kadınlara karşı gerçekleştirilen bir şiddet türüdür.

5- Trafik kazaları: Ülkemizde trafik kazaları kitlesel katliam boyutlarına ulaşmıştır. Trafik kazaları her geçen gün daha da artmakta, bu durum önlenememektedir. Trafik kazaları, çevre kirliliğine sebep olma gibi, ne kadar ölümcül olursa olsun hukuken eylemli bir suç olarak sayılmamaktadır. Araba sürmek, bir ulaşım olgusu olduğu kadar, rakiplerine üstün gelme fırsatı sağlayan bir yarış olarak algılanmaktadır. Bundan dolayı da trafik kurallarının çiğnenebilir olduğu düşünülmektedir.

6- Adak ve kurban teşhiri, zorla bekâret kontrolleri, dövüşme, kaba güç gibi bazı erkeklik özelliklerinin abartılması ile ortaya çıkan şiddet görüntüleri de vardır.

Şiddetin temelinde yer alan saldırganlık güdüsü de değişik biçimlere bürünebilecek bir davranıştır. Yukarıdaki sınıflamalar da bu nedenle ortaya çıkarılmıştır. Saldırganlığın temelinde ve gelişiminde hangi tür kişilik özelliklerinin, hangi tür toplumsal ve çevresel etmenlerle etkileşime girdiğini incelemek oldukça güçtür. Ancak bilinen odur ki, diğer tüm insan davranışlarında olduğu gibi, insandaki saldırganlık ve bunun şiddete dönüşmesi, kişinin psikolojik ve toplumsal gelişiminin, nörolojik ve hormonal yapısının etkileşimiyle ortaya çıkmaktadır (Lorenz, 1996, s.166,167).

2.2.2. Saldırganlık

Şiddet daha çok davranışın kendisini tanımlamak için kullanılmasına karşılık, saldırganlık ise daha çok bir ruh ahalini ifade eder. Bir başka söyleyişle şiddet bir üslup, saldırganlık ise onun içinde şekillenen bir duygudur. Saldırganlık, şiddetin temelini oluştururken, şiddet ise saldırganlığın uygulamaya dönüşmüş kısmını ifade etmektedir (Vatandaş, 2003, s.4).

Bir arzu veya ihtiyaç engellendiği zaman hayvanlarda, çocuklarda ve yetişkinlerde saldırgan davranışlar baş gösterir. Bu saldırganca davranış, çoğu kez boşuna da olsa, engellenen amaca şiddet yoluyla ulaşmaya yönelik bir çabadan oluşur. Engellenmeden kaynaklanan saldırganlıkla ilgili bir şey de *imrenme ve kıskançlığın* yarattığı düşmanlıktır. Hem kıskançlık hem de imrenme özel bir tür engellenme içerir (Fromm, 1994, s.26). Kişinin amacına ulaşmasının önlenmesiyle engellenme ortaya çıkar ve bu engellenme saldırgan davranışların nedenlerinden biridir.

Başkasının istek ve ricalarını sürekli görmezden gelerek, pasif bir direnç göstermek de saldırganlığın bayağı ustalık gerektiren bir çeşididir. Bu durumda, yumuşak şekilde direnen kişi çocuk da olsa, yetişkin de olsa, sabır ve dayanıklılığını saldırganlık olarak kullanmaktadır (Stein, 1997, s.23).

Şiddet ise, düşmanlık ve öfke duygularının kişilere veya nesnelere yönelik, fiili, yıkıcı fiziksel zor yoluyla dile getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu haliyle özellikle son dönemlerde her türlü çatışma ilişkisinde (ailede, okulda, gruplar veya uluslararası vb.) sıklıkla rastlanan şiddet, saldırganlığın özgürlüğü ve insan iradesini hiçe sayan, en ileri, en aşırı boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. (Budak, 2000, s.7,16) Yani şiddet, saldırganlık eğiliminin negatif boyutunu temsil etmektedir.

Buna göre saldırganlık kadar saldırgan olmama davranışı da öğrenilebilir bir davranış örüntüsüdür. İletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler sonucunda kitle iletişim araçlarının çok yaygın olarak tüketilmesi, kitle iletişim araçlarının toplumları etkisi altına alması bu konuyu daha fazla ön plana çıkarmaktadır. Örneğin özellikle kadın bedeninin reklamlar ve diğer pornografik mesajlar yoluyla topluma sunulması, hem erkeğin kadına bakış açısını, hem de kadının kendine bakış açısını olumsuz olarak etkileyebilmekte, bu durumun içselleştirilmesine neden olabilmektedir (Aziz, 1994, s.502).

Toplumsallaşma süreci çerçevesinde gerek çocukluk döneminde, gerekse yetişkinlik döneminde kitle iletişim araçlarının etkisiyle kolay öğrenilebilen saldırganlık davranışlarının ortaya çıkması kadar, bunun yol açtığı çatışmaların çözülmesi de önemlidir (Kocacık, 2000, s.111).

Saldırgan davranışların sebepleri özellikle basit senaryolarda barınır. Üstelik, kaba kuvvetin bile küçük, önemsiz görünen şeylerin sonucu olmadığını söyleyemeyiz. Her saldırganlık, kişinin kurduğu bağlantılar ve kendi özel dünyası ile ilintilidir. Koyu bulutlar ve yağmur, bazılarının sinirlerini bozarken, bir başkasının yalnızca omuz silkmesine neden olabilir (Stein, 1997, s.12,13).

Saldırganlık özellikle kazanç isteğinden oluşmaktadır ve güdülenmesi de sıkıntıdan bağımsızdır. Fakat sahiplenme arzusu ve kişisel kazançlar dışında bir başka motifin de etkili olduğunu gözden kaçırmamalıyız: ilgili kimsenin kişisel değerini artıracakını

umarak, olduğundan daha güçlü ve iktidarlı olma arzusu. Manevi güç ve kendini kabul ettirme yeteneği yada eksikliğini hissettiği sıcaklık yada yakınlık olabilir. Maddi kazançtan ziyade asıl güdülenme, diğerinden üstün konumda olma durumudur. Soğukkanlı bir hesaplılıkla gerçekleştirilen soygun ve saldırıların kökeninde bile, saf açgözlülüğün fazla şeyler barınmaktadır. Aslında bir yerlerde kişi olarak daha değerli bulunma özlemi yatar. Bu hiçbir zaman gösterilmemiş yakınlığın ve takdirin kötü bir kopyasıdır. Her seferinde yeniden kendini gösteren bir olgu var: kişi, gelişiminde ne kadar az reddedilmiş ise, kendine olan güveni ve doyumluluğun o kadar yüksek olduğu görülür. Bu kişiler saldırgan bir şekilde, maddi bir ödül aramak için, içinde bir dürtü hissetmez (Stein, 1997, s.55).

Saldırganlığın, diğerlerinden üstün olma ve iktidar kazanma isteğinden kaynaklanması, içerdiği tehlikenin tüm boyutlarını ortaya çıkarmakla birlikte şiddet davranışlarının temel nedenlerinden biridir.

2.2.2.1. Saldırganlık Teorileri

Saldırganlık eğilimini daha iyi açıklamak için çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Saldırganlığın bir yaratılış özelliği olduğunu öne süren "içgüdüsel teori", diğer saldırganlık teorileri arasında en çok kabul görenlerden birisidir. Olağanüstü bir yaygınlıkta, toplumun ve tarihin her köşesine saldırganca tutumların girmiş bulunması bu teorinin basit ve kolay anlaşılabilir bir nitelik taşıması ve kendi saldırganlığımızı rasyonelleştirirken sıklıkla kendisine müracaat etmemiz, bu teorinin dayandığı ve kabul görmesini sağlayan belli başlı faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saldırganlıkla ilgili "içgüdüsel kuram"ı savunan en meşhur psikologlardan Freud ve Lorenz, saldırganlığın fonksiyonelliği konusunda tamamen zıt fikirlere sahiptirler. Şöyle ki: Lorenz'e göre saldırganlık güdüsü hayata hizmet ederken; Freud, saldırganlık içgüdüsünün ölümün hizmetinde olduğunu ileri sürmüştür.

Konrad Lorenz'e göre, sinir sisteminde sürekli olarak biriken enerji, bir bahane bularak dışarı çıkmak durumundadır. Dışardan bir uyaran gelmese bile, bir kabın içinde birikmekte olan gazın zayıf bir nokta bularak dışarı çıkması gibi, bir süre sonra kendiliğinden patlayacaktır. İşte saldırganlık bu şekilde meydana gelmektedir ve saldırganlığın yöneldiği hedef, saldırganlığın gerçek nedeni değil, sadece görünürdeki bahanesidir. İnsanlar,

haksızlık, baskı, zulüm ve savaş olduğu için saldırganlaşmazlar; gerçekte saldırgan oldukları için bu mekanizmaları geliştirirler. (Karaca, 2000, s.116,120).

Daha çok hayvanlar üzerindeki inceleme ve gözlemlerinden hareketle kuramını geliştiren Lorenz'e göre, özellikle hayvanlar arasındaki saldırganlık, hayvanlar arasında yönetsel bir hiyerarşi oluşturarak ve zayıf erkeklerin döl vermesiyle yeni kuşakların niteliklerini yitirmesini engelleyip, üremede daha güçlü olanların döl vermesiyle türün niteliklerini yükselteceğinden bir uyum sağlamak ve hayata hizmet etmektedir. (Alkan, 1983, s.35)

Bu görüşleriyle Lorenz, Sosyal Darvinizmi savunan H. Spencer'i andırmaktadır. Ancak bu görüşü insan saldırganlığına uyarladığımızda pek de tutarlı olmadığını söylemek mümkündür. Şöyle ki: İnsanlar hayvanlardan farklı olarak, sadece biyolojik yapılarıyla değil, saldırganlıklarını üretmiş oldukları araç gereç, yani en küçüğünden en büyüğüne kadar silahlarla da icra ettiklerinden, sadece kendi türleri değil, bütün canlı türlerini bir anda yok edebilecek kadar saldırganlaşabilirler.

20. yüzyıla damgasını vuran psikologlardan birisi olan ve cinsellik içgüdüsüne yapmış olduğu aşırı vurgudan dolayı psikologların büyük çoğunluğu tarafından eleştirilen Freud, I. Dünya Savaşındaki kıyım ve Avrupa'nın kan gölüne çevrilmesinin hayal kırıklığı ile, 1920'li yıllardan sonra insan davranışını, yaşam ve ölüm (eros ve thanatos) içgüdülerinin belirlediği görüşünü ileri sürmüştür. Ona göre hücrelerimizde saklı olan bu güdü, bireyi bilinçsizce yok olmaya yöneltmektedir. İnsandaki saldırganlığın, savaş ve baskıların biyolojik nedeni işte bu güdüdür. Birbirleriyle sürekli çatışma halinde olan yaşam ve ölüm içgüdülerinin çatışması sonucunda, ölüm içgüdüsünün organizmayı yok etmesi, yaşam içgüdüsü tarafından engellenir. Bu engellenme sonucunda bireye yönelemeyen ölüm içgüdüsü, çevreye, bireyin dışındaki dünyaya yönelir. Dışa yönelen ölüm içgüdüsü, insan saldırganlığının ana nedenidir (Karaca, 2000, s.116,120).

Karen Honrey, saldırganlığı, "çocuğun kendisini düşman bir çevrede yalnız başına hissetme duygusundan" kaynaklanan "temel kaygı" duygusuna bağlamıştır ki bu duygu ona göre tüm psikolojik eğilimlerin ve motivasyonların özünü oluşturmaktadır. Ona göre, insanlara karşı çıkararak sorununu çözmeye çalışan kişi saldırgandır ve saldırganlık insan karakterinin bir parçasıdır (Alkan, 1983, s.57).

Bandura başta olmak üzere, sosyal öğrenme kuramcıları, insanın doğuştan saldırgan olmadığını, öğrenmenin saldırganlığın türü ve miktarı üzerinde önemli etkisi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu kurama göre çocuklar, saldırgan davranışları gözlem ve taklit yoluyla öğrenmektedir. Ebeveyn, yakın çevre ve toplumdan gelen örneklerle kişiliğini kazanan çocuk ve gençlerin almış oldukları örneklerde şiddet eylemlerinin yer alması, benzer davranış kalıplarını kullanan kuşakların yetişmesine neden olmaktadır. Saldırganca tepkilerin ödülleriyle pekiştirilmesi ise, saldırganlığın güçlü bir alışkanlığa dönüşmesine neden olmaktadır. Ödüllendirilme dışardan olduğu gibi, bireyin kendi içinde duyduğu bir doyum ve gerilimden kurtulma duygusu da olabilir. Dışardan ödüllendirilmeme, saldırgan davranışların alışkanlığa dönüşme ihtimalini azalttığı halde, araştırmalar, saldırgan davranışın önlenmesi açısından cezanın sanılandan çok daha az etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur (Köksal, 1992, s.36).

2.2.2.2. Saldırganlık ve Şiddeti Etkileyen Faktörler

Saldırganlık ve şiddet eğilimleri, insanla ilgili diğer birçok özellikte olduğu gibi, hemen hemen her şeyden etkilenmektedir: Bu bağlamda, doğanın değişen fiziksel ve kimyasal şartlarının insanı bedensel ve ruhsal açıdan etkilediği tespit edilmiştir. Lambrosso, şiddet eylemleri ve suç oranı ile rakım ve yıllık ısı ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu, Avrupa'nın dağlık ülkelerinde ve güneyinde adam öldürme; düzlük yerlerinde, ovalarda ve kuzeyinde ise hırsızlık, soygun, yağma ve yankesicilik suçlarının daha çok olduğunu belirtmiştir (Balcıoğlu, 2001, s.191).

Ses ve gürültü düzeyinin (30-40 desibel) de insanları huzursuz ettiği, endişe, kaygı, kızgınlık, öfke ve tedirginlik duygularını tetiklediği, (50-60 desibel) gürültünün ise fiziksel ve ruhsal bozukluklar gibi, zihni fonksiyonlarda gerilemelere neden olduğu ve saldırganlığı teşvik ettiği bilinmektedir.

Yapılan çalışmalar saldırganlığın engellenme ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bireyler engellenmeye karşı farklı tepkiler gösterirler. Bazıları yardım ve destek ararken bazıları da engellenmenin kaynağından uzaklaşmayı tercih ederler. Sadece, saldırganlığı engellenme, istenmeyen bir durumla baş etme yolu olarak öğrenmiş kişilerde saldırganlığa yol açmaktadır. Yani saldırganlık çok farklı uyarıcılara gösterilen öğrenilmiş bir davranış olmaktadır. Saldırganlığı arttıran birçok fiziksel, çevresel etken de vardır. (ısı, çeşitli kokular, sigara dumanı vb.) Şiddete tanık olma, sık sık engellenme ile karşılaşma ,

saldırganlığı ortaya çıkaran nedenler arasındadır. Örneğin, aile içi şiddete tanık olan çocuklar, saldırgan davranışları öğrenebilir, amaçlarına hizmet edeceğine inandıkları zamanlarda da bu saldırgan davranışları gösterebilirler. Eğer bir çocuk azarlanır, dövülür, cezalandırılırsa kendini değersiz hisseder. Kendini değersiz hissetme de başkalarına karşı saldırgan davranışlarda bulunma eğilimini arttırmaktadır. Öfkesini uygun şekilde yönlendiremeyen bireylerin de kendini önemsiz hissetmesi, saldırganlığı ortaya çıkarabilir. Özellikle yaşamın erken döneminde çocuklara öfkelerini kontrol edebilmenin öğretilmesi, saldırganlığın önlenmesinde önemli bir adımdır.

(http://www.psikolog.org.tr/articles_detail.asp?cat=4&id=8 Erişim:20.11.2008)

Ayrıca, insanda ve hemen hemen bütün hayvan türlerinde türün erkek üyelerinin dişilere göre daha saldırgan olduğu bildirilmektedir. Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalara göre, erkeklerdeki andojen hormonu düzeyi ile saldırganlık arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bazı araştırmalar, yarışma etkinlikleri, aşırı alıştırma ve motivasyon, provakatif filmler seyretme gibi kaynaklardan beslenen artmış uyarılmışlık halinin saldırganlığı artırdığını ortaya koymuştur.

Benzer bir şekilde ilaç, alkol, uyarıcı ve uyuşturucu kullanımı ile saldırganlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş, yukarıda bahsedilen değişkenlerle birlikte birçok faktörün kişilik bozukluklarına neden olduğu ve kişilik bozukluklarının ise saldırganlık ve şiddet eğilimlerini hızlandırdığı bildirilmiştir. Örneğin hızlı göç, çarpık kentleşme ve bunun sonucunda meydana gelen işsizlik ve maddi yaşam şartlarının ağırlaşması, insanları şiddete daha eğilimli hale getirmektedir. Bu durumdaki insanlar, kendilerini boşlukta hissetmekte ve gayri meşru yollara başvurmaktadırlar. Yapılan bir ankette, iş bulmak amacıyla büyük şehirlere göç eden ve suç işleyenlerin % 55'i cinayet, % 17'si hırsızlık, % 18'i gasp ve başka suçlardan hüküm giymişlerdir. (Köknel, 1996, s.175) Benzer bir şekilde sosyal yaşamın önemli bir parçasını oluşturan örf, âdet, gelenek ve görenekler, kan davası, silah taşıma vb. gibi bazı noktalar da şiddet eylemlerini teşvik etmektedir.

Çocukların veya gençlerin yakın çevresini oluşturan aile, okul, akranlar ve toplum, şiddet olayları ve diğer rahatsız edici davranışların ortaya çıkmasında etkilidir ve bu tür sorunların çözümlenmesinde önemli rolleri vardır.

2.2.2.2.1. Aile

Saldırgan davranışın birçok nedenleri vardır. Çocukların anne babaları arasındaki evlilik anlaşmazlıkları, boşanma, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, hastalıklar veya yeni bir şehre taşınmak gibi baskılardan bunaldıklarında daha saldırgan ve yıkıcı olabilirler (Yavuzer, 2000). Eğer bir çocuk fiziksel, cinsel ya da duygusal olarak istismara uğramışsa veya ihmal edilmişse, saldırganlığın bir yardım çağrısı olabileceğine dikkat çekmektedir. Bazı çocuklar, evde ana-babaları ya da okulda öğretmenleri tarafından beklentilerine cevap verilmediğini hissettikleri zamanlarda, hayal kırıklığı veya kızgınlık içersinde saldırgan davranabilirler.

2.2.2.2.2. Akranlar

Olumlu yapılanacak akran gruplarının çocuğun topluma hızla uyumunda katkısı yadsınamazken, olumsuz özellikleri baskın olan "çete" gruplarının davranış bozukluklarını geliştirici ve pekiştirici özelliklerine de dikkat edilmesi gerekir. Çocuklar grubun üyeliğinin gerektirdiği bütün davranışları fazla düşünmeden ve belki de yalnızca gruptan ayrılmamak için kabul eder.

2.2.2.2.3. Toplumsal Çevre

Okulda ve işyerlerinde şiddetin artması eğitimcilerin “niçin şiddet olayları meydana gelmektedir?” sorusunu sormasına yol açmıştır. Üç etki bu sorunun yanıtlanmasına yardım edebilir:

- (a) değişen aile yapısı ve toplumsal yaşam;
- (b) toplumun şiddeti normal ve kabul edilebilir olarak yeniden tanımlaması ve
- (c) silah ve uyuşturucuya kolayca erişebilmek (Johnson ve Johnson, 1995).

Yukarıda sıralananlar başta olmak üzere okulun dışında yaşanan çoğu toplumsal gelişmeler ve değişimler okul ortamını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bu anlamda okul ve sınıf içinde meydana gelen olayların ya da sorunların kaynağının okul dışında olabileceği söylenebilir.

2.2.2.2.4. Medya

Gençlerin sağlıklı gelişimine olumsuz etki yapan çağdaş olgulardan birinin de, kitle iletişim araçlarının yayınları olduğu görüşü birçok araştırmacı ve uzman tarafından belirtilmektedir.

Günümüz dünyasında şiddet ve saldırganlığı büyük oranda tetikleyen faktörlerin başında medya gelmektedir. Kitle iletişim araçlarının özellikle ticari amaçla ve kontrolsüzce faaliyet göstermeleri, insanlardaki saldırganlık eğilimini çoğu durumda aktifleştirebilmektedir. Bu bağlamda en çok izleyici kitlesine sahip olan televizyonun çocuk ve gençlerin davranışları üzerindeki olumsuz etkileri bilimsel araştırmalarla tespit edilmiştir (Köknel, 1996, s.123). Daha önce şiddetle ilgili olarak bahsedilen sosyal öğrenme teorisini de baz olarak, TV'de insanların sürekli kavga ettiklerini ve birbirlerine vurduklarını gören çocukların zamanla aynı davranışları içselleştirdiği gözlemlenmektedir.

Özellikle çocuklara yönelik olarak üretilen çizgi filmlerdeki şiddet temaları, hemen herkesin malumudur. Örneğin ülkemizde bu konuda yapılan bir araştırmada, 5 televizyon kanalında gösterilen 48 çizgi filmin analizi sonucunda, filmlerin % 44'ünde şiddete dayalı temaların işlendiği ve bütün çizgi filmler boyunca "şiddet kullanımı"nın en meşru yöntem olarak tekrarlandığı görülmüştür (Özerkan, 1996).

2.2.2.2.5. Okul

Bir çocuk için okul, daha önce hemen hemen hiçbirini tanımadığı çok sayıda insanın karşılaşma zorunluluğuyla, uyulması gereken kurallarıyla ve başarılması gereken öğrenim görevleriyle dolu yepyeni bir sosyal çevredir. Okul aynı zamanda çocuğun kalıtım olanakları içinde bir bütün olarak gelişmesi, yaşamda sağlıklı, başarılı ve mutlu olması için uygun ortam hazırlar, önlemler alır, onu olumlu yönde etkiler. Okul, eğitim aracılığıyla insanı kendisi için yararlı ve yeterli kılmaya çalışırken, bir yandan da onu, içinde yaşadığı topluma ve tüm insanlığa yararlı, toplumsal bilinci gelişmiş bir insan olması için eğitmeyi amaçlamaktadır (Yavuzer, 2000).

2.2.2.2.6. Öfke

“Öfke gelir göz kararır, öfke gider yüz kızarır”, “öfkeyle kalkan, zararlar oturur”(Türk Atasözü). Öfke, bireyin herhangi bir engellenme, adaletsizlik ya da kendi benliğine yönelik bir tehdit hissettiğinde yaşanan duygudur.

Öfke, saldırgan davranışın önemli belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir. Yapılan boylamsal araştırmalar, öfkeli ve saldırgan çocukların gelecekteki yaşamlarında da öfkeli ve saldırgan bir yetişkin olma olasılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir (Çivitçi, 2006, s.254).

2.2.2.2.7. İntikam Arzusu

Psikanalitik malzeme, intikam arzusunun, üretken, olgun bir bireyi bağımsız ve dolu dolu yaşama konusunda zorluk çeken ve sık sık varlığının tamamını intikam arzusuyla tehlikeye sokmaya yatkın olan nevrotik bireyden daha az güdülendirdiği göstermektedir. Ağır ruh hastalıklarında intikam, kişinin ağır basan amacı olur, çünkü intikam olmaksızın sadece öz-saygı değil, benlik (öz) ve kimlik duygusu da çökme tehlikesine girecektir. Benzer bir şekilde, intikam duygusunun (örneğin geçmişteki ulusal bir yenilgiden ötürü) en güçlü hali ile en geri gruplarda (ekonomik ve kültürel coşkusal açılardan) görüldüğüne tanık oluruz. Bu nedenle sanayileşmiş uluslarda en çok yoksulluk çeken aşağı orta sınıflar, bir çok ülkede, tıpkı ırkçı ve milliyetçi duyguların odağı olmaları gibi, intikam duygularının da odağıdır. İntikam duygularının şiddeti ile ekonomik ve kültürel yoksullaşma arasındaki ilişki, “yansıtılmalı (projective) bir anket” yoluyla kolayca belirlenebilir. Bazen grubun tamamı, üyelerinden birisine verilen zararın intikamını almak için kendini zorunlu hisseder (Fromm, 1994, s.27,28).

2.2.2.2.8. Duygusal Şiddet

Duygusal şiddet; sevgi göstermeme, aşağılama, devamlı eleştirme, kıskançlık, reddetme, yalnızken ya da başkalarının yanında küçümseme, alay etme yada yaşamın keyfi olarak kısıtlanmasına yönelik emirler, korkutma sevdiği bir faaliyetten alıkoyma (Kurtuluş, 2006, s.209), olarak tanımlamaktadır.

2.2.2.3. Şiddet Uygulayan Zorbaların Özellikleri

Zorbaların bir takım özellikleri mevcuttur (Salvucci, 2006, Akt: Yaman,2007, s.39).

- ✓ Başkalarını sözlü tehdit veya fiziksel eylemlerle kontrol altına alma ihtiyacı duymak.
- ✓ Başkalarından daha çabuk sinirlenmek ve güç kullanmak.
- ✓ Mağdurlarla ilişkilerinde onların sorunlarını yeterince anlayamamak.

- ✓ Saldırgan davranışlar gösterenleri örnek almak.
- ✓ Sürekli saldırgan davranışlar içinde bulunmak.
- ✓ İnsanların hareketlerinde düşmanca niyetler aramak.
- ✓ Sinirli ve kindar olmak.
- ✓ İnsanlarla iletişimde ebeveynlerin yeterince örnek olamaması.
- ✓ Saldırgan gruplarla ilişkili olmak.
- ✓ Ebeveynlerin yapıcı problem çözme becerisi konusunda yeterince örnek olamaması.saldırganlığı benlik imajlarını korumanın bir yolu olarak görmek.
- ✓ Evde tutarsız bir disiplin uygulanması.
- ✓ Güç ve kontrol duygusunu sürdürmede fiziksel imajı önemli görmek.
- ✓ Öfke uyandıran düşüncelere odaklanmak.
- ✓ Pek çok ailevi sorun yaşamak.
- ✓ Ebeveynlerinin çocuklarının nerede bulunduğundan habersiz oluşu.
- ✓ Evde fiziksel ve duygusal istismara uğramak.
- ✓ Grup içinde dargınlık ve engellenme duyguları yaratmak.
- ✓ Takıntılı ve katı hareketler sergilemek.

olarak özetlemiştir. Bu özelliklerin hemen hepsinin okuldaki zorbalık ve şiddet eğilimleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

2.3. ŞİDDET DAVRANIŞLARININ ÖRGÜTSEL KÜLTÜRE ETKİLERİ

Bu bölümde şiddet davranışları ile ilgili olan örgütsel etkenler ele alınmıştır. Örgütsel davranış açısından bu kavramlar; örgüt kültürü ve örgüt iklimi, örgütsel güdülenme/motivasyon, örgütsel bağlılık/örgütsel adanma, iş doyumu/iş tatmini, örgütsel

sosyalleşme, örgütsel adalet, örgütsel etik, örgütsel iletişim, örgütsel stres, iş birliği ve takım ruhu olarak belirlenmiştir.

2.3.1. Örgüt Kültürü ve Örgüt İklimi

Kültürü anlama ve onun örgütsel davranışı nasıl etkilediğini bilme ihtiyacı Örgüt iklimi açısından çok önemlidir. İnsan davranışı, içinde bulunulan sosyokültürel bağlamdan soyutlanarak anlaşılamaz (Aydın, 2004, s.28).

Dolayısıyla bireyi tanımak ve anlamak için öncelikle onun içinde yaşadığı sosyokültürel çevre ve bu bağlamda görev yaptığı örgütün kültürünün bilinmesi gerekmektedir (Yaman, 2007, s.53).

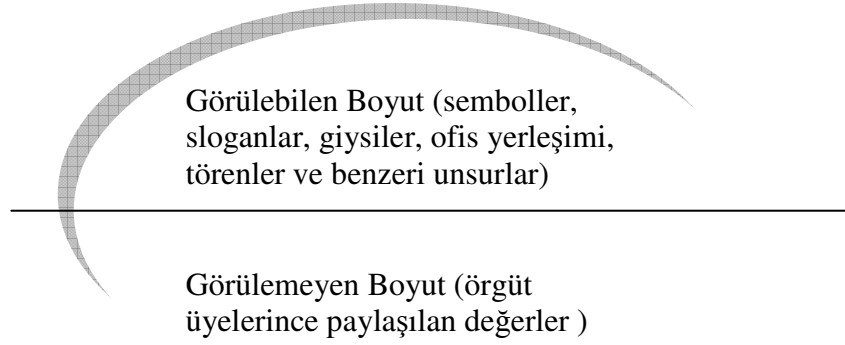
Kültür, bir toplumun yaşama tarzı olarak karakterize edilen ve bilgi, inanç, gelenek, örf, adet, sanat, ahlak, araç/gereç, teknik gibi maddi ve maddi olmayan unsurları somut, ortak inançlar ve değerler gibi soyut ürünleri bünyesinde barındıran bir bütün ve toplumu meydana getiren bireylerin kişiliklerine yansıyan yaşama tarzıdır.

Örgüt kültürü, bir örgütün üyesi olan insanların ortaklaşa paylaştıkları bir takım inançlar, değerler, normlar, semboller, törenler, uygulamalardan , Ayrıca politikalar, gelenekler, ve algı, duygu birliğinden (Şahin, 2004, s.372) oluşur.

Okul kültürünü oluşturan insanlar arasında bütünleşmenin sağlanıp sürdürülmesi, aitlik ve biz duygusunun gelişmesi, üyelerin örgüte bağlanmaları, örgütleri ile övünmeleri, üyeler arasında ortak bir kültürün oluşmasına bağlıdır (Şişman, 2000, s.118).

Örgüt kültürünün görülen ve görülemeyen farklı iki boyutu, Aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Şekil 2.2: Örgüt Kültüründe İki Boyut

Kaynak: Berberoğlu, 1997, s.270, Akt:Yaman, 2007, s.54.

Örgütteki insan ilişkilerinin mahiyeti, örgüt iklimi ile ifade edilmektedir.

Bir örgütteki üyeler arası ilişkilerin durumu, örgütün iklimi hakkında ipuçları verir. Bu ilişkiler, sıcak, yakın, güvene dayalı ilişkiler olabileceği gibi resmi, mesafeli, gergin mahiyette de olabilir. Örgüt iklimi, örgütte çalışan, örgütün üyesi olan insanların güdülenmesini, moralini, verimliliğini etkiler. Bu bakımdan örgüt yöneticilerinin, örgütte güçlü bir ortak kültürün yanı sıra açık, olumlu, destekleyici, güvene dayalı bir iklimin oluşmasına öncülük yapmaları da beklenir (Şişman, 2000, s.119).

Şüphesiz ki insan ögesinin ön planda olduğu okullarda, örgütsel iklim ve kültür daha fazla önem kazanmaktadır. Bunun yanında örgüt iklimi, örgüt üyelerinin duygu ve inançlarını özgürce ifade etmelerini özendirici olmadıkça, hiçbir iletişim sisteminin iyi işlemesi de beklenemez (Aydın, 1986, s.81). Bu nedenle olumlu örgütsel iklimi oluşturmanın olmazsa olmazı iletişim kanallarını açık tutmaktır.

Güçlü bir örgütsel kültür, örgütün temel değerlerini yansıtır ve örgüt genelinde paylaşılır. İşgörenler, örgütün temel değerlerini benimser ve bu değerlere bağlılık gösterirlerse, örgüt kültürü de güçlenir. Örgütlerin başarısı, ortak ve güçlü bir örgütsel kültüre sahip olmalarına bağlıdır. Örgütlerde güçlü bir kültür oluşturulması için işgörenler kişisel inisiyatif almaya teşvik edilmeli, riske girme ve girişimci olmaya cesaretlendirilmelidir. Örgütsel amaçlarının ve performans beklentilerinin açıkça ifade edilmesi, etkili bir örgütsel kültür oluşturulmasına yardımcı olabilir. Örgütsel kültürün etkililiğinde, birimler arası eşgüdüm

ve bütünlük anlayışı gereklidir. Üst yönetimin desteği, açık iletişim, açıkça ifade edilmiş kurallar ve düzenlemeler, etkili bir kontrol ve denetim sistemi, örgütsel kültürün paylaşılmasını kolaylaştırır. Ayrıca adil bir ödül sistemi, objektif değerlendirme kriterleri, etkili çatışma çözümleme stratejileri, karşılıklı saygı ve anlayış, açık ve çok yönlü bir iletişim sistemi, örgütsel kültürü güçlendirmektedir. (Yaman, 2007, s.56). Örgüt kültürü güçlü olan kurumlarda şiddet eğilimlerinin düşük yoğunlukta gözlenebileceği söylenebilir.

2.3.2. Örgütsel Güdülenme/Motivasyon

Motivasyonu açıklamak için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Motivasyonu biyolojik açıdan açıklamaya çalışan hipotezlerde “insan, bedensel isteklerinin esiridir ve sadece belirli ihtiyaçlarını gidermek için hareket etmektedir” denilmektedir. Bu güdüler, öğrenilmemiş ve fizyolojik temelli güdülerdir (açlık gibi). İkinci bir görüş ise; insanın yaratıcı ve öğrenme arzusundan doğan enerjisini harcamak için hareket ettiğini kabul eder. Bunlar öğrenilmemiş, fizyolojik kökenli olmayan güdülerdir (merak, yetkinlik, sevgi, ait olma, yaratma gibi). Diğer bir görüşe göre; insan ihtiyaçlarının fiziksel olduğu kabul edilmekle birlikte, istek ve ihtiyaçların ötesinde bir kaynağın olduğu belirtilmektedir. Bu güdüler insandan insana değişir ve öğrenme ile oluşur (güç, başarı, ait olma gibi). Bütün bu görüşlerden sonra, güdülerimizi tatmin edilmemiş ve ödüllendirilmemiş isteklerimizden doğan bir enerji olarak kabul edebiliriz. Bu enerji bireyleri belli ve düzenli davranışa götürmektedir (Adasal, 1972, Akt:Yaman, 2007).

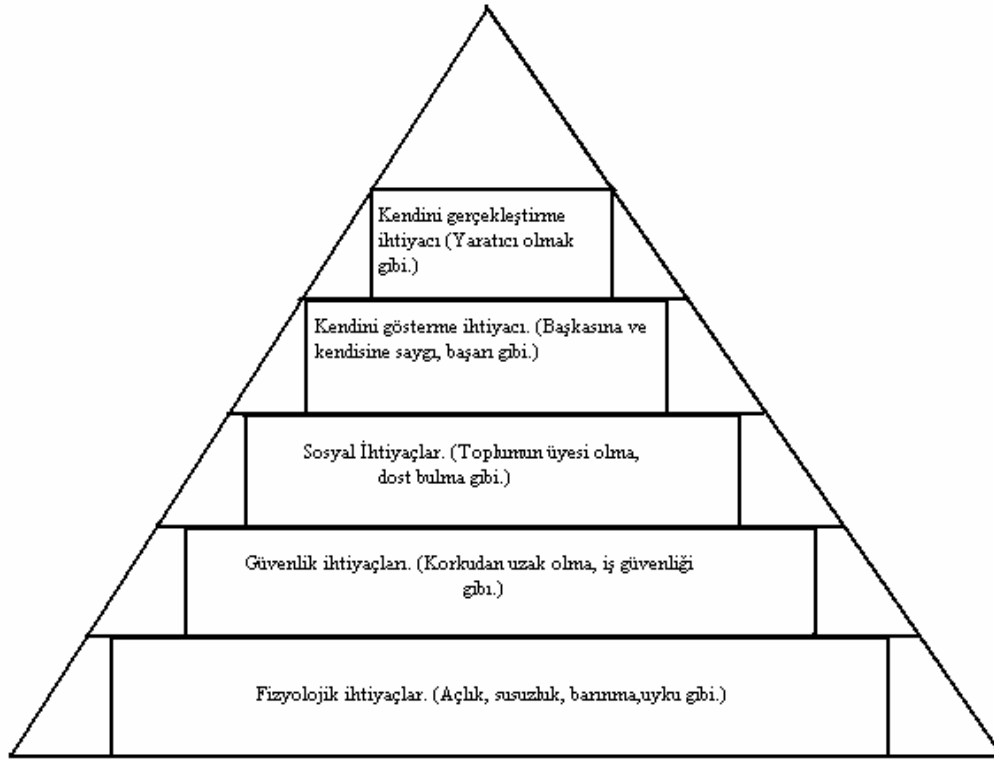
Örgütlerde güdülenmeyi etkileyen bireysel ve örgütsel pek çok durum ve koşul mevcuttur.

- ✓ *Fizyolojik ihtiyaçlar:* hiyerarşinin en alt basamağını teşkil eder. Yeme, içme, barınma, hava alma, giyinme, uyuma gibi temel ihtiyaçlardan oluşur. Bireyin temel fizyolojik ihtiyaçları tatmin edilmezse hiyerarşinin bir üst basamağına çıkması beklenemez.
- ✓ *Güvenlik ihtiyacı:* insanoğlunun karşılaşılabileceği maddi ve manevi korku ve tehlikelerin varlığı, onun güvenlik ihtiyacına gereksinimini ortaya çıkarır. Bu gereksinimde kişinin güvenliğine karşı herhangi bir saldırı durumu söz konusu değilse, birey güvenlik ihtiyacına gereksinim duymamaktadır. Buna karşın eğer

bireyin can ve mal güvenliğine yönelik herhangi bir tehlike söz konusu olduğunda bu ihtiyaç, birincil derece de öneme dönüşebilmektedir.

- ✓ *Ait olma ve sevgi ihtiyacı (Sosyal ihtiyaç):* güvenlik ihtiyacının bir üst basamağını teşkil eder. Aidiyet duygusu, biri ve diğerleri arasındaki iletişim/etkileşim ve sosyal ilişkiler bu duruma örnek olarak verilebilir. İnsanlar arkadaş bulmayı, birey olarak kabul edilmeyi ve bir insan olarak kendisine değer verilmeyi her zaman için istemektedir. Ait olma ve sevgi ihtiyacı aynı zamanda bireyin sosyal yönünü (Şahin, 1994, s.7) teşkil etmektedir.
- ✓ *Saygı görme/kendini gösterme ihtiyacı:* insan, hem kendine karşı hem de başkalarına karşı önemli görünme ihtiyacı duyar. Kişinin kendine güveni ve prestiji söz konusudur. Bu ihtiyacın gücüyle insan, sağlıklı bir kendine güven duygusu edinmeye ve her yönüyle hak edilen bir prestij sağlamaya çalışır. Bu ihtiyaç tatmin edilmezse, insanda bir takım aşağılık duyguları ve nevrozlar oluşur (Şahin, 1994, s.7).
- ✓ *Kendini gerçekleştirme ihtiyacı:* hiyerarşinin en üst düzeydeki ihtiyaç kategorisidir. Kişinin potansiyelini en üst düzeyde kullanabilmesini sağlayan ihtiyaçtır. Diğer kategorilerdeki ihtiyaçları gerçekleştirilebilen kişiler ancak bu safhaya ulaşabilmektedir.

Şekil 2.3: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Berberoğlu, 1997, s.305.

Piramidin genel olarak yapısına bakıldığında şu tespitler dile getirilmektedir. Her şeyden önce ihtiyaçlarını karşılayamayan insan mutsuz olur. İnsanın amacı en şiddetlisinden başlayarak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Amaçlarına ulaşamayan kişiler, hüsrana(frustration) uğrarlar. Bu hüsrana uğrama sonucu, duruma göre bazı tepkiler gösteririler. Fiziksel çekilme, içine kapanma, saldırganlık bu tepkilerden bazılarıdır. İhtiyaçların karşılanmamasından kaynaklanan alkolizm, işe devamsızlık, iş kazaları, her şeye ilgisiz, sosyal ve endüstriyel çatışma, toplum içinde hem ekonomik hem de sosyal açıdan büyük kayıplara yol açmaktadır (Şahin, 1994, s.8,9).

Diğer taraftan bireyin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ele aldığı beş temel ihtiyacı karşılanmışsa bağlı bulunduğu örgüte güdülenmesi de kolaylaşabilmekte, örgütsel motivasyon sağlanan bir kurumda da şiddet davranışlarının gözlenme durumu motivasyon yoğunluğuna bağlı olarak azalabilecektir.

2.3.3. Örgütsel Bağlılık/Örgütsel Adanma

Steers'e (1981) göre örgütsel bağlılık üç faktörle karakterize edilmektedir: (1)örgütün amaç ve değerlerine güçlü bir inanç ve kabul gösterme, (2)örgüt adına anlamlı çaba göstermeye isteklilik gösterme ve (3) örgütte üyeliğin sürdürülmesine güçlü bir arzu duyma. Bu durumda bağlılık, örgüte pasif bir bağlılıktan (loyalty) çok daha fazlasıdır (Balcı, 2000, s.27).

Bugüne kadar yapılan araştırmalar örgütsel bağlılığın; örgütün değer/ misyon ve vizyonunu kabullenme, örgütle özdeşleşme,, kalite geliştirme çabalarını yerleştirme, güdülenme sağlama, takım ruhunu geliştirme/güçlendirme, ekstra çaba sarf etme, gönüllü olarak örgütte kalma gibi örgüt üyelerinin tutum ve davranışlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. (İnce & Gül, 2005, s.1).

Şekil 2.4: Örgütsel Bağlılığı Etkileyen Faktörler

Kişisel faktörler	Örgütsel faktörler	Örgüt dışı faktörler
	İşin niteliği ve önemi	
	Yönetim	
	Ücret düzeyi	Yeni iş bulma olanakları
İş beklentileri	Nezaret	Profesyonellik
Psikolojik sözleşme	Örgütsel kültür	İşsizlik oranı
	Örgütsel adalet	Ülkenin sosyoekonomik durumu
Kişisel özellikler	Örgütsel ödüller	sektörün durumu
	Takım çalışması	
	Örgütün bulunduğu sektörün durumu	

Kaynak:İnce&Gül, 2005, s.59, Akt: Yaman,2007, s.60

Örgütsel bağlılık kavramı; mesleki bağlılık, iş arkadaşlarına bağlılık, itaat ve sadakat gibi kavramlarla karıştırılmakta, hatta çoğu yerde birbirinin yerine kullanılmaktadır. Söz konusu kavramlar örgütsel bağlılık ile önemli benzerlikler göstermekte ancak içerik ve kapsam açısından farklılık arz etmektedir. Sadakat kavramı da tıpkı örgütsel bağlılık gibi örgüt üyeliğinin sürdürülmesi ile ilgili bir kavramdır. Ancak bu iki kavram dayanak noktaları bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Örgütsel sadakat, kültürel değerlere dayanırken; örgütsel bağlılık, işe ve başarıya dayanmaktadır. İtaat ise kaynağını

birey dışından alan bir görev duygusudur. Örneğin hapisanedeki bir mahkumun verilen emirlere itaat etmesi, hapishaneye bağlılık duyduğu anlamına gelmemektedir. (Çöl, 2004)

Bunun yanında her örgütsel bağlılık türünün geçerli olduğu farklı ortamlar vardır. Örgüt kültürü, yönetim ve liderlik biçimi, çalışanların kişisel ve demografik özellikleri, örgütün içinde faaliyet gösterdiği sosyoekonomik yapı, toplumsal özellikler, ve çevresel şartlar, örgütsel bağlılık türünün uygulanmasında son derece önemli içsel ve dışsal faktörler konumundadır (Gül, 2003, s.80).

Yönetici davranışlarının örgütsel bağlılığı nasıl etkilediğine dair öğretmenler üzerinde yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerindeki farklılaşmanın %40 oranında yönetici davranışlarından duyulan memnuniyet ile; %20 oranında da öğretmenlerin okul yönetimine katılımları ile alakalı olduğu (Özden'in 1997) ortaya konmuştur.

Örgütsel destek, örgüt çalışanlarının kendilerini güvende hissetmeleri ve arkalarında örgütün var olduğunu bilmeleri olarak tanımlanır. Örgütsel bağlılık ise çalışanların örgütün bir parçası olmak için çaba göstermesi örgütün hedef ve değerlerini benimsemesi, ve güçlü bir aile üyesi gibi hissetmesi anlamına gelir (Özdevecioğlu, 2003, s.133)

Gençlerin, belli bir alanda beceri ve uzmanlık kazanmak amacıyla öğrenim gördüğü meslek liselerinde; yaptığı çalışmalar sonucunda, mesleklerinin toplumda ve yaşamında ne denli önemli bir yere sahip olduğunu algılamaları onların şiddet eğilimlerini önemli ölçüde azaltacaktır.

2.3.4. İş Tatmini/İş Doyumu

Çalışanların örgütlerine duydukları güven arttıkça işlerinden tatmin elde etme düzeyleri de artmaktadır. Özellikle, örgütün çalışanlarına destek vermesi, kişilerin gerek toplam iş tatminleri gerekse dış tatminleri üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte kişinin, çalışma arkadaşları yada üstüyle işbirlikçi ve arkadaşça bir ortamda bir etkileşimde bulunması da onun işten aldığı tatmini etkileyebilmektedir (Güneşer, 2002, s.68,103).

Eğitim ve öğretimde ana öge öğretmenlerdir. Okula, topluma, arkadaşlara karşı sevgi, saygı, onları tanıma hep öğretmen aracılığı ile kazanılır. Tavırlar, düşünce biçimleri, dünya

görüşlerinin oluşmasında öğretmen birinci derecede role sahiptir. Özetle öğrenci şahsiyetinin gelişimi ve oluşması öğretmenle öğrencilerin kuracağı ilişkiler sayesinde. Bu bağlamda öğrencileri anlayan ve öğrencilerine değer veren, mesleki bilgi açısından da iyi yetişmiş, kendini devamlı çağın gereklerine göre yenileme çabasında olan öğretmen kuşkusuz iyi nesillerin yetişmesinde önemli bir role sahip olacaktır (Hesapçıoğlu, 1988).

Bu bağlamda öğretmenler, toplumun ilerlemesinde önde gelen ve bu konuda belirli ilkelerini savunarak yerine getiren kişilerdir. Ülkenin ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirme sorumluluğunu yüklenen öğretmenlerin huzurlu ve verimli çalışabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Fakat günümüzün ekonomik şartları öğretmenlerin mesleklerinden ayrılmaya veya ek işler yapmaya zorlamaktadır. Bu durum eğitimde genel kalitenin düşmesine ve istenilen özelliklerde bireylerin yetiştirilmesini zorlaştırmaktadır. Eğitimde çağdaş anlayışa göre yeni düzenlemeler yapılırken alınan tedbirlerin uygulanabilmesi ve çözüm olabilmesi için öğretmenlerin içinde bulundukları durumları yansıtan akademik çalışmalara ihtiyaç vardır. Çünkü öğretmenlerin tatmin ve stres kaynakları belirlendiğinde daha verimli olmaları için gereken tedbirlerin alınması daha kolay olacaktır (Özdayı, 1990).

Öğretmenlerin görev ve rollerini yerine getirilebilmesi ve eğitim hizmetlerinin yeterli nitelikte ve nicelikte gerçekleştirilebilmesi için mesleki açıdan iş tatminleri sağlanmalıdır. Gelecek nesillerin yetişmesinde önemli role sahip olan öğretmenlerin mesleki çalışmaları toplumun daha sağlıklı ve başarılı olmasını sağlayacak etkenlerden biridir. Ülkenin ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirme sorumluluğunu üstlenen eğitim ve öğretimin temel taşı olan öğretmenlerin çalıştıkları ortamda huzurlu olmaları, işlerinden tatmin olmaları, eğitim görevlerini isteyerek ve severek yerine getirmeleri, onların davranış ve tutumlarında önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenler işlerinden duydukları tatmin düzeyi yükseldikçe eğitim hizmetinin sürmesi ve gelişmesi için daha verimli çalışacaklardır.

Sosyal bir sistem olan eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin işlerine ilişkin tutumları okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli rol oynar. Öğretmenlerin rolünü etkili olarak uygulayabilmesi için öncelikle öğretmenlerin iş tatmin düzeylerinin ve etkileyen değişkenlerin belirlenmesi ve buna yönelik tüm önlemlerin alınması ve düzenlemelerin yapılması gerekir (Kılıçalp, 2004).

İş tatmini sağlanan bir bireylerin/öğretmenlerin şiddet eğilimleri, diğer öğretmenlere göre çok daha sağlıklı ve dirençli olarak sürdürülebilir bir nitelik taşıyabilecektir.

2.3.5. Örgütsel Sosyalleşme

Sosyalleşme, yeni gelenin, ‘diğerlerinin gördüğü gibi görebilmek için’ algılarını değiştirdiği bir süreçtir (Balcı, 2000, s.11).

Sosyalleşme bir anlamda uyumdur. Bireyin ait olduğu yada olacağı grubun tutum ve davranışlarını öğrenip kabullenmesidir. İnsanlarla seçtikleri işler arasında uyum olması, insanların işlerine iş ortamlarına kolayca uyum sağlamaları, işlerinde üretken olmaları ve sağlıklı birer kariyer elde etmeleri, etkili bir sosyalleşme süreci geçirmelerine bağlıdır. (Güçlü, 2004, s.34).

2.3.6. Örgütsel Adalet

Örgütsel adalet, örgüt yönetiminin karar ve uygulamalarının çalışanlar tarafından nasıl algılandığı ile ilgilidir görev dağılımı, mesaiye riayet, yetki verilmesi, ücret düzeyi ödül dağıtımı gibi parametrelere yönelik yönetsel kararların değerlendirme sürecidir (İnce & Gül, 2005, s.76).

Ahlaki bilinçlilik ve yargı düzeyi; adalet ve demokrasinin hüküm sürdüğü, bireylerin kendi azami özgürlükleri adına uymayı seçtikleri toplumsal sözleşmenin mevcut olduğu bir ortamda gelişebilir (Yaman, 2007, s.66).

İnsan hakları kavramının düşünsel açıdan en temel boyutunun, örgütlü toplumda adaletin sağlanması olduğu görülür. Çünkü adalet, insan haklarının düşünsel boyutunu oluşturmak kadar hukukun ve devletin yönetim amacını da oluşturmaktadır. Öyle ki toplumsal adaletsizlik , birçok alanda insan haklarının yok olmasına neden olabileceği gibi hukuk, ekonomi, yönetim gibi alanlarda da adaletsizlik olabilir. Dolayısıyla da bir toplumda yaşayan insanlara tanınan hak ve özgürlükler konusunda belli bir dengenin var olması, hukuksal anlaşmazlık durumlarında sorunların çözümlerinde bir dengenin sağlanması, insan haklarını gözetken hukuksal çözümlerin var olması açısından hayati öneme sahiptir (Karagöz, 2002, s.274).

Adalet duygusunun yıpranması; örgütsel amaçların gerçekleştirilmesi ve kin duygularının yerleşmesi adına olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Bu nedenle insanların birbirini dinlemeye ve hoşgörü göstermeye gereksinimleri vardır. Bireylerin karşılıklı olarak adalet anlayışında sorun olmaması, aynı zamanda örgütlerde özel anlamda okullarda şiddet davranışlarının görülmesi riskini de azaltacaktır.

2.3.7. Örgütsel Etik

Etik eğitimi ile eleştiren, haksızlığa karşı çıkabilen kendini ve yaşamı sorgulayabilen adaletli davranan, ayrımcılık yapmayan, kişisel değil toplumsal yararı gözetken özerk bireylerin ortaya çıkması sağlanabilecektir.

Etik eğitimi sonucu kazandırılması gereken tutumlar şunlardır:

- ✓ Başkalarına saygı,
- ✓ Toplumsal sorumluluk,
- ✓ Adaletli olmak,
- ✓ Ayrımcılık yapmamak ve
- ✓ Emeğe saygıdır (Eğitimsen, 2005, s.565).

Etiğe aykırı davranmak ise örgüt içinde iletişimin azalması, özsaygının azalması, bağlılık duygusunun azalması, iş devir hızının yükselmesi ve düşük güdülenme gibi olumsuz etkileri ile örgüte zarar vermektedir (Özkalp&Kırel, 2001, s.614).

Etik ilkelere bağlılık, örgütlerde özel anlamda okullarda öğretmenler tarafından öğrencilere ya da öğrencilerin birbirlerine yöneltebilecekleri şiddet davranışlarının görülme riskini azaltacak olması açısından çok önemlidir.

2.3.8. Örgütsel İletişim

İletişim, kaynak (source) ile alıcı (receiver) arasında kanal (channel) yoluyla gerçekleşen bir süreçtir (Köknel, 1996, s.45).

Örgüt içindeki gruplar ya da bireyler arasındaki iletişim çeşitli nedenlerle ortadan kalkar ya da olumsuzlaşırsa, örgütün ve örgütteki bireylerin performansına etki eder (Pehivan, 2002, s.113).

İnsan ilişkilerinde çatışmalar karşılıklı mücadeleyi, anlaşmazlığı, tartışmayı, kavgayı ve çekişmeyi içerebilir. Şiddet eğilimlerinin temel nedenlerinden biri de iletişimin sağlıklı yapılamamsıdır. Sağlıklı bir iletişim ancak açık iletişim tutumları ile sağlanabilir. Açık bir iletişim, bilgi ve düşünce paylaşımını kolaylaştırır, karşılıklı anlayışı ve hoşgörüyü pekiştirir

İletişim, bireylerin tutum ve tavırlarına göre iki grupta ele alınmaktadır. Savunucu ve açık iletişimin temelinde yatan tutumlar aşağıda tabloda verilmiştir.

Şekil 2.5. Savunucu ve Açık İletişim

Savunucu iletişim	Açık iletişim
 Yargılayıcı tutum	 Tanıtıcı tutum
 Denetlemeye yönelik tutum	 Soruna yönelik tutum
 Belli bir strateji izleyen planlı tutum	 Plansız kendiliğinden oluşan tutum
 Aldırmaz, umursamaz tutum	 Anlayış, duygusal yakınlık gösteren tutum
 Üstünlük belirten tutum	 Eşitlik belirten tutum
 Kesin tutum	 Denemeci tutum

Kaynak:Cüceloğlu, 1994, s.155

İletişimle ilgili diğer bir kavram olan kaygı, genel anlamda tehdit edici bir durum karşısında birey tarafından hissedilen huzursuzluk ve endişe olarak tanımlanmaktadır. İletişim kaygısı ise bireyin günlük yaşamda diğer bireylerle iletişime girdiğinde ya da bir grup karşısına çıktığında duyduğu huzursuzluk, çekingenlik, korku durumu olarak tanımlanabilir. Diğer taraftan başka bir birey ya da bireylerle ilişki kurmaktan ya da iletişim kurma olasılığının belirmesinden kaynaklanan korku ya da kaygı düzeyi iletişim korkusu olarak tanımlanabilir. İletişim korkusu, bireyin sözel iletişimini, sosyal becerilerini ve kendisine olan güveni çok büyük ölçüde ya da tümüyle etkileyebilir (Oral & Özbek, 2006, s.253).

İletişimi engelleyen bireysel tutum ve davranışlar da vardır. Yönlendirmek ve emir vermek; uyarmak ve göz dağı vermek; ahlak dersi vermek; öğüt vermek; çözüm ve öneri iletileri vermek; nutuk çekmek; sürekli övmek ve olumlu değerlendirmek; alay etmek ve ad takmak; davranışları yorumlamak, analiz etmek ve tanı koymak; soru sormak ve sorgulamak; şakacı davranmak ve alay etmektir. (Özgüven, 2003, s.181,184).

Ortak amaçlar için bir araya gelen görevlilerin, birbirlerine bilgi vermeden, emek yardımlaşması yapmadan işin bütünlüğünü sağlayacak biçimde, birlikte uğraşı göstermeden, amaçlarına ulaşmaları da olanaksızdır (Başaran, 1991, s.209).

Dolayısıyla örgütsel iletişim açısından konuya bakıldığında yukarıda bahsedilen durumların şiddet davranışlarını nasıl tetiklediği görülebilir. Örgütsel iletişime uygun tutum ve davranışlar sergilendiğinde ise şiddet yönelimlerin azalacağı açıktır.

2.3.9. Örgütsel Stres

Stres; psikolojik, sosyal, kültürel ya da fiziksel olarak kişiyi tehdit eden uyarıcılar karşısında bireyin gösterdiği uyum sağlamaya yönelik tepkilerdir (Özgüven, 2003, s.211).

Stres, kısıtlama ve isteklerle ilgilidir ve bütün fizyolojik ve patolojik etmenlerin organizma üzerinde yaptığı kaba ve sert etki olarak da tanımlanabilmektedir (Can, 1999, s.296).

Öğrenciler okulun bir parçası haline, kendi özgürlük ve kişiliklerini de bir ölçüde bırakmak zorunda kalırlar. Bunlar da çatışmalar neden olur. Uyum baskıları, stres yapıcı olarak ortaya çıkar (Özgüven, 2003, s.218,219). Stres öğrencilerin okula uyum sürecinde sıklıkla yaşadıkları duygular arasındadır.

İlgar (2001,24,32) örgütsel stres kaynaklarını şöyle sıralamıştır:

- ✓ *İş ortamına bağlı stres kaynakları:* Uygun olmayan fiziksel çalışma koşulları, bıkkınlık, aşırı iş yükü ve aşırı bilgi yüküdür.
- ✓ *İş ilişkilerine bağlı stres kaynakları:* Üstlerle ilişkiler, astlarla ilişkiler ve meslektaşlarla ilişkilerdir.

- ✓ *Örgüt yapısı ve örgüt iklimine bağlı stres kaynakları:* Uyum sorunu, kararlara katılamama, bürokratik sorunlardır.
- ✓ *Kariyer gelişimine bağlı stres kaynakları:* Yetersiz terfi, hızlı terfi, iş güvenliğinin eksikliği, engellenmiş hırslar ve başarıdır (Akt, Yaman, 2007, s.75).

Stres yaratan bir olaya bir tepki de saldırganlığa sebebiyet veren öfkedir. Zaman zaman stresle başa çıkmada yanlış ve sağlıksız yöntemler kullanılmaktadır ve bunlar genellikle kontrolsüz olarak ortaya çıkan tepkiler şeklindedir. Bu tepkiler (Batlaş, 2000, s.149):

- ✓ Saldırganlık ve risk alma,
- ✓ Olumsuz ve yapıcı olmayan düşünceler üretme,
- ✓ İnkâr etme,
- ✓ Gerçeklerden kaçmadır (Akt, Yaman, 2007, s.75).

Örgütsel stres ve bu strese yol açan durumlar incelendiğinde stresin, Öğretmenler ve öğrenciler üzerinde şiddet davranışlarına yol açabilecek önemli etkilerinin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla stres ortamın azaltan faktörlerin devreye girmesi, bu anlamda şiddet eğilimlerinin riskini de azaltacak etkenlerdendir.

2.3.10. Duygusal Zeka

Duygusal zeka, kendimizin ve başkalarının duygularını tanımayı ve değerlendirmeyi, öğrenmeyi, duygulara ilişkin bilgileri ve duyguların enerjisini günlük yaşama ve işe etkili bir biçimde yansıtarak, onlara uygun tepkiler vermeyi sağlar. Diğer bir ifadeyle duygusal zeka, kendimizin ve başkalarının hislerini tanıma, kendimizi güdüleme, içimizdeki ve ilişkilerimizdeki duyguları iyi yönetme yetisine gönderme yapmadır (Goleman, 1998, s.393).

İnsan yetiştiren kurum yönetici ve öğretim elamanlarının başvuracakları temel ilkelerden biri geçmişteki ve günümüzdeki başarıyı gerçekleştirenlere hakkını teslim etmeyi bir şekilde öğretmektir. Bu yapılmaz ise duygusal zeka zedelenir, insanın insana saygısı kalmaz. Saygıdan yoksun bir kurum iklimi hasta sayılır. O zaman geleceğe bir çok sıkıntı

bırakmak da kaçınılmaz olur. Bu yolu seçenler karanlıkta olmaları yanında toplumu da karanlığa iterler. Bunun bedelini ise gelecek kuşaklar öder (Güler, 2006, s.135).

Okullarda öğretmenlerin liderlik rollerinin yanı sıra, akademik başarılarının da istenilen düzeyde gerçekleştirebilmesi için meslektaşlar ve diğer insanlarla olumlu ilişkiler ve bağlar kurma, diğer insanları anlama, onlara saygı gösterme gibi duygusal yeterliliklerin gelişmiş olması gerekmektedir. Öğretmenlerin insanlarla sağlıklı ve güçlü bağlar ve ilişkiler kurması gerekir. Öğretmenlerin insan ilişkileri ile ilgili yeterliliklerinin duygusal zeka kapsamı içinde ele alınabileceği açıktır. Bu anlamda duygusal zeka ile ilişkili bu yeterlilikleri daha etkili biçimde uygulayabilen Öğretmenlerin daha başarılı olabilecekleri söylenebilir(Titre, 2005, s.5).

Literatür bilgileri ve ilgili açıklamalar genel olarak incelendiğinde duygusal zeka yönünden kendini geliştirmemiş bireylerin/yöneticilerin, ceza uygulama potansiyellerinin yüksek olduğu görülmektedir.

2.4. OKUL KÜLTÜRÜ İÇİNDE ŞİDDET

Türk milli eğitiminin amaçlarında ifadesini bulan “hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip ...” bireyler yetiştirmek demek, bağımsız, araştırmacı, yapıcı, üretken kısaca çağdaş insan yetiştirmek demektir. Ancak bu özellikte bireylerden oluşmuş toplumlarda demokrasi yaşar, gelişir. Şu var ki bu özelliklere sahip bireyi yetiştirmek için de demokratik ortamlar gerekir. Baskı yöntemleri uygulayarak hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip bireyler yetiştirilemez. insana özgü soru sorma tutkusunu daha da geliştiren, eleştirel düşüncüyü destekleyen, öğretmen-öğrenci diyalogunu sağlayan eğitimin gerçekleştiği bir ülkede, özgür ve bilimsel düşünceyle birlikte demokrasi de güçlenecektir” (Sayın, 1990, s. 34).

Türkiye'de ana-baba ve öğretmen otoritesi, otorite sağlamak üzere uygulanan baskı yöntemleri, yetişkinler ve çocuklar tarafından benimsene gelmiştir. Türk aile yapısında Ebeveyn- çocuk ilişkilerinde en çok değer verilen şey çocuğun büyüklerine itaat etmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda “Söz büyüğün, sus küçüğün” atasözü gibi onlarca örneğe rastlamak mümkündür.

“Çocuğun Değeri” araştırmasında, en çok değer verilen özelliğin itaat” en az değer verilenin ise “bağımsızlık ve kendine güven” (Kâğıtçıbaşı, 1981) olduğunu bildirilmiştir.

Türk eğitim sisteminde öğretmen-öğrenci ilişkilerinin de öğrencinin itaat etmesi üzerine şekillendiği görülecektir. İtaat sağlamanın en kolay ve en etkili yolu baskı ve şiddettir. Çocuğa şiddet uygulayan kişilerin çoğu kez çocuğun tanıdığı, evi, okulu, işyeri gibi yakın çevresinde bulunan erişkinler olduğu bilinmektedir.

Örneğin, aile içi şiddet, çocuğa anne babası ya da evdeki diğer büyükleri tarafından, okulda şiddet ise öğretmenler, görevliler ya da diğer öğrenciler tarafından uygulanmaktadır. Anne baba yaşının çok genç olmasının, işsizlik ve ekonomik sıkıntıların, aile içi geçimsizlik, alkol ya da uyuşturucu kullanımının, çok çocuklu aile, anne ve babada ruhsal bozukluk gibi etmenlerin, aile içinde çocuğun şiddete maruz kalmasını artırırken; okulda da öğretmenin kişilik bozukluğu, kalabalık sınıflar, sosyal baskılar ve disiplin yöntemi olarak dayanın kabul görmesi gibi nedenlerin şiddete yol açtığı bilinmektedir.

Eğitim ve iktidar, ayrılmaz ikili bir terimdir. Eğitim/güç ilişkileri ayrılmaz iki olgu ise, egemen sınıf, ırk, din ya da cinsiyetin “diğerleri” üzerinde sistemli şiddeti, toplumsal ve ekonomik alana, daha dar alanda eğitimde günlük yaşamın içine nüfuz eder; insanlara acı ve zarar verir; önlenmesi ise mücadeleyi gerektirir (Tural, 2006, s.237)

Yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesi” olarak tanımlanan “okul zorbalığı” (school bullying) kavramı (Pişkin, 2002), okul bileşenlerinden öğrencilerin birbirlerine yönelik şiddetini ele almaktadır. Bu kavram içinde dövme, tokat atma, itme, çekme, dürtme, korkutma, alay etme, kızdırma, kötü isim takma, hakaret etme ve küçük düşürme gibi edimleri içermektedir. Ayrıca okulda dayak konusunda yapılan araştırmaların önemli bir kısmı da öğretmenler ve yöneticilerden öğrencilere yönelen şiddet üzerinedir.

Günümüzde kapitalist küreselleşme; gelişmiş Batı ülkelerinde refah devleti kazanımlarının ortadan kaldırılmasına yönelik sonuçlar doğururken, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler için, işsizlik, açlık, insan hakları ihlalleri, eğitim yoksunluğu, kamusal sağlık hizmetlerinin gerilemesi, çocuk emeğinin istismarı gibi bir dizi olumsuz sonuçlar

doğurmaktadır (Tural, 2006, s.238). Bu sonuçlar, insanlığa yönelik şiddeti beslemekte, bu anlamda okulda gündelik yaşama nüfuz eden şiddetle ilişkilenebilir.

Eğitim yönetiminde güç kullanımı, suskunluk kültürü yaratma, dışlama, hatta bedensel şiddeti de meşru gören bir eğitim görüşü yaygınlaşmıştır. Başaran'a göre (1994, s.91,92), eğitim yapılan her yerde, ast üst ilişkilerini düzenleyen ve yetki akımını sağlayan hiyerarşi oldukça belirgindir ve bu hiyerarşi sıkı bir disiplinle desteklenmektedir. Eğitimde uygulanacak disiplin, genç kuşakların istencini (irade) denetim altına alabilmeli; disipline aykırı davranışlara, davranışlarının niteliğine göre ceza verilmeli; gerekirse bu ceza bedensel de olabilmelidir. Okul yöneticileri aynı anda, öğrencilere model olmalı; onlara önderlik etmelidir. Eğitim yönetmeni, sert bir disiplin uygulamalı; yöneticinin eli “kadife eldiven içinde demir yumruk” olmalıdır (Başaran, 1994, s.88,92). Bu eğitim süreci içinde bulunan öğrencinin insani gelişiminin etkilenmesi kaçınılmazdır. Kültürü merkeze alan eğitim anlayışıyla, ancak kendine ve çevresine yabancılaşmış, ezberci dolayısıyla vazgeçmiş, salt dıştan güdülendiği için suskun ve itaatkâr, eğitimin denetim mekanizması olarak görülmesiyle sıkıştırılmış ve ürkek insanlar yetiştirilebilir.

Okulda iktidar ilişkileri, hiyerarşik olarak kurulmuştur. Boyun eğilecek ilk kişiler okul müdür ve yardımcılarıdır; kuşkusuz onlar da üst konumdakilere boyun eğenler. Öğrenciler için bunun somut dışavurumu, özellikle müdür yardımcılarının biri ya da bir kaçının öğretmen, “seni müdür yardımcısına gönderirim” tehdidinin yaratacağı potansiyel şiddeti hissettirecek biçimde “eli ve sözü ağır” kişiler olmasıdır. (Tural, 2006, s.240)

Okul içi iktidar ilişkilerine eğitimin cinsiyeti açısından bakıldığında, eğitim yönetimi kültürü içinde erkek egemen anlayışın yaygınlığı dikkati çekmektedir. Okul kültürü, toplumsal cinsiyeti, kadına yönelik şiddeti, ayrımcı, dolayısıyla dışlayıcı davranışları beslemektedir. Eğitim sisteminde, yöneticilerin çok büyük bir oranı erkeklerden oluşmaktadır. Genel konumlanış içinde erkek öğretmenlerin iktidarı egemendir. Buna paralel olarak öğrenciler arasında da eril kültür güçlüdür. Özkazanç ve Sayılan'a göre (2005) “kızların okul deneyimi, okula hakim olan eril öğrenci kültürü içindeki farklı konumlanışları ile şekillenir. Burada kızlar arasında temel ayrımın eril kültürün içine çekilen/katılanlar ile dışlananlar arasındaki ayrım olduğu” görülmektedir. Bu bağlamda eğitimde toplumsal cinsiyet, “adam olmakla” karakterize edilmektedir.

Öğrenciler, toplumsal ve ekonomik kökenlerine, cinsiyetlerine, sayısal ya da sözel yetenek gruplarından birine ait olmalarına, okulunun türüne göre sistemli ayrımcı uygulamalarla karşılaşmaktadırlar.

Bazı örneklerde devlet okullarındaki öğrenciler, aynı binanın içinde yaratılan, “Anadolu Lisesi”, “Yabancı Dil ağırlıklı Lise-Süper lise”, Öğretmen ve yönetici davranışları ile iktidar ilişkileri baskıcı bir nitelikte kurulmaktadır. Öğrencilere, popüler öğretmen söylemleri ile “başarılı-başarısız”, “problemlili-problemsiz”, “derse katılan-katılmayan”, “ahlaklı-ahlaksız”, “ailesi ilgili olan ve olmayan”, “kız-erkek” ya da başka ayrımlarla yaklaşıldığında, belli özelliklere sahip öğrenciler, öğrenme alanı içine alınırken, bazıları dışarıda bırakılmaktadır (Tural, 2006, s.235).

Okullarda sadece akademik anlamda eğitim ve öğretim etkinlikleri gerçekleştirilmesi artık yeterli görülmemektedir. Okulun tehlikesiz ve güvenli bir ortam olması da önemlidir. Güvenli bir okul, eğitim işinin korkudan, şiddetten ve kaygıdan uzak hoş bir ortamda gerçekleştirilebileceği bir yerdir. Böyle bir ortam her öğrenci için öz güven ve kabul duygusunun hâkim olduğu eğitimsel bir iklim sağlar. Güven ortamı oluşmuş okul; zorbalıktan uzak, davranış beklentilerinin açık bir şekilde iletildiği, sürekli destekleyici ve özenli bir şekilde uygulandığı bir yerdir (Mabie, 2003).

Günümüzde okulların eskisine göre farklılaştığı herkesçe bilinen bir olgudur. On-on beş yıl önce okullardaki başlıca disiplin problemleri, koridorlarda koşmak, yüksek sesle konuşmak, sakız çiğnemek gibi davranışlardı. Bugünün sorunları ise fiziksel ve sözel şiddet ve bazı okullarda uyuşturucu, hırsızlık, saldırı ve cinayet gibi suçları içine almaktadır. Bu durumda okul yöneticisi ve öğretmenler, zamanlarının büyük bir kısmını okuldaki çatışmalara harcamak zorunda kalmaktadır (Johnson ve Johnson, 1995).

Geçmişte kanamış dudakla sonuçlanan çatışmalar şimdi öldürücü bir şekilde sonuçlanmaya başlamıştır. Alkol ve uyuşturucu kullanımı gençlerin öz denetimlerinin kaybolmasına yol açmakta, öfke patlamaları ve şiddet eylemlerine neden olmaktadır (Johnson & Johnson, 1995).

Güvenli okul, öğrencinin ve öğretmenlerin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal bakımdan özgür hissettikleri bir yer olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle güvenli

okul, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade etmeleri, öğrenmek için çalışırken öğretmenlerin ve diğer görevlilerin kendilerine yardımcı olmaları, kendilerini tehlikeden ve korkudan uzak, güvende hissetmeleridir.

Burada altı çizilen nokta okul güvenliğinin, okul ortamı ve çevresi ile ilgili bir sorun olduğudur.

Okul güvenliği ve artan şiddet sorunuyla ilgili birçok yaklaşım konuyu okul-çevre etkileşimi bağlamında ele almıştır. Okulda şiddeti göz önüne aldığımızda, okul çevresi, şiddet olayları ve diğer rahatsız edici davranışların meydana gelmesine zemin hazırlayan veya başlatan kritik bir rol oynar.

Çocuğun psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının okulda karşılanmaması birçok uyumsuzlukların çıkmasına sebep olabilir. Bunlar arasında en belirgin etmenleri şöyle sıralamak mümkündür (Çağlar, 1974):

a. Öğrenciler arasındaki bireysel farkların tanınmaması: Eğitim ve öğretimin çocukların bireysel farklılıkların, ilgi ve ihtiyaçlarını göz önüne almaması, her çocukta her derste aynı düzeyde ilgi ve başarılı olmayı beklemesi çocuklarda uyumsuzlukların en başta gelen nedenleridir. Çünkü bu tür istekler insan yaratılışına ters düşmektedir.

b. Gerekli rehberliğin yapılmaması: Çocuklar ve gençlerin kendilerinde ve çevrelerinde olan değişiklikleri anlaması, bilmesi ve bunlara göre uygun davranış ve tutum geliştirmeleri ancak sistemli ve uygun bir rehberlikle sağlanabilir. Bunun yapılmaması bilgisizlik yüzünden birçok uyumsuzlukların ortaya çıkmasına sebep olabilir.

c. Öğretmenlerin disiplin ve eğitim tutumları-tedbirleri: Bazı öğretmenler sert, bazıları aşırı yumuşak, bazıları ihmalci-nemelazımcı, bazıları tenkitçi, bazıları alaycı, bazıları eziyet etmekten hoşlanan, bazıları müşkülpesent-hiçbir şeyi beğenmeyen bir tutum içinde bulunabilirler. Bunlar çocukları ve gençleri suçluluğa kadar götüren bir etmen olabilir. Bunların örnekleri ara sıra görülmekte ve acı sonuçlar doğmaktadır. (Akt:Yaman, 2007)

İstenmeyen davranışlarda bulunan ve uyum güçlüğü çeken çocuklarda kendilerini gösterme eğiliminin normal çocuklara oranla daha fazla olduğu bilinmektedir. Okulda başarılı olan çocuk kendisini gösterme gereksinimini kolaylıkla giderebilmesine karşılık,

başarısız öğrencilerin bu gereksinimlerini karşılama şansı pek yoktur. Bunun sonucu olarak bu gereksinimlerini istenmeyen davranışlarda bulunarak karşılamaya çalışırlar. Bu durum, okulların tüm çocukların başarı hissini hissetmeleri ve kendilerini ifade etmelerine imkân tanıyan ortamlar olmalarının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Öğrencileri, çatışma çözümünde eğitmek, okulların yüksek kaliteli eğitimin gerçekleştiği düzenli bir ortam hâline gelmesine katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda öğretimi de geliştirir. Yapıcı çatışma, öğrenmeye güdülenmeyi artırır, entelektüel merakı uyandırır, kaliteli ve yaratıcı problem çözümü geliştirir. Şiddeti önlemek ve çatışmaları çözmek birbirleriyle ilişkilidir. Şiddet olayları sıklıkla arkadaşlar arasındaki anlık tartışmaların sonucudur. Öğrencilerin arasındaki çatışma durumlarının şiddet olaylarına dönüşmesini engelleyecek çözüm yollarına gereksinimi vardır.

Problemin çözülmesi için bir diğer önemli boyut veli boyutudur. Bu bağlamda velilere aile içi iletişim, şiddet konusunda bilgilendirme, farkındalık, aile-veli örgütlenmesi, paylaşılmış sorumluluk, duygusal destek, güven geliştirme/güven aşısı, aile içi toplantılar yapma, okul aile işbirliğine açık olma gibi konularda eğitim verilebilir.

Okulların şiddetin önlenmesi ile ilgili birçok görev ve sorumlulukları vardır. Bununla ilgili olarak ilk yapılması gereken, şiddet olgusunun kabul edilmesi ve önemszenmesidir.

Öğrencilerin şiddet veya suç içeren davranışlarını önlemek için tedbirler alınırken, olumsuz davranışların yerini alacak davranış şekillerinin karakter eğitimi veya çatışma yönetimi gibi eğitim uygulamalarıyla öğrencilere sunulması etkili olabilir.

Toplumsal alana etki eden şiddet kültürünün okullardaki dışavurumlarını açıklamaya yönelik düşünsel çabalar; tarihselliği, çok yönlülüğü, toplumsal ve psikolojik olarak iç içe geçmişliği ile şiddet olgusunun karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Eğitimde şiddet üzerine düşünmesi gereken bilim insanlarının, eğitim politikacılarının, öğretmenlerin, yöneticilerin, eğitim uzmanlarının ve ailelerin çözüme ulaşmadaki güçlükleri de buradan kaynaklanmaktadır. Zira şiddetin tarihsel bağlamda devlet ideolojisiyle, dinle, aileyle, çeşitli etnik, sınıfsal farklılıklarıyla toplumsal bağlamla ilişkisini kavramak, aynı şekilde bunların belirlenimi ile okullara gelen öğrenci, öğretmen ve diğer okul bileşenlerine yansımaları, okullarda şiddetin yeniden üretimini sağlayan mekanizmaları ve iktidar

ilişkilerini tartışmak gerekmektedir. Eğitimde açık ya da örtük programların genel özelliklerini, kültürel ve ekonomik boyutlarını, iktidar/güç ilişkilerini, çocuk ve gençlerin psiko-sosyal dünyalarının temel referanslarını çözümlemek,şiddeti besleyen/oluşturan nedenleri kavramak bakımından önemlidir (Tural, 2006, s.237,250).

3. NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ/MODELİ

Araştırma nitel desende oluşturulmuştur. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım&Şimşek, 2006, s.39).

Nitel araştırma yöntemlerinde, olay ve olgular doğal ortamlarında gözlemlenir. Bu bağlamda gerçeğin birden fazla ve sosyal olarak yapılandığına inan nitel araştırmacı, sosyal olayları araştırırken bunların gerçekleştiği doğal ortamda insanları inceleyerek araştırmasını yapar. Nitel araştırma yöntemleri, araştırmanın gerçekleştirildiği doğal ortamı anlamaya, tanımaya ve sonuçlara olan etkilerini açıklamaya duyarlı olduğundan eğitsel gerçekleri çok boyutlu olarak ortaya koyma imkânı tanır. Bu yönleriyle de eğitim araştırmalarına zenginlik katar (Işıkoğlu, 2005, s.161).

Nitel araştırmada çoğunlukla üç tür veri toplanır:”çevreyle ilgili veri”, “süreçle ilgili veri”, ve “algılara ilişkin veri”. Çevreyle ilgili veriler, araştırmanın yer aldığı sosyal psikolojik, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklere ilişkindir. Bu tür veriler sürece ve algılara ilişkin verilere temel oluşturur ve diğer ortamlarla karşılaştırma olanağı yaratır. Süreçle ilgili veriler, araştırma süresince neler olup bittiği ve olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkindir. Algılara ilişkin veriler ise, araştırma grubuna dahil olan bireylerin süreç hakkında düşündüklerine ilişkindir (Yıldırım&Şimşek, 2006, s.40).

Araştırmamızda orta dereceli mesleki ve teknik eğitim okullarında; öğrenci algılarına göre, öğrencilerin şiddet eğilimi nedenlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan ‘Olgubilim (phenomenology) deseni’ kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için Olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım&Şimşek, 2006, s.72).

Araştırmamızda nitel veriler, mülakat formu verilerine dayalı olarak ses kayıt cihazı ile elde edilmiştir. Bireylerin hedefleri, tutkuları, endişeleri, korkuları, karşılaştıkları sosyal/psikolojik olaylar ve bunlar karşısındaki tutumu; tepkileri ve bunların yaşamlarına etkileri, mülakat tekniği (Balcı, 2005, s.160) kullanılarak araştırılmıştır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Araştırmacının alanda yapacağı gözlemler ve ön görüşmeler yoluyla çalışma grubu belirlenir. Bu tür çalışmalarda, uzun görüşmeler, hatta birden fazla seans gerektiren görüşmeler söz konusu olacağı için çalışma grubunun sınırlı kalması doğaldır. ‘Ölçüt Örnekleme Yöntemi’ bu tür çalışmalar için uygundur (Yıldırım & Şimşek, 2006, s.74).

Araştırmamızda amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafında oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir. (Yıldırım&Şimşek, 2006, s.112).

Araştırmanın çalışma grubu, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında çeşitli sınıflarda okuyan, şiddete maruz kalan veya şiddet uygulayan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma öncesinde bu formata uyan öğrenciler okul idareleri ile yapılan görüşmelerle tespit edilmiş, aynı zamanda mülakat yapılan öğrencilerden de bir sonraki görüşmenin kiminle yapılması gerektiği konusunda görüş alınmıştır. Araştırmaya katılan ve mülakat yapılan öğrencilerin 6’sı bayan, 9’u erkek öğrencidir. Okudukları sınıf düzeyi bakımından 4 öğrenci lise1. sınıf, 3 öğrenci lise 2. sınıf ve 5 öğrenci de lise 3.sınıf, 3 öğrenci lise 4.sınıf öğrencisidir. Araştırmacı tarafından lise son sınıf öğrencilerinin çoğunluk olarak tercih edilmesinin nedeni kendilerine yöneltilen sorulara çekinmeden içtenlikle cevap vermeleri beklentisidir.

Araştırmada, öğrencilerin mülakata içtenlikle katılmalarını sağlamak için, isimleri, okulları, alan ve sınıfları belirtilmemiş, kodlanmış ve aslı araştırmacıda saklı tutulmuştur. Bu şekilde bir çalışma yapılacağı öğrencilere daha önceden özellikle belirtilmiştir. Öğrenci görüşlerinden birebir alıntı yapılırken şu kodlama sistemi kullanılmıştır. E; erkek,

K; Bayan, daha sonra da öğrencinin sıra numarası (kaçıncı öğrenci olduğu) ve yaşı [] parantez içinde belirtilmiştir. Örneğin;

[E1, 17] kodu birinci, erkek ve 17 yaşında olan öğrenciyi ifade etmektedir.

[K1, 17] kodu birinci, kız ve 17 yaşında olan öğrenciyi ifade etmektedir.

Görüşme formları ilgili öğrencilere en az bir gün önceden yazılı olarak verilmiş, sorulara bakmaları istenmiş ve bir gün sonrası için randevu alınıp daha sonra görüşme gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada görüşmecilerden araştırma verilerini genişletmek üzere maruz kaldıkları şiddet olaylarını, olay planı içerisinde anlatmaları istenmiş, ikinci aşamada öğrencilere yaşadıkları olayları hatırlatmak amacıyla şiddet olayları ve şiddet eğilimleri hakkında hatırlatıcı teorik bilgiler verilmiş üçüncü aşamada ise görüşmeci yaşadıklarını ve düşüncelerini serbest biçimde anlatırken veriler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Araştırma problemine uygun olarak araştırmacının edinmek istediği bilgileri, görüşmecilere sorması ise son aşamayı oluşturmuştur.

3.3. VERİ TOPLAM ARACI

Araştırmada, öğrencilerin Şiddet Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler açısından incelenmesi ve öğrencilerin bu konudaki görüşlerini almak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan ‘Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Şiddet Eğilimlerinin Nedenleri mülakat formu’ uygulanmıştır(Bakınız. Ek II). öğrencilerin Mesleki Teknik Liselerde tanık oldukları, yaşadıkları veya duydukları konuyla ilgili olayları anlatmaları istenmiştir.

3.3.1. Mülakat Kayıtları

Bir anket çalışması gibi bir mülakat (görüşme de denir) da şu iki temel amacı güder: (1) Kaynak kişiyi tam ve doğru cevap verme konusunda güdülemek ve (2) onun sosyal isteklilik, uyum gibi kaynaklardan gelen yanlılıklarını bertaraf etmek. Mülakat kaynak kişinin ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak üzere iki kişi arasında (Mülakatçı ve kaynak kişi) serbest bilgi değişimini sağlayan sosyal ortamı yaratmak için

düzenlenir. Mülakatçı kaynak kişi ile etkileşim içinde bu amaçları gerçekleştirmek durumundadır (Dillman, 1978, Akt: Balcı, 2004, s.159).

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgular ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve empatiye dayalı bir etkileşim ortamı oluşturabilmesi önemlidir. Böyle bir ortam içinde bireyler kendilerinin bile daha önce farkında olmadıkları yada üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantıları ve anlamları dışa vurabilir. (Yıldırım&Şimşek, 2006, s.74,75).

Kişilerin araştırılan bilgileri vermesi kendilerini rahat ve serbest hissetmeleri halinde söz konusu olabilir. Kaliteli bilgi elde etmek isteyen mülakatçı süreç içinde büyük ölçüde dinlemede kalmalı ve kişinin düşünce ve fikirlerini değerlendiren, eleştiren bir yaklaşım tarzından özenle kaçınmalıdır. Mülakatçının vereceği herhangi bir cevap eleştirel nitelikte, yargılayıcı veya gereksiz yere övgü sözleri içeren bir niteliğe sahip olmamalıdır. Görüşme; ne çok hızlı, ne de yavaş bir tempoda sürdürülmelidir. Mülakatçı, görüşme yapılan kişinin verdiği cevaplardan bazılarını belirsiz veya kapalı bulmuşsa bunları kendisine sormalı, konuyu netleştirmeye çalışmalıdır (Şencan, 2005, s.540).

Siegel(2003) başarılı bir mülakat uygulaması için araştırmacılara aşağıdaki önerilerde bulunmuştur: (Akt: Şencan, 2005, s.540)

1. Çoğunlukla dinlemede kalın.
2. Katılımcının ne söylediğini izleyin.
3. Anlamadığınız zaman soru sorun.
4. Konu hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalışın.
5. Sorgulamayın, araştırın.
6. Az konuşun ve gerçek soruları sorun.
7. Yönlendirici sorulardan kaçının.

8. Açık uçlu sorular sorun.
9. Katılımcının sözünü kesmeyin, konuşmasını bitirmesini bekleyin.
10. Size sanki herhangi biri imiş gibi konuşmasını isteyiniz.
11. Katılımcıya bir hikâye anlatmasını söyleyiniz.
12. Katılımcının konuya odaklaşmasını sağlayınız.
13. Katılımcıdan ayrıntıları vermesini isteyiniz.
14. Görüşmeyi çok fazla kişiselleştirmeyiniz.
15. Fırsat çıktığında deneyimlerinizi paylaşınız.
16. Hatırlamasını değil, bilgileri yeniden düzenlemesini öneriniz.
17. Katılımcının cevabını pekiştirmeye çalışmayınız.
18. Sempatik olunuz ve esprileri yakalayınız.
19. Sezgilerinizi kullanınız.
20. Mülakat sorularını dikkatli bir şekilde takip ediniz.
21. Sessizliği hoşgörüyle karşılayınız.

Araştırmada kullanılan mülakat formuyla suça karışan gençlerin şiddete yönelmesine etki eden faktörlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları, herhangi bir ifadeyi ya da kelimeyi tekrar dinlemede ve alıntı yapmada oldukça kullanışlı olmuştur. Ayrıca içerik analizinde kategorilerin tanımlanmasına ve değişik biçimlerinin oluşturulmasına yardımcı olmuştur.

İçerik analizi, niteliksel araştırma yöntemlerinden bir diğeridir. Bu yaklaşımda araştırmacı, bir metin veya metinler grubu içinde belirli kelime veya kavramların bulunma durumunu araştırır. Araştırmacı metindeki kavramların sayısına, anlamına ve kavramların birbiriyle olan ilişkisine, kavram ve ifadelerin vurgusuna bakarak metni yorumlar, değerlendirir ve

metin hakkında bir hüküm verir.bu hüküm metnin vermek istediği mesaj ve yararlılıkla ilgilidir. (Şencan, 2005, s.532)Araştırmada toplam **19 saat** mülâkat kaydı elde edilmiştir.

Mülâkat formu, şiddete yönelen, şiddet mağduru olan ya da suça karışan meslek liselerinde okuyan gençlerin bu durumuna etki eden faktörlere ilişkin olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış ve üç öğretim üyesi tarafından kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş sorulardan oluşturulmuştur.

Araştırmada yapı bakımından standartlaştırılmış açık uçlu mülâkat kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu mülâkatın temel amacı, aynı katılımcılara aynı tür sorular sorarak araştırmacının araştırmaya etkisini azaltmaktır. Böylelikle araştırmacı tam ve sistematik bilgilere ulaşır. Bu mülâkat türünde sorular açıkça belirtilmiştir ancak araştırmacı cevapların ötesinde soruları derinleştirmek için ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Patton, 1990, Akt:Yıldırım & Şimşek, 2006). Araştırmamızda sorular önceden belirlenmiş olmakla birlikte katılımcılara soruları rahatça cevaplamaları için mülakattan bir gün önce verilmiş ve sorular üzerinde düşünmeleri telkin edilmiştir.

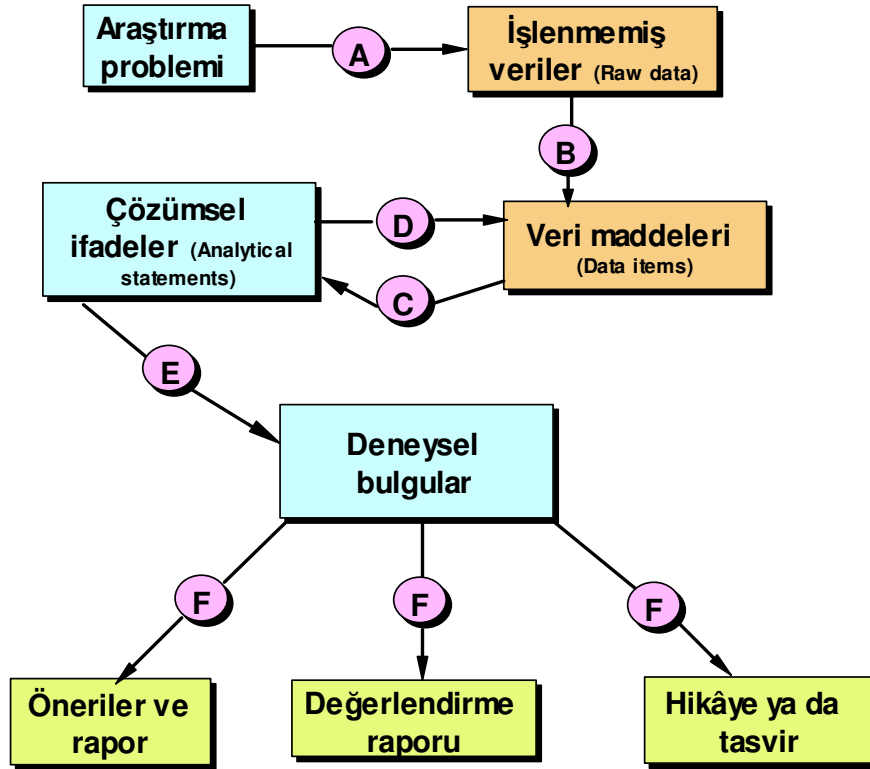
Bu mülâkat biçimi, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu yaklaşım araştırmacıya ve görüşmeciye zaman esnekliği tanıma, farklı bireylerden daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etme bakımından olumlu özelliklere sahiptir (Yıldırım & Şimşek, 2005, s.122,123). Mülâkat tekniğinin diğer veri toplama araçlarından üstün olmasının bir nedeni de insanların genellikle yazmaktan çok konuşmaya eğiliminin olmasıdır.

Araştırmamızda katılımcılardan yaşadıklarını hikaye biçiminde anlatmaları istenmiştir. Bu çalışmada hikaye biçimlerinden gerçekçi hikaye (realist tales) tekniği kullanılmıştır. Bu tekniği kullanma araştırmaya gerçeklik, etkileycilik, itirafa dayanma, eleştirel bakma, resmi, konuşma niteliği taşıma bakımından katkı sağlamaktadır.

3.4. Araştırma Süreci

Araştırmanın süreci adım adım aşağıdaki tabloda şematize edilmiştir:

Şekil 3.1: Araştırma probleminde bulgulara kadar çalışma plânı

(Çizimde 'inspiration' programı kullanılmıştır.)

(Basse, 1999, s.85, Akt: Yaman,2007, s.126).

A. Araştırma sorusuyla mülâkattan gözleme kadar uzanan çeşitli tekniklerle ham veriler elde edilir.

B. Ham veriler, veri maddeleri olarak problem dosyasında biriktirilir.

C. Yaratıcı ve yansıtıcı düşünce vasıtasıyla veri maddeleri taslak biçiminde çözümsel ifadelerle dönüştürülür.

D. Taslak hâlindeki çözümsel ifadeler üzerinde verilere dönülerek gerekli çıkarma ve düzenlemeler yapılır.

E. Çözümsel ifadeler, deneysel bulgu olarak yeniden açıklanır.

F. Deneysel bulgular, önerilere, değerlendirme raporuna bir hikâye ya da tasvire dönüştürülür. Bunların her biri pek çok veri maddeleri ve çözümsel ifadeler içerir.

Araştırmamızda suça karışan gençlerin şiddete yönelmesine etki eden faktörlerle ilgili bilgileri elde etmek amacıyla nitel veri tekniklerinden hangisinin kullanılacağı belirlenmiştir. Literatür incelenmiş, araştırmanın doğasına uygun ve ilgili verilere ulaşmada en uygun yöntemin mülâkat tekniği olduğuna karar verilmiştir. Mülâkat formuna iki öğretim üyesinin görüşü alınıp son şekli verildikten sonra kimlerle görüşme yapılacağı belirlenmiştir. Bunun için suça veya şiddete karışan gençler okul (Meslek Lisesi) araştırılmış, kendileriyle ön görüşmeler yapılmış ve ardından mülâkat formu uygulanmıştır. Mülâkat esnasında alınan ses kayıtları ham veri olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşmelerin transkribe edilmesinin ardından ilgili literatür ve elde edilen veriler ışığında kodlar ve onları tanımlayan genel kategoriler belirlenmiş, yazıya dökülen ses kayıtları, kodlar ve kategoriler dikkate alınarak çözümlenmiştir. Ardından sonuçların değerlendirildiği araştırma raporu yazılıp ilgili literatür ışığında ele alınarak yorumlanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırılan durumun özet bir betimlemesini sağlamak üzere, betimsel istatistiklerle veriler analiz edilir. Araştırma sürecinde yapılan mülâkatlar ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen verilerin yazıya aktarılmasında Mayring'in (2000, s.78,79) gösterdiği betimsel kayıt sistemi esas alınmıştır (Bakınız Ek I). Mülakat kayıtlarının kaydedilmesi, konuşmaların analiz edilmesine ve öğrencilerin şiddet eğilimlerine ilişkin görüşlerinin yorumlanmasına imkan tanımıştır.

Olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yonelikler. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır. Mülâkat kayıtları yazıya dökülerek incelenmiştir. Gençlerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın saptanması (Yıldırım & şimşek, 2006, s.227) amacıyla kullanılır.

Mülâkat verilerinin olgusal analiz aşamaları;

1. Konuşmaların aynen yazılıp szsz iletişim unsurlarının kaydedilerek transkribe edilmesi.
2. Olguların indirgenmesi ve parantez içine alınması.
3. Özel anlam birimlerinin ve temaların belirlenmesi amacıyla ses kaydının ve yazılı metnin defalarca dinlenmesi/okunması.
4. Genel anlam birimlerinin betimlenmesi.
5. Belirlenen anlam birimlerinin araştırma sorularıyla betimlenmesi.
6. Farklı araştırmacıların anlam birimlerinin uygunluğunu araştırması.
7. Uygun olmayan anlam birimlerinin çıkarılması.
8. Konuyla ilgili anlam birimlerinin kümelenmesi.
9. Kümelenen anlam birimlerinden hareketle temaların belirlenmesi.
10. Verilere geri dönülerek her bir mülâkat kaydının özetinin çıkarılması.
11. zetler ve temalara dönerek katılımcılarla ikinci mlkatın oluşturulması (zetler ve temaların mlkatın aslıyla uyuşup uyuşmadığını kontrol etmek).
12. zetler ve temalarda gerekli düzeltmelerin yapılması.

13. Mülâkatın tümü için ortak temaların saptanması.

14. Temalardan hareketle kategorilerin oluşturulması.

15. Araştırma problemine uygun olarak tam bir raporun yazılması.

Nitel araştırmada *geçerlilik* araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlilik için önemli olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2006, s.255,257).

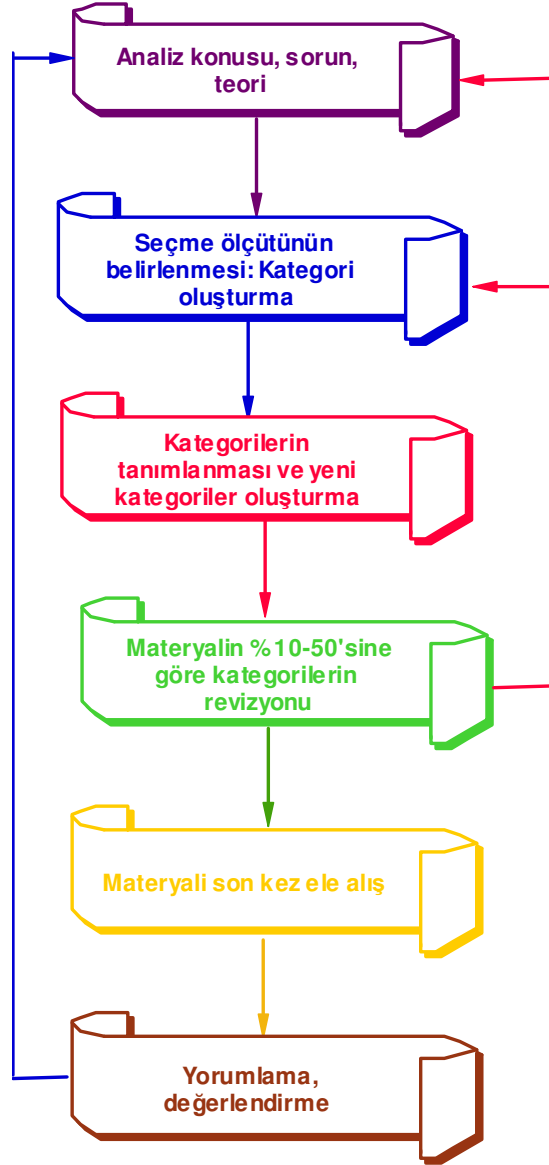
Güvenilirlik ise olayların farklı gözlemciler tarafından aynı kategoriye bağlanması ya da aynı gözlemci tarafından farklı zamanlarda aynı kategori ile ilişkilendirilmesidir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2006, s.259).

Araştırmamızın *iç geçerliliği* yani ‘inandırıcılığı’ (verilere eleştirel bir gözle bakıp sonuçların gerçeğe uygun olup olmadığını kontrol etme, ham verilerin ve analizlerinin uzmanlar tarafından incelenip geri bildirim alınması); *dış geçerliliği* yani ‘aktarılabiliirliği’ (verilerin doğrudan alıntılarına yer verme, amaçlı örnekleme kullanma); *iç güvenilirliği* yani ‘tutarlılığı’ (verilerin benzer süreçlerle toplanması, verilerin kodlanmasında tutarlılık olması, verilerin sonuçlarla ilişkisinin kurulması); *dış güvenilirliği* yani ‘teyit edilebilirliği’ (dışarıdan bir uzmanın araştırmada ulaşılan yargı, yorum ve önerilerin ham verilerle karşılaştırıp teyit etmesi) (Yıldırım & Şimşek, 2006, s.264,272) de incelenmiştir.

İçerik analizi türlerinden ‘kategorisel analiz’ kullanılmıştır. Kategorisel analiz, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasıdır (Tavşancıl & Aslan, 2001).

Araştırmamızın veri işleme sürecinde kodlama, daha önceden belirlenmiş kavramların yanı sıra verilerin kodlanması esnasında ortaya çıkan kavramlara göre yapılmıştır. Ardından kodları genel düzeyde açıklayan kategoriler (temalar) belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Ayrıca değerlendirmede gençlerin görüşlerine birebir yer verilmiştir.

Şekil 3.2: Araştırmamızda kullanılan nitel içerik analizinin akış modeli

Kaynak: Mayring, 2000, s.101. (Akt:Yaman, 2007, s.131)

Araştırmamızın verileri arasında yer alan hikayelerin analizinde, kullanımı oldukça yaygın olan *realist bakış açısı* esas alınmıştır. Bu yaklaşımda katılımcıların cevapları, dış gerçeklerle (olaylar ve sonuçları) iç deneyimler (duygular ve anlamları) açısından ele alınmaktadır ve araştırmacının yorumlarının doğruluğunu sağlamada plan geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Yaman, 2007, s.131).

3.6. ARAŞTIRMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmacının kimliğinin öğretmen olması, öğrencileri ilk başta olumsuz şartlandırmış ve tedirgin etmiştir. Ancak, araştırmacının öğrencilerle iletişim konusundaki tecrübeleriyle bu olumsuzluklar araştırmacıya has yöntemlerle giderilmiştir.

Mülakatlar sırasında ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklardan bazıları: Mülakat yapılacak öğrencileri bulma, mülakat talebinin kabul edilmesi ve katılımcıların mülakat ses kayıtlarının aleyhlerinde delil olarak kullanılacağı düşüncesi ciddi rahatsızlığa, tedirginliğe sebep olmuştur. Öğrenciler ses kayıtları nedeniyle özellikle arkadaşlarına ve okul eşyalarına verdikleri zararları inkâr etme yolunu seçmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları da değişik zamanlarda özellikle öğretmenlerinden maruz kaldıkları şiddeti, daha önce öğretmenlerim tarafından şiddete maruz kalmadım diyerek geçiştirmeye çalışmışlardır.

Bazı heyecanlı ve dikkat dağınıklığı olan gençlerde mülakat süresi uzun olarak değerlendirilmiş, mülakat sırasında öğrencilerin bazı sorulara evet ya da hayır gibi kısa cevap verdikleri veya tamamen konudan ilgisiz cevaplar verdiği görülmüştür. Bu öğrenciler için mülakat soruları bölümlere ayrılmış iki veya üç kısımda farklı günlerde mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu işlemler araştırmacıya araştırma için planladığından daha fazla zaman harcamasına neden olmuştur.

Katılımcıların bazıları randevu alınmış olmasına rağmen randevu saatinde gelmemiş değişik mazeretler ileri sürmüşlerdir. Bu durum aynı katılımcı öğrenci için değişik gün ve saatlerde zaman ayrılmasına yol açmıştır.

Bazı katılımcılar mülakatlar ders saatleri dışında yapılacağı için zaman ayırmak istememiş ve görüşme isteğini reddetmişlerdir. Yine bu katılımcılar ders saatlerinde okul idarelerinden izin alınmak koşuluyla randevu talebini kabul etmişlerdir. Sonradan bu öğrencilerin devamsızlık problemlerinin de olduğu anlaşılmıştır.

Güven verme amacına dönük olarak kullanılan yöntemlere fazla müracaat edilmemiş, doğal olunarak/davranılarak samimi olunduğu hissiyle bu engeller aşılmaya çalışılmıştır.

Mülakat öncesinde yapılan ön görüşmelerde bir katılımcı bu çalışmanın boş yere yapıldığını ve bir fayda getirmeyeceğini söylemiştir.

Ses kayıtlarının çözümlenmesi ve yazılması çok yorucu, zaman alıcı olmuş ancak verilerin hiçbir şekilde deşifre edilmeyeceği ve araştırmacı dışında bilinmeyeceği sözü görüşmeciye verilmiş olduğundan bu konuda herhangi bir uzmandan yardım alınmamış, tamamen etik kurallara uygun hareket edilmiştir.

Ses kayıtlarında net duyulmayan ve anlaşılmayan sözcüğü belirlemek için ses kayıtları defalarca başa alınmış tekrar tekrar dinlenmiştir.

3.7. ARAŞTIRMANIN ARAŞTIRMACIYA KAZANDIRDIKLARI

Nitel desende yapılan bu araştırma, araştırmacı için farklı ve ilk çalışmadır. Bu çalışma nitel araştırmanın çok farklı ve zengin veriler sağlayabilen bir yöntem olduğunu araştırmacıya göstermiştir.

Bu araştırma, araştırmacının öğrencilerin problemlerini sabırla dinlemesini gerektirdiğinden o güne kadar öğrenci ilişkilerinde dikkat etmediği bir çok problem cümlesini yakalamasına ve değişik çözüm yöntemleri algılamasına yardım etmiştir.

Araştırmacı katılımcıları dinlerken sürekli bir empati içerisinde olmuş ve öğrencileri ve yaşadıkları problemleri yakından tanıma fırsatı yakalamıştır. Görüşmeciler araştırmacıyı daha çok psikolojik danışman olarak algılamışlardır. Bu da araştırmacıya yeni bir kimlik kazandırmıştır. Araştırmaya katılan gençler ilk defa bu kadar uzun süreli bir öğretmen öğrenci görüşmesiyle karşılaştıklarını, şimdiye kadar hiçbir öğretmenin kendileriyle bu kadar ilgilenmediğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda sorunlu kabul edilen ya da bir şekilde herhangi bir sorunun parçası olmuş öğrenciler ile konuşulduğunda, bu öğrencilerin esasında hiçbir şekilde iletişime kapalı olmadıkları, birebirde rahat bir şekilde yönlendirilebilecek öğrenciler olduklarını görmek araştırmacıya öğrenci ilişkilerinde şimdiye kadar edinmediği bir deneyim kazandırmıştır. Öğrenci tanımının genel olmadığı, her öğrencinin ayrı bir kimlikle öğrenci olduğu da araştırmacının algıladığı bulgular arasındadır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. KİŞİSEL BİLGİLER

4.1.1. Araştırmaya katılan gençlerle İlgili Kişisel Bulgular

Geçlerin; cinsiyet, yaş, şubeleri ile ilgili bulgular aşağıdaki gibidir.

[E3,17; K1,17; K3,16; E9,16], dokuzuncu sınıf öğrencileridir.

[E1,17; E2,18; E8,17], onuncu sınıf öğrencileridir.

[E6,18; K5,18; E5,18; E7,18; E4,18], on birinci sınıf öğrencileridir.

[K2,18; K4,19; K6,19], on ikinci sınıf öğrencileridir.

4.1.2. Gençlerin Kendi Kişiliklerin Tanımlamalarına Yönelik Bulgular

Bu bölümde gençlerin kendi kişiliklerini tanımlamalarına ilişkin algıları olumlu yada olumsuz yönleriyle iki boyutta kategorize edilmiştir.

Araştırmaya katılan gençler genellikle kişiliklerini; Öfkeli, içine kapanık, sinirli, karamsar vb. kavramlarla tanımlamış, bazı gençler sevecen olmadıklarını ve kimsenin kendisine kolay kolay “-kanı kaynamayacağını” söylemişlerdir. Bir kız öğrencinin kişiliğini tanımlarken “aniden parlam” diye tarif etmesi önemli bulgular arasındadır.

Sinirli olarak adlandırdığımız çoğu kişi, genellikle çocukluğundan itibaren kendini reddedilmiş ve anlaşılmamış hissederler; içlerindeki kaynayan kazan hep patlayacakmış gibi doludur; dolayısıyla en önemsiz olaylar dahi bir duygu boşalımına yol açabilir (Stein, 1997:37).

“İçine kapanığımdır, öfkeliyimdir, bayağı öfkeliyimdir. Haklıysam hakkımı sonuna kadar savunurum eğer haksızsam da öyle kalır yani.” [E5, 18]

A.Y.: Niçin öfkelisin?

“Bilmiyorum,” [E5, 18]

A.Y.: Yaşamak nasıl bir duygu? Diğerlerinden farklı mısın?

“Farklı değilim yani, yaşamak abuk subuk şeylerle geçince sıkıcı oluyor. Boşa geçiyor zaman.” [E5, 18]

“Duygusalım, bazen çok dalgınım bazen de parlarım, dürüstüm.” [K1, 17]

“Sinirli olduğum doğru, pek insanlara sevecen de değilim. Pek kolay kanı kaynamaz kimsenin bana, ama yinede başarılı ve hırslı bir insanım. Ya da olmaya çalışıyorum. Başarılı olmaya çalışıyorum.” [K2, 18]

“Karamsar...” [K4, 19] (A.Y: “-Görüşme içerisinde ikinci kez sorulduğunda bu cevap alınmıştır.”)

“İçine kapanık olarak, arkadaş çevresinde çoğunlukla içe kapanığım. Başka yok..” [E4, 18]

“Kendi hâlinde/sakin, Gururlu/mağrur, Sinirli/Asabî, İçine kapanık , Ağırbaşlı/Efendi, Kindar, Çalışkan, Dürüst.” [K6, 19]

“Öfkeli; Her kişiye karşı değil. Çok... olduğum zaman,” [E6, 18]

“Hocam nasıl tanımlıyorum.. Sinirli ve asabi, iyiliksever gururlu mağrur. Kendime karşı yapılan bir şeyin altında kalmayı istemem. Küçüklüğümünden beri var, kişiliğimden dolayı yani yapılan bir şeyin altında kalmak istemem.” [E9, 16]

“Yardımsever, öfkeli, asabi dürüst.. Çoğu zaten aynı mütevazı olmakla dürüst falan,” [E2, 18]

“Sosyal, iyiliksever yardımsever dürüst ağırbaşlı. Yeri geldiğinde sinirli..” [E8, 17]

Araştırmaya katılan gençlerden ancak beş öğrencinin kişiliğini tanımlarken karamsar, asabi/sinirli kavramlarını kullanmadan kişiliğini tanımladıkları ve bu öğrencilerin genellikle kendilerini yardımsever, duygusal ağırbaşlı/efendi, dürüst, kendi halinde saygın olarak ifade ettikleri görülmüştür.

“Sosyal, neşeli, hareketli, evin tek çocuğuyum...” [K3, 16]

“Duygusal, iyiliksever yardımsever, dürüst...” [K4, 19]

“Duygusal ağırbaşlı efendi çalışkan dürüst. Bu kadar yani.” [E1, 17]

“Ağırbaşlı efendi, kendi halinde saygın.” [E7,17]

“Kin tutmam, kendime güvenirim, sosyal diyebilirim iyiliksever ve yardımsever diyebilirim.” [K6, 19]

4.2. AİLE YAŞAMINA DÖNÜK BULGULAR

4.2.1. Ailedeki Kardeş Sayısına Yönelik Bulgular

Araştırma bulgularında gençlerin büyük oranda çekirdek aile içerisinde yaşadıkları, hemen hepsinin kardeşlerinin öz oldukları, kardeş sayısının çoğunlukla 1-6 arasında olduğu görülmüştür.

“Ben hariç ailemde iki kardeşiz. Ablam var evli.” [E9, 16]

“Ben hariç iki öz kardeşim var ikisi de ben den küçük 9 ve 13 yaşındalar.” [E6, 18]

“Benden küçük bir erkek kardeşim var. Öz.” [E8, 17]

“Ben hariç iki öz kardeşim daha var, ikisi de benden küçükler, biri bir yaş küçük diğeri on yaş küçük.” [E7, 18]

“Benden başka bir küçük kardeşim daha var 7. sınıf öğrencisi.” [E2, 18]

“Benden küçük ilkokul ikide bir kız kardeşim var.” [E4, 18]

“Ben hariç 6 kişi, kardeşlerim öz.” [K4, 19]

“Evin tek çocuğuyum.” [K3, 16]

“Bir kız kardeşim var.” [K2, 18]

“Üç kardeşim var özler.” [K1, 17]

“Bir kardeşim daha var, öz. Orta sonda bıraktı.” [E5, 18]

“Ben hariç iki tane erkek kardeşim var. Kardeşlerim öz. Benden küçükler ailenin en büyük çocuğu benim. Biri anaokulunda diğeri ise 7. sınıfta.” [E3, 17]

“Kardeş sayısı 1 ilköğretim 7. sınıf öğrencisi erkek. Öz.” [E1, 17]

“Ben hariç 3 kardeşiz. Hepsi öz.” [K6, 19]

4.2.2. Ailedeki Çalışan Sayısı , Meslek Grupları, Gelir Durumuna Ait Bulgular

Araştırma bulgularında genel olarak ailedeki bireylerin alt sosyo-ekonomik grupta yer alan mesleklerde çalıştıkları ve gelir düzeylerinin de bu gruba özdeş olarak alt gelir grubuna dahil oldukları görülmüştür. Gençlerden hemen hepsi aylık gelirlerinin ailenin geçimi için yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle aile içerisinde ekonomik nedenlerden dolayı ebeveynler arasında tartışmaların olabildiği, kardeşler arasında çekişmelerin yaşandığını, ekonomik nedenlerden dolayı aile içi stresler, kaygılar yaşandığı; geçlerin ifadelerinde sıkça belirttikleri kavramlardır.

“.. ailemde çalışan iki kişi. Babam ticaretle uğraşıyor. Ablam sözleşmeli memur.” [K6, 19]

“Babam ticaretle uğraşıyor. Bir dükkânımız var orada çalışıyor. Ablam sözleşmeli memur. 800–1200 YTL arası, şuan bizim için yeterli sayılır. Ama daha çok olsa daha iyi olur.” [K6, 19]

“Ailede sadece babam çalışıyor mobilyacı, dükkân bizim değil işçi olarak çalışıyor. [E1, 17]

“Ailemizin aylık geliri ortalama 800–1200 YTL arası. Bu rakam ailemizin geçimi için yeterli değil. Bazen stres olabiliyor. Bu da aile içinde tartışmalara neden oluyor. Genelde annemle babam arasında ekonomik nedenlerden dolayı.” [E1, 17]

“Bir, sadece babam çalışıyor. Annem ev hanımı, babam belediyede işçi 2005 yılından beri, babam belediyede çalışıyor.” [E3, 17]

“Annem çalışmıyor. Kardeşlerim veya ben çalışmıyoruz, 800/1200 civarı bir gelirimiz var, bu rakam bizim aile için yeterli değil. Üç kardeşiz üçümüzde okuduğumuz için, ayrıca elektrik doğalgaz falan, geçindirmes. Ama tek çocuklu aile için ideal. Başka yerden geçim kaynağımız bir kira var.” [E3, 17]

“Annem kafede çalışıyor, orda. Ablamda Modoko’da bir firmada satış bölümünde çalışıyor.” [E9,17]

“Ailenin gelir durumu 1200-1600 arası bu rakam, Allah’a şükür geçiniyoruz.” [E9,17]

“Bir kişi çalışıyor o da babam, ailemizin geçimini babam sağlıyor. 1200–1600 arası. Bu rakam ailenin geçimi için, 5 kişilik bir aile için yeterli. Herhangi bir ekonomik sıkıntımız yok. Babamın işi imalat üzer çalışan bir fabrikada ustabaşı olarak çalışıyor.” [E6, 18]

“Babam şoförlük yapıyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi İSKİ’ de şoför.” [E8, 17]

“1200YTL. Yetersiz ama aile içi harcamaları gelire göre ayarlarsak yeter.” [E8, 17]

“Sadece babam çalışıyor babam bir dikim evinde işçi olarak çalışıyor.” [E7, 18]

“Ailenin ekonomik durumu: 800-1200 arası. Bu miktar ailemizin geçinmesi için yeterli.” [E7, 18]

“Dükkân kendimizin olduğu için hiç belli olmuyor eve günlük de para giriyor haftalıkta.1600 civarı bu rakam fazla fazla yeter bence. Ekonomik durum iyi. Ben zaten bende elimden geldiği kadar, hani ergenliği geçmiş bir insan olarak fazla cullanmıyorum üstlerine.” [E2, 18]

“Ailenin gelir durumu 800–1200 arası. Bu rakam bizim geçimimiz için yeterli. Bu ara evimizi yeni yaptırdığımız için borçlarımız var.” [E4, 18]

“Babam... İnşaat işinde çalışmaktadır, Evet çalışıyor, sıvacı, ailenin gelir durumu aylık; 1600- 2000 YTL arası.” [K4, 19]

“Babam polis memuru, annem modelist, Ailenin gelir durumu 800–1500 arası.” [K3, 16]

“Kardeşlerim veya ben ekonomik getirisi olan bir işte çalışmıyoruz Ailenin gelir durumu 1500 YTL falan alıyor, bu rakam, şu anda dördümüzde okuduğumuz için

çok da yeterli değil. Yeterli ama ekstra bir şey yapamıyoruz.. ancak yeterli.” [K1, 17]

“Ailemde sadece babam çalışıyor Ailemin gelir durumu 800–1200 arası, bu rakam ailenin geçimi için yeterli değil ben işletmeye gidiyorum 150 milyon falan alıyorum ailemin geçimini babam sağlıyor.” [E5, 18]

Bir genç ailenin aylık gelirinin, ailenin geçimi için yeterli olmadığını ve bu durumun aile bireyleri ve kendisini önemli ölçüde strese soktuğunu ifade etmiştir.

“Tabi evet. Bazen stres olabiliyor. Bu da aile içinde tartışmalara neden oluyor. Genelde annemle babam arasında ekonomik nedenlerden dolayı.” [E1, 17]

“Genellikle paylaşmakta olduğumuz şeyler kavga sebebi oluyor. Sen mi kullanacan, ben mi kullanacam.” [E1, 17]

4.2.3. Ailenin Yaşadığı Yer, İkamet Ettiği Konut Durumu Hakkındaki Bulgular:

Araştırmaya katılan gençlerin ikamet ettikleri evlerin ailelerine ait olduğu bu evlerin genellikle müstakil/gecekondu ya da Apartman dairesi şeklinde olduğu, bunlardan sadece birinin kirada oturdukları görülmüştür.

“Ümraniye Taşdelen’de müstakil kendi evimiz var ama biz kirada oturuyoruz.” [E9, 16]

“Sultanbeyli ilçesinde müstakil evde oturuyoruz.” [E6, 18]

“Ümraniye de yaşıyoruz. Oturduğumuz ev bizim.” [K3, 16]

“Sultanbeyli ilçesi, müstakil ev.” [K6, 19]

“Ailemizin ikamet ettiği konut bize ait 4 katlı bir bina ikinci katta oturuyoruz.” [E3, 17]

“Apartman dairesi ailemle birlikte yaşıyorum.” [K4, 19]

“Ümraniye Çekmeköy’de yaşıyoruz, evimiz bizim apartman dairesi.” [K1, 17]

“İlçe de kendi evimiz apartman dairesinde oturuyoruz.” [E8, 17]

“İlçe de apartman dairesinde yaşıyoruz.” [E2, 18]

“Oturduğumuz ev bizim, apartman dairesi.” [E7, 18]

“Bu ara evimizi yeni yaptırdığımız için borçlarımız var.” [E4, 18]

“Apartman dairesinde oturuyoruz.” [E1, 17]

4.2.4. Ailenin Göç Etme Durumuna Yönelik Bulgular

Gençlerin hemen hepsi ailelerinin göç ettiğini, ekonomik nedenlerle çeşitli bölgelerden gelip İstanbul’a yerleştiklerini, ekonomik olarak kendileri ve aileleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

“Sanırım 20 sene önce İstanbul’a göç etmişler köyden İstanbul’a geldiğimizde. Dolayısıyla göç etmek beni etkilemedi. Burada çok mutluyum. Sanırım ailem için de en uygun yer burası. Bizim köyde çalışacak bir iş yok. Şu an yaşadığım yeri çok seviyorum... Kısacası bu göçün bizim için olumlu olduğunu düşünüyorum.” [K6, 19]

“Ordu’da babam ve annem evleniyorlar. İstanbul’a geliyorlar geliş nedenleri iş. Ekonomik nedenlerden dolayı geliyorlar. Köyde geçimi sağlayacak maddi durumu yok. Olumsuz bir etkisi olduğunu sanmıyorum. Olumlu. Belki biraz daha maddi durum düzelmiştir.” [E1, 17]

“Babam bekâr iken ailesi ile beraber Tunceli’den göç ederek gelmişler. Göç etme nedeni geçim sıkıntısı olmalı, dedem babamlar çocukken İstanbul’a çalışmaya gelmiş, daha sonra en büyük oğlunu çalışmak için yanına almış ve son olarak ailesini getirmiş ve İstanbul’a yerleşmişler.” [E3, 17]

“Başlıca sebebi ekonomik nedenler, belki de odur. Bu konuda ailemle görüşmedim ama dedeme sordum, dedemle konuştuğumuzda anlatıyordu, dedem bizimle beraber bir alt katta yaşıyor. Göç etme bizim ailede ekonomik değişiklik dışında başka bir değişikliğe neden olmadı. Bizim ailede olmadı. Dedemin veya babamın ne tür sorunlar yaşadığını bilemem.” [E3, 17]

“Karadeniz Rize’den göç etmişler.” [E9, 16]

“Ailem göç etmedi benim bildiğim kadarıyla.” [E6, 18]

“Ailem bin dokuz yüz seksen altı senesinde Erzincan’dan İstanbul’a gelmişler. Çekmeköy’e yerleşmişler.” [E8, 17]

A.Y.: Ailenin Erzincan’dan göç etme nedeni nedir?

“Sormadım ama tahmin edebiliyorum. İstanbul’un taşı toprağı altındır diyerekten gelmişler, ekonomik nedenlerden dolayı. Sosyal kültürel alanda bir anlamda İstanbul buluşma merkezi. Kültürlerin buluşması Anadolu insanının şehir hayatına bakış açısı. Şehir hayatı bize göre deyip göç etmişler.” [E8, 17]

“Yok göç etmedi. Hep İstanbul’daydık.” [E7, 18]

“O zamanki maddi şartlar nedeniyle Kars’tan iş sebebiyle gelmişler Orda ev yok ama hala daha tarlalar var. Babam mesela kendini bayağı bi geliştirmiş. İlkokulu mezunu bile değil 30 senedir İstanbul’da kendini bayağı bir geliştirmiş. Hoşgörülü kültürlü, sürekli okur, Osmanlı tarihini çok sever.” [E2, 18]

“25 sene önce babamlar gelmişler. Bu oturduğumuz yere de 10 yıl önce gelmişler. Memlekette evimiz duruyor babaannemler dedemler ordalar. Babam buraya çalışmaya gelirdi. Sonunda buraya taşınmışlar. Zaten annem buralı. Ekonomik nedenlerden dolayı. Göç etmiş olmak orda ki çoğu kişileri unuttum yani sima olarak da tanımıyorum.” [E4, 18]

“Bulgaristan göçmeni babam, ama bizi etkileyen bir durum yok şu anda İstanbul doğumluyum” [K3, 16]

“Babam küçükken İstanbul’a gelmiş iş için çalışmak için tokattan gelmiş.” [K1, 17]

4.2.5. Gençlerin Aileleriyle Birlikte Yaşamaları Durumuna Yönelik Bulgular:

Katılımcı gençlerin hepsi aileleri ile birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“Annem babam sağ ve birlikteler Ailemin yanında yaşıyorum, anne baba sağ ve birlikteler.” [K6, 19]

“Annem çalışmıyor ev hanımı. Ailemle birlikte yaşıyorum.” [E1, 17]

“...birde çatı katımız var benle kardeşime ait olacak, ders çalışmak için, yazın orda olacağız, annemle konuştum önce sonra kardeşlerimi ikna ettim. Ailemde kabul etti. Derslerini daha iyi yaparsın diye sadece büyük kardeşim ile ben orda kalacağız ders konusunda daha rahat olur bilgisayarımda yukarıda kardeşimle birebir konuşma olasılığı daha fazla olur. Dışarıda da konuşuyoruz da evde daha fazla olur yani. Daha rahat hareket edebiliriz evin içinde olunca annen ve babam isteklerde buluyorlar yapmak zorunda kalıyorsun ama kendi dairende olunca daha rahat olur.” [E3, 17]

“Ablam var evli, babam vefat etti annem sağ, annemle birlikte yaşıyoruz.” [E9, 16]

“Ailemle beraber yaşıyoruz.” [E6, 18]

“En çok babamla iyi geçiniyoruz. Mesela maça falan gideriz babamla, birlikte gezeriz araba kullanırız hafta sonu kahvaltı falan yaparız. Kartalda babamla beraber deniz kenarında güzel manzaralı bir restorana yemek yemeye gideriz. Manevi olarak bir değeri yok ama sahibi aile dostumuz hem de huzurlu ve sakin bir yer..” [E6, 18]

“Ailem kötü bir şey yaptığım zaman annem sebebini sorar. Sebebini açıklarsam bana kızmaz. Ama açıklayamazsam kızar. Bir daha yapmayacağıma söz veririm.” [E8, 17]

“En son ateşli bir hastalık geçirmiştım üç gün evde hasta yatmıştım. Babam beni ilk gün hastaneye götürmemişti. İkinci gün annem beni hastaneye götürmüştü bu olayı da hiç unutmam. Annemle ilişkilerimiz gayet güzel şu anda baktığımda da annemle ilişkilerimiz gayet iyi.” [E8, 17]

“Annem hep söyler bana işte bir sıkıntın bir derdin olduğu zaman çekinme söyle diyor. Her annenin dediği gibi ama o daha yakın.” [E8, 17]

“...ailemle birlikte yaşıyorum. Annem ev hanımı...” [K4, 19]

“...anne baba sağ ve birlikteler birlikte yaşıyoruz.” [K3, 16]

“annem babam birlikteler ben onlarla beraber yaşarım.” [K1, 17]

“ailemin yanında yaşıyoruz.” [E2, 18]

4.2.6. Gençlerin Anne,Baba,Kardeş Eğitim Düzeyi Durumuna Ait Bulgular:

Katılımcı gençlerin ailelerinin eğitim düzeylerinin, ekonomik gelir düzeylerine paralellik gösterdiği düşük eğitim düzeylerinin olduğu öğrenci ifadelerinden anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan sadece iki öğrencinin anne ya da babasından birinin üniversite mezunu olduğu, bir diğerinin sadece babasının lise mezunu olduğu, bunların dışında kalan öğrencilerin anne babalarının ilkokul mezunu olduğu, hatta üç öğrencinin anne babalarının ilkokul mezunu bile olmadıkları; ailelerin eğitim düzeyleri hakkında saptanan bulgulardır.

“Babam üniversite annem ilkokul mezunu, kardeşimde kendi isteği ile orta son dan ayrıldı.” [E5, 18]

“Annem dışarıdan okuyor şu anda, lisede babam üniversite mezunu.” [K3, 16]

“Babam ilkokul (dışarıdan da ortaokul), annem dışarıdan ilkokul, ablam üniversite mezunu, büyük erkek kardeşim üniversitede öğrenci, küçük erkek kardeşim lisede öğrenci.” [K6, 19]

“Annem ilkokul mezunu, ablam lise mezunu.” [E9, 16]

“Annem ve babam ilkokul mezunu. Kardeşlerim biri ikinci diğeri de ortaokul 7. sınıfta okuyor.” [E6, 18]

“İki kardeşim var. Biri anaokulunda diğeri ise 7. sınıfta.” [E3, 17]

“Ailenin eğitim düzeyi annem ilkokul, yani beşinci sınıftan sonra okumamış okuma yazma biliyor. Babam liseyi dışarıdan bitirmiş.” [E3, 17]

“Annem babam çok fazla bir şey bilmiyorlar, ilkokul mezunu.” [K5,18]

“Kardeşim, 16 yaşında lise birinci sınıfta. Annemim eğitim düzeyi ilkokul, Babam; İlkokul..” [E8, 17]

“Babam mesela kendini bayağı bi geliştirmiş. İlkokulu mezunu bile değil.” [E2, 18]

“Annem ve babam ilkokul mezunu. Kardeşim 7. sınıf öğrencisi.” [E2, 18]

“Annem ev hanımı, annem ve babam ilkokul mezunu.” [K4, 19]

“Ailemin yanında yaşıyorum anne babanın eğitim düzeyi ilkokul,” [E4, 18]

“Annem ve babamın eğitim düzeyi ilkokul.” [E7, 18]

“Kardeş sayısı 1 ilköğretim 7. sınıf öğrencisi erkek. Öz.” [E1, 17]

“Annem anlatıyor işte, ailemiz bizi imkânları ölçüsünde okutmaya çalıştılar ama..” [E8, 17]

“Anne baba eğitim seviyeleri ilkokul 5. sınıf. Kardeşim 7. sınıfta.” [E1, 17]

Anne ve babanın düşük eğitim düzeylerini gençlerin olumsuz algıladıkları dikkat çekici bir bulgu olarak ele alınmıştır.

“Olumsuz etkisi illa ki benim üzerimde oluyor yetişmemde. Mesela ben bakıyorum arkadaşın annesi üniversite mezunu, çalışmıyor ama onun derslerine yardımcı oluyor, gerçektende benim ailem matematik fizik... Hiçbir şekilde anlamıyorlar.” [E2, 18]

“Evet, belki beni daha iyi anarlardı. Okuldaki dersler olsun, okul hakkındaki şeyler olsun belki daha iyi anarlardı. Belki bana yardımcı olurlardı.” [E1, 17]

4.2.7. Gençleri Aileleri Yanında Mutlu ve Değerli Hissettiren Anılara Ait Bulgular

Gençlerin aile içindeki mutluluk ve memnuniyetlerine bakıldığında genel olarak ebeveynlerinden memnun olduklarını, ancak; özellikle anne/baba ilgisizliğinin gençleri büyük oranda olumsuz etkilediği, gençlerin kendilerini yalnız hissettikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcı gençlerin sevgi ortamı ve yeterli ilgiyi görmedikleri tespit edilmiştir. Bununla beraber sevgi ve problemlerini paylaşma bağlamında bunu genelde kardeşlerle telafi ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin kendilerini ailelerinin yanında değerli hissettiren unutamadıkları hatıraların çok az olması da aile bireyleri arasındaki ilişki kalitesi açısından önemli bir bulgudur.

“Ailemin mutluluğu beni mutlu eder o yüzden hep ben onları mutlu etmeye çalışırım. Okul yıllarımda özellikle ilkokul ve ortaokulda çok mükemmel bir öğrenciydim notlarım aşırı derecede iyiydi. Zaten çok terbiyeli ve dürüst bir insanım. Hocalarım hep ailemle tanışmak isterdi. Ben bundan nefret ederdim. Annem bundan gurur duyardı. Annemin mutluluğu beni mutlu ederdi. Çok küçük yaşlardan beri midemde bir sorun var. Bazen nükseder o zaman herkes benimle ilgilenir, o zaman beni sevdiklerini düşünürüm mutlu olurum. Hala ailemin bana

aferin demesi beni çok mutlu eder Şuan aklıma çok özel bir olay hiç gelmiyor üzgünüm.” [K6, 19]

“Yok, hocam beni sevdiklerini değer verdiklerini biliyorum da ailemle birlikte hani hiç unutamadığım hatıram falan yok yani.” [E2, 18]

“Vardır da tam hatırlayamıyorum şu an. Bir tek sünnetimi tam hatırlayabiliyorum.” [E3, 17]

“Yoo... Hepsi olması gerektiği gibi ekstra bir olay yok. Hayatta babam benim hep iyiliğimi ister.” [E1, 17]

“Ailemle birlikte bir hatıram yok ama sonuçta yetim bir arkadaşım var, onun durumunu düşününce insan şükrediyor bi annesinin babasının olduğunu.” [E2, 18]

“Mutluyuz yani şöyle diyeyim tek çocuğum, meyveyim ben, ben anneannelere veya babaannelere gittiğimde evin boş kaldığını söylerler. Tabiî ki ufak tefek tartışmalarımız oluyor ama her evde olur diye düşünüyorum.” [K3, 16]

“Şu an aklıma gelmiyor ama çok şeyim var, top oynarken işte Babam falan gelmişti, kız arkadaşım da gelmişti, babamla falan tanışmıştı, o işte.” [E9, 16]

“Genellikle överler, aile içinde yanlış bir şeyler yapmıyorum, onlara yararlı şeyler yapmaya çalışıyorum, sonuçta onlara karşı bir saygısızlığım yok bu şekilde yani. Aile içinde sevilirim.” [E9, 16]

“Hatıra olarak değil de yani bana güvenmeleri veya beni merak etmeleri hoşuma gidiyor. Değerli hissettiriyor.” [E6, 18]

“Okul çıkış saatlerimi biliyorlar, geciktiğim zaman sürekli ararlar. Ailemle birlikte yaptığım şeyler beni mutlu ediyor. Beraber gezmeye gideriz. Her şeyi birlikte yaparız ama benimde bir gizlim saklım yoktur. Sonuçta her şeyim bilinir yani. Her şeyimi paylaşabiliyorum.” [E6, 18]

“Evet var tabiî ki ... (heyecanlandı ve iki defa tekrarladı) babamla zaman geçirdiğim takdirde çok mutlu olurum yani, çocukluk zamanları çocukluğumda

babamla zaman geçiriyorduk, bayağı geçiriyorduk, babamın lokantası, tüpçü dükkkanı olduğunda, onunla bayağı zaman geçiriyorduk. İş yerine gidiyordum mutlu oluyordum o zamanlar.” [E3, 17]

“Ailemde beni mutlu eden ilkokulu bitirip ortaokula başladığımda önlükten kurtulup ceket pantolon giydiğimde ailem işte büyüüp adam oldu dediklerinde mutlu etmişlerdi beni. İlk ceketimi giydiğim altıncı sınıfta çok mutlu olmuştum. İleride büyük bir adam olmak, kendim büyüdüm dedim aileme katkıda bulunmam lazım dedim.” [E8, 17]

“En son ateşli bir hastalık geçirmiştım üç gün evde hasta yatmışım. Babam beni ilk gün hastaneye götürmemişti. İkinci gün annem beni hastaneye götürmüştü bu olayı da hiç unutmam.” [E8, 17]

“Ben araba hastasıyım. Hız seviyorum akşam geziyoruz falan, bizim kendi arabamız var babam bir tane aldı. Kullanıyorum onu.” [E5, 18]

“Var, yaptığım bazı şeylerden mutluluk duymaları.” [K4, 19]

“Aile içinde onlar genelde beni okulda başarılı görünce onlardan çok mutlu olurlar. Onları paylaşıyoruz.” [K1, 17]

“Hep böyle kendimiz şakalaşıyoruz. Çok komik annem var(gülme), kardeşim falan öyle.” [K1, 17]

“Aile olarak bir araya geliyoruz. Akşam yemeklerini hep beraber yiyoruz mesela bazen zorla yediriyorlar. Pazar günleri hep beraber olacağımız için mesela kahvaltayı daha özenle hazırlıyoruz. Babam gelmeden yemeğe başlamayız kardeşlerim içinde en çok ben babama düşkünüm. Babım zaten sevdiği yemekleri ben yapıyorum.” [K1, 17]

“Annemde bir ara çalışıyordu çıktı yemekleri çoğu zaman. Annemler olunca da ben yapıyorum artık.” [K1, 17]

“Bizimle ilgileniyorlar, kardeşlerim olsun ben olsun, maddi manevi her yönden ilgileniyorlar değer veriyorlar,” [E7, 18]

“İlkokuldayken annem takip ediyordu. Şimdi annem gelemediği için babam geliyor. Evet, yani benden bahsederlerken mutluluk duyarım. İyi anlatırlar, her yönden,” [E7, 18]

“Hep birlikte olduğumuz zaman babamın kardeşleri olsun annemin kardeşleri olsun birlikte olduğumuzda çok mutlu oluyorum.” [E4, 18]

“Bizde oluyor teyzemlerde oluyor fark etmiyor, bayramlarda da oluyor diğer zamanlarda da oluyor. Annem Rize’ye gitti; çay toplamak için, fazla toplanamıyoruz.” [E4, 18]

“Zaten notlarımı bile yalnız kaldıklarında konuşuyorlar, Ben onları gizlice dinliyorum. İyi bir şey yapsam da beni şımartmamak içinde birbirlerine söylüyorlar. Mutlu oluyorlar ama beni şımartmamak için.” [K1, 17]

Araştırmamızda kendisini suskun, ürkek, çekingen olarak tanımlayan bir kız öğrencinin her şeyi ailesi için yaptığını söylemesi araştırmanın önemli bulguları arasındadır.

“Psikolojime gelince suskun, ürkek çekingen bir çocuk olmuştumdur hep. Hayatta her şeyi ailemin mutlu olması için yaparım. İlkokul yıllarımda hep tiyatrocı olmayı istedim ama bize ters bir meslekti bu onun için hiç söylemedim bunu. Ondan sonrada artık şunu olmak istiyorum hiç demedim.” [K6, 19]

4.2.8. Gençleri Aileleri Yanında Mutsuz, Değersiz ve Küçük Düşüren Anılara Yönelik Bulgular

Gençlerden dışarıda yaşadıkları problemleri ailelerine anlatamamaları, ebeveyn ilişkilerinde arada hep bir mesafenin olması, özellikle babalarıyla rahat konuşamadıkları, çocuklarını ayrı bir birey olarak saymadıkları, sözlerine ve düşüncelerine değer verilmediği, anlattıklarının anlaşılmadığı, anne-babaların bağırarak çağırarak iş yaptırmaya çalıştıkları, genelde bu durumdaki çocuklarda da istenmiyorum düşüncesinin oluştuğu, başkalarının yanında kendilerini küçük düşürmeleri, hatta onların yanında dövmelemleri nedeniyle gençlerin aileleri yanında değersiz olarak algıladıkları araştırmanın önemli bulguları arasındadır.

“Kültürel hocam. Doğuda genelde böyle olduğu için, bazen iyi bazen kötü babamla aramız, mesela babamla aramızda mesafe var, ben bazen arkadaş gibi olmak

istiyorum onla, bazen de hani ona saygılı olduğum için böyle daha iyi diyorum. Annemle biraz daha yakınız ona rahat konuşabiliyorum.” [E2, 18]

“Yok, hocam bugüne kadar hiçbir şekilde anlatmadım, hani dışarıda kavga eder insan gider anlatır. Ben hiçbir şekilde anlatmadım.” [E2, 18]

“Ondan değil hocam babam beni başkalarının yanında küçük düşürmeseydi yakın dostlarımızla bir araya gelince.” [E2, 18]

“İlk duyduğu zaman hiçbir şey söylemediler de ama olay geçtikten sonra bi şey olduğunda annem onu yüzüme vurdu. Sen böyle yaptın falan diye.” [E2, 18]

“Bağırmasını çok yadırgamıyorum ama hakaretle çocuğunu aşağılama yani çocuğu bir birey olarak saymama; çocuğun istenmiyorum düşüncesine kapılmasını getirir. Tabi doğal olarak ailesinden öyle gören o çocuk yetiştirme tarzından öyle gören o çocuk hep kendi işlerini de bağırarak çağırarak o şekilde yaptırmaya çalışır, ama yanlış yani aile konuşarak yaptırmalı diye düşünüyorum. Mesela bağırarak yaptırdığında annem bana hep der ki evde gardırobun çok dağılmış der toptasana der, beğenmediğim için söyleyiş tarzını içimden de gelmez bunu anneme de söylerim ama aradan bir hafta geçer kafama yatar annemde baktım güzel anlaşıyor girerim oda o kadar güzel toplarım ki odamı? Yani güzel söylese, tatlı dil yılanı bile deliğinden çıkarıyor.” [K3, 16]

“Sözlerim dinlenmemesi önemsiz hissettiriyor.” [K4, 19]

“Annemler beni hiç öyle şey yapmıyor sadece derslerim kötü olduğunu böyle yüzüme vuruyor ki daha çok çalışayım. İşe yaraması Konuşmasının seviyesine bağlı. Aşağılayarak söylemeleri daha kötü bir duygu uyandırıyor daha dikkatli konuşarak söylemesi daha olumlu oluyor.” [K1, 17]

“Annemle babam (kavga) ederdi hocam.” [E9, 16]

“Beni mutsuz eden; bazı istediklerimi kabul etmemeleri maddi anlamda değil, manevi anlamda, bazı isteklerimi kabul etmemeleri, belki her ailede vardır ama beni mutsuz ediyor. Nasıl istekler; bazen arkadaşlarımda kalmak istemem. Sonuçta

benim isteğim kabul etmiyorlar, merak ettiklerinden izin vermiyorlar ama yinede üzülüyorum.” [E6, 18]

A.Y.: Arkadaşlarının yanında küçük düştüğüne mi inanıyorsun?

“Hayır, küçük düştüğüme değil de sonuçta onlar büyüdüğüme inanmıyorlar.” [E6, 18]

“... babam suçu iken su almaya giderdi kamyonla şileye, o gün ben babamla kavga etmişim tartışmışım küsmüştüm, o gün yine kamyonla su almaya gitmiş şileye suyu almış geldiğinde kaza yaşamış, eve geldiğinde o da çok üzülmüştü, ağlıyordu, bayağı bir üzülmüştü. Çünkü babamla dargın olarak gitmişti. Kafası bana takılmış olabilirdi. Bende çok üzülmüştüm. Benim yüzümden oldu diye.” [E3, 17]

“Herhangi bir kötü anım olmadı ama hastalık dışında herhangi bir kötü anım olmadı. Bir tane kötü bir anı oldu, o da kolum yaralanmıştı, kolum cama gelmişti o gün kolum parçalanmıştı. Otuz altı tane dikiş atıldı. Cam kestiğinde ilk başta anneme hissettirmemiştım. Hissettirmemeye çalıştım. Kolum kanıyordu. Annem baktığında çok şok olmuştu. Annemden gizlemeye çalışıyordum. Üzüleceğinden korkuyordum,” [E8, 17]

“Başıma bir problem geldiğinde aileme anlatmam. Babamda öfkeli bir bayağı bir sinirlidir. Özellikle arkadaş ortamına kızıyor. Bu arkadaşlar okul arkadaşı değil mahalleden arkadaşlar. O yüzden anlatmam. Annemle de aram fazla iyi değil. Onlar ortamımı fazla sevmiyorlar, eve geç geliyorsun diye kızıyorlar, geçen hafta da bayağı bir tartıştık o yüzden, yani daha önce eve çok geç dönerdim, akşam gelirdim yemek yedikten sonra çıkardık gece on ikide falan eve dönerdik.” [E5, 18]

“Yok, kızmalarından değil. Hani ortak olamayacaklarını düşündüğüm için derdime. Annemi özellikle üzme istemediğim için, hani kızma derlerde yani çocuktur kavga etmiştir diye. Annemi özellikle üzmemek için, babamda ortak olamazdı derdime öyle düşünüyorum.” [E2, 18]

“Benimde bir kız arkadaşım var babam yanına gitmeme bile izin vermiyor. Kız arkadaşımın annesi ve babası çalışıyor annesi de aynı fikirde gece yarısı ne işin var

erkeklerle gidip oturuyorsun falan, bende gitmek istiyorum babam izin vermiyor, diyor geleceğim oraya seni orda harcarım, arkadaşlarımla yanında rencide olmaktan da korkuyorum. Gitmesem de olmuyor, annesi ile falan da muhabbetimiz çok iyi, yeri geldiği zaman anne falan derim. Kız erkek arkadaş sorunu birinci öncelikli neden.” [E5, 18]

“Yook.. sıkıntı yok.” [E7, 18]

A.Y.: Aile içinde şiddete tanık oldun mu?

“Yok.” [E7, 18] (*A.Y.: sesi kısıltıyor*)

“Çoğunlukla babam. Üstüme gelir, çünkü okul önlerinde uyuşturucu falan satıyorlar, öyle şey duymayayım diyor. Öyle bir endişesi var bana da bulaşmasından korkuyor. En çok ailemde kardeşimle iyi geçinirim. Paylaşmakla paylaşırım ama o küçük olduğu için bir şey anlamaz.” [E4, 18]

“Belki anlattıklarımı anlamamaları. Başkaları ile kıyaslamaları.” [E1, 17]

A.Y.: Başkaları ile kıyaslıyorlar mı?

“Bazen olabiliyor.” [E1, 17]

“Genelde okulla ilgili olaylarda beni anlamıyorlar. Mesela devamsızlıkla ilgili 10 gün çok diyor, niye gitmedin diyorlar. O her sabah beni kaldırıp gönderdiği için ona fazla gelebilir. Ama benim için normal.” [E1, 17]

Babaları tarafından sürekli küçük düşürülmeleri -hatta konuklar yanında dahi- hem kendilerinin dövülerek şiddete maruz kalmaları gençler üzerinde onarılması güç derin yaralar ve izler bırakmaktadır.

“Çok özür dilerim hocam bunu cevaplayamayacağım. Ama sunu söyleyeyim evet, şiddet öğrenilen bir kavramdır.” [K6, 19]

“Ondan değil hocam babam beni başkalarının yanında küçük düşürmeseydi yakın dostlarımızla bir araya gelince,” [E2, 18]

Gençler anne babalarının kendilerini anlamadıklarını değişik konu başlıklarında sıklıkla ifade etmişlerdir.

“Belki anlattıklarımı anlamamaları. Başkaları ile kıyaslamaları.” [E1, 17]

“Ailem beni daha çok arkadaşlarımın yanında çok küçük düşürürler, başka da bir şey değil arkadaşlarımın yanında eve gelirim, saat onda geleceğim derim, izin vermezler bağırlar çağırırlar, ya da parasal maddi durumlar fazla iyi değil. Arkadaşlarımın yanında para isterim falan, istediğimde vermezler o durumlarda küçük düşerim.” [E5, 18]

“Eğitim ailede başlıyor. Anne baba çocuğu hata yaptığı zaman onu döverse çocukta bilinçaltına yerleşir “-hata olduğu zaman demek ki böyle yapmak gerekir” der.O da dışarıda, çevresinde veya kendi çocuğu olduğu zaman direk hataya karşı babasının kendisine gösterdiği gibi davranır.” [E6, 18]

Gençlerden bir kısmının bu yaşananlara zemin hazırlayan ve kaynak teşkil eden faktörleri cehalet, eğitim eksikliği ve kültürel çevre/töreden kaynaklandığını ifade etmeleri önemli bir bulgu olarak tespit edilmiştir:

“Babam çok fazla bir şey bilmiyorlar, ilkokul mezunu.” [K5,18]

“Bu gün ne yaptın diye hiç sormazlar ama bazen işte ben söylüyorum onlar bu ders zayıf diye.” [E2, 18]

“Kültürel hocam. Doğuda genelde böyle olduğu için, bazen iyi bazen kötü babamla aramız, mesela babamla aramızda mesafe var, ben bazen arkadaş gibi olmak istiyorum onla, bazen de hani ona saygılı olduğum için böyle daha iyi diyorum. Annemle biraz daha yakınız ona rahat konuşabiliyorum.” [E2, 18]

“Eğitim seviyeleri daha iyi olsaydı beni Evet, belki beni daha iyi anarlardı.” [E1, 17]

“Ben ufakken falan işte onlar sevgisini gösteremediği zaman sevgiyi dışarıda arıyorsun, belli bir süreden sonra da geliyorsun 18-19 yaşına, bu sefer bi sıcaklık gösteremiyorsun babana karşı. Öyle bişe hocam.” [E2, 18]

“Bağırıldığında genelde anneler bağırır, kendi istedikleri olsun diye, hâlbuki biraz daha bilinçli olsalardı konuşarak daha iyi çözüm bulabilirdi.” [K3, 16]

“Anlatılıyor ama uygun bir dille anlatılması gerekir, emreder gibi değil de çocuklarına tam artık ergin bir bireye adım atan çocuğuna daha özel bir şekilde anlatmadığı için çocuklar bu tür yollara başvurabilir. Daha özel anlatılmalıdır diye düşünüyorum.” [K3, 16]

Bir öğrenci fiziksel özelliklerinin ailesinin yanında kendisinin mutsuz olmasına neden olduğunu belirtmiştir.

“Boyumdur herhalde. Boyumun kısa olması arkadaşlarım arasında(,) arkadaşlarımın çoğu benden uzun.” [E9, 16]

Gençlerin aile içinde şiddete tanık olma durumlarına yönelik sorulan sorulara genellikle cevap vermek istemedikleri, ilgisiz cevaplar verdikleri veya tamamen başka bir konuya geçmek isteyerek cevaplamak istemedikleri gözlemlenmiştir. Bir kız öğrenci aile içinde şiddete tanık oldunuz mu? Sorusunu özür dileyerek geri çevirmiştir.

“Çok özür dilerim hocam bunu cevaplayamayacağım. Ama sunu söyleyeyim evet şiddet öğrenilen bir kavramdır.” [K6, 19]

4.2.9. Aile Yaşamına Dönük Bulgular

Bu bölümde gençlerin genel aile yaşamlarına yönelik bulgular incelenmiş, kendilerini ifade etmeleri (sağlıklı iletişim kurmanı, ilişkilerini, itibarını ve güvenilirliğini, yaşam kaliten ve psikolojik sağlığını doğrudan etkileyen), örnekler vermeleri istenmiştir.

Geçer ailelerinin yanında genelde mutlu olduklarını, ailenin mutluluğunun, aile üyelerinin bir arada olmaları ve beraber vakit geçirmelerinin kendilerini çok mutlu ettiğini, ortak kararlar aldıklarını, ailelerinin kendileri ile konuştuklarını belirtmiş, bu davranışların kendileri üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

Ancak; gençlerden birinin anne babasının sürekli kavga ettiğini söylerken aşırı derecede sıkılması önemli bulgular arasındadır. Yine bir erkek öğrencinin kişiliğini tanımlarken öfkeli olmasını, babası ile aralarında sürekli bir mesafenin olmasının ve sevgiyi dışarıda aramak zorunda kalmasının neden olduğunu söylemesi ebeveyn çocuk ilişkileri açısından önemli bulgular arasındadır.

Aynı zamanda başka bir erkek öğrencinin sabah kahvaltılarında ve akşam yemeklerinde ailesine katılmamasını, kardeşiyle bile çok az görüşmesini, başına bir olay geldiğinde ailesine anlatmamayı tercih etmesini babasının çok sinirli olmasıyla ilişkilendirmesi olumsuz ebeveyn tutumlarının gençler üzerindeki etkilerine dair bulgular arasındadır.

“Ben hariç ailemde iki kardeşiz. Ablam var evli, babam vefat etti annem sağ, annemle birlikte yaşıyoruz. Aile ilişkilerimiz gayet güzel, ablamla aram iyi annemle aram iyi, hiç olumsuz bir şey yok aramızda.” [E9, 16]

“Ne yaparsak zaten birlikte yapıyoruz. Ayırımız gayrımız olmuyor zaten.” [E6, 18]

“Onunla kardeşimle ilişkilerim iyi. 16 yaşında lise birinci sınıfta. Konuşuyoruz onunla, ders konusunda veya sosyal etkinliklere katılırken onunla karar alırlar. Konser olsun, söyleşi olsun konferans olsun çeşitli etkinliklere katılırken ortak karar alırlar. Görüş alışverişi yaparız. Ders çalışırken bilmediğimiz soruları birbirimize sorarız. Örneğin bilgisayarda bir oyun olur, işte şu nasıl “açılıyor nasıl oluyor diye onunla bilgi alışverişi yaparız.” [E8, 17]

“Aile içinde ortak kararlar alırlar. Babam akşam altıda eve gelir, ben erken okuldan çıksam da babamı bekleriz, hep birlikte akşam yemeğini birlikte yeriz. Bir yere gittiğimiz zaman da ortak karar alırlar.” [E8, 17]

A.Y.:Beraber zaman geçirdiğiniz beraber gittiğiniz sizin için önemli olan bir yer var mı?

“Bi kere konsere gitmiştik çok eğlenmiştik. Bütün ailemin orada olması beni çok mutlu etmişti. Orda aile üyelerinin birlikte olması beraber bir gün geçirmiş olmamız beni çok mutlu etmişti.” [E8, 17]

“Kardeşimin biri zaten benden bir yaş küçük, onunla paylaşırım konuşuruz. Bizimle ilgileniyorlar, kardeşlerim olsun ben olsun, maddi manevi her yönden ilgileniyorlar değer veriyorlar. Gezmeye genellikle tatil zamanı beraber gideriz. Kahvaltılar değil ama akşam yemeklerini beraber yeriz.” [E7, 18]

“Mesela dükkâna yeni bir cihaz alınacak o bana danışıyor, bana bir şey olduğu zaman babamın fikrini alıyorum.” [E2, 18]

“Olumsuz etkisi illa ki benim üzerimde oluyor yetişmemde. Mesela ben bakıyorum arkadaşın annesi üniversite mezunu, çalışmıyor ama onun derslerine yardımcı oluyor, gerçektende benim ailem matematik fizik.. hiçbir şekilde anlamıyorlar.” [E2, 18]

“Başta ailemin etkileri; dürüst olmam, bu yaşıma kadar haram lokma geçirmemiş Allah razı olsun. Öfkeli olmamda da etkisi büyük onların, kendilerini bi şekilde bana gösteremezler, insan sevgiyi dışarıda arayınca öyle oluyor, şimdi ben gerçi yeni yeni anlıyorum da. İnsan ufakken sevgi bekliyor sonuçta onlarda ne yapısın hani cahiller ilkokul mezunu, sevgilerini gösteremiyorlar. Gösteremediler. Mesela babam pazar günleri araba pazarına gidiyordu, insan gitmek istiyor hani ormana pikniğe, pek fazla olmuyordu işte, ondan hocam insan sevgiyi dışarıda arıyor öfkeli olmamda etkisi büyük..” [E2, 18]

“Hep birlikte olduğumuz zaman babamın kardeşleri olsun annemin kardeşleri olsun birlikte olduğumuzda çok mutlu oluyorum. Bizde oluyor teyzemlerde oluyor fark etmiyor, bayramlarda da oluyor diğer zamanlarda da oluyor.” [E4, 18]

“.. en çok kardeşimle iyi geçinirim. Derslerimle amcam ilgileniyor.” [K4, 19]

“..var. Yaptığım bazı şeylerden mutluluk duymaları.” [K4, 19]

“..tek çocuk olduğum için biraz daha aileme bağılıyım. Güler yüzlü bir ailem var, bu da ister istemez karakterim üzerinde olumlu etkide olmuştur.Ailemin benimle yeterince ilgilendiğini düşünüyorum. Ailem arkadaş gibi yaklaşır bana aile içerisinde şiddete tanık olmadım, aile içerisinde saygılıyız birbirimize akşam yemeklerini beraber yeriz babam geç gelecekse telefon açar siz yiyin der. Yoksa hep beraber yeriz.” [K3, 16]

“Annemle kız çocuğu olduğum için daha rahat konuşurum. Daha yakınımıdır. Ama en çok babamla iyi geçinirim. Babam teknolojik şeyleri çok sever sıkıldığımızda beraber mağazaları gezeriz. Ya da saatleşiriz şu saatte Teknosa’nın önünde buluşalım diye. Derslerimle babam ilgilenir ama pek sık ona sormam, genelde kendim ilgilenirim. İlköğretimde öğretmenim bizimle çok ilgilenirdi, baba gibi yaklaşırdı, anlamadığım konularda yardımcı olurdu. Tabi ilkokulda babam annem

doğal olarak yardım ederlerdi. Veliler toplantılarına babam çalışıyor olurdu genelde annem gelirdi. Şu anda da annem geliyor.” [K3, 16]

“.. özellikle benden bir buçuk yaş küçük bir kız kardeşim var onunla arkadaş gibiyiz önceden çok kavga ediyorduk ama büyüdükçe daha iyi oldu. Annemle de öyle küçükken hep böyle şey yapardı. Öğüt verirdi çok sıkılırdım. Daha sonra arkadaş gibi davranınca daha iyi oldu, babamda öyle baskı yapmaz.” [K1, 17]

“Aile olarak bir araya geliyoruz. Akşam yemeklerini hep beraber yiyoruz mesela bazen zorla yediriyorlar. Pazar günleri hep beraber olacağımız için mesela kahvaltıyı daha özenle hazırlıyoruz. Babam gelmeden yemeğe başlamayız kardeşlerim içinde en çok ben babama düşkünüm. Babamın zaten sevdiği yemekleri ben yapıyorum. Annemde bir ara çalışıyordu çıktı yemekleri çoğu zaman. Annemler olunca da ben yapıyorum artık.” [K1, 17]

“Annemle babam (kavga) ederdi hocam.” [E9, 16]

“.. kardeşimle aram fazla iyi değil, fazla göremiyorum zaten sabah sekiz akşam on iki kuaförde çalışıyor.” [E5, 18]

“Akşam yemeklerini onlar geç yiyorlar ben erken yiyorum onlara katılmıyorum.” [E5, 18]

“Başıma bir problem geldiğinde aileme anlatmam. Babamda öfkeli bir bayağı bir sinirlidir. Özellikle arkadaş ortamına kızıyor. Bu arkadaşlar okul arkadaşı değil mahalleden arkadaşlar. O yüzden anlatmam. Annemle de aram fazla iyi değil. Onlar ortamımı fazla sevmiyorlar, eve geç geliyorsun diye kızıyorlar, geçen hafta da bayağı bir tartıştık o yüzden, yani daha önce eve çok geç dönerdim, akşam gelirdim yemek yedikten sonra çıkardık gece on ikide falan eve dönerdik.” [E5, 18]

“Annem babam çok fazla bir şey bilmiyorlar, ilkokul mezunu... Babamın da çok öyle okulla ilgisi olmadığı için geldi işte bana dedi, ya meslek lisesi ya da okula gitmek yok.” [K5, 18]

“Ailemin mutluluğu beni mutlu eder o yüzden hep ben onları mutlu etmeye çalışırım. Okul yıllarımda özellikle ilkokul ve ortaokulda çok mükemmel bir

öğrenciydim notlarım aşırı derecede iyiydi. Zaten çok terbiyeli ve dürüst bir insanım. Hocalarım hep ailemle tanışmak isterdi. Ben bundan nefret ederdim. Annem bundan gurur duyardı. Annemin mutluluğu beni mutlu ederdi. Çok küçük yaşlardan beri midemde bir sorun var. Bazen nükseder o zaman herkes benimle ilgilenir, o zaman beni sevdiklerini düşünürüm mutlu olurum. Hala ailemin bana aferin demesi beni çok mutlu eder. Şuan aklıma çok özel bir olay hiç gelmiyor, üzgünüm. Psikolojime gelince suskun, ürkek çekingen bir çocuk olmuştumdur hep. Hayatta her şeyi ailemin mutlu olması için yaparım. İlkokul yıllarımda hep tiyatrocı olmayı isterdim ama bize ters bir meslekti bu onun için hiç söylemedim bunu. Ondan sonrada artık sunu olmak istiyorum hiç demedim.” [K6, 19]

Gençlere aile içerisinde yerine getirebilecekleri sorumluluklar verilmesi, gençler üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır.

“İlgileniyorlar ama ben zaten en büyüğüm ailede çocukların içinde o yüzden bana şey yapıyor sen daha iyi düşünürsün kardeşlerine de sen yardımcı ol. Bana da onlar yardımcı oluyor.” [K1, 17]

4.2.9.1. Aile İlgisi ve Gençlerin Aileleriyle Sosyal İlişkilerine Yönelik Bulgular

Gençlerin kendilerine karşı ailelerinin ilgisi ve aile içi ilişkilere yönelik olarak bakıldığında anne-baba ilgisizliğinin üst düzeyde olduğu, ekonomik nedenler dolayısıyla baba yada annenin sürekli çalışmak zorunda olması ve çocuklarına yeteri kadar zaman ayıramamaları dikkat çekici bir sonuç olarak belirlenmiştir:

A.Y.: Babanın Sana ayıracak zamanı yok mu?

“Gerçekten öyle hocam bazen eve gelmediği de oluyor. İl dışında araba alıyor gidiyor. Yani bundan oluyor, çalışmaktan zaman ayıramıyor. Şu anda bana yetiyor ama başka birinin çocuğuyla kıyasladığın zaman yetersiz gibi gözüküyor.” [E2, 18]

“Öfkeli olmamda etkisi büyük onların, kendilerini bi şekilde bana sevgilerini gösteremezler, insan sevgiyi dışarıda arayınca öyle oluyor, şimdi ben gerçi yeni yeni anlıyorum da. İnsan ufakken sevgi bekliyor sonuçta onlarda ne yapışın hani cahiller ilkokul mezunu, sevgilerini gösteremiyorlar. Gösteremediler. Mesela babam pazar günleri araba pazarına gidiyordu, insan gitmek istiyor hani ormana

pikniğe, pek fazla olmuyordu işte, ondan hocam insan sevgiyi dışarıda arıyor öfkeli olmamda etkisi büyük. Dürüstlük var, onların sayesinde kazandığım.” [E2, 18]

“Belki anlattıklarımı anlamamaları. Başkaları ile kıyaslamaları.” [E1, 17]

“Herhangi bir problem yaşadığında ailemde ilk önce, Genelde annem. Biraz sinirlidir. Babam biraz katıdır. Babama anlatırım veya kardeşime anlatırım birlikte açarız konuyu.” [E1, 17]

“Ailende seni mutsuz eden değersiz hissettiren mutsuz eden biraz daha babamla arkadaş gibi olmak isterdim ama arada bir perde var onun olması bazen iyi bazen kötü.” [E2, 18]

“Ama gerçekten inansak bu olay çözülür. Zaten bunun en büyük sebebi ailenin çocuğuyla yeterince ilgilenmemesi çocuğun ilgiyi başka yerlerde araması. Aileler çocuğa hakaret ediyor ergenlik çağındaki çocuk birey olarak kabul edilmeli, anne babalar tarafından kabul edilmeli birey olduğu. Çocuk ailesinden ilgi görmek ister. Aileden ilgi göremediğinde çocuk arkadaş seçiminde sağlıklı bir karar veremez. O kadar çok muhtaç olur ki sevgiye ilgiye, arkadaş grubuna. Sağlıklı karar veremediği içinde kötü arkadaşlar edinir. Aile görüyor çocuğunu akşamları yemeğini hazırlıyorlar ama bilinçli davranmıyorlar. İşte biz nasıl bir toplumuz aile en büyük en büyük etken.” [K3, 16]

“Babam erken kalkar, çalıştığı için. Ayrı yapar kahvaltıyı.” [E1, 17]

“Yeteri kadar zaman ayırmıyorlar. Ailelerin fazla boş zamanları olmuyor zaten. Boş zamanları olsa da aynı anlara denk gelmiyor. Birinin hafta sonu oluyor diğlerinin bir başka gün.” [E7, 18]

A.Y: Anne veya baban?

“Değil... Yani onlar daha çok taraflı düşünüyor yani kendi tecrübelerine dayanarak dersi öğütlü düşünüyor, öğüt dediğimizde veremiyor ya da çözüm olamıyor benim dertlerime.” [K2, 18]

“Genelde her abi kardeş ilişkisi gibi, onlardan daha iyi diğer arkadaşlarıma baktığımda onların ağabeyleri ve kardeşleri arası benim kardeşlerimle aram kadar iyi değildir.” [E3, 17]

“Ailemde kabul etti. Derslerini daha iyi yaparsın diye sadece büyük kardeşim ile ben orda kalacağız ders konusunda daha rahat olur bilgisayarında yukarıda kardeşimle birebir konuşma olasılığı daha fazla olur. Dışarıda da konuşuyoruz da evde daha fazla olur yani. Daha rahat hareket edebiliriz.” [E3, 17]

“Onunla (kardeşi) ilişkilerim iyi.16 yaşında lise birinci sınıfta. Konuşuyoruz onunla, ders konusunda veya sosyal etkinliklere katılırken onunla karar alırız. Konser olsun, söyleşi olsun konferans olsun çeşitli etkinliklere katılırken ortak karar alırız. Görüş alışverişi yaparız. Ders çalışırken bilmediğimiz soruları birbirimize sorarız. Örneğin bilgisayarda bir oyun olur, işte şu nasıl açılıyor nasıl oluyor diye onunla bilgi alışverişi yaparız.” [E8, 17]

İki katılımcı, ailesine karşı kendi işlemiş olduğu hatalardan sonra aile ilişkilerinin bozularak kötüleştiğini ifade etmiştir:

“İlk duyduğu zaman hiçbir şey söylemediler de ama olay geçtikten sonra bi şey olduğunda annem onu yüzüme vurdu. Sen böyle yaptın falan diye.” [E2, 18]

“Annemle de aram fazla iyi değil. Onlar ortamımı fazla sevmiyorlar, eve geç geliyorsun diye kızıyorlar, geçen hafta da bayağı bir tartıştık o yüzden, yani daha önce eve çok geç dönerdim, akşam gelirdim yemek yedikten sonra çıkardık gece on ikide falan eve dönerdik.” [E5, 18]

Gençlerin önemli bir kısmının aile ilişkilerine bakıldığında sağlıklı ilişki ve iletişimin daha çok kardeş/ağabey/abla ekseninde dönmekte olduğu tespit edilmiştir:

“Mesela benden yaşı büyük bir abim var. 22 yaşında falan. Zamanında sporla falan ilgilenmiş, bırak şunu der kızar. İlk başladığımda da içen arkadaşlarım çok fırça atarlardı hani içme diye onlar zararlarını görmüşler çünkü.” [E2, 18]

“Bir problem yaşadığımda; Genelde annem. Biraz sinirlidir. Babam biraz katıdır. Kardeşime anlatırım, birlikte açarız konuyu.” [E1, 17]

“Kardeşimle aram iyi genelde.” [E1, 17]

A.Y.: Bunu anlatacak kimsen yok mu? Anlatabileceğin insanlar yok mu?

“Belki küçük kız kardeşim.” [K2, 18]

A.Y.: Anne ve baban?

“Değil... Yani onlar daha çok taraflı düşünüyor yani kendi tecrübelerine dayanarak dersi öğütlü düşünüyor, öğüt dediğimizde veremiyor yada çözüm olamıyor benim dertlerime.” [K2, 18]

“Anneme söylerim, ama yani suç ağır değilse. Ama babama fazla açılmam bu konularda. Çünkü babamın tepkisi annemin tepkisinin tam tersi. Babam daha sert bir tepki uygular annem daha önce suç bende mi başkasın da mı? Onu öğrenmeye çalışır.” [E3, 17]

Bazı gençler; kendileriyle yeterince ilgilenilmediğini, ve ebeveynlerin öğüt vermek yerine kendilerine tercih hakkı sunmaları gerektiğini, ekonomik nedenlerle bile olsa anne ya da babasından ayrı kalmak istemediklerini ifade etmişlerdir.

“Yani onlar daha çok taraflı düşünüyor, yani kendi tecrübelerine dayanarak dersi öğütlü düşünüyor, öğüt dediğimizde veremiyor ya da çözüm olamıyor benim dertlerime.” [K2, 18]

“Daha beni dinleyip, gerçi dinlerler hani anlatsam ama ben anlatmayı tercih etmiyorum. Sonra öğüt vermek yerine; şunu yapsan daha iyi olur ama sen bilirsin, biz senin daha az zarar görmen için çalışıyoruz gibi. Bu daha etkili olur.” [K2, 18]

“Annem her konuda benimle ilgilenir. Babam sadece beni kırmamaya çalışır.” [E3, 17]

“Babam vakit bulsa yeteri kadar vakit ayırırdı.” [E3, 17]

A.Y.: Babanın sana ayıracak zamanı yok mu?

“Gerçekten öyle hocam bazen eve gelmediği de oluyor il dışında araba alıyor gidiyor. Yani bundan oluyor çalışmaktan zaman ayıramıyor.” [E2, 18]

Sınıf tekrarı yapan bir öğrenci arkadaş seçiminde ailelerin çocuklarına yardım etmeleri gerektiğini, anne ve babaların arkadaşlarıyla/arkadaşlarının aileleriyle tanışmaları gerektiğini ifade etmiştir.

“...hazırlık sınıfında babam beni çok başıboş bıraktı geçen sene değil de hazırlık zamanında bayağı beni başıboş bıraktı. Her istediğimi yapabiliyordum. Bana engel olmaktan çekindiler gibi bir şey değil de beni engellemediler diyelim ona.” [E3, 17]

“Hazırlık sınıfında arkadaş seçiminde bana yardımcı olsalardı yani şu an daha farklı olurum ben. Yani ben arkadaşlarımı seçerken babam genelde arkadaşlarımla tanıştırdı onlarla konuşurdu, annem daha bu sene başladı arkadaşlarımın aileleri ile konuşmaya ama. Hazırlık sınıfı zamanında arkadaşlarımın aileleri ile tanışmalıydı, aile ortamını görmeli bununla arkadaşlık et bununla arkadaşlık etme demeleri lazımdı.” [E3, 17]

“Şu anda bana yetiyor ama başka birinin çocuğuyla kıyasladığın zaman yetersiz gibi gözüküyor. Biraz daha ekonomik durumu iyi birine, sürekli annesiyle alışverişe gider falan, ben annemle son dört senedir bi tişört almaya bile gitmedim, ama bana yetiyor öylede mutluyum.” [E2, 18]

A.Y.: Ailende anne veya babam sana başına gelebileceklerle ilgili bilgi veriyor mu?

“Yani bak şunu şöyle yaparsan şöyle olur böyle yaparsan böyle olur diye. Tabii ki dediğim gibi her şeyi paylaştığım için, belki ilk başlarda olmadan önce paylaşmıyorum, olduktan sonra her şeyi paylaşmıyordum, ama şimdi bir şey söylediğim zaman onlarda tecrübelerine dayanarak neyin ne olacağını söylüyorlar.” [E6, 18]

A.Y.: En çok seninle kim ilgilenir?

“Çoğunlukla babam. Üstüme gelir, çünkü okul önlerinde uyuşturucu falan satıyorlar, öyle şey duymayayım diyor. Öyle bir endişesi var bana da bulaşmasından korkuyor. En çok ailemde kardeşimle iyi geçinirim. Paylaşmakla paylaşırım ama o küçük olduğu için bir şey anlamaz.” [E4, 18]

“Aile içinde ortak kararlar alırız. Babam akşam altıda eve gelir, ben erken okuldan çıksam da babamı bekleriz, hep birlikte akşam yemeğini birlikte yeriz. Bir yere gittiğimiz zaman da ortak karar alırız.” [E8, 17]

4.2.9.2. Ailede Madde Bağımlısının Var Olmasına Yönelik Bulgular

Ebeveynlerinde sadece sigara kullanımı olan bazı gençlerde, sigaranın yanında; alkol ve esrar kullanılması dikkat çekici bir bulgudur.

“Ailemde madde bağımlılığı olan yok. Bende vardı sigara arada bir alkol bi de esrar kullanıyordum, babam sigara içiyor ama alkol kullanmıyor.” [E5, 18]

“Arkadaş ortamından oldu, hem merakım vardı arkadaşlar içince, şimdi on kişilik bir arkadaş ortamına giriyorsun bir tek ben içmiyorum, ben de meraklıydım öyle günde bir tane iki tane derken alıştık, ailem tarafından bir tek sigara kullandığımı biliniyordu. Sigarayı bayağı bir bıraktırmak için uğraştılar tedavi falan ettirelim dediler, ben sıcak bakmadım, gerek yok dedim bir kere alışmışım dedim. Bırakırım zamanla dedim ama bırakmak zor oldu, bırakamadım.” [E5, 18]

“Sigara var, benle babam kullanıyoruz şu anda.” [E3, 17]

“Yok. Bazen de içki de var (Kendisi içiyor). Babamın içki kullandığını bizzat görmedim. Sigarayı her gün içerim, içkiyi öyle her gün değil her ay da değil uzun aralıklarla içerim. Sigarayı neden kullandığımı bilmiyorum. Ama içkiyi özentiden içiyorum. Bakıyorum çevremdeki kişiler içiyor o anda kokusu mu cazip geliyor, tadımı cazip geliyor bilmiyorum ama o anda ben de içiyorum.” [E3, 17]

Gençlerin genellikle sigara kullanımını madde bağımlılığı kapsamında düşünmedikleri görülmüştür.

A.Y.: Ailende madde bağımlılığı olan var mı?

“Hayır hocam.” [E2, 18]

A.Y.: Sigara kullanan var mı?

“Annem sigara içiyor.” [E2, 18]

A.Y.: Ailende madde bağımlılığı olan var mı?

“Yok..” [E1, 17]

A.Y.: Sigara?

“Bi, sigara var babam kullanıyor.” [E1, 17]

A.Y.: Sen sigara kullanıyor musun?

“Hayır.” [E1, 17]

“Var, babam sigara kullanıyor.” [E4, 18]

A.Y.: Sen kullanıyor musun?

“Kullanıyorum.” [E4, 18]

“Babamla bir alakası yok ben liseye başladığımda tekrar yaptığım için babam çok üzüldü. Sonra ben üzüldüğüm için sigaraya başladım.” [E4, 18]

“Ailemde madde bağımlısı olan yok.” [K6, 19]

“Annem ve babam sigara kullanıyordu, dedemin vefatından sonra babam sigarayı bıraktı. Çünkü dedemin ölümüne sebep olmuştu sigara, bu yüzden babam bıraktı, ama annem devam ediyor sigara kullanmaya.” [K3, 16]

“Sigara içen annem var.” [E9, 16]

“Var. Annem sigara kullanıyor.” [E6, 18]

A.Y.: Sen sigara kullanıyor musun?

“Ben de kullanıyorum.” [E6, 18]

“Ne zaman başladım... Hı iki yıl odu. Nasıl başladım... Aileden, ilk başta aileden gördüm yani, annem babam kullanıyor, babamdan önce ilk başta annem kullanıyordu. İlk başta ben karşıydım. Annemin içmesini de istemiyordum. Sonra sonra arkadaş ortamlarına girince alışıyor insan.” [E6, 18]

Bazı gençler de anne veya babalarının sigara kullanmasının kendilerini olumsuz etkilediklerini, örnek aldıklarını söylemişlerdir. Anne ya da babanın madde bağımlılığı olması ya da sigara içmeleri çocuklar tarafından öğrenebilen bir davranış olduğu önemli bir bulgudur.

“Annemin sigara kullanması belki büyük yaştaki bir insan için bir şey ifade etmeyebilir ama hani ufakken özendirici bir durum olarak geliyordu. Hele sevdiği insanın sigara içmesi demek ki iyi bir şeymiş gibi geliyor yani. Ne kadar zararlı dense de etrafta. Çünkü annesini babasını idol olarak alıyor insan. Diyor ki annem babam içiyorsa ben içmesem olmaz bende içebilirim diyor yani.” [E6, 18]

“Sigara var, benle babam kullanıyoruz şu anda,” [E3, 17]

A.Y.: Bunun dışında var mı?

“Yok..” [E3, 17]

“Bazen de içki var” (Kendisi içiyor), Babamın içki kullandığını bizzat görmedim,” [E3, 17]

A.Y.: Bu konu hakkında ne düşünüyorsun?

“Keşke babam sigara içmeseydi bende sigaraya başlamasaydım.” [E3, 17]

“Babam sigara kullanıyor.” [K2, 18]

A.Y.: Ailende madde bağımlılığı olan var mı?

“Hayır hocam.” [E2, 18]

A.Y.: Sigara kullanan var mı?

“Annem sigara içiyor.” [E2, 18]

A.Y.: sen kullanıyor musun?

“Evet hocam... Tam 10 ay oldu... Bu benim teyzem 15 sene bizde yaşadı, ben ona abla diyordum. Bir ara Aramız bozuldu Kına gecesi olacaktı Kayseri’de, çıktım gittim, baktım elimde sigara ondan sonra kullanıyorum.” [E2, 18]

A.Y.: Peki, umduğunu buldun mu?

“Hayır, hocam, hiçbir şey halletmiyor. Mantıklı düşündüğün zaman içmenin bile mantığı yok.” [E2, 18]

Anne ya da babanın sigara içmelerinin çocukların sigaraya başlamalarında önemli bir model olduğu görülmüştür.

“Evet kesinlikle bence çocuklar anne ve babalarına özeniyorlar,” [K2, 18]

“Babam sigara kullanıyor bende kullanıyorum. Hazırlık sınıfında başladım.” [K1, 17]

“Çünkü küçük çocuklar babasını sigara içerken görünce taklit ediyorlar, ama benim başlamamda okul arkadaşları etkili oldu aynı sınıftan değillerdi çoğu.” [K1, 17]

“Sınıfta kaldığımda babam arkadaşlarının yanına aldı beni çalışmam için. Orda sordular bana sigara kullanıyor musun? diye. Verdiler bana, daha sonra babama söylemişler babam da anneme söylemiş, aşırıya kaçmadılar öyle, ama babam istemiyor içmemi, Nasihatte bulundular konuştular ama etkili olmadı bir kere alışmıştım.” [E4, 18]

“Yani anne babadan gördüklerini çocuklarda yapabilir.” [E1, 17]

“...babam sigara içiyor ama alkol kullanmıyor.” [E5, 18]

“Keşke babam sigara içmeseydi bende sigaraya başlamasaydım.” [E3, 17]

“Benim için örnek babam. Hala daha babam, her konuda babam, bir tek sigara değil her konuda örnek babamdır. Biraz da ben özentisi ile başladım sigaraya yani, arkadaş ortamında, ama babamda gördüm ben ilk sigarayı.” [E3, 17]

“Evet kesinlikle bence çocuklar anne ve babalarına özeniyorlar,” [K2, 18]

A.Y.: Anne ya da babanın madde bağımlılığı olması sigara içmeleri çocuklar tarafından öğrenebilen bir davranış mıdır?

“Evet kesinlikle.” [K2, 18]

Bu konuda; “-annem babam sigara içmeseydi ben de sigaraya başlamazdım.” diyen bir genç anne babaların sigaraya başlama noktasında çocuklarına olumsuz örnekler teşkil ettiğini gösteren önemli bir bulgu olmuştur.

“Evet diyebiliyorum. Annem babam benim sigara kullandığımı biliyorlar, hani onlar içmeseydi ben de içmezdim, hani evde benimde düşünceme göre, onlar içtiği için beni anlayışla karşılayacaklardır. Ama içmeselerdi daha baskın olacaklardı daha çok baskı uygulayacaklardı. Belki başlamayacaktım yani.” [E6, 18]

Madde bağımlılığı konusunda kayda değer en büyük bulgunun geçlerin alkol, esrar ve sigarayı önemsiz/zararsız olarak kabul etmeleri ve küçümsemeleridir.

“Alkol, esrar sigara başka bir şey yok...” [E5, 18]

A.Y.: Hangi sıklıkla kullanırdın?

“Günde 7-8 olurdu yani bayağı bir çok kullanırdım. İki sene boyunca falan kullandım.

iki yıl boyunca sürekli esrar kullandım ailemin haberi olmadı.” [E5, 18]

4.2.9.3. Gençlerin Okulda Yaşadıkları Problemleri Ailelerine Aktarmalarına Dair Bulgular

Gençlerin okulda yaşadıkları problemleri genellikle ailelerine söylemedikleri, gizledikleri, ve görmezden geldikleri öğrenci bulgularından anlaşılmıştır. Bir öğrenci bunun nedeninin ailelerin çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesine, bir diğeri de geçim derdi nedeniyle vakit bulamamasına bağlamıştır. Küçük yaşta ailesinden sevgi görmediğini ifade eden bir öğrenci, lise çağında ailesine karşı sıcaklık gösteremediğini ve aralarında sürekli bir mesafe olduğunu ifade etmiştir. Ailesine problemlerini aktaran bir öğrenci, bu noktaya ailesiyle konuşa konuşa geldiklerini ve büyüdükçe annesinin kendisine karşı olan tavrının olumlu yönde değişmesiyle gerçekleştiğini ifade etmiştir.

“Hayır, çözmeye çalışırlar en küçük ayrıntıya kadar soruyorlar bazen çok ileri gidiyorlar o da bazen sıkıyor ama bunları beni korumak için yapıyorlar.” [K1, 17]

“O da olabilir ya da yalnızlığını başka birisiyle paylaşmak istiyordur. Yani ailesiyle ya da arkadaşlarıyla şeyi yoktur. O da ona bağlanıp onla ya da sadece o benle

konuşsun ben onla hani ikimiz birbirimize yeteriz düşüncesiyle, zaten kimseyi de umursamıyoruz gibilerden...” [K2, 18]

“Bu kişilerde genellikle arkadaş çevresi yoktur ailesi kendisiyle ilgilenmemiştir. Yakınında Güvenecek birilerini bulamamıştır.” [K2, 18]

“Okulda herhangi bir suç işlediğimde veya problem yaşadığımda bunu aileme söylemem. Tavır falan almıyorlar da. Onların belki canları sıkılır. Onları üzmem istemiyorum. Kötü bir şey yaptığım zaman tasvip etmiyorlar.” [E9, 16]

“Annemle de aram fazla iyi değil. Onlar ortamımı fazla sevmiyorlar, eve geç geliyorsun diye kızıyorlar, geçen hafta da bayağı bir tartıştık o yüzden, yani daha önce eve çok geç dönerdim, akşam gelirdim yemek yedikten sonra çıkardık gece on ikide falan eve dönerdik.” [E5, 18]

“Ben ufakken falan işte onlar sevgisini gösteremediği zaman sevgiyi dışarıda arıyorsun, belli bir süreden sonra da geliyorsun 18-19 yaşına, bu sefer bi sıcaklık gösteremiyorsun babana karşı. Öyle bişe hocam.” [E2, 18]

“Sonuçta günümüzde ailelerde geçim derdi oluyor. Çocuk derdi falan derken onlarda haklı olarak ailelerde kopuyorlar bir süre sonra çocuklarından. İlgilenemiyorlar. Öncelikli sorun kız/erkek arkadaş sorunu.” [K2, 18]

Araştırmaya katılan bir öğrenci, ailelerin çocuklarına öğüt vermek yerine “şunu yapsan daha güzel olur ama sen bilirsin, biz senin daha az zarar görmeyi için çalışıyoruz” şeklinde bir yaklaşım sergilemeleri gerektiğini ifade etmiştir.

A.Y.: Nasıl davranmalarını ne yapmalarını isterdin?

“Daha beni dinleyip, gerçi dinlerler hani anlatsam ama ben anlatmayı tercih etmiyorum. Sonra öğüt vermek yerine; şunu yapsan daha iyi olur ama sen bilirsin, biz senin daha az zarar görmeyi için çalışıyoruz gibi. Bu daha etkili olur. Ama hemen şey oluyor yani yapma diyorlar, Niye yapıyorsun diyorlar.” [K2, 18]

“Herhangi bir olumsuzluk yaşadığımda aileme söylüyorum. Önceden hiç söylemiyordum hep saklıyordum ama annemin bana karşı büyüdükçe tavrı değişti o

yüzden her şeyi söylüyorum. İşte her şeyi anlatmamı istiyor bende anlatıyorum. İşte onlar zaten hep söylüyordu; -sen bize söyle kötü bir şeyse tedbir alalım. Tek başına yapamazsın. Şimdiki daha mantıklı. O zaman içime kapanıyordum söylemiyordum çekiniyordum. Sinirleniyordum ama şimdi daha iyiyim. O noktaya da zaten konuşa konuşa geldik.” [K1, 17]

“Aileme söylemesem de içimde bir şey oluyor yani ve eninde sonunda çıkıyor yani ortaya. İçimde bir sıkıntı oluyor, gidiyorum anlatıyorum rahatlıyorum en sonunda.” [E6, 18]

“Yani bak şunu şöyle yaparsan şöyle olur böyle yaparsan böyle olur diye. Tabii ki dediğim gibi her şeyi paylaştığım için, belki ilk başlarda olmadan önce paylaşmıyorum, olduktan sonra her şeyi paylaşmıyordum, ama şimdi bir şey söylediğim zaman onlarda tecrübelerine dayanarak neyin ne olacağını söylüyorlar.” [E6, 18]

“Ben anlamıyorum anne diyorum. Nasıl anlamıyorsun diyor. Anlamıyorum diyorum işime gelmiyor odaya çekiliyorum. Kapatıyorum kapıyı.” [K1, 17]

“... söylüyorum. Önceden hiç söylemiyordum hep saklıyordum ama annemin bana karşı büyüdüğü tavrı değişti o yüzden her şeyi söylüyorum. İşte her şeyi anlatmamı istiyor bende anlatıyorum. İşte onlar zaten hep söylüyordu -sen bize söyle kötü bir şeyse tedbir alalım. Tek başına yapamazsın. Şimdiki daha mantıklı. O zaman içime kapanıyordum söylemiyordum çekiniyordum. Sinirleniyordum ama şimdi daha iyiyim. O noktaya da zaten konuşa konuşa geldik.” [K1, 17]

“Hayır, çözmeye çalışırlar en küçük ayrıntıya kadar soruyorlar bazen çok ileri gidiyorlar o da bazen sıkıyor ama bunları beni korumak için yapıyorlar.” [K1, 17]

“Ailem kötü bir şey yaptığım zaman annem sebebini sorar. Sebebini açıklarsam bana kızmaz. Ama açıklayamazsam kızar. Bir daha yapmayacağıma söz veririm.” [E8, 17]

“Anneme söylerim, ama yani suç ağır değilse. Ama babama fazla açılmam bu konularda. Çünkü babamın tepkisi annemin tepkisinin tam tersi. Babam daha sert

bir tepki uygular annem daha önce suç bende mi başkasın da mı? Onu öğrenmeye çalışır.” [E3, 17]

“Başıma bir problem geldiğinde aileme anlatmam. Babamda öfkeli bayağı bir sinirlidir. Özellikle arkadaş ortamına kızıyor. Bu arkadaşlar okul arkadaşları değil mahalleden arkadaşlar. O yüzden anlatmam.” [E5, 18]

“Ben söylemem de işte okul idaresi annemle ailemle görüşür,” [E2, 18]

“Annem mesela hocam, tavır koyar konuşmaz ama babada öyle susar diyecek bir şey bulamaz artık. İçine sindirmeye çalışır. Sürekli öyle suç işleyen bir insan olmadığım için bi kere oldu daha önce öyle olmuştu.” [E2, 18]

“Başta anlattığım gibi O öğretmenin arabasına zarar verdiğimde onun sınıfının öğrencileri beni sıkıştırmıştı ondan dolayı oldu. Okulda başladı dışarıda bitti bundan ailemin haberi olmadı.” [E2, 18]

“Annemle kız çocuğu olduğum için daha rahat konuşurum. Daha yakınımdır. Ama en çok babamla iyi geçinirim. Babam teknolojik şeyleri çok sever sıkıldığımızda beraber mağazaları gezeriz.” [K3, 16]

“Herhangi bir suç işlediğimde veya okulda olumsuzlukla karşılaştığımda ailen tarafından bilinir, bazen ben söylerim bazen başkalarından öğrenirler, mesela bi yere gitmişimdir hiç haber vermeden geç gelmişimdir çok kızarlar. İlk kızarlar, sonra beni dinlerler, eğer haklıysam bir şey demezler, ama haksıysam kızarlar, tavır alırlar. Genelde her şeyi söylerim.” [E1, 17]

“Temel neden ailelerin üzerlerine düşeni yerine getirmemesi, öğrenciyi boşlaması, öğrenci demeyelim kendi çocuklarını boşlaması. Yeteri kadar çocuklarıyla ilgilenememeleri. Ailelere de suç atamayız, çünkü hayat şartları zor. İnsanlar evlerini geçindirebilmeleri için günde on iki saat çalışa insanlar var zaman da ayıramıyorlar. Sonuçta bu bir yerde önüne geçilmesi lazım yani bu böyle gitmez.” [E6, 18]

Ana babalar, durumu kabullenmek ve öfkeyle tepki vermek yerine tüm kötülüklerin kökenini görmeye çalışmalı gereksiz kısıtlamalar ve reddetmelerden kaçınmalıdırlar (Stein, 1997, s.39).

4.3. OKUL YAŞAMINA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde gençlerin okul yaşamı ve okuldaki genel başarı durumları ve okuldaki sosyal ilişkilerine yönelik bulgular incelenmiştir.

4.3.1. Gençlerin Okul Başarısı, Arkadaş ve Öğretmen İlişkilerine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin Meslek Liselerinde karşılaştıkları şiddetin nedeni olarak ifade ettikleri en önemli neden arkadaş grupları, grup içerisinde kendini güçlü hissettirme ve gruptakilere dediğini yaptırma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Buna paralel olarak arkadaş gruplarındaki kişilerin olumsuz özelliklerine özentî ve onlara benzeme isteği de araştırmacının gözlemlediği önemli bir bulgudur.

“Sigara arada bir alkol bi de esrar kullanıyordum, babam sigara içiyor ama alkol kullanmıyor. Arkadaş ortamından oldu, hem merakım vardı arkadaşlar içince, şimdi on kişilik bir arkadaş ortamına giriyorsun bir tek ben içmiyorum, ben de meraklıydım öyle günde bir tane iki tane derken alıştık, ailem tarafından bir tek sigara kullandığım biliniyordu. Sigarayı bayağı bir bıraktırmak için uğraştılar tedavi falan ettirelim dediler, ben sıcak bakmadım, gerek yok dedim bir kere alışmışım dedim. Bırakırım zamanla dedim ama bırakmak zor oldu, bırakamadım.” [E5, 18]

“Çalışsam dersleri çok iyi anlıyorum da çalışmıyorum arkadaş ortamı falan.” [E5, 18]

“Üniversiteyi okumayı düşünüyordum da amcamın oğlu üniversiteyi okudu bitirdi dört yıllık sonuçta o da bir yerde çalışıyor o da benden daha beter çalışıyor. Amele gibi bir şey yani, onu gördüm, üniversiteyi bitiren birkaç kişi vardı işsiz onları gördüm, sonuçta benim bir mesleğim var eğer ben üniversiteyi okusam belki metal işinde iş bulabileceğim ama o da maddi durum olarak fazla bir geliri olmuyor.” [E5, 18]

“Zorla değil arkadaş ortamı işte. O zaman gençlik zamanı, Her ortama o zamanlar bir tam girip çıkma zamanı.” [E5, 18]

“Ailem elinden geleni yapıyor ki zaten. O zaman hep arkadaşlara özendik, arkadaşlar daha önemli di o zaman, ben şimdi anladım her şeyi ama zor oluyor, her şeyi bırakmak tekrar.” [E5, 18]

“Okuldan sonra ki vaktimi veya kaçtığım da genellikle arkadaşların yanına giderim. Kuaför zaten, birkaç tanesi zaten, Ben ortaokulda bayağı bir çalışanlardan biriydim. Orta ikide koptu. Zorla değil arkadaş ortamı işte. O zaman gençlik zamanı, Her ortama o zamanlar bir tam girip çıkma zamanı. Meslek liselerindeki şiddetin en başta nedeni arkadaş ortamı ve okul çevresi, bizim okulun çevresinde uyuşturucuyu kolaylıkla bulabilirsin. Eğer meraklıysan bir telefon kadar yakın ulaşmaman mümkün değil. Git yoldan geçen birine sor? Adam eliyle gösterir sana.” [E5, 18]

“Babam arabayı veriyor, verdiği için bunları yaşadım, babamdan arabayı alıyorum, arkamdan arkadaş geliyor, hadi kapışalım, gidelim Bağdat caddesine, Geçen bir asker eğlencesine gittim, çocuk yolda hareket yaparken üzerinden tır geçti, öldüler dört kişi, bizde arkasındaydık, bizim arabamız abs vardı, abs olmasaydı biz de gitmiştik. Biz duvara vurarak yavaşladık durduk zaten, duvara vurduk.” [E5, 18]

Gençlerden bazıları eski arkadaş ortamına geri dönerse kötü alışkanlıklarına da geri döneceğini sigaraya ve esrara tekrar başlayacağını ifade etmiştir. Yine aynı öğrenci şimdiki arkadaş gurubunda ise sigara içmesine bile kızan arkadaşlarının olduğunu söylemesi arkadaş guruplarının gençler üzerindeki etki alanını açıkça göstermektedir.

“Arkadaş ortamını bıraktım işte, sabah kalkıyorum ben bu gün ne yapacağım, okul var işte okulda zaman geçmiyor bu aralar, havalar sıcak, derslerin çoğu boş, devamsızlık problemim var. Akşam eve gidiyorum evde sıkılıyorum eve alışmadım. Dışarı çıkıyorum bıraktığım dediğim arkadaş gurubunun yanına gitsem uyuşturucuya tekrar geri döneceğim, sigaraya. Çok sıkılıyorum alışmadım bir türlü.” [E5, 18]

“Beni genelde şeye de alıştırdılar. Bazı arkadaşlarım var, beni uyuşturucuya alıştıran arkadaşlarım vardı, onları Allaha şükür bıraktım, şimdi başka bir arkadaş ortamına girdim. Sigara içmeme bile kızanlar var.” [E5, 18]

“Var ama kültür farkı falan... Burada biraz daha arkadaşlar arasındaki ilişkilerde rahat oluyoruz.” [K5,18]

“Yani arkadaşlarla Kadıköy’de buluşuyoruz ama genelde yalnız gitmem. Eve giderim ya da çok sevdiğim bir arkadaşım varsa onun yanına giderim Kadıköy’de gezeriz ya bir kâffede otururuz ya da konuşuruz falan.” [K2, 18]

Bazı gençler okul arkadaşlarından olumsuz etkilendiğini, onlardan gördükleri olumsuz davranışların bile aynısının uygulandığını ifade etmiştir. Bir erkek öğrencinin dışarıdaki arkadaşlarının kendisine ailesinden daha yakın olduğunu söylemesi, ve diğer birinin konuyla ilgili; “ailemin öğrettiklerini o zamanlar hiç umursamıyordum” demesi, araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Her şeye rağmen arkadaş seçiminde ailelerin çocuklarına yardımcı olmaları gerektiğini ve arkadaşlarını tanımaları, onların aileleriyle tanışmaları gerektiğini öğrencilerin ifade ettikleri görülmektedir.

“Televizyon ya da arkadaşlarından ne gördüyse aynısını uygulamak istiyor.” [K2, 18]

“Dikkat edince genelde aynı, yani aynı giyim tarzı aynı müzik tarz dinleme aynı şeyleri yapmaktan hoşlanıyorlar.” [K2, 18]

“Mesela hocam dışarıdaki insan ailesinden daha yakın olur. Neden daha yakın. Çünkü ailesi çocuğu bir saat görüyor. Çocuk başka odada ailesi başka odada, dışarıdaki insanla daha çok beraberler.” [E9,16]

“.. Hem biraz daha farklı yönlerde kendimi örnek alabileceğim daha farklı çevreleri görmüş oldum. Mesela başka birinin yanında nasıl davranabileceğimi öğrendim orda, yani ailemde öğretti ama ailemin öğrettiklerini o zamanlar hiç umursamıyordum. Çevrem ne yapıyorsa onu yapıyordum, arkadaş çevrem. Arkadaşlarım derse ağırlık verdiğinde bende derse ağırlık veriyordum. Zaten ortaokula gittiğimde herkes kendini bıraktığında bende kendimi bıraktım. Ortaokula kadar hep takdir aldım. Orta bir’den beri karnemde hep zayıf geliyor.” [E3, 17]

“Hazırlık sınıfında arkadaş seçiminde bana yardımcı olsalardı yani şu an daha farklı olurdu ben.” [E3, 17]

“Mesela başka birinin yanında nasıl davranabileceğimi öğrendim orda, yani ailemde öğretti ama ailemin öğrettiklerini o zamanlar hiç umursamıyordum. Çevrem ne yapıyorsa onu yapıyordum, arkadaş çevrem. Arkadaşlarım derse ağırlık

verdiğinde bende derse ağırlık veriyordum. Zaten ortaokula gittiğimde herkes kendini bıraktığında bende kendimi bıraktım. Ortaokula kadar hep takdir aldım. Orta bir’den beri karnemde hep zayıf geliyor.” [E3, 17]

“Bazı arkadaşlarım var, tehlikeliler. Mesela türbinden arkadaşlarım var onların genellikle çoğu hırsız olurlar, alkole bağımlı uyuşturucuya bağımlı, ama benim okul çevremdeki arkadaşlarımda yok böyle insanlar. Madde bağımlısı insanlar, alkol içenler var, normal mahalle arkadaşlarım da kötü insanlar değil.” [E9, 16]

“Okul ortamı başka hocam. Psikolojik bir şey. Derslere girip çıkıyorsun onlarla zaman geçiriyorsun. Yerine göre dersi kaynatıyorsun, yerine göre ders işliyorsun. Yaşıtlarım olduğu için.” [E9, 16]

Gruplaşmaların genellikle gruptaki insanların biri birini kollamalarının getirdiği ayrıcalık, hava atma itibar kazanma, tanınma, üstünlük sağlama vb. avantajlarından faydalanma isteği ile olduğu öğrencilerin ifadelerinden anlaşılmıştır. Guruptaki insanlardan birinin kavgaya karışması nedeniyle diğerlerinin de sebepsiz katıldıkları sıkça rastlanan ifadelerdendir. Bu konuda en çok kullanılan ifade “birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” terimleridir. Ayrıca guruptaki olumsuz davranışları tüm grup üyelerinde görmek de mümkün olabilmektedir.

“... okulda gruplaşma olur, her okulda var, her grup kendisinin daha üst seviyede olmasını ister o yüzden gruptaki kişiler kendi arkadaşlarını kollar. Arkadaşlarına bir laf söylendiği zaman hani kendisine söylenmese bile direk olaya girmek ister.” [E6, 18]

“Okulda şimdi şöyle bir şey vardır erkekler arasında benim kız arkadaşım var, belki karizma belki hava atma falan, diğer öğrencilere karşı üstünlüğünü koruyor. Yerine göre toplumuna göre bir üstünlük sayılabiliyor.” [E6, 18]

A.Y.: Sence bu okullardaki şiddetin en büyük nedeni nedir?

“Arkadaş çevresi okullardaki arkadaş çevresi, okulda tanınma isteği, okulda herkes tarafından tanınma üstün olma bir numara olma isteği.” [E6, 18]

“Bir kişi, iki kişi ama sonuçta tek başına dolaşmıyor. Arkadaşları var arkadaş grupları var, okulda beş kişi olsa, her beş kişinin arkadaş gurubu olsa aralarında bir çatışma kesinlikle olacaktır yani.” [E6, 18]

“Genelde toplu halde hareket olur.” [E6, 18]

“Ama olumsuz bir tavır gösterdiğim zaman bana ortak olmazlar, onların da işlerine gelirse belki, ama onların da tasvip etmeyeceğı bir şey olursa bana ne derler yani. Beni uyarırlar. İşlerine gelirse destek olurlar, mesela benim okuldan kaçma isteğim olumsuz bir davranış olsa da, onların da işine gelirse onlar da kaçarlar yani.” [E6, 18]

“Arkadaşlarla kaçtığımızda okuldan sonra ya bi kafede ya da arkadaşların evinde, dolaşarak vakit geçiririz.” [E3, 17]

“Okul dışında arkadaşım yüzünden bir defa dayak yedim,” Bazı kişiler arkadaşları kavga ediyor diye kavga edebilir. Bazı kişilerde kendi düşüncesine uymadığı için kavga edebilir. Kendine karşı, anne babaya hakaretlerden ortaya çıkar. Benim kavga nedenim ise arkadaşlarım kavga ederken onları ayırmak istemem ve bana hakaret edilmesi oldu.” [E3, 17]

“Arkadaşlarla ortak hareket etme oluyor, mesela sigara olur, kavga olur, kişiler arası kavga olur grup içindeysen birazda kendi hayatına değil de gurubun hayatına bakarsın. Grup kavga ederse sende “kavgaya girmek zorundayım” diye düşünürsün.” [E3, 17]

“Sigara konusuna da kendisini gruba ispat etmek için yapar. Öyle zannediyor kavga konusunda da öyle. Biraz da özentisi başkasını içerken görünce benimde içmem lazım diyorsun. Öyle düşünüyorsun.” [E3, 17]

“Her grupta yönlendirenler olur. Bu kişiler kendilerini diğerlerinden güçlü zannederler. Buna karşı koyan olmaz zaten. Beni de bu şekilde yönlendirenler oldu. Bazen aileye karşı çıkma olurdu. Bazen de kavgaya katılma konusunda olurdu.” [E3, 17]

“Mesela ailen senin bir yere gitmeni istemiyorsa; seni yönlendirenlerde (aslında tam anlamazsın yönlendirdiklerini) seni ateşlemeye çalışır gaz vermeye çalışır. İşte “nasıl izin vermezler senin gitmene” yani zaten bir ara bana da yaptılar en sonunda zararlı çıktım beni yönlendirdiklerini anladım.” [E3, 17]

“Aynı düşüncelere sahip kişiler bir grup oluşturur. Herhangi bir suça karıştığım da ayrı bir hava olarak, kendimi yükselteceğimi zannederek arkadaşlarıma anlatırdım. Ama bu sene öyle değil şimdi beni küçük düşüreceğimi biliyorum.” [E3, 17]

“Okul idaresi ile veya öğretmenlerle daha önce ufak tefek problemlerimiz olmuştu. Onun haricinde çok büyük problemlerim olmamıştı. Arkadaşımdan dolayı onları savunmak için söylediğim şeyler hocaların hoşlarına gitmemiş olabilir. Onlardan dolayı.” [K4, 19]

“Arkadaş çevresi her zamanki gibi. Onlar içiyordu. Kız arkadaşlarımdı. İçine çekme falan diyen vardı. Sonra biri bak böyle çekiliyor dedi. O sıra zaten okula da çok alışmamıştım böyle sinirim bozuktu. Zaten çok zor arkadaş ediniyorum zaten. O yaşta da her şeyi problem ediyordum.” [K1, 17]

“Evet, hocam gerçekten seviyorsa içmenizi istemez. Benim arkadaşlarımda öyle. Öyle söyleyenler oldu içme diye.” [E2, 18]

“Konuşmaya gittiğimizde de arkadaşlarımdan yanında bana hakaret ettiler. Kendimi tutamadım bana hakaret edince o anda başladım zaten. Okul içerisinde teneffüste oldu.” [E2, 18]

“Okulda olmaktan arkadaş ortamı iyi olduğu için, kendim gibi dürüst insanlarla beraber olduğum için mutluyum.” [E2, 18]

“Mesela desem ki gelin hırsızlık yapalım onlar engel olurlar. Ama bir kavga da ben haklıyım, illaki yanımda olurlar. Beni yönlendirenler suça teşvik edenler hiç olmadı.” [E2, 18]

“Okuldan kaçarsınız arkadaşlarla. Mesela mutlaka bir yere gitmek için kaçarsınız. Sinema, maç olur...” [E7, 18]

“Ortak hareket ederiz, bana kimi zaman destek oluyorlar kimi zaman karşı çıkıyorlar.” [E7, 18]

“Eğer haklı olduğum bir olay varsa bana destek olurlar eğer haksızsam tavır alırlar karşı çıkarlar.” [E7, 18]

A.Y.: Arkadaşların Senin haksız olduğunu bile bile sana destek olurlar mı?

“İlk önce oluyor. Ama gerçekler ortaya çıkınca destek olmazlar engel olmaya çalışırlar kızarlar yani niye yaptın niye ettin gibilerinden. Neden yaptın diye sorarlar.” [E7, 18]

“Problem yaşadığımda arkadaşlarıma anlatırım. Eğer ki bana zarar gelmişse hep birlikte, hani bir laf vardır “hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için” gibi. Ama sıkıntım olduğu zaman derdim olduğu zaman öylede anlatıyorum. Beni sakinleştirmeye çalışıyorlar.” [E4, 18]

“Öncelikle konuşmak yani, anne baba ilgileniyor da, öğrencilerin takıldıkları ortamlar var yani. Bunlar şiddet konusunda öğrenci üzerinde daha etkililer. Çevrem olsun diye, çevre oluşturmak için bu ortamlara takılıyorlar.” [E4, 18]

“Genelde bir insan arkadaş seçerken kendi özelliklerine uygun anlaşılabildiği insanları arkadaş seçer. Çok kötü alışkanlıkları olmayan bağımlılığı olmayan sigara olsun uyuşturucu olsun kötü alışkanlıkları olmayan, haklı olduğu yererde hakkını savunan insanları arkadaş seçerim. Genelde arkadaşlarımla problemlerimi paylaşıyorum. Birlikte beraber yaptığımız olaylar olur.” [E1, 17]

“Gençlik deyince arkadaş ortamı geliyor aklıma, arkadaş ortamı deyince de daha fazla şiddet geliyor aklıma. Delikanlılık döneminde kimseyi takmazsın kimseyi umursamazsın, kendi bildiğini okumaya çalışırsın. Daha önceden doğru bildiğin şeyler bile sana yanlış gelebilir. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu fark edemiyorsun. Yaşamadan öğrenilmiyor. Başkalarının tecrübeleri vardır, da başkalarının yaşadıkları ile senin yaşadıkların bence bir değil.” [E3, 17]

“Tartışıyorduk falan hani onlar çoğunluk olunca bizi aralarına almayınca biz 4 kız yalnız kalıyorduk.” [K2, 18]

4.3.1.1. Gençlerin Okulda Olmaktan Mutluluk Duymalarına Yönelik Bulgular

Gençlerin hemen hepsi okulda olmaktan ve arkadaş ilişkilerinden mutlu olduklarını ifade etmiştir. Okul ortamının ve arkadaş çevresinin başka bir güzel olduğunun ifade edilmesi sıkça rastlanan cümlelerdendir. Bir öğrenci okul arkadaşlığını tarif ederken “en azından bir itibarı oluyor insanın, arayanı soranı oluyor” diye tarif etmesi gençlerin kişiliklerinin farkındalığına vardıklarını göstermektedir. Kız öğrenciler meslek lisesinde olmalarından dolayı kız öğrenci sayısının az olduğunu, erkek öğrenciler gibi sınıf içerisinde gurup oluşturamadıklarını ancak yine de meslek lisesinde olmaktan mutluluk duyduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler günlük ders saatlerinin çok fazla olduğunu; sıkıcı yorucu ve usanç verici olarak tanımlamışlardır.

“Tabî ki mutluluk duyarım.” [K5,18]

“Arkadaşlarımla ilişkilerim iyi. Öğretmenlerimle de iyi. Devamsızlık problemim olmadı. Daha önce sınıf tekrarı yapmadım. Sorumlu dersim yok zayıf dersim yok. İyi arkadaşlarımla beraber gezeriz. Diğer arkadaşlarla daha mesafeli olsa da yine de aramız iyi.” [K2, 18]

A.Y.: Okulda olmaktan mutluluk duyar mısın?

“Bazen. Yani kötü olaylar okul arkadaşlarıyla olan. Tartışmalar, birbirinin kalbini kırmalar falan.” [K2, 18]

“Şu anda okuldaki başarıım pek başarılı denilemez ama gayret gösteriyorum. Derslerime o kadar çok olmasa da çalışıyorum. O kadar çok değil o kadar da az değil. Arkadaş çevrem, Okul ortamı başka hocam. Psikolojik bir şey. Derslere girip çıkıyorsun onlarla zaman geçiriyorsun. Yerine göre dersi kaynatıyorsun, yerine göre ders işliyorsun. Yaşıtlarım olduğu için.” [E9, 16]

“Yerine göre, bir gün derim canım hiç okula gitmek istemiyor, bir gün de derim, hani bu gün okula gideyim. Okulda arkadaşlarımla olayım. Veya şu eksik kaldığım dersle ilgileneyim diye. Ama okulda olmaktan memnunum yani.” [E6, 18]

“Bizim okuldaki öğrenci öğretmen ilişkileri diğer okullardakinden farklı. Çünkü bir abi kardeş abla kardeş ilişkisi var sonuçta sadece okulla ilişkisi olarak değil sosyallik de var. Arkadaş ilişkisi olarak şiddete yönelik fazla olaylar olmuyor bizim okulumuzda diğer okullara nazaran... Tabî ki olabilir, her okulda olacaktır bunun

önüne geçmek zordur. Sonuçta bir iki olay olacaktır. Bizi okulumuzda aşırı bir sivrilik yok yani.” [E6, 18]

“Okulda olmaktan mutluluk duyarım, Okulda olunca zaten her öğrencinin sıkıntısıdır. Okulda olunca bu okul bitsin de kurtulalım der, okul bitince de okul başlasın derler. Arkadaşlarını özlüyor veya dersleri özlüyor. Her öğrenci böyle der.” [E3, 17]

“Öğrencilik hayatım: daha çok özellikle meslek lisesi olduğu için daha çok hep erkek öğrenciler olduğu için pek grup olarak bir yere gitmiyorum ancak sınıftan bir kız arkadaşım ile bir yere beraber gideriz. Ama okul içindede aktifim. Herkesle konuşurum.” [K1, 17]

“Okulda mutluyum çünkü okulumuz diğer okullara göre daha iyi. Tabi çoğu zaman sıkılıyorum sabahtan akşama kadar olduğu için bir de sayısal ağırlıklı olduğu için zaman zaman çok sıkılıyorum.” [K1, 17]

“Okulda olmaktan mutluluk duyarım. Öğrencilik hayatı mutlu bir hayat, işte arkadaşlarım var dostlarım var, normal hayatta bu böyle değil. Bizim mahallemize bakıyorum büyükler birbirlerine çok soğuk davranıyorlar, selam vermekten dahi çekiniyorlar, toplumumuz yozlaşmaya yüz tutan bir toplum, ama yozlaşmaya yüz tutmamak için de birlik beraberlik içinde olmamız toplumun yozlaşmasını engelleyecektir.” [E8, 17]

“Okuldaki arkadaş ilişkilerinden mutlu oluyorum. En azından bir itibarı oluyor insanın, mesela kimse seni aramazsa insan kendini yalnız hisseder, kimse beni sormuyor kimse beni anlamıyor diye.. Okul hayatım güzel gidiyor. Bu sene lise ikideyim. Seneye Üniversite sınavına gireceğim. Okul başarım orta. İyi derslerim de var kötü derslerim de var. Bazen yorgunluktan dolayı çalışmadığım oluyor.” [E8, 17]

“Ben ilkokulda böyle 5. sınıfta falan okulu severek gitmiyordum isteyerek gitmiyordum. Sıkıcı gelirdi bana. Her çocukta bu illa ki vardır. Akşamları gidip ödev yapmak zor geliyordu, ama derslerim iyi. Sürekli böyle sıkılıyordum ders yapmaktan, genelde her ufak çocuk okulu sevmez zaten bu böyle. Okulda olmaktan

arkadaş ortamı iyi olduğu için, kendim gibi dürüst insanlarla beraber olduğum için mutluyum. Yani hiçbir sıkıntı yok.” [E2, 18]

“İlköğretimde sevmezdim ama şimdi daha iyi. İlköğretimdeki arkadaşlarımdan hiç kimse aramaz ama şimdi mezun olup gitsek on tanesi arar eminim ona.” [E2, 18]

“Evet. Okulda olmaktan mutluyum çünkü geçiş dönemi, en güzel yıllar, kendimizi yetiştirmek için olsun farklı öğretmenlerle olan ilişkilerimiz olsun, sosyal etkinliklerimiz olsun hepsi, sınıf halinde yapılıyor.” [K3, 16]

“Evet okulda olmaktan mutlu olurum. Çünkü Başka bir yerde yapamam. Dışarıda korkunç bir rekabet hırs var çünkü. Ama okul sakın.” [K6, 19]

“10. sınıftayım, okul başarımla ortadan biraz daha iyi. Zayıf dersim bir tek biyoloji dersi var. Biyoloji fazla yapamıyorum, fazla anlamıyorum.” [E7, 18]

“Hem bir şeyler öğreniyorum, hem akranlarım arasındayım daha iyi anlaşabiliyoruz.” [E7, 18]

“Bu sene üzülüyorum okul bitiyor diye, geçen sene okul bitse de kurtulsam diyorum bu sene okul bitiyor diye üzülüyorum. Arkadaş ortamlarım, Büyüklerim üniversitedekiler hep diyor zaten. Lise ortamı gibi bir ortam yok diye.” [E4, 18]

“Tabi, yani insanın arkadaşlarının olduğu yerdir. Bi kere okul daha hayata atılmadığın yerdir. Okul gençliğinin yaşandığı yerdir. En iyi anıların orada geçer.” [E1, 17]

“Okul meslek lisesi çok sıkıcı geçiyor zayıf derslerim var, dersleri şu aralar fazla takmıyorum, devamsızlık problemim var, o da on dokuz gün oldu, okuldaki arkadaşlarımla geçinebiliyorum.” [E5, 18]

“Başlangıçta evet, duyuyordum duymuyorum artık hazırlık sınıfında gerçekten mutluydum daha yeni gelmişim. Ama 9. sınıfta arkadaşlarla olan kavgalar yüzünden, sınıftaki arkadaşlarla geçinememekten dolayı.” [K4, 19]

4.3.1.2. Gençlerin Okuldan Kaçma Davranışları ve Boş Zamanı Değerlendirme Etkinliklerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan geçlerin hemen hepsinin okuldan kaçtığını ifade etmeleri; bunun nedeni olarak da Meslek Liselerinde ki haftalık ders saatlerinin fazla olduğunu ve çok fazla yorulduklarını, kendilerine dinlenmek için yada kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli zamanın kalmadığını, ders programlarının pedagojik esaslara uyulmadan hazırlandığını ifade etmeleri dikkat çekici bir bulgudur:

Gençlerin genellikle; çok fazla ders yükünün olması ve kendilerine ayıracak yeterli zamanlarının olmaması nedeniyle gezmeye çıkmak, kız/erkek arkadaşlarıyla buluşmak, sinema yada maça gitmek, oyun oynamak ve İnternet kullanmak, sınav veya ödevlere hazırlanmak, bazen yalnız kalmak ve bazen de arkadaşlarıyla buluşmak için okuldan kaçtıkları araştırmanın bulguları arasındadır.

“Gerçekten çok fazla dersimiz var insan dayanamıyor, bazen kaçıyor ya da başka şeylerle zaman geçirmeye alışıyor. Özellikle öğleden sonrası çekilmez oluyor. On saat çok fazla haftalık ders saat sayısı da fazla. Doğru dürüst programlar olsa belki biraz daha iyi olabilir öğrenciler için ama on saat çok çok çok fazla.” [K2, 18]

“Bazen okuldan kaçırım. Okulda çok canım sıkılırsa, dışarıda başka bir işim varsa önemliyse kaçırım. Yani arkadaşlarla Kadıköy’de buluşuyoruz ama genelde yalnız gitmem. Eve giderim ya da çok sevdiğim bir arkadaşım varsa onun yanına giderim. Kadıköy’de gezeriz ya bir kâffede otururuz ya da konuşuruz falan.” [K2, 18]

“Okuldan kaçırım hocam. Eve gidiyorum, orda playstation oynuyorum, halı saha maım oluyor, maça giderim, hocamla da hafta sonları Fenerbahçe’nin maçları oluyor, maça giderim.” [E9, 16]

“Okuldan... Her öğrenci de olduğu gibi bende kaçırım. Genelde Kadıköy’e giderdik. Geçen senelerde, ama bu sene ÖSS sınavı engel olduğu için okuldan kaçmıyorum. Dershaneye gidiyorum. Dersim olmadığında eve giderim.” [E6, 18]

“Kaçarım hala kaçırım. Yani konusuna göre değişıyor. Bazen arkadaşlarla gezmeye çıkma, bazen de kendi içine attığın sorunu kendinle paylaşmak istersin ve etrafında başka kişilerin olmasını istemezsin yalnız kalmak istersin. Tek başına kalmak için kaçarsın.” [E3, 17]

“Okulda mutluyum kendi yaşıtlarımla kendi yapabileceğim şeylerle uğraşıyorum. Tabi aslında evde daha mutluyum. Arkadaşlarla kaçtığımızda okuldan sonra ya bi kafede Oranın özelliği içerdeki dekorasyonlar değişti, bana biraz daha değişik geliyordu, yada arkadaşların evinde, dolaşarak vakit geçiririz.” [E3, 17]

“Evet, bazen eve giderim, bazen arkadaşlarla beraber gezeriz, bi kafede oturur muhabbet ederiz. İşim varsa o işlerimi hallederim. Özellikle gittiğimiz bir yer var Kadıköy’e gidiyoruz orda bildiğimiz bir yer var oraya gideriz. Gençlere göre daha uygun daha temiz ve daha ucuz bütçemize de uygun.” [K4, 19]

“Tabi çoğu zaman sıkılıyorum sabahtan akşama kadar olduğu için bir de sayısal ağırlıklı olduğu için zaman zaman çok sıkılıyorum. Okuldan kaçardım eve giderim ya kafeye giderim, oyun oynarız okuldan da oluyor mahalleden de oluyor onlar bitirdi. Sahile giderim gezerim.” [K1, 17]

“Hayır kaçamam. Kaçsam bile korkar geri dönerim. Nedeni okulda bir hoca görürse disipline verir beni diye. Kaçtım desem şu şekilde. Boş dersimiz olduğu zaman okul idaresi eve gitmeyin der, ben boş dersimiz olduğunu bilirim. o şekilde kaçma olur, normalde dersimiz olduğu zaman kaçmam.” [E8, 17]

“Okulda olmaktan sıkılıyorum. Okuldan kaçardım. Okuldan sonra ki vaktimi veya kaçtığım da genellikle arkadaşların yanına giderim kuaför zaten birkaç tanesi zaten, diğerleri de... Benimde kuaförlüğüm var erken çıkması için bazen yardım ederim. Bazen de araba tesisatı ile uğraşırım. En büyük şeyim arabalara spor şeyler takmak.” [E5, 18]

“Evet kaçardım. Kendi mahallemdeyim. Eve giderim üstümü değiştirdikten sonra mahallede dışarı çıkarım. Hava sıcak değilse top oynarız.” [E2, 18]

“Şu durumlarda kaçardım, mesela yarın sınavım var sıkışık durumdayım o yüzden kaçmak zorunda kalırım. Kaçmak derken herhangi bir öğretmenin muhakkak haberi olur. Eve giderim ya da ailemden biri rahatsız olduğunda annem Almanya ya gitmişti, mecburen evde kalırım.” [K3, 16]

“Hiç kaçmadım.” [K6, 19]

“Okuldan kaçarız arkadaşlarla. Mesela mutlaka bir yere gitmek için kaçarız. Sinema, maç olur.” [E7, 18]

“Bu sıralar oluyor. Kaçıyorum. Ama hiç devamsızlık problemi yaşamadım bu sene. Geçen sene vardı. Kafelere gidiyordum internete gidiyordum. Orda kız arkadaşlarımla falan konuşuyorduk.” [E4, 18]

“Diyelim yazılım filan varsa olmaz tabi, sabahları geç kalmalar olabilir. Bir sonraki gün yazılım varsa okuldan kaçırım, genelde önemsiz ders varsa. Eve giderim yatarım, yorulurum çünkü. Okul tam gün. Hafta sonları arkadaşlarla buluştuğumuz oluyor, ama özellikle gittiğimiz bir yer yok.” [E1, 17]

Sonuç olarak gençlerin genellikle arkadaşlarıyla birlikte okuldan kaçtıkları ve beraber gezdikleri gözlemlenmiştir. Bazı gençlerin okuldan kaçma nedeni olarak “internet/bilgisayar” kullanmak için veya arkadaşlar kaçtığı için bende kaçırım demeleri çok basit nedenlerle bile gençlerin okuldan kaçabildiklerini göstermesi açısından önemli bir bulgudur.

4.3.2. Gençlerin İnternet Tutumlarına Yönelik Bulgular

Gençler genel olarak belirli aralıklarla internete girdiklerini, hemen hepsinin evinde bilgisayarı ve İnternet bağlantısının olduğu, internette ise Chat yaptıklarını, oyun oynadıklarını, msn’e girdiklerini ve iletişim amaçlı kullandıklarını ifade etmiştir. İnternet kullanımının tamamen kontrolsüz olmaması gerektiği ve gençlerin internette tehlikelere açık olabileceği endişesi gençlerin kendileri tarafından da ifade edilmiştir. Bununla beraber gençlerin ve çocukların internet kafeleri de sıklıkla kullandığı internet kafelerin tamamen kontrolden uzak mekânlar olduğu gençlerin kendi ifadelerinden anlaşılmıştır.

“İnternet kullanıyorum, evimizde internet var, bizim bir de internet kaffemiz var. Bizim derken; Amcamın oğlunun, Oraya arada sırada giderim. Ben fazla evde oturmuyorum internetin başına, bi akşamlarım gelirim eve msn de birkaç arkadaşla konuşurum Chat yaparım ondan başka çok kullanmam. İnternet olumlu etkileri oldu da faydalı yanları da var faydasız yanları da var, benim bir arkadaşım vardı o gece gündüz internetin başındaydı. Başka şeylerle uğraşırdı daha çok uygunsuz sitelere girerdi korsan CD yapardı, o tip olumsuzlukları vardı.” [E5, 18]

“Bilgisayar başında çok zaman geçiriyordum. Akşam eve gittiğimde altı gibi evde oluyordum. Yemek yemekten sonra diyordum ki bi beş on dakika oyalanırım. Sonra işime gücüme bakarım bilgisayarı kapattığımda saat on-on bir oluyordu bu şekilde bilgisayar çok gereksiz kullanımlarından dolayı çok kötü olumsuz etkileri oldu. Bu sene, kaldırmadık ama biraz daha sınırlı ve kontrollü kullanmaya çalışıyorum.” [K3, 16]

“İnternet kullanımı konusunda anne ve babalar çocuklarını evet denetlemeliler. Çünkü çevre bu konuda etkili oluyor. Kötü sitelere de önerilerde bulunuyor. Kötü sitelere girmemiş olsalar bile yinede oyunlar çok fazla kafa karıştırıyor ve çok zaman kaybı oluyor.” [K3, 16]

“İnternet benim için olumlu oldu. Ama zararlı yönleri de var. Uygunsuz siteler var onlar.” [E4, 18]

“Evet, denetlemeliler.”[E4, 18]

“Yani çocuklarına güvenmiyorlarsa kesinlikle denetlemelidirler. Çünkü kötü şeylere yol açabilir. Farkında olmadan satanizm siteleri var, belli bir yaşa kadar denetlenmelidir. Denetlenmesi lazım ama çok da katı kurallarla değil.” [K2, 18]

“Yeteri kadar denetlenmiyor. Mekândan mekâna değişiyor. Ümraniye ye gidiyorsun; dolaşırlar istedikleri sitede, çoğunlukla öyle yani.” [E4, 18]

“Tabii ki hocam internette her şey yapılabiliyor. Denetlenmesi uygun olur, çünkü şimdiki çocuklara baktığımız zaman hepsi porno, uygunsuz sitelerde. Anne ve babalar bilgisayardan anlıyorsa engelliyebilir Konuşmalı tabi hocam, faydasından zararından bahsedilmeli, ya da okulda bunu öğretmenler yapmalı.” [E9, 16]

“İnternet olumlu etkileri oldu da faydalı yanları da var faydasız yanları da var, benim bir arkadaşım vardı o gece gündüz internetin başındaydı. Başka şeylerle uğraşırdı daha çok uygunsuz sitelere girerdi korsan CD yapardı, o tip olumsuzlukları vardı.” [E5, 18]

“İnternet kullanıyorum. Ama evde internetim ve bilgisayarım yok. Genelde bana okulda yardımcı olacak diye bakarım msn’e girmem msn adresim yok. İnternet kafelere girmeyeyim, uğraşmak istemediğimden dolayı adres almadım.” [E1, 17]

“Evet, Evimde internet var.” [K2, 18]

A.Y.: Sana ait bir oda var mı?

“kız kardeşimle paylaşıyoruz.” [K2, 18]

“MSN yani arkadaşlarımla konuşuyorum. Youtube giriyorum. Video falan izliyorum, yahoo falan. Yok, kesinlikle olumsuz değil. Ancak zamanını çalar.” [K2, 18]

A.Y.: İnternet kullanıyor musun?

“Evet hocam, evimde internetim var.” [E9, 16]

“En çok Fenerbahçe’nin sitesine girerim, Chat’a falan takılırım, internette zamanım onlarla geçiyor ya da çevrimiçi oyun oynarım.” [E9, 16]

“Bana göre internet yararlı, ama yararsız yanları da var, İnsan nefesine hâkim olamıyor, durduk yerde birden sayfalar açılıyor. Nefsine hâkim olamıyorsun kendini kaybediyorsun...” [E9, 16]

“Evet, evimde internet var. Hobilerim dolayısıyla her gün en az bir saat internet kullanırım.” [E6, 18]

A.Y.: Dışarıda, İnternet kaffelerde kullanıyor musun?

“Yok hayır. Sadece evde kullanıyorum. Kendime ait bilgisayarım var, odam var. En çok haber ve spor sitelerine girerim.” [E6, 18]

“İnternet başlı başına bir çağ, yani internetin bulunması insanların hayatını çok kolaylaştırdı. İnternet zaten bir araç. Onu iyi kullanmak istersen iyi sonuçlar alırsın. Ama kötü kullanmak istersen istediğin kadar kötü şey yapabilirsin.” [E6, 18]

“İnternetin en başından olumsuz yanları var, ama olumlu yanları olumsuz yanlarını kat kat geçmektedir. İnsan hayatını çok kolaylaştırmaktadır. O yüzden yaralıdır.” [E6, 18]

A.Y.: Olumsuz yanları neler olabilir?

“Çok iyi tanımadığın insanlarla tanışıp kendine zarar verme olabilir.” [E6, 18]

“Okulda Kütüphanede kullanıyoruz.” [E3, 17]

“Evde internetim vardı, sonra kapatıldı kiracı geldiğinde tekrar bağlanacak. Genelde hep Chat yaparım. Forum sitelerine girerim bazen. Günde bir defa internete girdiğim zaman arkadaşlarımla Chat yaparım. Genelde okul arkadaşlarımla ya da başka bir yerlerden tanıdığım kişilerle sohbet ediyorum. msn de benim eklediğim 500 kişi var.” [E3, 17]

“İnternet kullanıyorum bilgisayarım var ablamla beraber bir odamız var. Haber sitelerine ve form sitelerine bakarım ilginç şeyler dikkatimi çekiyor. Gazetenin birinden bir köşesinden aldığım internet adresi dikkatimi çekmişse açıp bakmaya meraklıyım. Her gün internet kullanıyorum çok fazla durmamaya çalışırım bazen bir saat bazen yarım saat. Bazen açıp kapatıyorum.” [K4, 19]

“İnternet kullanıyorum evde bilgisayarım ve internetim var.” [K1, 17]

“Bana ait bir o da yok. Youtube’a girerim msn’e girerim msn hariç Chat programı kullanmıyorum. Bazen müzik indirim.” [K1, 17]

“Yabancı isimler eklemem. Okul arkadaşlarım ya da ailemden adresler var. Bence her şeyi kolaylaştırıyor ama her şeyi basit hale getiriyor insanı uyuşuk hale getiriyor.” [K1, 17]

“Evet, internetim var kullanıyorum. Ne sıklıkla.. Orta. Akşam evde kullanıyorum. Bazen annem veya babam çok fazla açıyorsun derslerin geri kalıyor diyorlar. İnternet yüzünden derslerimi aksattığım olmuyor. Dersimi çalıştıktan sonra on beş dakika yarım saat, internete bakarım.” [E8, 17]

“Ben çok meraklıyım, o konuda bana faydalı oldu, bir şeyi öğrenmek istediğimde hemen internet sayesinde öğrenebiliyorum, uzakta arkadaşlarım var, onlarla konuşuyorum. Telefon açamıyorum yüz kontör dört dakika, onlar Türkiye’ye tatile geldiklerinde tanışmıştık.” [E5, 18]

“İnternet kullanıyorum Evet.” [E2, 18]

“Yok hocam chat hiç kullanmam. Yüz yüze tanışmadığım hiç kimseyle konuşmam. Ben interneti eğlence olarak görüyorum. Ya da bir haberleşme cihazı.” [E2, 18]

“Haftada birkaç kez girerim. Üye olduğum birkaç forum var. Oralara bakarım. Bilgisayarla ilgili sorunlar varsa oradan çözümlerine bakarım. Chat e hiç girmedim, girmeyi de düşünmüyorum. Msn’i bile 7 aydır arkadaşların çok yoğun ısrarı üstüne kullanıyorum. İnternet güzel bir şey tabi kullanım sekline göre. Bende gelişmeye yardımcı oluyor.” [K6, 19]

“İnternet evet yeni kullanmaya başladım yaklaşık iki aydır. Hafta sonları hariç hemen hemen her gün günde bir buçuk iki saat kullanırım.” [E7, 18]

“Msn’e girerim. Tanımadığım adresler yok hep akraba, arkadaş.” [E4, 18]

“Evet. Ama evde internetim ve bilgisayarım yok. Genelde bana okulda yardımcı olacak diye bakarım msn’e girmem msn adresim yok. İnternet kaffelere girmeyeyim, uğraşmak istemediğimden dolayı adres almadım.” [E1, 17]

“İnternet güzel bir şey tabi kullanım sekline göre.” [K6, 19]

4.3.2.1. Gençlerin İnternet kullanımının Denetlenmesi ile İlgili Algıları

Araştırmaya katılan gençlerin ortak görüşü internet ve bilgisayar kullanımının denetlenmesi yönündedir. Ailelerce gerekli kontrollerin yapılması gerektiği konuyla ilgili uyarıların ailelerce ve okullarda öğretmenlerce yapılması gerektiği de gençlerin ifadelerinde rastlanan bulgulardandır.

A.Y.: İnternet kullanımı konusunda anne ve babalar çocuklarını denetlemeli midir?

“Evet denetlemeliler. Çünkü çevre bu konuda etkili oluyor. Kötü sitelere de önerilerde bulunuyor. Kötü sitelere girmemiş olsalar bile yinede oyunlar çok fazla kafa karıştırıyor ve çok zaman kaybı oluyor.” [K3, 16]

“İnternet benim için olumlu oldu. Ama zararlı yönleri de var. Uygunsuz siteler var onlar. Anne babalar evet, denetlemeliler.” [E4, 18]

“Yeteri kadar denetlenmiyor. Mekândan mekâna değişiyor. Ümraniye ye gidiyorsun; dolaşırlar istedikleri sitede, çoğunlukla öyle yani.” [E4, 18]

“Yani çocuklarına güvenmiyorlarsa kesinlikle denetlemelidirler. Çünkü kötü şeylere yol açabilir. Farkında olmadan satanizm siteleri var, belli bir yaşa kadar denetlenmelidir. Denetlenmesi lazım ama çok da katı kurallarla değil.” [K2, 18]

“Belli bir yaş sınırı yok. Anne babanın çocuğunu tanımasıyla alakalı bence, çocuklarına ne zaman güvenirlerse denetlemeyi de kesmeliler.” [K4, 19]

“Bu konuda ailelerin denetim yapması önemli Tabî ki hocam internette her şey yapılabilir. Denetlenmesi uygun olur, çünkü şimdiki çocuklara baktığımız zaman hepsi porno, uygunsuz sitelerde. Anne ve babalar bilgisayardan anlıyorsa engelliyebilir Konuşmalı tabi hocam, faydasından zararından bahsedilmeli, ya da okulda bunu öğretmenler yapmalı.” [E9, 16]

“İnternet olumlu etkileri oldu da faydalı yanları da var faydasız yanları da var, benim bir arkadaşım vardı o gece gündüz internetin başındaydı. Başka şeylerle uğraşırdı daha çok uygunsuz sitelere girerdi korsan CD yapardı, o tip olumsuzlukları vardı.” [E5, 18]

“Denetlenmesi uygun olur, çünkü şimdiki çocuklara baktığımız zaman hepsi porno, uygunsuz sitelerde. Anne ve babalar bilgisayardan anlıyorsa engelliyebilir. Anne babalar denetlemekten başka çocuklarıyla oturup konuşmalıdır. hocam, faydasından zararından bahsedilmeli, ya da okulda bunu öğretmenler yapmalı.” [E9, 16]

“İnternet kullanırken babam bazen gelir bakar annem daha sık gelir kontrol eder. Derken kiminle görüşüyorsun derler. Babam çaktırmadan bakmaya çalışır. İnternet olunca farklı konularda olabiliyor bazı insanların karşısındakileri kandırma yetenekleri var, babam öyle diyor. Gençleri kandırabiliyorlar. Benim başıma gelen bir olay vardı önce küfürle başlıyor olay, sonra tehditler falan, işte nerdesin buraya

gel bu şekilde. Ama bunları bana yapan çocuktu, daha on-on bir yaşlarında. Bir kere gittim kim bu diye çocuk çıktı zaten. msn adresinden anladım çocuk olduğu için hiçbir şey söylemedim. Ordan çıktım.” [E3, 17]

A.Y.: Olumsuz yanları neler olabilir?]

“Çok iyi tanımadığın insanlarla tanışıp kendine zarar verme olabilir.” [E6, 18]

“Evet denetlemeliler. Çünkü gençtir sonuçta ne yapacağı belli olmaz yani.” [E7, 18]

“Sonuçta çocuklarını internet konusunda denetlemeli çocuklarına güvenmiyorlarsa evet. Benim kardeşim de var, internet kullanıyordu, bizimle beraber onun denetlenmesi lazım hani ne olduğunu nerde olduğunu bilmiyor hani yanlışlıklarda olsa girebiliyor. Çoğu siteler içerisinde çocukların girmemesi gereken resimler var he yerde var. Hani engellemek imkânsız. Aileler küçük çocukları denetlemelidirler. Ama bizim gibi akıllı başında ki büyükler için gerekli değil.” [K4, 19]

“Bende her şeyi kolaylaştırıyor ama her şeyi basit hale getiriyor insanı uyuşuk hale getiriyor.” [K1, 17]

“İnsan internet üzerinde her türlü kolaylığa ulaştıkça biraz daha hantallaştı. İş yapma azaldı. Anne oğlunu ekmek almaya gönderiyor. Ama ben gitmem kardeşim gitsin gibilerden iş yapamaz hale geliyor. İnsanları biraz daha yavaşlatıyor.” [E8, 17]

A.Y.: İnternette her aradığına ulaşma bilmeyi nasıl değerlendiriyorsun?

“Olumsuz etki oluşturuyor hocam. Şu anda ben bakıyorum ilkokul öğrencileri gelip böyle direkmen internet kafelere karıştırıyorlar. Şu anda olumuz.” [E2, 18]

Bir kız öğrencinin gereksiz bilgisayar kullanımı sonucu derslere yoğunlaşamadığını, bu nedenle ders başarısının düştüğünü hatta bu yüzden sınıf tekrarı yapmak zorunda kaldığını ifade etmesi İnternet/Bilgisayar kullanımı denetiminin gerekliliği hakkında önemli ip uçları sağlamaktadır.

“Derslere yoğunlaşamadım sayısal tabanlı değildim. Bilgisayar başında çok zaman geçiriyordum. Akşam eve gittiğimde altı gibi evde oluyordum. Yemek yemekten

sonra diyordum ki bi beş on dakika oyalanırım. Sonra işime gücüne bakarım bilgisayarı kapattığımda saat on, on bir oluyordu bu şekilde bilgisayar çok gereksiz kullanımlarından dolayı çok kötü olumsuz etkileri oldu.” [K3, 16]

“Evet denetlemeliler. Çünkü gençtir sonuçta ne yapacağı belli olmaz yani.” [E7, 18]

4.3.3. Öğrencilerin Bakış Açısıyla Şiddetin Tanımı

Gençler şiddeti tanımlarken genel olarak iki başlık altında topladıkları görülmüştür. Bunlar; fiziksel; vurma, kırma, dövme, kendine zarar verme, başkalarına zarar verme, etrafına zarar verme, karşısındakinin malına zarar verme, birinin üzerine yürüme, yumruk atma, kavga etme olarak ifade etmişlerdir. İkinci başlık olarak da Psikolojik; bağırma, korkutma, sindirme, lakap takma, alay etme, küçümseme, küçük düşürme, baskı kurma, hor görme, haksızlık etme, küfür etme gibi kavramlarla ifade etmişlerdir. Cinsel şiddete ilgili sorulara gençlerin cevap vermeme eğiliminde oldukları da görülmüştür.

“Şiddet...hıı...Konuşma olabilir bağırma olabilir, korkutma sindirme evet olabilir.” [K5,18]

“Şiddet bence insanın bir şeye verdiği aşırı tepkidir. Fiziksel de olabilir, sözlü de olabilir aşırı bir tepki varsa şiddettir yani.” [K2, 18]

A.Y.: Hakaret etmek sindirmek korkutmak, baskı kurmak?

“Evet kesinlikle... Kendisine zarar vermesi, bu da kendisine yönelik bir şiddettir.” [K2, 18]

“Bence şiddet bir insanı dövmesidir. Başka, bi insanı üzerine yürümek, ona doğru koşup ona vurması şiddettir. Korkutmak şiddettir, bağırma hakaret etmek değildir, Hakaret etmek insanı küçümsemektir. Bu şiddet değildir. Psikolojik baskı kurmak, alay etmek lakap takmak, küçük düşürücü şeylerdir.” [E9, 16]

“Lakap takmak.. Normal isimse makarasına eğlenmek amaçlı... sanmıyorum. Bunlar şiddet değildir. Birine fiziksel olarak zarar vermek, vurma kırma.” [E9, 16]

“Beni kızdıran her şey şiddettir. Haksızlık. Haksızlık beni çok kızdırıyor, bir yerden sonra şiddete başvururum belki de. Bağırarak çağırmak hakaret etmek aşağılamak korkutmak hor görmek aşağılamak şiddet olabilir.” [K4, 19]

A.Y.: Fiziksel olarak hangi davranışlar şiddettir?

“İnsanın kendi kendine zarar vermesi, şiddettir. Ben kendime yapmıştım oradan biliyorum, çok sinirlenmişim bir kere acayıp sinirlenmişim saçlarımı yolduğumu biliyorum. Çok kızmıştım. Öğrenci olarak ilkokulda şiddete maruz kalmıştım lisede hayır. Ben de başka birine şiddet uygulamadım.” [K4, 19]

“Şiddet bence insanların kendini böyle ispatlamaya çalışması böyle yani kavgayla ispatlamaya çalışması. İlk önce kavga geliyor aklıma. Ama düşünce olarak da zarar verebilir. O da bir şiddet. Onlar bence şiddete maruz bırakan davranışlardır. Sindirmek korkutmak bağırarak da bir şiddettir.” [K1, 17]

“Şiddet bir öğrenciye fiziki olarak, psikolojik olarak uygulanan bir şey. Küfürdür hakarettir, o gibi kişilik haklarına karşı yapılan şeyler, fiziki olarak ta yumruk atma vurma, zarar verme gibi.” [E8, 17]

“Şiddet sadece fiziksel olarak değil, psikolojik baskıda demektir. İlkönce konuşarak anlaşılmalıdır diye düşünüyorum. Bağırıldığında genelde anneler bağırır, kendi istedikleri olsun diye, hâlbuki biraz daha bilinçli olsalardı konuşarak daha iyi çözüm bulabilirlerdi.” [K3, 16]

“Fiziksel şiddet vardır. Karsındakine fiziksel olarak zarar vermektir bu. Ama bunun çok çok ağır ruhsal şiddettir. Kötü söz kullanmak, aşağılamak, horlamak da şiddettir. Ve fiziksel şiddetin acısı geçse bile sözsöz şiddetin acısı hiç geçmez hep bir yerlerde kalır ve kendini hatırlatır. Bu insanın ruh sağlığını bozmaya kadar gidebilir bazen.” [K6, 19]

“Şiddet fiziksel olabilir, bir de lafla olabilir, psikolojik olarak, kötü sözler söyleyerek hakaret ederek, onu kırarak da olabilir. *Mala verilen zararlar* yok şiddet değildir. Genç oldukları için biraz hiperaktifler. Cana gelen zararlar şiddettir.” [E7, 18]

“Olumsuz şeylerdir. Mesela vurmak kavga etmek onlar şiddettir.” [E4, 18]

A.Y.: Peki bağırmak, hakaret etmek, korkutmak, sindirmek...?

“Onlarda şiddettir yani.” [E4, 18]

“Kavga etmek bir şiddettir. Hakaret etmek sanmıyorum, şiddet değildir yani, Fiziksel olan her şey şiddettir, darbe...” [E1, 17]

A.Y.: Baskı kurma, Sindirme, korkutma, yıldırma sence şiddet midir?

“Bunlar da şiddet değildir ama, şiddete yol açacak neden olabilir.” [E1, 17]

4.3.4. Gençlerin Okul Yaşamında Şiddetle Karşılaşma Durumlarına Yönelik Bulgular

Gençler okulda şiddetle karşılaştıklarını, zaman zaman öğretmenleri yada arkadaşları tarafından şiddete maruz kaldıklarını veya kimi durumlarda kendilerinin şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir

A.Y.: Bir öğrenci olarak okulda şiddete maruz kaldın mı?

“Evet, kaldım öğretmenlerden, Arkadaşlardan..” [E5, 18]

“Benim lise birde iken bir arkadaşım vardı. Çocuk bali-tiner çekerdi. Bende onu çok severdim ben onu ilk başta bali çektiğini bilmiyordum, öyle kötü bir şey olduğunu bilmiyordum, kullandığını bilmiyordum esrarla yakalandı okulda, bende kullanıyordum o zaman, okuldan atıldı sonra benim üzerine geldiler, biliyorsun da saklıyorsun, sen de kullanıyorsun diye.” [E5, 18]

“Bizim okulda ..cülük vardı.larına takılan arkadaşlar var. Onlar gelirlerdi hocalar bile bişe demezlerdi, Müdür Yardımcıları falan bişey demezlerdi. Kendileri okulda devamlı tiner çeker, kantinin arka tarafında, bazı hocalarda görür bunu, bir şey demezler, ama başka öğrencileri içerken gördükleri zaman döverler, telefon yasaklandı, telefonu görseler gelir alırlar, para görürler gelir alırlar, haraç keserler, o yüzden bende haksızlığa şe yaptığım için onlarla bayağı bir kavga ettik.” [E5, 18]

“Bizim okulun her gün kapısının önünde iki ekip polis bekler, kapının önüne çıkarsın grup grup böyle, üç dört kişi toplanmış birini beklerler, alırlar aralarına. Çocuk; Allah kerim sağ çıkarsa çıkar çıkamazsa çıkmaz.” [E5, 18]

Engellenmelerden doğan günlük sıkıntılar, saldırgan tutumun önemli bir sebebini teşkil etmektedir. Psikolojik danışma merkezleri, belirgin saldırganlıkları olan çocukların yüksek engellenmelerden oluşan bir sıkıntı yaşadıklarını gösteriyor (Stein, 1997, s.39).

“Bizim okulda bir spor salonumuz var, kütüphanemiz var boş zamanlarını değerlendirebilmek için, bir de kantinimiz var, bir kantinde oturabiliyorsun, bizim boş dersimiz oluyor spor salonundan top istiyoruz, hoca derki ben sizin ... Bana ne lan gidin nerden alırsanız alın. Top vermezler.” [E5, 18]

“Atölyedeki hocalarımız çok asabi oluyorlar, bir de şefimiz var, o daha da çok asabi. Ben sizin atölye şefinizim, Diyor ki benim dediklerimi yapmazsanız ben sizi bırakırım daha da geçemezsiniz atölye dersinden.” [E5, 18]

“Geçen ben derse gidiyordum, bizim okulda ceket kaldırıldı ceket giymek zorunlu değil. o gün hava soğuktu üzerimde deri mont vardı, hoca derse girdi kapıyı kapattı ben peşinden girdim, bana bir yumruk attı düştüm bayılıyordum, arkadaşlar tuttular. Kapıyı vurmada içeride girmişim, ben vurduğum belki o duymamış. Açtım kapıyı, kapıyı açar açmaz zaten yumruk attı. İçeride girdim dedim hocam siz burada bekleyin ben yarım saat sonra geleceğim, öğrenciye vurmam neymiş, o zaman görüşeceğiz. Babam falan duysa bu olayı çok kötü olur. Tam çıkıyordum geldi, yarım saat sonra geliyorum lafını duyunca korktu herhalde, yalvardı yakardı özür diledi, kimsenin haber olmasın dedi. Ben Müdür Yardımcısının yanına gidip izin alıp çıkacaktım dışarıya, çünkü ben rahatsızım bana kapalı yerde oturmak sigara dumanı yasak, bayağı bir hastaydım. Özür diledi bizde..” [E5, 18]

“Bizim okulda atölye açısından bizim ..dere(A.Y.: *mahalle ismi*) çok pis bir yer. Okulun arka tarafında istediğin kadar uyuşturucu, git her yerde bulursun uyuşturucuyu, o zaman biri geçerken bizim arkadaş boya yapıyormuş, tiner istemişler çekmek için, bizimki de vermemiş, kaş falan yapmışlar, bizimki de tellerden atlamış dövme yapmış, kovalamış. Bunu gördüğü için hoca arkasından bağırıyor dur diye... o da durmamış, bu yüzden dövdü yani...” [E5, 18]

“Atölye şefimizdi. Geçen gün bir çocuğa yumruk attı hocam, yemin ederim çocuk hocam, cam olsa kapı, çocuk dışarıya uçacak şekilde. Arada iki metre mesafe var, çocuğa bi tokat attı, çocuk kafasını kapıya çarptı, kafası kırıldı çocuğun(A.Y.: *eliyle kafasını gösteriyor*), - Şurası şey oldu.” [E5, 18]

A.Y.: *Kültür dersi öğretmenleri ile bu şekilde problemler yaşıyor musunuz?*

“Onlar uğraşmıyorlar zaten, direk atölye hocalarına ya da müdür yardımcılarına gönderiyorlar. Korkanları da var, uğraşmak istemiyorlar. Derse giriyor. Susun veya oturun demek yok. Beş dakika içinde sustun sustun; Susmazsan müdür yardımcısı gelir sıra dayığı çeker gider. Ondan sonra her kes mum gibi olur zaten.” [E5, 18]

“Öğretmenlerimden kalmıştım. Tokat atmıştı. Bence haklıydı. Şiddet uygulanmamalı ama bazen gerekiyor.” [K5,18]

“Hayır (s) .” [K2, 18]

“Evet. Hazırlıkta okuyorduk hocam, küfür etmişti’ye ondan yani, takıma küfür ettiği için. Evet hocam. Okulda şiddet uyguladım ama tutup ta ağzını gözünü kırmadım.” [E9, 16]

“Şiddete maruz kalmadım. Şiddet uyguladığım çok nadirdir. Çok azdır. Bana karşı yapılmış, sonuçta kimse durup dururken şiddet uygulamaz, akli başında bir insan öyle bir şey yapmaz. Bana karşı bir şey yapıldığı takdirde kişiliğime, şahsıma veya çevremdeki sevdiklerime, bende bunu o andaki hislerime göre şiddetle karşılık vermiş olabilirim.” [E6, 18]

“Psikolojik baskı olmadı, zaten ona ben dayanamam. Ama kavga oldu dayak yedim dayakta attım. Okul içinde bir defa oldu. Yumruk yemiştım. Okul dışında arkadaşım yüzünden bir defa dayak yedim. Okulun bulunduğu mahalledeydi. İlk dönemin başlarıydı. Kerem’in(A.Y.: *sınıf Arkadaşı*) Avcılardan arkadaşları gelmişti. Parkta oturuyorduk. Murat (A.Y.: *sınıf Arkadaşı*) yere tükürmüştü. Bizim M.... (A.Y.: *sınıf Arkadaşı*) hocam tanrıverdi(A.Y.: *soy ismini söylüyor*). Mahalleden bir çocuk M...’ın boğazına sarıldı bana bakarak niye tükürüyorsun diye. M... nefessiz kalınca, Kendimi tutamadım, bende müdahale ettim. İki yıldır beraber olduğum bir

arkadaşımdı. Bizden daha büyük bir çocuktı. Epeyce bir sopa yedim. Güzel sopa yemiştım hem de. Yaş olarak cüsse olarak benden daha büyüktü.” [E3, 17]

“Öğrenci olarak ilkokulda şiddete maruz kalmıştım lisede hayır. Şiddet uygulamadım.” [K4, 19]

Bir kız öğrenci hemcinslerin birbirlerine daha kolay şiddet uyguladıklarını ifade etmiştir.

“Kızın biri tuvaletteydi diğeri bir şey söylemişti, direk boğazına yapışmıştı kızın, diğeri de korkusundan bir şey söylememişti. Erkekler olsun yine aynı şekilde. Hani bir erkek sözle olsun olabilir ama bir kıza öyle bir şey yapamaz, yüzde yüz haksız duruma düşecek çünkü ama diğeri bir erkek öğrenciye çok rahat vurabilir.” [K4, 19]

“Hayır. Hayır ama.. Bi kere Müdür yardımcısından dayak yedim. Devamsızlık yüzünden tören günü okula gitmemiştim ama bilmedim böyle olacağını. Evet, ilk önce annemin haberi var dedim ama sonra tören yüzünden olduğu için bi şey demedim.” [K1, 17]

Özellikle duyarlı çocuklar sıkıntı ve öfkelerini dışa vurmak için gerekli ruhsal olgunluğa sahip değildir. Üstüne üstlük, baskıcı bir eğitime maruz bırakıldıklarında, kaderlerine boyun eğler, tutuk ve ürkek bazı zaman da depresif olurlar (Stein, 1997, s.63).

“... Coğrafya öğretmenim atlas götürmedik diye tüm sınıfı sıra dayasına çekmişti. Sıra bana geldiğinde hocam unuttuk bunun için vurmayın dedim. O da ters bişeyler söyledi. Elime vurdu. Ağladım. Elim hiç acımamıştı ama ruhum çok acımıştı. Sonra benden defalarca özür diledi babamla konuştu. Ama onu hiç affetmedim. O günden sonra dersine hiç kalkmadım. Coğrafya derslerini hiç sevmedim. Onunla mecbur kalmadıkça hiç konuşmadım.” [K6, 19]

“Bir de lise bir’de atölye öğretmenim bizim grubu sıra dayasına çekti. Kendi bilgi eksikliğini bastırmak için sudan bir sebep buldu ve elimize vurdu. Sonrada o da özür diledi. Ama o günde çok acıdı kalbim. Her şeyi bırakıp gitmek istedim o okuldan, zaten o liseye gelmek istemiyordum, o olay tuz biber ekmişti. O hocamın bende hakkı çok ama affedemiyorum işte. Öğrenci niçin şiddete yöneliyor diyorlar işte bu yüzden belki erkek öğrenci olsaydım tepkim daha değişik olabilirdi emin değilim.” [K6, 19]

“Nedeni hocaların kompleksi, yoksa benim suçum yoktu, bu konuda öğretmenlerimin haksız olduğunu düşünüyorum.” [K6, 19]

A.Y.: Öğretmenler tarafından hiç şiddete maruz kaldın mı?

“Geçen sene uğradım. Okulda kavga etmiştik, birini dövmeye kalktım. Sebebi okul dışından gelip bizim arkadaşları tehdit etmeye kalkmışlardı, sen kimsin asarım keserim gibilerinden. Bizde dövmeye kalktık o ara hoca tuttu. Atölyede çalışıyordum, dışarıdan biri geldi, kafa tuttu asarım keserim gibisinden. Bizde dövmeye kalktık, gerçi kaçtı elimizden ondan sonra hoca yakaladı.” [E4, 18]

“Öğretmenlerim tarafından geçen sene şiddete maruz kaldım. Öğretmenlere hak verdiğim noktalar; geçen seneki olayda veriyorum, velimi çağırmışlardı, bende babama söylemedim teyzemin oğluna söyledim o gün Cuma günü öğleden sonra boştu, arkadaşlar beni göndermedi. Dövdüğüm çocuğun arkadaşları seni döver gibisinden. Teyzemin oğlunun da sabah işi yokmuş okula gelmiş. Veli niye gelmedi yüzünden.” [E4, 18]

Okul dışından gelen kişilerin sınıflara kadar çıkarak öğrencilere şiddet uygulayabildikleri hayretle dinlenen ifadeler arasındadır.

“Bir kere gördüm zaten onu da hiç unutmuyorum(s). İki öğrenci arasında bir tartışma olmuş. Sonra diğer öğrencinin babası gelip durup dururken çocuğa okulda tokat atmıştı. Ama çocuk hiçbir şey yapmadı tabi. Babasına karşı tek kelime bile etmedi. Öğrenciler hemen haber verdiler. Bütün öğrenciler bakınca, abi ayıp oluyor dediler. Adam sonra içeri gitti.” [K1, 17]

4.3.5. Gençlerin Algılarına Göre Kız/Erkek Arkadaş Sorunu

Meslek Liselerinde yaşanan şiddetin nedenleri öğrencilere sorulduğunda büyük çoğunluğu kavgaların nedeni olarak kız-erkek arkadaşlığından kaynaklanan problemler olduğunu ifade etmişlerdir. Taraflar arasındaki ilişkinin duygusal bir boyut kazanması dolayısıyla karşısındaki kişiye kendini kanıtlama isteği, en çok rastlanan şiddete başvurma nedenleri arasındadır. Öğrenciler çoğunlukla kız ya da erkek arkadaşlarıyla ilgili nedenlerle kavga ettikleri, erkekler kız arkadaşları, kızlar erkek arkadaşlarıyla ilgili olarak hemcinsleri ya da karşı cinsteki arkadaşlarıyla bireysel ya da grup halinde, sınıflar arası hatta okul çapında kavgaların olduğunu ifade etmişlerdir.

Gençler şiddet eğilimlerinin başlıca sebebinin kız/erkek arkadaşlığı nedeniyle yaşanan çatışmalardan kaynaklandığını “-en büyük etken” diyerek ifade etmişlerdir.

“..kız-erkek arkadaş sorunu kesinlikle başlı başına bir şiddet nedenidir. Yani genelde erkeklerin yaptığı ama günümüzde kızların da karıştığı bir olay. Kesinlikle şiddetin sebebi olabiliyor yani. Bu başta grup olarak bazen sınıflara yayılıyor hatta bazen okul çapında oluyor. Gruplaşıp birbirleri ile çatışmalarına sebep olabiliyor. Burada problem bir kızın ya da erkeğin paylaşamaması. İkisi de aynı oranda.” [K2, 18]

“Olay iki tarafta artık arkadaş olmak istemiyor, sevgili olmak istiyor. Arkadaşlıktan çıktığı için karşısındakine bir şeyler kanıtlamak istedikleri için şiddete başvuruyorlar. Aileler böyle bir konuda kesinlikle konuşmuyorlar. İlerde tabî ki arkadaşın olacak, işte ona sahip çıkacaksın ama şimdi erken falan böyle bir konuyu konuşmuyorlar. Televizyon ya da arkadaşlarından ne gördüyse aynısını uygulamak istiyor.” [K2, 18]

“...yalnızlığını başka birisiyle paylaşmak istiyordur. Yani ailesiyle ya da arkadaşlarıyla şeyi yoktur. O da ona bağlanıp onla ya da sadece o benle konuşsun ben onla hani ikimiz birbirimize yeteriz düşüncesiyle, zaten kimseyi de umursamıyoruz gibilerden...” [K2, 18]

“Bu kişilerde genellikle arkadaş çevresi yoktur ailesi kendisiyle ilgilenmemiştir. Yakınında güvenecek birilerini bulamamıştır. Sonuçta günümüzde ailelerde geçim derdi oluyor. Çocuk derdi falan derken onlarda haklı olarak ailelerde kopuyorlar bir süre sonra çocuklarından. İlgilenemiyorlar. Öncelikli sorun kız/erkek arkadaş sorunu.” [K2, 18]

“Kızların çoğunlukta olduğu liselerde kızlar arsında rekabet daha fazla oluyor. Kızlar böyle şeylere daha fazla önem veriyor bence.” [K2, 18]

“Bizim sınıfta kavga olmadı, aynı kızı seven iki kişi olduğu halde. Ama başka sınıflarda olmuştur. Şu an isim olarak aklıma gelmiyor ama kız yüzünden kavga eden birçok insan tanıyorum.” [K2, 18]

Kız/Erkek arkadaşlığının gençler arasında namus meselesi olarak görüldüğü, sahiplenme duygusunun öne çıktığı, arkadaşlık sınırlarının net olarak çizilmediği, bir bakışın bile bu konuda şiddet uygulamak için yeterli neden olduğu; araştırmacının sık rastladığı bulgular arasındadır.

“Kızla bir erkek çıktığı zaman arkadaş olduğu zaman erkek bunu işte benim namusum oldu, artık ona yan bakan olursa anama bacıma yan bakmış olur, ben bunu bir şekilde bir şey yapmalıyım, sahiplenmeliyim deyip dış gösteriyor.” [E9, 16]

“Ama kız konusunu namus meselesi olarak görüyor, ben bundan bi şekilde öğ almalıyım diyor. Arkadaşlarını topluyor, çocuğu tek yakalayıp dövüyorlar, daha sonra o da arkadaşlarını topluyor artık kim kime..” [E9, 16]

“Şimdiki durumda sadece bir yan bakması bile yeterli. Bakması bile yeterli. Yan baktı diye kavga ediyorlar. Hatta öldürmek için bile yeterli.” [E9, 16]

“Kız/ erkek arkadaş sorunu büyük bir etken. Bizim okulda o kadar olmasa da okullarda büyük bir etken. Yüzde olarak değerlendirsek şiddet olaylarının %40 lık bir bölümünü kız/erkek arkadaş sorunları oluşturuyor. Okulda şimdi şöyle bir şey vardır erkekler arasında benim kız arkadaşım var, belki karizma belki hava atma falan, diğer öğrencilere karşı üstünlüğünü koruyor. Yerine göre toplumuna göre bir üstünlük sayılabiliyor. Toplumda dikkat çekmek belki sivrilme...” [E6, 18]

“Kız arkadaş konusunda ben yapmam ama yapanlar da var, hiçbir kız yüzünden kimseyle kavga etmem. Kız yüzünden kavga etmedim.” [E3, 17]

“Kız arkadaş sorunu.. evet nedenidir. Meslek lisesiyiz kız öğrenci sayısı çok az. Hakikaten çok fazla şahit oldum çünkü. Burada ki bir kızla dört erkeğin çıktığını ondan ayrılıp onla derken daha sonra ayrıldığını o erkeğin diğer erkek öğrenci ile kavga etmesi ya da dışarıdan olan arkadaşların aynı okuldaki bir kız için üç erkeğin birbirine girmesi, o erkeğin arkadaşları ile toplanıp dışarıda kavga etmeleri birinin elinin kırık gelmesi diğerinin gözlerinin mor gelmesi, çok şahit olduğum şeyler. Her okulda oluyor ya. Sonuçta erkekler kız için çok kolay kavga edebiliyorlar. Meslek lisesi ya da düz lise olması sonuçta fark etmiyor ama onların bir avantajı

var, fazla kız var. (genel liseler için söylüyor) onunla olmazsa diğeri ile diyebilirler, ama burada demiyorlar öyle.” [K4, 19]

“Kız arkadaş sorunu etkili, kız arkadaşlar hani öyle bir şey var ki, yanında kız arkadaşın mı var biri ona yan gözle baksın okul yandı, yani bitti benim yanımdaki arkadaşına bakamazsın sen de kimsin gibilerinden.. Bizim okulun her gün kapısının önünde iki ekip polis bekler, kapının önüne çıkarsın grup grup böyle, üç dört kişi toplanmış birini beklerler, alırlar aralarına çocuk Allah kerim sağ çıkarsa çıkar çıkamazsa çıkamaz.” [E5, 18]

“Şimdi gençlikte bir şey var, biri bir kıza arkadaşlık teklif etse veya çıktığı bir kız olsun onu başka biriyle görse, bende öyleyim. Kıskançlık da var, ben de yanlış anlarım. İlk önce ben giderim konuşurum ama kız arkadaşım da konuşurum eğer alttan alırsa bir şey olmaz ama o da biraz diklenirse kavga çıkıyor. Tabi arkadaşlıklar arkadaşlıktan öte.” [E5, 18]

“..şiddette kız arkadaş sorunu; geçinememe ufak tefek bir sebep olduğunu düşünüyorum, yani erkek kavgalarından çok daha hafiftir ama daha sudan sebeplerledir.” [K3, 16]

“Arkadaşlık teklifleri oluyor, kız uygun bir dille reddetse, ya da iki erkek aynı kız arkadaşlık teklif ediyor, kız uygun bir dille reddetse bence daha rahat halledilmiş olur ama dikkat çekmeye çalışıyorlar kızlar. O pozisyona girenler (erkekler) kavga esnasında kendilerini ispatlamaya çalışıyorlar bi şekilde.” [K3, 16]

Meslek Liselerinde öğrenci görüntüsü açısından kız öğrenci sayısının az olması bu okullarda yaşanan kız erkek arkadaşlığı yüzünden çıkan kavgaların nedenleri arasında olduğu ifade edilmiştir.

“Sanırım meslek liselerinde kız öğrenci sayılarının az olmasından kaynaklanıyor. En çok meslek lisesinde ki şiddetin. Kızların sayısı azsa birçok kişi arkadaş olmak istiyor. Kız tabi birini seçer bu defa delikanlılık olaylarına giriyorlar. Paylaşamama. Aslında kız bi zorunluluğu yok yani ister eder ister etmez bu kendisine bağlı. Burada arkadaş olarak kalmak istemiyorlar aralarından birini sevgili olarak seçmek

istiyorlar. Eğer kabul etmezse başkasın seçerse kız seçtiği kişiye şiddet uyguluyor diğer erkekler.” [K1, 17]

“Az kız(sınıfta 4 kız Öğrenci) olmamızdı. Yani kız öğrenci sayısı azdı. Topluluk (erkek arkadaşlar) uğraşırdı, bizimle. Ama yani her zaman değil. Bazen tartışmamız olurdu. Baskı kuruyorlardı denemez ama anlaşmadığımız zamanlar acısını çıkartıyorlardı(gülme). Onu diyebilirim yani. Tartışıyoruz falan hani onlar çoğunluk olunca bizi aralarına almayınca biz dört kız yalnız kalıyorduk.” [K2, 18]

“Bence farklı yönleri yok. Bir yönden farklı olabilir. Meslek liselerinde kız öğrenci sayısı daha az olduğu için belki bu okullarda kız öğrenci yüzünden çıkan şiddet olayları daha fazla.” [E6, 18]

“Meslek lisesiyiz kız öğrenci sayısı çok az. Hakikaten çok fazla şahit oldum çünkü. Burada ki bir kızla dört erkeğin çıktığını ondan ayrılıp onla derken daha sonra ayrıldığını o erkeğin diğer erkek öğrenci ile kavga etmesi ya da dışarıdan olan arkadaşların aynı okuldaki bir kız için üç erkeğin birbirine girmesi, o erkeğin arkadaşları ile toplanıp dışarıda kavga etmeleri birinin elinin kırık gelmesi diğerinin gözlerinin mor gelmesi, çok şahit olduğum şeyler.” [K4, 19]

“Okulumuzda olmuştu. Bu kavga uzaktan lafla sataşma sonuncu olan bir kavgaydı. Nedenini bende tam olarak anlamadım ama uzaktan lafla sataşma olmuştu. Sonra erkek öğrenciler arasında kız arkadaş yüzünden kavga olmuştu. Bu Okullardaki kavgaların yüzde altmış kız arkadaş yüzünden çıkan kavgalar oluşturuyor.” [E8, 17]

“Kız erkek arkadaş sorunu birinci öncelikli neden.” [E5, 18]

“Kız arkadaş sorunu bu okullarda yaşanan şiddetin büyük çoğunluğunu etkiliyor. Birinci öncelikli diyebiliriz. Evet.” [E4, 18]

“Kız meselesi, etken yani çok etken. Ve delikanlılık duyguların kabarması bir etken olabilir. Daha sonra öğretmenlerin öğrencilere yanlı davranışları. Öğrencileri ikiye ayırmaları...” [E1, 17]

“Burada arkadaş olarak kalmak istemiyorlar aralarından birini sevgili olarak seçmek istiyorlar. Eğer kabul etmezse başkasın seçerse kız seçtiği kişiye şiddet uyguluyor diğer erkekler.” [K1, 17]

“..Teknik Liselerde genelde erkekler çoğunlukta ilgi duyar ama kızlar az olunca öğretmenlerin takip etmeleri ve kontrol etmeleri daha kolay oluyor. O yüzden pek kavga olabileceğini sanmıyorum.” [K3, 16]

4.3.6. Öğretmenlerin ve Okul Yönetiminin Yaşanan Şiddet Olaylarındaki Rollerine Ait Bulgular

4.3.6.1. Olumlu Öğretmen Tutumlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkilerine Dair Bulgular

Araştırmamızda olumlu öğretmen tutumları olarak karşımıza çıkan en belirgin özellikler; öğrenciler ile yakından ilgilenme, öğrenciyi yakından tanıma, öğrencilere isimleri ile hitap etme, öğrencilerle daha fazla vakit geçirme, öğretmen olarak daha az farklı sınıfa girme, dikkatli ve titiz olma, öğretmen öğrenci ilişkilerini belli bir seviyede tutma, kesinlikle şiddet uygulamama, sorunları paylaşma, ortak değerler bulma ve bunlar etrafında kaynaşma, öğrencilerin fikirlerine danışma/dinleme, ders dışı konularda da ilgilenme, diyalog, hoşgörü, pozitif yaklaşma, otorite sağlama, davranışlarla örnek gösterme vb. olarak özetle ifade edilmiştir.

Çocuklar yalnızca ebeveynlerinin davranışlarını taklit etmezler. Kardeşler ve oyun arkadaşları, öğretmen ve öğretmenler de yeni davranış şekilleri için birer teşviktir (Stein, 1997, s.43).

“Meslek derslerinin ders saat sayısı daha fazla, öğretmeni daha yakından tanıyoruz. O yüzden sürekli öğretmenimizle devrelerde (A.Y.: *teneffüs saatleri*) olsa beraberiz. Bu öğretmen öğrenci ilişkilerini olumlu etkiliyor. Çünkü öğrencilerle daha fazla vakit geçiriyorlar. Daha az farklı sınıfa giriyorlar.” [K2, 18]

“Ben öğretmen olsaydım otoriter olurum hem arkadaş gibi olurum yeri geldi mi ortamı oldu mu. Hem de gerekli görevlerimi yapardım. Otoriter olurum. Bu yöntemin başarılı olacağına inanıyorum.” [K3, 16]

“Atölye öğretmenleri daha istikrarlı oluyorlar, daha dikkatli daha titiz oluyorlar. Daha katı kuralların işlenmesi öğretmen öğrenci ilişkilerini belli bir seviyede tutuyor yani aradaki saygınlık bozulmuyor.” [K2, 18]

“İdareye bildirirdim ama idare ne kadar ceza verir bilmiyorum, zannetmiyorum şiddet uygulayacağımı, belki de bayan olduğum içindir.” [K2, 18]

Başkalarının ilgi ve onayı da insanın kendine verdiği değer duygusunun yükselmesine neden olabiliyor ve böylece insanın saldırganlık düzeyine doğrudan güdümlü etki yapabiliyor.

“Bizim okuldaki öğrenci öğretmen ilişkileri diğer okullardakinden farklı. Çünkü bir abi kardeş abla kardeş ilişkisi var sonuçta sadece okulla ilişkisi olarak değil sosyallık de var.” [E6, 18]

“Öğretmenlerle ilişkilerimiz bize iyi davrandılar, yakın oldular bizde; onlar yakın olduğu için bizde onlara yakın olduk sorunumuz olmadı.” [E6, 18]

“Yani öğretmenler ve öğrenciler birbirlerini tanıdıkça problemlerde azalıyor.” [E6, 18]

“...genelde öğretmenler bize karşı ders konusunda öğrenci gibidirler ama dışarıda olsun başka konularda olsun abi/kardeş gibidirler yani baba/oğul gibidirler. Bu okulda onu gördüm ben.” [E3, 17]

Kişinin iyi oluşu, yaşamından doyum almasına, sosyal bir çevrede işlevde bulunmasına ve olumlu duygular yaşamasına bağlıdır (Dost, 2005:223). Okul gezilerinin, sportif faaliyetlerin, yarışmaların, milli gün ve bayramlarda öğrencilere verilen görevlerin; öğrencilerin yaşamdan doyum almasını kolaylaştırdığı ve olumlu duygular yaşamasına sebep olduğu, okul idareleri tarafından bu yönde yapılacak etkinliklerin öğrencilerin şiddet eğilimlerini olumlu yönde azaltacağı; araştırmanın bulguları arasındadır.

“Mesela bir okul gezisi için öğrenciler ve okul Müdür Yardımcısıyla beraber Çanakkale’ye gitmiştik. Öğrencilerin birbirlerine grup oluşturmadan kaynaştırmayı sağlamıştı. Daha farklı olacaktır. Kaynaşırlarsa şiddet ortaya çıkmaz hocam. Birbirlerini tanıma fırsatı bulurlar dostluklar kalıcı olur. Okul yönetimin yapması gereken şeyler vardır. Konferans düzenlense, karşılıklı görüşmeler yapılırsa, farklı görüşler ortaya çıksa daha farklı olabilir.” [E3, 17]

“Bazen de öğretmenlerin daha farklı tavrı daha etkili olabilir. Öğretmen öğrenciye iyilikle yaklaştığında eğer o öğrenci, o öğretmenin o iyiliğini fark edebilirse öğretmenin istediği şekle dönebilir. Öğretmen öğrenciye şiddet uyguladığında

sorunun hepsi çözülmez hepsini çözmek istiyorsan öğrenciye iyilikle davranacaksın.” [E3, 17]

“Çanakkale gezisi olmuştu. Başımızdaki öğretmenimiz bize bir abi gibi, bir arkadaş gibi davranmıştı. Öyle ilgilenmişti. Bende geziye gittiğim öğretmenle okul dışında daha farklı daha ayrı bir ortam sağlandığında onunla öğretmenimizle daha yakından tanışmış olduk. Birbirimizin okul dışındaki olumlu yönlerini gördük. Diğer öğrencilerle de kendi aramızda konuştuk, gidenler arasında toplandık orda resimler çektirmiştik. Resimleri aldığımızda nasıl geçmişti diye sorduğumuzda herkes mükemmel geçmişti demişlerdi.” [E3, 17]

A.Y: Bu şekildeki bir öğretmen yaklaşımı, öğrenciler arasında muhtemel yaşanabilecek olan şiddeti nasıl etkiler?

“Azaltır, azaltır çok yüksek derecede azaltır. Çünkü bütün herkesi kaynaştırıyor. Aralarında husumeti olan kişileri bile bir araya getirdi kaynaştırdı. Öğretmenlerin, öğrencilerine öğretmen olduğunu göstermesi lazım. Birinci şık otorite sağlamaktır. Otorite için şiddet şart değildir. Öğretmen kendi davranışlarında yaparak göstermelidir.” [E3, 17]

“Öğrenci ve öğretmenin karşılıklı yüz yüze konuşması, insanlar içinde öğrenciyi rencide etmeden konuşulmalıdır. Çünkü öğrenci bu defa öğretmen aramızı bulmamızı sağladı ikinci kez yaparsam öğretmenime ayıp etmiş olurum. O şekilde düşünebilir. Öğrencinin gözünde öğretmen saygınlık kazanmışsa bu yöntem etkili olur. Ben öğretmen olsaydım sınıfa ilk girdiğimde yaklaşımımı belli ederdim. Sınıfa girdiği anda arkadaşça yaklaştı bir öğretmen ona karşı bir yıl boyunca hiç yanlış hareket olmadı.” [K4, 19]

A.Y.: Nedir arkadaşça yaklaşmak?

“Oturup muhabbet etme, ne bileyim hani başta patavatsızlık yapan olur yanlışlar yapan olur ama bunları idare yerine oturup karşılıklı konuşma olabilir. Konuşarak bazı şeyleri halletmek her şeyin en güzeli bağırarak hakaret ederek değil, güzelce konuşarak.. Etkili olacağını düşünüyorum bu yöntemin. Herkese eşit davranmalı, tüm öğrencilere arkadaş, dost canlısı olarak davranmalı yaklaşmalı, öğretmen

öğrenci ilişkisinden çok önce bir saygı olmalı başta, dürüst olmalı. Mesela çok öğretmen tanıyorum sınıfa geliyor diyor ki tamam hep birlikte şunu yapacağız dışarıya çıkın, daha sonra dışarı çıkan öğrencinin arkasından konuşan, işte şu öğrenci şöyledir diye çok öğretmen tanıyorum. Öğretmenler konuşunca öğrencilerde konuşuyorlar.” [K4, 19]

“İyi bir öğretmen bence öğrencisiyle sadece ders konularında değil ders dışı konularda da ilgilenmeli, onu dinlemeli, çünkü var gördüğüm. Dinleyen de var dinlemeyen de var.. Dinleyen öğretmenler: yardımseverler hiçbir zorunlulukları yok ancak kendisi istediği için yapar, karşısındakine saygı gösterir çözüm arar. O yüzden yardımseverler.” [K1, 17]

“...bir öğretmenim vardı benle çok iyiydi ben her şeyimi anlatıyordum. Kimse anlatmıyordu ben anlatıyordum sınıf öğretmenimizdi. İyi bir öğretmen ders konularında değil ders dışı konularda da ilgilenmeli, onu dinlemeli. Dinleyen öğretmenler: yardımseverler hiçbir zorunlulukları yok ancak kendisi istediği için yapar, karşısındakine saygı gösterir çözüm arar. O yüzden yardımseverler.” [K1, 17]

“...Bu karşılaşmalar ve görüşmeler olumlu etkiliyor. Daha iyi tanıyorlar. Bu da şiddeti azaltıyor. Diyalog arttıkça tanıdıkça daha iyi oluyor. Çünkü Mesela bir öğretmen ilk önce soğuk davransın sonra öğrencisi ile ilişkisi daha iyi olsun, öğrenci öğretmene hocam ben size önceden çok sinir oluyordum ama şimdi çok seviyorum demeye başlıyor. O yüzden olumlu oluyor.” [K1, 17]

“Mesela kendi öğretmenlerimden örnek vereyim; öğrenciyi önemsemiyor sürekli derste uyarıyor. Uyarı tarzı sözle oluyor çocuk konuşamıyor belki. Öğretmenine göre değişiyor. Daha otoriter öğretmenler daha rahat ders anlatıyor. Ben aslında öyle olmak istemezdim ama. Öğrencilerimin benimle ders dışında her şeyini paylaşmalarını isterdim.” [K1, 17]

“Öğretmen öğrencisine sakın dille, sakın bir ses tonuyla yaklaşmalı. Eğer öğretmenin iyiliğini öğretmen ona göre tavrını koyacaktır. Ben öğretmen olsaydım, öğrenciyle dost olmaya çalışırdım. Öğrenciler ergenlik çağında imiş gibi

davranırdım. Ders konusunda olsun sosyal etkinlikler olsun iç içe olmaya çalışırdım, daha sonra bunu derslere yansıttığını beklerdim. Öyle öyle diyalog kurulur yani.” [E8, 17]

“Sıcak yaklaşırsa arkadaş olarak yaklaşırsa öğretmenime daha rahat anlatırım.” [E5, 18]

“Erkek öğretmenlerle aramız da bir sorun yok. Herkese eşit davranıyorlar. Mesela bir öğrenci üç seferde anlıyorsa üç sefer anlatıyorlar. Biraz daha sabırlılar. İşte böyle hocam.. Öğrenci öğretmen ilişkisi iyi olursa, Öğrenci öğretmeni sevdiği için hiçbir şekilde onun sözünden çıkmaz.” [E2, 18]

“Öğretmenler öğrencilerle oturup bütün dertlerini konuşmalı. Sadece okuldaki gibi değil ailevi sorunlarını maddi sıkıntılarını konuşmalı. Bu şekilde faydalı olur. O öğrenci en azından okulda şiddet uygulamaz.” [E2, 18]

“Öğrencinin öğretmenden beklentisi bütün sınıfa eşit davranması, o şekilde yani, başka.. Oturup dertleşmek falan... Öğretmen öğrenciyle oturup konuştuğu zaman arasını yakın tuttuğu zaman bi daha da yapacağını zannetmiyorum.” [E2, 18]

“Öğretmenler öğrencilerle daha çok ilgilenirse, daha samimi olur okullardaki şiddet daha az olur.” [E7, 18]

“İyi öğretmen bol not veren değil, onunla ilgilenen onun sorunlarıyla ilgilenen, sorunlarına çözüm arayan, onunla top oynayan arada sırada birlikte yemek yiyen öğretmen iyi öğretmendir. Ben öğretmen olsaydım; konuşarak halletmeye çalışırdım. Bir öğretmenin öğrencisine ayırdığı zaman arttıkça aralarındaki ilişkide artıyor. Bu da öğrenci başarısını olumlu yönde etkiliyor.” [E7, 18]

“Öğrencilerle öğretmenler samimi olarak, öğrencileri daha iyi tanıyarak şiddet çözülebilir. Sosyal faaliyetler daha çok arttırılmalı fiziki mekânlar iyileştirilmeli.” [E7, 18]

“Öğretmenlerin tutum ve davranışları fazla etkilemiyor. Aynı şekilde davranıyor hocalar o konuda fazla sorun olmuyor. Ama idarecilerin bağırımlarından dolayı, katı davranışlarından dolayı oluyor.” [E4, 18]

“Öğretmenine göre değişiyor yani, özellikle sınıfa iyi davranan öğretmenleri daha çok seviyorum. Öğretmenden öğretmene değişiyor, öğrenciyi daha iyi anlayan öğretmenler daha zevkli ders anlatıyorlar. Bir öğretmen öğrenciyi tanıdıysa; öğrencinin ne yapıp yapabileceğini, yapamayacağını iyi biliyor. Ve ona göre davranıyor.” [E1, 17]

“Ben A... Öğretmenimi tanımadan önce daha farklı düşünüyordum, başka kişilere başka arkadaşlarıma karşı daha değişik davranıyordum. Arkadaşlarıma karşı büyüklük taşıyordum, ben onlardan daha güçlüyüm daha ağırım diye. Ama A...Öğretmenim bana iyilikle yaklaştı. Ben onun iyiliğini gördüğüm için daha farklı davranmaya başladım. Şimdi herkesi daha eşit, benimle aynı konumda görüyorum. Çanakkale gezisi olmuştu. Başımızdaki öğretmenimiz bize bir abi gibi, bir arkadaş gibi davranmıştı. Öyle ilgilenmişti. Bende geziye gittiğim öğretmenle okul dışında daha farklı daha ayrı bir ortam sağlandığında onunla öğretmenimizle daha yakından tanışmış olduk. Birbirimizin okul dışındaki olumlu yönlerini gördük. Diğer öğrencilerle de kendi aramızda konuştuk, gidenler arasında toplandık orda resimler çektirmiştik. Resimleri aldığımızda nasıl geçmişti diye sorduğumuzda herkes mükemmel geçmişti demişlerdi.” [E3, 17]

4.3.6.2. Olumsuz öğretmen tutumlarının öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkilerine Dair Bulgular

Araştırmamızda öğretmenlerin olumsuz tutumları; bağırıp çağırma, öğrenciler arasında iyi/kötü, çalışkan/tembel ayrımı yapma, bazı öğrencilere iltimas tanıma, okuldaki en önemli dersin kendisinin olduğunu söyleme, ders kredisinin fazla olmasıyla korkutma, notla tehdit etme, sınıfta kalmakla tehdit etme, öğretmenlerde ders çok önemli bende çok önemliyim tavrı, sert ve kaba davranma, lakap takma, öğrencinin fiziki özellikleriyle alay etme, küçümseme, hakaret etme, cinsel içerikli hakaret etme, dövme, sıra dayığına çekme, görmezlikten gelme, umursamama, uğraşmak istememe, tembellik etme, derse hazırlıksız gelme, tutarsız olma, bilgi eksikliğini şiddet uygulayarak bastırma, eşit ve adaletli davranmama vb. öğrenci ifadelerinden alınan özet kavramlar Meslek Liselerinde yaşanan ve şiddeti etkileyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Kesinlikle etkiliyor, kesinlikle; onun adını bilmesi (öğretmenin), benim adımı bilmemesi bile beni aşırı derecede rahatsız ediyor. Beni ona karşı şiddete tahrik edebiliyor.” [K2, 18]

“Öyle öğretmenlerde var ama çok iyi öğretmenler de var o öğretmenler sinir ediyorlar, sadece birkaç kişiye iltimas tanıyorlar, ama diğerleri hemen tepkisini gösteriyor. Şiddet olmasa da sözlü ya da daha az saygı göstererek tepki gösteriyorlar. Kesinlikle etkiliyor. Aynı seviyeye sahip, bekli o biraz daha başarılı olabilir ama sonuçta bana (parmaklarını havada çıtlatıp el işareti yapıyor) şöyle yapıp, onu adıyla çağırması insana dokunuyor.” [K2, 18]

A.Y: Peki, bu tavır ayrıcalıklı öğrencilerin hoşuna gidiyor mu?

“Kesinlikle gidiyor, gitmez olur mu? Biz o hocayı sevmiyoruz derken, onlar: “O hocayı sevmezse bile” – iyi, çok iyi diyorlar şöyle böyle geçiştiriyorlar. Bu da öğrenciler arasında gruplaşmalara neden oluyor.” [K2, 18]

“Öğretmenlerde ders çok önemli bende çok önemliyim anlayışı var.” [E9, 16]

“Öğretmen katı olduğu zaman öğrenci dış biliyor ona. Veya öğretmen arkadaşına karşı zarar veriyor. Oda ona karşı kin tutuyor. Ona karşıda şiddet uyguluyor.” [E9, 16]

A.Y.: Sence katı öğretmen kimdir?

“Kendi öğretmen arkadaşlarına ve öğrencilerine karşı sert, ya da kendini kabadayı sanan, böyle omuz aşağıda sol omuz dik yürümek.. Bu öğretmenler öğrencileri anlayabiliyorlar mı? Hayır, hocam, herhangi bir eğitim vermek için çaba da göstermiyorlar. Maaşının hakkını.. ders anlatıp gidiyor. Herhangi biriyle ilgilenmek yok tabi.” [E9, 16]

“Mesela dayak attığı zaman, şiddet gösterdiği zaman, öğrenci öğretmene kin duyuyor. Bir şekilde intikam alıyor. Dediğim gibi arabasını çiziyor. Ya da başka bir şey.” [E9, 16]

Öğretmenlerin şiddet uygulaması öğrenciler üzerinde fiziki veya ruhsal travmalara neden olmaktadır.

“Ruhsal, arkadaşları gördüğü zaman gurur meselesi yapabilir. Öğretmen o öğrenciye artık bir şeyler anlatamaz, öğrenci öğretmene mesafe koyuyor. Öğretmen ne anlatırsa anlatsın; iyilik, ahlak gibi veya bilgi beceri ile ilgili ne

anlatırsa anlatsın öğrenci öğretmenine karşı tavır alıyor. Çünkü o öğretmenin anlattığı her şey öğrencinin bir kulağından girip diğer kulağından çıkar.” [E9, 16]

“Öğrenci hiçbir zaman unutmaz her zaman içinde kalır, her zaman bir kin olur öğretmene zarar veremese de malına zarar veriyor. Ya da ne bileyim bana öyle bir şey olsa öğretmene zarar vermeyeceğim için malına da zarar vermeyeceğim için içimde hep bir kin olur.” [K4, 19]

“Bir öğrencinin öğretmeni tarafından şiddet görmesi yanlış bir şey oluyor. Diğer öğrencilerin de psikolojisini bozabilir.” [E7, 18]

“Sonuçta şiddete şiddetle karşılık vermek öğrencileri şiddete yönlendirir. Belki şiddet uygulamayacaktı ama onun yaptığına göre uygulamak lazım yani. Göz korkutmak amacıyla, disiplini en başta ele almak lazım, belli bir zaman lakayt gidip de daha sonra disiplin uygulamak.. En başından disiplin uygulamak daha etkili olabilir. Ceza olarak okuma hakkını etkileyecek cezalar verilebilir, örneğin bu okuldan uzaklaştırma olabilir, tasdikname ile uzaklaştırma cezaları daha da kolay verilebilir, Aslında şiddetle çözülebilecek bir şey yok yani, Öğrenci der; yani hıncını alır, bende dayak yerim kurtulurum der yani, yiyeceği dayaktan korkmayabilir yani o da hıncını almak ister.” [E6, 18]

“...öğretmenler öğrencilerine farklı şekillerde davranıyorlar. Şiddete daha ağırlık veriyorlar öğrencilerine, öğrencilerde kendilerine yediremedikleri için öğretmenlere şiddet uyguluyorlar, bu defa öğretmenler tamamen serbest bırakıyorlar öğrencileri, okul dağılıyor. Bazı öğretmenler de farklı görüşlere sahip olanlara farklı davranıyorlar. Sağ görüş sol görüş diye. Bu okulda yok ama arkadaşlarımdan gittiği başka okullarda sağ görüş sol görüş çok ön plana çıkıyor. Görüşleri farklı olan insanlar karşı karşıya geldiklerinde hiçbir şey sormaz senin görüşün ne der ve şiddet uygular.” [E3, 17]

“Gözüme çok batıyorsun diyordu. Mesela bir kız arkadaşımın el ele tuttuğumuzda siz lezbiyen misiniz diyordu. Bayan bir öğretmendi bunları söyleyen. Konuştum sordum gözüme fazla battığımı söyledi o da hocanın psikolojisinin bozukluğundan kaynaklanıyor herhalde. Garip bir insandı. İdareci olmadan önce iyi bir öğretmendi

öğrencilere çok iyi davranırdı, anlamaya çalışırdı. İdareci olduktan sonra çok fazla değişti çok fazla bozuldu, hani eskisi gibi davranmamaya konuşmamaya başladı, sürekli iyi yönlerimizle değil de kötü yönlerimizle bizden bahsetmeye başladı.” [K4, 19]

A.Y.: Bu sizi nasıl etkiledi?

“Nefret duydum.” [K4, 19]

“Öğretmen, herkese eşit davranmalı, tüm öğrencilere arkadaş, dost canlısı olarak davranmalı yaklaşmalı, öğretmen öğrenci ilişkisinden çok önce bir saygı olmalı başta, dürüst olmalı. Mesela çok öğretmen tanıyorum sınıfa geliyor diyor ki tamam hep birlikte şunu yapacağız dışarıya çıkın, daha sonra dışarı çıkan öğrencinin arkasından konuşan, işte şu öğrenci şöyledir diye çok öğretmen tanıyorum. Öğretmenler konuşunca öğrencilerde konuşuyorlar.” [K4, 19]

Öğretmenlerin öğrenciler karşı sert ve kaba tutumları, ilgisiz tutumları öğrenciler arasındaki şiddeti etkilemektedir.

“Etkileyebilir. Adı üstünde öğretmen zaten, ondan ne görüyorsa onu öğreniyor.” [K4, 19]

“Evet bazı öğretmenlerin bilgileri az on öğretmenden üçü..” [K4, 19]

“Ben mesela Atölye öğretmenlerimden korkuyorum, notla tehdit etme olsun, ağzımdan yanlış bir kelime çıkacak yanlış bir hareket yapacam beni sınıfta bırakacak, diye mesela ben dokuzuncu sınıfta iken, dersime gelmezseniz sınıfta bırakacam derdi, derse gelmediğim zaman rapor bulmak zorunda kalırdım. Atölye derslerinde notla tehdit etme daha fazla bunu söylemeseler de hareketleri ile belli ediyorlar zaten, ben bişe yapmışsam benim sözlüm kırk beş gelmişse benden dersleri daha kötü olan bir arkadaşımın sözlüsünün yüz geldiği de çok olmuştur. Ya da ne bileyim, hareketlerim çok iyidir öğretmen beğeniyordur. Notlarım çok yüksek gelir. Atölye dersi olunca ister istemez korkuyor insan.” [K4, 19]

“Öğrencilerle diyalog kurmayan öğretmenler.. Onlarda öyle her şeyden çabuk sıkılıyor işte beni uğraştırmayın. Uğraşmak istemiyorum çokta uğraştırmayın beni. Umursamazlık var biraz da tembellik var.” [K1, 17]

“Atölye Laboratuar öğretmenleri daha fazla şiddet uygulamıyorlar ama daha sinirli asabi oluyorlar. Öğrenciler derste daha çok tedirgin oluyor ezilip büzülüyor stres oluyor. Hatta korktukları için bir şey bile yapamıyorlar. Korkudan. Azarlanmaktan korkuyorlar. Dövmesinden korkuyorlar, kalmaktan korkuyorlar çünkü atölye en önemli ders öğrenci için.” [K1, 17]

“Yok yok sadece başlarından atmak için ellerinden geleni yaparlar. Sadece beni değil bütün arkadaşları; Bir tek rehberlik hocası var, sadece o öğrencilerle bu şekilde konuşuyor ama o da genel konuşuyor.” [E5, 18]

“...bizim boş dersimiz oluyor spor salonundan top istiyoruz, hoca derki ben sizin.. Bana ne lan gidin nerden alırsanız alın. Top vermezler. Bir tek beden dersinde verir. Boş zamanlarımızı değerlendirseydik futbol, voleybol gibi faydalı olurdu. Bilmiyorum vermiyorlar. Spor salonu bom boş içerde oturuyorlar yine de izin vermiyorlar.” [E5, 18]

“Kültür dersi öğretmenleri onlar uğraşmıyorlar zaten, direk atölye hocalarına ya da Müdür Yardımcılarına gönderiyorlar. Korkanları da var, uğraşmak istemiyorlar. Derse giriyor. Susun veya oturun demek yok. Beş dakika içinde sustun sustun, susmazsan Müdür Yardımcısı gelir sıra dayacağı çeker gider. Ondan sonra her kes mum gibi olur zaten.” [E5, 18]

“Benim bölümüm metal ben daha bir kere kaynak yapmadım okulda. Kaynak öğretmediler bana. Bizim okulun dışı telle kaplanacaktı. Onun boyası, iki sene boyunca haftada iki gün atölye derslerinde boya yaptık, kapalı bir yer, maske yok eldiven yok, eldiven vermezler bizim okulda, okula ilk başladığımızda sene başında bir tane eldiven veririler. Ondan sonra kendin alırsan al, almazsan alma. Bizim işte beceri sınavımız var sene sonunda onu vermezsek mezun olamıyoruz. Düz kaynak çekiyorsun onu vermek için ama nasıl çekeceğiz bilmiyorum. Hayatımda hiç kaynak yapmadım.” [E5, 18]

“Onların da artık bana göre cezaları bir tek dayak olmuş. İşin içinden çıkamama değil de kolay tarafına kaçma işin.” [E5, 18]

“Fazla değil ama, etkiliyor, öğretmenlerin öğrenciler arasında tembel öğrenci çalışkan öğrenci ayrımı yapması guruplaşmalara neden olsa da fazla değil. O kadar da değil.” [E5, 18]

“İlk başta olan zaten bence öğretmen öğrenci ilişkilerinin bozuk olması, kız’ mış diğeri imiş hepsi daha sonra gelecek olan şeyler. Çok fazla öğretmen öğrencinin birbirine girdiğini gördüm. Daha sonra bu öğrencilerin okuldan soğumasına ders işlememesine bundan dolayı arkadaşlarına saldırmaları, arkadaşları arasında çıkan kavgalar, bunlara çok denk geldim. Bence ilk başta öğretmenler kendilerini düzeltmeliler.” [K4, 19]

“Bilmiyorum da hocam, bayan öğretmenler öğrenciye karşı inatçılar. İletişim olarak bayan öğretmenlere karşı, hani onlarla iyi geçineyim diye denedim ama bayan öğretmenler derse daha çok çalışan öğrenciye yöneliyorlar. Sınıfında belli öğrencilerle konuşup diğerlerini takmaması, öğrencinin kafasını bozuyor. Bayan öğretmenlerin geneli öyle. Başarılı öğrencinin üstüne daha çok düşüyor.” [E2, 18]

“Atölye öğretmenleri bir şey anlatırken öğrencilere daha yakın davranıyor. Bu öğretmenin kişiliği ile de alakalı, bu da öğretmenin eğitim nasıl aldığını gösterir. Bazı öğretmenler de vardır sayfalarca yazdırır. Öğrendi mi öğrenmedi mi umurunda değil. Notunu verir. Meslek öğretmenlerinde de var kültür öğretmenlerinde de var meslek öğretmenlerinde daha az tabi.” [E2, 18]

“Bazı öğretmenler de farklı görüşlere sahip olanları farklı davranıyorlar. Sağ görüş sol görüş diye. Bu okulda yok ama arkadaşlarımdan gittiği başka okullarda sağ görüş sol görüş çok ön plana çıkıyor. Görüşleri farklı olan insanlar karşı karşıya geldiklerinde hiçbir şey sormaz senin görüşün ne der ve şiddet uygular. Yönetim guruplaşmalar neden olduğu için guruplar arasındaki şiddet artar.” [E3, 17]

“Hayır, öğretmen görevini yapar ve gider eğer öğrenci dersi severek dinliyorsa takıldığında konuyla ilgili öğretmenin yanına gider, eğer öğretmen o esnada cevap vermezse o zaman sorun olur.” [K3, 16]

A.Y.: Suça karışan bir öğrenciye öğretmenler tarafından şiddet uygulanmasını nasıl değerlendiriyorsun?

“Beni üzüyor; Ama dayak atarak o yola gelmez ki sonuçta. Artık daha tahammülü kalmamıştır. Öğrenci artık aşırı azgındır öğretmende bıkmıştır artık konuşacak bir şey kalmamıştır. Düzelmeyeceğini anlamıştır.” [E2, 18]

“...coğrafya öğretmenim atlas götürmedik diye tüm sınıfı sıra dayasına çekmişti. Sıra bana geldiğinde hocam unuttuk bunun için vurmayın dedim. Oda ters bişeyler söyledi. Elime vurdu. Ağladım. Elim hiç acımamıştı ama ruhum çok acımıştı. Sonra benden defalarca özür diledi babamla konuştu. Ama onu hiç affetmedim. O günden sonra dersine hiç kalkmadım. Coğrafya derslerini hiç sevmedim. Onunla mecbur kalmadıkça hiç konuşmadım.” [K6, 19]

“lise bir’de atölye öğretmenim bizim grubu sıra dayasına çekti. Kendi bilgi eksikliğini bastırmak için sudan bir sebep buldu ve elimize vurdu. Sonrada oda özür diledi. Ama o günde çok acıdı kalbim. Her şeyi bırakıp gitmek istedim o okuldan, zaten o liseye gelmek istemiyordum, o olay tuz biber ekmişti. O hocamın bende hakkı çok ama affedemiyorum işte. Öğrenci niçin şiddete yöneliyor diyorlar işte bu yüzden belki erkek öğrenci olsaydım tepkim daha değişik olabilirdi emin değilim.” [K6, 19]

“Atölye derslerinde yeni bir şeyler öğrenmek öğrencinin hoşuna gider. Öğretmen sürekli notla tehdit ederse ve her ders düzenli olarak öğrencileri döverse ki (genelde öyle oluyor), öğrenci patlama noktasına gelir. Sonra 10 ve 11, sınıf atölyelerinde sürekli atölye kitabının aynısını deftere geçirdik. Hiçbir şey öğrenmedik. Yazını yaz sonra serbest kal. Yani yılsonu defteri matbaaya versek tüm Anadolu’nun atölye kitap ihtiyacı karşılanırdı. Bence meslek lisesine hoca atarken önce bilgili olmasına sonrada biraz güler yüzlü olmasına dikkat edilmeli.” [K6, 19]

“Bir öğrencinin öğretmeni tarafından şiddet görmesi yanlış bir şey oluyor. Diğer öğrencilerin de psikolojisini bozabilir.” [E7, 18]

“Öğretmenler beden dersi olmadığından dolayı kullandırtmıyorlar(A.Y.: *spor salonu*).” [E7, 18]

A.Y.: Öğretmenler işi (mesleklerini) yeteri kadar bilmiyorlar mı?

“Bilmiyorlar desem doğru olur.” [E4, 18]

“Öğretmenler kitap üzerinden soruyorlar.” [E4, 18]

“Öğretmenler şunu diyor. Şöyle yapmayın okuldan atılırsınız gibisinden. Veya uzaklaştırılırsınız.” [E4, 18]

“...Ama bazı öğretmenler ayrımcılık yapıyor, bu taraf çalışıyor mesela bu taraf çalışmıyor, onlara çalışanlara yöneliyor. Çalışmayanlara veya anlamayanlara biraz farklı davranıyor. Bu davranışlar öğretmeni biraz küçük düşürüyor.” [E1, 17]

“...bu şekilde başarılı öğrencilerle daha fazla ilgilenmesi o sınıftaki öğrenciler arasında bölünmelere gruplaşmalara neden oluyor.” [E1, 17]

“...öğretmenin davranışları insanın moralini bozuyor yani, niye bizimle ilgilenmedi? Onlarla sürekli ilgileniyor diye.” [E1, 17]

A.Y.: Öğretmenlerde şöyle bir anlayış mı var? Okul içinde kavga etmesinler de okulun kapısından çıktıktan sonra; dışarıda kavga mı ediyorlar sigara mı içiyorlar, hap mı kullanıyorlar.. ne yaparlarsa yapsınlar, bana ne mi diyorlar?

“Aynen öyle. Hocaların dediği tek şey okul içinde bana ait. Okulun kapısından çıktığı an ne hali varsa görsünler diyorlar.” [E5, 18]

Öğretmenlerin öğrenciye şiddet uygulamasının öğrenciye avantaj getirdiği bazı öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

“Öğretmenin Kendi düşüncesi şiddet uygulamaksa öğrenci için bu avantajlı hale geliyor. Ama öğretmenin düşüncesi disiplin kurallarını uygulamaksa öğrenci için dezavantaj oluyor. Korkutucu bir şey oluyor sonuçta, okul hayatı bitecek, aile hayatını olumsuz etkileyecek, o yüzden engel olabilir yani disiplin uygulanmasına.” [E6, 18]

“Aslında şiddetle çözülebilecek bir şey yok yani, Öğrenci der; yani hıncını alır, bende dayak yerim kurtulurum der yani, yiyeceği dayaktan korkmayabilir yani o da hıncını almak ister.” [E6, 18]

“Belki öğrencinin gözünü korkutabilir bir yere kadar ama sonunda onunda bir sınırı var yani, nereye kadar dövebilir. Öğrenciye yasak şiddet uygulamak, ama öğretmen içinde yasak şiddet uygulamak sonuçta. Öğrenci de bunun farkında.” [E6, 18]

“Bence öğretmenlerin şiddet uygulaması öğrenciyi düşündüğünden. Çünkü disiplin cezalarını uygulasa belki öğrencisinin okul hayatı bitecek. Belki iyiliğine yapıyor ama öğretmende kendi görevini doğru yapacak, öğretmeninde başı ağrımayacak, hem de öğrencinin yani direk disiplinin sağlayacak yani.” [E6, 18]

Bazı öğrenciler; öğretmenlerin öğrencilere karşı şiddet uygulamasının öğrenciler arasında yaşanan şiddeti arttıracak şekilde olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

“Öğretmene karşı bir kin ve nefret oluyor diğer öğrenciler tarafından da. Öğretmenin şiddet uygulaması öğrencilerin birbirine uyguladıkları şiddeti de körüklüyor. Öğretmene bir öğrenciye şiddet uyguladığında öğrenci bunu sindiremez.” [E3, 17]

“Şiddet öğrenilebilen bir davranış, ilk başta dışarıdan görüyor insan, sonuçta o yapıyor diğeri yapıyor, ben neden kendimi tutayım diye düşünüyor. Benim psikolojim bozulacağına onun bozulsun diyorsun. Öğretmen bunu uyguluyorsa ben hayli hayli uygulamam diye çok da rahat düşünüyor.” [K4, 19]

“Uzaklaştırma cezası yeterli değil, çünkü ben görüyorum oooh uzaklaştırma aldım Birkaç gün yokum. “Yok” ta (devamsız) sayılmıyorum falan.” [K1, 17]

“lise1 de atölye öğretmenim bizim grubu sıra dayacağına çekti. Kendi bilgi eksikliğini bastırmak için sudan bir sebep buldu ve elimize vurdu. Sonrada oda özür diledi. Ama o günde çok acıdı kalbim. Her şeyi bırakıp gitmek istedim o okuldan, zaten o liseye gelmek istemiyordum, o olay tuz biber ekmişti. O hocamın bende hakkı çok ama affedemiyorum işte. Öğrenci niçin şiddete yöneliyor diyorlar işte bu yüzden

belki erkek öğrenci olsaydım tepkim daha değişik olabilirdi emin değilim.” [K6, 19]

“Öğretmene karşı bir kin ve nefret oluyor diğer öğrenciler tarafından da. Öğretmenin şiddet uygulaması öğrencilerin birbirine uyguladıkları şiddeti de körüklüyor. Öğretmene bir öğrenciye şiddet uyguladığında öğrenci bunu sindiremez.” [E3, 17]

4.3.6.3. Okul Yönetiminin Tutumu ve Öğrenciler Arasındaki Şiddet Davranışları İlişkisinin İncelenmesi

Yöneticiler hakkında genel görüşler ve onlardan beklentiler, yöneticilerin yerine getirmek zorunda oldukları rol ve sorumlulukların değişmesiyle farklılaşmaktadır (Çınkır, 2002).

Bireylerin iş yaşantısını etkileyen faktörler içerisinde yöneticinin tutum ve davranışının önemli bir yeri vardır (Gümüseli, 2004:31). Eğer yöneticileri işini etkili yapmak istiyorsa dikkatini -çalışma gruplarına vermek yerine- bireylerin anlaşılmasına vermelidir (Hodgetts, 1997:54).

Diğer taraftan Özçelik’in araştırma sonuçları, insan doğasını olumlu üretken ve yaratıcı olarak algılayan yöneticilerin, demokratik; saldırgan, bencil ve edilgen olarak algılayan yöneticilerin ise otokratik yönetsel stratejileri benimsediklerini doğrulamaktadır (Akt, Aydın, 2004:27).

Okul yönetiminin tutumunun, öğrencilerin birbirlerine ya da çevrelerine/okula karşı gösterdikleri şiddet eğilimini doğrudan etkilediği, olumlu yönetim davranışlarının: disiplin cezalarını işletme, caydırıcı cezalar verme, problemleri önemseme, adil davranma, güvenlik tedbirleri alma, okuldan kaçmaları engelleme, sigara uyuşturucu gibi maddeler için bilgilendirme toplantısı yapma, sosyal faaliyetlere gerekli önemi verme, fiziki mekânların iyileştirilmesine önem verme, değişen teknolojiyi takip etme, öğrenci fikirlerine değer verme, haftalık ders programlarını pedagojik formasyona göre hazırlama, kesinlikle şiddet uygulamama... vb. öğrenci ifadelerinden alınan özet ifadeler Meslek Liselerinde yaşanan ve şiddeti azaltan olumlu yönetim davranışları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak olumsuz yönetim davranışlarının: yeterli güvenlik tedbirlerini almama, kayıtsız kalma ve ilgilenmeme, adaletli davranmama, disiplin cezalarını uygulamama, problemleri görmezden gelme, önemsememe, spor salonu ve laboratuvarları ders dışında öğrencilere kullandırmama, sosyal etkinliklere ve müsabakalara önem vermeme, şiddet uygulayan öğretmenleri görmezden gelme, konulan kurallara uymama, siyasi ve ideolojik davranma, suçlu ya da suçsuz ayrımı yapılmadan her iki tarafın da cezalandırılması... vb. öğrenci ifadelerinden alınan özet ifadeler Meslek Liselerinde yaşanan ve şiddeti artıran olumsuz yönetim davranışları olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Yani yönetimin davranışları da kesinlikle şiddete gösterdiği tavırla doğru orantılı, yani şiddete caydırıcı cezalar vermiyorsa en azından bu olayları önemsemiyorsa kesinlikle şiddeti tetikliyor. Sonuçta bu iki kişiye dövecekse bile biri dövülüyor biri dövüyor döven ceza almıyorsa o zaman o başkasını döver. Yda dövülen der ki o ceza almadı bende benden başkasını benden küçüğünü döveyim. Hak ediyorsa cezasını alacak bence.” [K2, 18]

“Derecesine göre affedilebilir, ama genelde ceza verilmeli. Ortamın huzuru ancak bu şekilde sağlanır ne kadar hoş olmasa da. Ceza almayınca daha beteriyle karşılaşılıyorsunuz. Kesinlikle arsızlaşıyor, bende yaptım bizde yaptık. şiddetle alakası yok ama hani bir defa gittiysen; onda kimse önemsemediyse biraz daha artar biraz artar karşılarına çıkarız yine diyor. İnsan psikolojisi yani.” [K2, 18]

“Okul yönetimi olumlu olursa; Olumlu etkiliyor. Disiplin kuralları katı olduğu zaman, ğrenci suç işlemeye korkuyor. Ben bunu böyle yaparsam disipline gidersem kötü olur diye.” [E9, 16]

“Okuldan kaçmalar azalırsa, şiddeti nleme açısından faydalı olur. şiddeti önlemek açısından disiplini arttırmak lazım. Öğrencilerin okuldan kaçmalarını önlemek için bana göre yapacak bir şeyler bulmak lazım. Yapacak bir şeyler olmayınca canı sıkılıyor. Birisi bir şey dediği zaman direk karşılık veriyor. Dışarıda da kaldığın zaman dışarıda kavga var kavga ediyorsun.” [E9, 16]

“Onlar, her konuda ben haklıyım diyorlar başka da bir şey demiyorlar. Ama sorunu da zemiyorlar.” [E5, 18]

“Okul yönetimleri okullardaki şiddetten doğrudan sorumlu değildir. Sadece kurallar koyarak önlenemez, adil davranarak da bir noktaya kadar nlenebilir. Bir okul içindeki şiddet kolay kolay önlenemez. Düşünün bir okul 2500 kişi ise öğrencileri arasında bile şiddet çıkar, bu olaylar mutlaka yaşanacaktır. Çok çok kalabalık olması şiddeti etkiliyor.” [E3, 17]

“Okul yönetimi daha kapsamlı bakmalıdır. Tarafları daha net görür.” [E3, 17]

“Okul yönetimi şiddet Uygulamamalı, okul yönetimi uyguladığı an öğretmenlerde uygular zaten. Okul yönetimi şiddeti azaltırsa öğretmenlerde onlardan alacağı destekle şiddet daha da düşürebilir. Burada katmak istediğim bir şey var hocam. Öğretmenin öğrenciye şiddet uygulaması sorunu çözmez ama bir defalığına... Şiddeti şiddet çözmez. Ben A... Öğretmenimi(Md. Yardımcısı) tanımadan önce daha farklı düşünüyordum, başka kişilere başka arkadaşlarıma karşı daha değişik davranıyordum. Arkadaşlarıma karşı büyüklük taşıyordum, ben onlardan daha güçlüyüm daha ağırım diye. Ama A...Öğretmenim bana iyilikle yaklaştı. Ben onun iyiliğini gördüğüm için daha farklı davranmaya başladım. Şimdi herkesi daha eşit, benimle aynı konumda görüyorum.” [E3, 17]

“...okul idaresinin yerinde olsaydım ne çok yumuşak olurdum ne çok sert olurdum öğrencilerle konuşmasını bilecek yani her şeyi yerine zamanına göre konuşurdum.” [K1, 17]

“Okul yönetimi kusurlu değil. Kavgalar, şeyler tamamen öğrencinin elinde. Kavga etmesi veya etmemesi kendi kişiliğinden, öğrenci yapar ya da yapmaz.” [E8, 17]

“Burada okulun idaresinin yapabileceği tek şey öğrencilerin emniyetini sağlamak, onlarla iletişim kurmak onları yakından takip etmek, kötü yola düşmekten korumak, örneğin sigara uyuşturucu gibi maddeler için bilgilendirme toplantısı yaparsa... Okullarda öncelik verilmesi gereken tedbir güvenlik.” [E8, 17]

“Okul içi şiddeti önleme açısından okul içindeki sosyal etkinlikleri arttırdım. Futbol turnuvası satranç turnuvası gibi sosyal etkinlikleri arttırdım. Bunun dışında Konser gibi bir şey olursa okul bahçesinde falan o tür etkilikler yapardım.” [E8, 17]

“Bizim okuldacülük vardı. larına takılan arkadaşlar var. Onlar gelirlerdi hocalar bile bişe demezlerdi Müdür yardımcıları falan bişey demezlerdi. Kendileri okulda devamlı tiner çeker, kantinin arka tarafında, bazı hocalarda görür bunu, bir şey demezler, ama başka öğrencileri içerken gördükleri zaman döverler, telefon yasaklandı, telefonu görseler gelir alırlar, para görürler gelir alırlar, haraç keserler, o yüzden bende haksızlığa şe yaptığım için onlarla bayağı bir kavga ettik.” [E5, 18]

“Benim okulda arkadaşım esrarı yakalattı. Müdür yardımcısı çocuğu öldürene kadar dövdü. Sonra polise teslim etti, hiç disiplin falan yok. Çocuk sonra geldi tasdiknamesini aldı gitti. Bir hata işlediniz mi bizim okulda...Müdür yardımcılarımız bizim çok asabiler.. Direk dayağı yersin bir de A.... Hoca var Allah korusun kimseyi ona düşürmesin, zincir yada job çekmecesindedir zaten, hepsi vardır. Hazır bekler. Onun ismini duydu mu tüm öğrenciler hepsi kaçarlar. Sabah biz okula girmeye korkuyoruz, kılık kıyafet kontrolü yapıyorlar, bi şeyimiz yok ama girmeye korkuyoruz. Yani. Benim saçlarıma dün kızdı mesela jöle var diye. Hocam nasıl geleyim jöle sürmeden, çok pis gözüküyor. Sürme oğlum diyor. Camdan biri çıkmış ana avrat düz gidiyor çocuğa. Bağırıyor. A..... hoca dediğimiz müdür yardımcısı.” [E5, 18]

“Benim bir ara sorunum vardı,cü dediğim çocuklarla problem vardı. Çıktım çıkışta beni bekliyorlar. Bizde 5–6 arkadaş gittik. Güzel bir dayak yedik. Sonra babam okula geldi okul müdürünün dediği tek şey şu. “– okulun dışına ben karışmam. Banane.. Okulun önüne güvenlik koymuşsun kapının önünden çocuğu alıyorlar okulun önünde, atıyorlar abraya götürüyorlar. Nasıl oluyor? “-Banane gidin polise”, diyor aynen öyle yani.” [E5, 18]

“Ben kendi gözlerimle gördüm, Müdür okulun kapısından çıkıyor yan tarafta da çocuğun ağzını burnunu komple dağıttılar anlı yarıldı gözü çıktı, bıçak batırdılar. Müdür yanından geçiyor hiçbir şey demiyor, direk geçti gitti.” [E5, 18]

“Okul müdürü öğrencileri boşlamışsa, öğrenciler okulda istedikleri gibi davranıyorlarsa öğrenci kendini rahat hisseder, sürekli kavga etmeye başlar. Bazıları biraz daha sıkı olduğu zaman öğrenci de şiddet uygulamaya çekinir. Okul yönetiminin disiplinli olması okuldaki şiddeti azaltır.” [E2, 18]

“Okul yönetiminin şiddet uygulaması gereksiz bir şey. Öğrenciyle oturup, resmi değil de sıcak konuşunca bence o öğrenci mahcup olup tekrar o davranışı sergilemez.” [E2, 18]

“O zaman affetmişti ama Müdür yardımcısıyla, Müdürle aram iyiydi. Beni tanıyorlardı. Aynı hatayı bir daha yapmayacağımı düşünerek affetmişlerdi.” [E2, 18]

A.Y.: Sence doğru bir karar mıydı?

“Kendi pencereden baktığımda doğru bir karardı.. İyi ki öyle yapmışlar gerçektende okula faydalı olduğumu düşünüyorum.” [E2, 18]

“Okul yönetimi her zaman öğretmeni tutar. Öğrenciyi dinlemez bile. Zaten tanıdığım hiçbir öğrenci okul yönetimine çok mecbur kalmadıkça gitmez.” [K6, 19]

“Sosyal faaliyetler arttırılmalı, okuldaki kütüphane olsun spor salonu olsun böyle yerler geliştirilmeli.” [E7, 18]

“Ama idarecilerin bağırımlarından dolayı, katı davranışlarından dolayı oluyor.” [E4, 18]

“Yöneticilerin şiddet uygulaması büyük olan haklıdır duygusu oluşturuyor.” [E4, 18]

“Ben müdür olsaydım kesinlikle şiddet uygulamazdım öğrencilerime. Konuşmayı denerdim. Bir suç işlediğinde hemen üstüne gitmezdim. Direkt iyi ya da kötü diye konuşurdum.” [E4, 18]

“Öğrencileri sakinleştirmek lazım. Sosyal faaliyetleri arttırmak lazım. Bazı okullarda yapıyorlar. Müzik dinletiyorlar. Ben bazen bir şeye sinirlendiğim zaman müzik dinliyorum. Rahatlıyorum yani. Okul çevrelerinde yeteri kadar tedbir alınmıyor. Bazen polisler geliyor bunlar etkili oluyor.” [E4, 18]

“Onlar(*okul yönetimi*), herkesten çok anlayışlı davranmalıdır. Dinlemelidir ilk önce öğrencileri kimin haklı kimin haksız olduğunu bulabilmelidir. Çok aşırı bir tepki olmaz yani... Sonuçsuz kalacaktır.” [E1, 17]

“Belki kuralları çok sıkı tutmamaları gerekir. Yani mesela bir öğretmen geliyor derse giriyor ders işlemiyor. Ama seni dışarı bırakmıyor. Diğer öğretmen bırakıyor. Niye diyorsun okul yönetimi izin vermiyor. İdare böyle istedi diyor.” [E1, 17]

“Bir hata yapıldığında İlk başta ufak bir ceza verilebilir. Daha sonraki hatalarda da cezayı katlanarak vermek şeklinde olabilir. Ama şiddet olmaması lazım.” [E6, 18]

A.Y.: Son yıllarda okullarda yapılan öğrenci veli okul sözleşmelerini nasıl değerlendiriyorsun?

“İmzalattılar, ama kâğıt üzerinde kalıyor uygulayan yok.” [E5, 18]

4.3.7. Gençlerin Algılarına Göre Şiddet Eğiliminde Medyanın Etkisi

Öğrenciler okullarda yaşanan şiddetin bir diğer nedeninin de “televizyon dizilerinden etkilenmeler” olduğunu ifade etmişlerdir. Bu dizilerde şiddet uygulayan insanların prim yaptıklarını, itibar gördüklerini, saygı gördüklerini, özendirici etkilerinin olduğunu, dizi kahramanları ve karakterlerinin örnek alındığını, olumsuzlukların detaya inerek anlatıldığı ve nasıl yapabilirim sorusuna cevap verildiği vb. olayları ifade etmeleri önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlık onuruna saygı, sorunları barış içinde çözmek gibi değerler arka plana itiliyor. Kaba kuvvet ve bireysel adalet anlayışı öne çıkıyor. Ayrıca ağır yaralıları, katiller, cesetler günlük hayatın bir parçası durumuna geliyorlar. Bu alışma ve duyarsızlaşma, zaten saldırgan olan kişiyi çok kolay etkileyebilir. Böylece çocuklar arasındaki tartışmalarda hemen bıçağa hatta silaha sarılmak alışıldık bir durum olarak ortaya çıkıyor. Şiddet artıyor. Farklı bilim adamlarının gözlemleri sonucunda “televizyon çocuklarında” saldırganlığın oluşumunda ve belirginleşmesinde etkili olabilecek bir takım tipik özellikler ortaya çıkmıştır. İnisiyatif eksikliği, fantezi eksikliği, konsantre olma zorlukları, gayret eksikliği ve dayanma gücü yoksunluğu. Bu çocukların hemen canları sıkılır, sabırsızlık ve maymun iştahına meyildirler. Bunun yanında istediklerinin hemen yerine getirilmesini ve problemlerinin hızla çözülmesini isterler. Ölçülü televizyon seyreden çocuklara oranla, bu çocukların sıkıntıya tahammül etmeleri düşük, saldırganlık eğilimleri yüksektir (Stein, 1997, s.48-49).

“Televizyon ya da arkadaşlarından ne gördüyse aynısını uygulamak istiyor.” [K2, 18]

“Medya; ilk şıklar kadar olmasa da kesinlikle özendirici etkisi var. Mesela Kurtlar Vadisi falan kesinlikle gençleri özendiriyor şiddete. Çünkü orda şiddet uygulayan biri prim yapıyor, saygı görüyor. Âlemde büyük bir insan oluyor. Kesinlikle onları örnek alıyorlar. En çok şiddet uygulayanlar en çok saygı görüyor bu da olumsuz etki oluşturuyor. Çünkü medya sadece reyting amaçlı yapıyor bunu. Bunu örnek alan iki kişi atladı veya öğretmeni vurdu bunu yapmayalım demiyorlar. Bu konuda çok duyarsızlar gençlerin kötü örnek almasını umursamıyorlar. Makam mevki itibar liseden sonra olabilir ama lisede daha öne çıkmak daha çok sözü geçiyor olmak, okulda daha ön planda olmak için yapıyor. Bir numara olmak ya da bir numara olanın yanında olmak. Kesinlikle bu yani.” [K2, 18]

“Mesela kravatını aşağı indiren güzel bir kız veya yakışıklı erkek olunca örnek alınıyor. Belki böyle serserilerde oluyor ya da fakirler oluyor onlar örnek almıyorsun ama belli başlı başkarakterleri örnek olarak alıyoruz. Ya da onlarda hoş görürsek yani kravatın aşağı indirmiş çok hoş duruyor bizde aynısını yapıyoruz.” [K2, 18]

“Kesinlikle hani olağan bir şeymiş gibi yapıyorlar. İlk başta biraz tepki olsa da ikinci üçüncü izleyişimizde hani olabilir doğaldır sonra bizde uygulamaya başlarız. Ya da uygulayanları kınamayız. Kötü şeyleri bile süsleyerek bize hoş gösterebiliyorlar.” [K2, 18]

A.Y.: Gırtlak kesme, medyanın detayları anlatması?

“Kesinlikle doğru değil. Kesinlikle öğretilcilik sağlar çünkü detaya inmesi diğer öğrencilerin de hani aklında varsa nasıl yapacağını hangi yöntemleri uygulayabileceğini gösterir örnek alabilir. Evet, Nasıl yapılacak sorusuna cevap medyada bulabiliyoruz.” [K2, 18]

“Televizyonla aram çok iyi, ne yazık ki iyi. Avrupa yakası, babamın izlediği sağır oda o kadar, Avrupa yakasındaki komedi, sağır odadaki konu güzel yani.” [K2, 18]

“Şiddet üzerinde olumsuz etkiye sahip. Neden? Çünkü bir okulda bir olay oluyor, medyaya taşındığı zaman, insanlar zaten çevrelerinde tanınmak isterler, insanlar ne bileyim şiddet uyguladığı zaman onu gösterişli bir şey olarak kabul ettiği için

genelde öğrenciler için böyledir, daha çok yücelecekmiş gibi düşünüp şiddet uygulamaya başvurabilirler.” [E6, 18]

A.Y.: Bu diziler günlük yaşantını etkiliyor mu?

“Hayır etkilemiyor. Yok.” [K2, 18]

“Burada ki davranışlar öğrenciler tarafında öğrenilebilen davranışlar mı? Evet, kurtlar vadisi diye bir dizi. Polat denilen bir karakter ondan çok örnek alındı, karakter olarak ondan çok örnek alındı. Arkadaşlar arasında bir lider başbuğ gibi durumlar söz konusu oldu. Bunu görüyoruz günümüzde, haberlerde de görüyoruz, birbirlerini bıçaklamalar, öğretmenine varana kadar çocuğun.zayıf aldığı için çocuğun. Çalışmayı tercih etmesi gerekirken gidip öğretmeni ile çatıştı o çocuk. Ergenlik çağında çocuklar hep bir karakter ararlar kendilerine, anneden babadan bulamayınca televizyon dizilerinde acep bende böyle biri olsam, nasıl biri olurum, keşke benimde adamalarım olsa... Hep bunlara yönelebiliyor.” [K3, 16]

“O sektörde kimse bunu düşünmüyor. Adam senaryoyu yazarken işte gençlerimiz var da örnek alabilir diye düşünmez. O kendi sektörü, yok işte başka bir kanaldaki diziden daha fazla nasıl reyting alabilirim gibi... Ya da nasıl toplumda dikkat çekebilirim gibi durumlar... Kimsenin kalkıp ta 16/17 yaşındaki bir gencin psikolojisinde, karakterinde yön oluşturabilecek bir durum mu diye düşündüklerini zannetmiyorum. Dizilerde gördüklerine inanıyorlar ama gerçek hayat bunun tam aksi ve daha acı. O bir film sonuçta bunun farkındalar tabî ki, ama çok olumsuz etkileniyorlar.” [K3, 16]

“Neden dizi kahramanı? Daha farklı duruyor çünkü. Anne babasından daha ilginç bir karakter olarak duruyor karşısında. Televizyon saatlerine karışılmalı bence (anne babalar) ya da izlediği kanallara dikkat edilmeli çocukların.Bir uydusu olan televizyonda işte Avrupa kanallarını izleyebildiğimiz bir televizyonda daha esprili yarışma programları çoğunlukta, bu tür programlar daha olumlu olabilir. Yani anne baba önemli diye düşünüyorum. Takip etmeli televizyon konusunda.” [K3, 16]

“İlköğretimde Faruk diye bir sınıf arkadaşım vardı. O zaman kurtlar vadisi dizisi daha ilk yılındaydı. Çok popülerdi. Ve o aşırı derecede gurup içerisinde arkadaşları

içerisinde sivrilmeye çalışırdı.Öğretmenlere çok diklenirdi. Direkt işte “-Ben Çakır’ım” falan derdi, kendini çok belli ederdi. Saldırgan tavırları da çoktu. Saldırganlığı artmıştı, hatta Alevilik konularında da bir kız arkadaşımıza çok aşırı derecede küfretmişti. İşte “-Biz Müslüman’ız, sen ne oluyorsun” diye kavga etmişti. O sırada Türkçe öğretmenimizle de bir tartışması söz konusu olmuştu.” [K3, 16]

Bir şarkı dinleyip, intihar eden iki gencin verildiği örnek medyanın tesirinin bu yaş grubundaki insanlar üzerinde ne kadar şiddetli olabildiğine önemli bir delil teşkil etmektedir.

“Bir şarkı vardı hocam “bu akşam ölürüm beni kimse tutamaz” diye o şarkı için iki kişi intihar etmişti. Şiddeti özendirmedi olumsuz bir etkisi var.” [E9, 16]

“Evet hocam sokakta, kafelerde... Evde de televizyondan öğreniyor. Televizyondan uzak tutmak lazım çocukları. [E9, 16]

“M...Ali ...’in programı varsa izlerim kesinlikle. Çok komik, bir de Avrupa yakası var burhan diye bir karakter var o da çok komik. Ancak günlük yaşantımı etkilemiyor bu diziler. Onlardan öğrendiğim şeyler; kültür ve nerede nasıl davranılacağı gibi şeyler.” [E9, 16]

“Kurtlar vadisi”, “afet öğretmen” var “Selena” gibi sihirli diziler var. Onlar çok etkili özellikle küçük yaştakiler için, o sihirli dizilerden çocuklar anlatıyor hatta bir şeyler yapmaya kalkıyorlar çok kişide gördüm. Çok etkiliyor yani benim küçük kardeşim vardı bir şeye bakıyor oradan bir şey çıkarmaya çalışıyordu. TV deki gibi, Onlara inanıyordu. Evet, ama küçük yaştakileri daha çok etkiliyor. Kurtlar vadisi vb. gibi olan dizilerde genelde lise çağlarındaki öğrencileri etkiliyor.” [K1, 17]

“Günlük yaşantımda daha temkinli olmamı sağlıyor bir kaza gördüğüm zaman daha temkinli olmamı sağlıyor.” [E6, 18]

“Avrupa yakasındaki Gülsemin’i çok beğeniyorum. Genç ve başarılı bir kadın olması yani. Biyografisini okumuştum internette Amerika da eğitim almış iyi bir aileden geliyor. Ve Avrupa yakası gibi bir diziyi e yazıyor senaryosunu. Hoşuma gidiyor sempatik olduğu için güler yüzlü olduğu için beğeniyorum.” [K3, 16]

“Medyanın etkisi; olumsuz yönde olabilir, bir öğrenci başka okullardaki şiddeti medya kanalıyla duyarsa bunu o yaptı, biz de yaparız anlamını çıkarır. Olumlu yönden bakarsak eğer medya yapılan şiddetin suçunu, alacağı cezayı ön plana koyarsa, öğrenci bundan ceza alabilirim, bunu yapmamalıyım diyebilir. Olumsuz etkileri daha fazla, bu günkü öğrenci kitlelerine bakarsak olumsuz etkileri daha fazladır. Medyanın haberi verme sunma şekli şiddeti olumsuz yönde etkiliyor, çünkü bazı okullarda öğrencilerin öğretmenlerine yaptıkları olumsuzlukları gösteriyorlar, Başka bir konuda bağımlılık yapan maddeleri ve onu kullanan öğrencileri gösteriyorlar. bazen olumlu olsa bile olumsuz tarafı daha ağır basar.” [E3, 17]

“Medya etkili oluyor tabi, birçok dizi olsun magazin programları olsun; magazin programlarında içip içip işte kız arkadaşına saldırmış şu olmuş bu olmuş işte kavga etmişler çok fazla şey var. O içip kız arkadaşına dayak atıyorsa bende içip kız arkadaşına dayak atarım, niye yapmayayım der.” [K4, 19]

“Geliyorlar sınıfta falan anlatıyorlar. Nasıl yapmıştı göster falan diyo, sınıfta göstermeye çalışması örnek aldıklarını gösteriyor. Olumsuz etki evet. Ben bile bir diziden etkilenmişim, pokemon mu ne vardı, yani rüyama girerdi, (gülüyor!)görürdüm, uçarlardı falan bende uçmak isterdim. Ben bile etkilendiğime göre onların yani çocukların silahtan tabancadan etkilenmemesi mümkün değil. Mesela kızın bir tanesi haberlerde görmüştüm kendini damdan atmıştı, uçacam diye. Bizim arkadaşlarımız falan hani böyle hareketlerini falan yaparlardı, onlar gibi davranmaya çalışırlardı. Anne babalar sahip çıksın her şeyde televizyona bağlanmasın.” [K4, 19]

“Anne babalar çocukları ile yeteri kadar ilgilenmiyorlar, ilgilendiklerini zannediyorlar yalnızca onlar şey zannediyor hani(,) bir çocukla ilgilenmek ona bakmak, işe gitmek para kazanmak, yemeğini yapmak, üstünü değiştirmek, evi temiz tutmak. Hani onlar bu şekilde düşünüyorlar. Okula gitsin karnı tok olsun cebine para koyalım(,) Bence öyle değil annenin babanın çocukla ilgilenmesi demek oturup karşılıklı onunla her şeyi konuşabilmesi demektir. Hani anne babadan çok bir derdi olduğunda onunla paylaşmak demektir. Cebine para koymak yerine onunla gidip beraber bir şeyler yapmak demektir. Bunu yapmayan bir ailede

nasıl bir çocuk çıkar bilmiyorum. Vakit yok diye bir şey yoktur isteyen bir insan her şekilde vakit bulabilir. Bir gününü ayırır, hani bir gününü ayıramadı işten geldiğinde bir saatini ayırır. Bu da bir çocuğa yetecek bir şey. Anne baba bunu anlamasa da bir çocuk için bir saat anne babanın onunla muhabbet etmesi ilgilenmesi çok büyük bir şey.” [K4, 19]

A.Y.: Medyanın öğrenciler arasında yaşanan şiddet olayları üzerindeki etkileri nelerdir?

A.Y.: Kurtlar vadisindeki karakterleri kendi arkadaşlarında, sınıf arkadaşlarında, etrafında, öğrenciler arasında, okulda görüyor musun?

“Bizim sınıfta yok öyle kendini kaptıran. Dalgasına yapıyorlar ama.” [K1, 17]

“En eksik tarafı dizilerde kahramanların ceza almamaları zaten(,) ceza alınmaması etkiler çünkü ceza almadığı bir davranışı tekrar yapar. Başkasında bunu görünce nasılsa bende ceza almam diye düşünür. Ceza alınmadığı için tekrar yapar. Öyle değil aslında ceza almayacaklarını sanıyorlar ama alıyorlar normal hayatta, zaten çok pişman oluyorlar.” [K1, 17]

“Bir şeye kalkıştıklarında, ceza almayacaklarını sanıyorlar sonra yapıyorlar ceza alıyorlar çok pişman oluyorlar. Ama iş işten geçmiş oluyor.” [K1, 17]

“Şimdi bu şeylerde dış etkenler çok. Örneğin medya, televizyonda çıkan diziler; kurtlar vadisidir, şudur budur, buradaki kişileri insanları örnek alıyor öğrenciler, karakterler oluyor, karakterleri örnek alınca kendine, kendini bir şey zannedip orda bir büyüklük bir mevki olarak güçlü görüyorlar. Karşıdaki insanlarda kabul etmeyince şiddete başvuruyor. Okuldaki şiddet bunlardan kaynaklanmakta.” [E8, 17]

Gençlerin çevrelerinden kabul görmek için akranları arasında popüler olan modellere benzemeye çalıştıkları da ifadelerinden anlaşılmaktadır. Gençlerin toplum içinde saygınlık görmeyi, daha üst kademelere yükselmeyi, tanınma, sivrılme öne çıkma gibi kavramları ancak şiddet uygulayarak veya şiddete maruz kalarak başarabileceklerine inandıkları, gençlerin şiddete bakış açıları ve şiddet eğilimlerinin nedenlerini yorumlama açısından önemli ipuçları içermektedir. Bu konuda bir öğrencinin şiddete maruz kalan kişilerde saygınlık oluştuğunu ifade etmesi şaşırtıcı bir örnektir.

“Benim dudulu lisesinde arkadaşım bıçaklandı ortaokulda yan yana oturuyorduk. O çocuk Ağrı’dan gelmiş ben aşiretim falan, diğeri de sen kimsin gibilerinden bunlar birbirlerine vurdular bıçakla, çocuk üç yerinden bıçaklanmış, ondan sonra ne olduysa o çocuğa kimse karışmadı, okula gelirdi böyle ağa gibi ceket yok, kravat yok, diğeri de öyle bıçaklanan da bıçaklayanda, okuldan atılma falan da olmadı, haberlere çıktılar, okulda böyle böyle oldular diye. Çocuk yinede aynı, ceket yok kravat yok ders de sigara falan içer, o şekilde... Olumsuz oluyor.” [E5, 18]

“Evet, çünkü dizilerdeki yapan kişiler bir saygınlık görüyor. Öğrencilerinde içinde var, çevrede saygınlık görme isteği, onların hareketlerine göre davranıyorlar. Belki hani bizde saygınlık görürüz bizde toplum içerisinde sivriliriz daha üst kademelere yükseliriz diye yapabiliyorlar. Şiddet yoluyla prestij kazanma isteği oluyor. Dizi kahramanı yerine getiriyor... Tabî ki sonuçta insan bir suç işlediği zaman cezasını görmeli. Yapan kişi yaparken sonunu ne olacağını düşünmüyor ama yaptıktan sonra kafasına dank ediyor. Yoksa insanlar biliyor ne ceza alacağını. Belki yaparım ama anlaşılmaz, diyebilirler kimsenin haberi olmaz gibilerden. İnsanların içinde vardır şiddet. Kimse bunu bastıramaz. İnsanın doğasında var bence kan görmek. Kan görme isteği.” [E6, 18]

“Medya da eksiklikler var tabî ki.. İnsanlar üzerinde insanların duygularının kontrolünü ele geçiriyorlar, insanlar duygularını kontrol edemeyince bu dizilerde gördüklerini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Bu dizilerin sonunda her ne kadar bu dizideki olaylar ve kahramanlar gerçek değildir deseler de kimse buna aldırıyor gerçekmiş gibi algılıyor. Kendi yaşamlarına koymaya çalışıyorlar, Okullardaki şiddeti ana nedenlerinden biri medya, öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri var.” [E8, 17]

“Evet, çünkü dizilerdeki yapan kişiler bir saygınlık görüyor. Öğrencilerinde içinde var, çevrede Saygınlık görme isteği, onların hareketlerine göre davranıyorlar. Belki hani Bizde saygınlık görürüz bizde toplum içerisinde sivriliriz daha üst kademeler yükseliriz diye yapabiliyorlar. Şiddet yoluyla Prestij kazanma isteği oluyor.Dizi kahramanı yerine getiriyor...Tabî ki sonuçta insan bir suç işlediği zaman cezasını görmeli.”[E6, 18]

“Televizyona falan bakarsak şiddeti çoğaltıyor. Etkili tabi hocam, çocuklar genellikle ordaki (TV dizileri) karakterlere özeniyorlar. Onlar gibi olmak istiyorlar. Çocuklar akli da almıyor genellikle ben de öyleydim küçükken, televizyonda gördüklerini yapıyorlar.” [E9, 16]

“Medya insanın içindeki kötülükleri dışarıya çıkartıyor. Bunlar genelde yoksul insanlar zaten. Yoksul olduğu için farklı şekilde para kazanmak istiyor, o şekilde şiddete başvuruyorlar. Örneğin hırsızlık yapıyorlar, gasp yapıyorlar, para tatlı gelince de sürdürüyorlar. İşte o insanın içindedir yoksullukta o insana koymuştur diziden görüyorlar o şekilde uyguluyorlar. Şu anda gençlere iyi yönde hiçbir şey vermiyor medya. Basın, medya(,) kötü yönde çok örnek oluyor.” [E2, 18]

“... Şu anda fazla bir korkum yok. Cezası az. Adam bir mandalina alıyor diye adama 6 sene veriyorlar. Adam koskoca fabrikayı soyuyor ona iki ay veriyorlar. Bunu herkeste biliyor, bütün medya da yayınlıyor bunları.” [E5, 18]

4.3.8. Gençlerin Algılarına Göre Şiddet Eğiliminde Yoksulluk Etkeni

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin alt sosyo-ekonomik düzeyde ve düşük gelir seviyesinde oldukları izlenmiş, yoksulluk nedeniyle gençlerin şiddet eğilimlerinin; marka giyinememe, güzel telefonlar kullanamama, vb. basit nedenlerin yanında madde bağımlılığı olan gençlerin para bulamayınca gasp, hırsızlık gibi eğilimler içerisine girdikleri araştırmaya katılan gençlerin ifadelerinden anlaşılmıştır.

“Bir bakıma artar, çünkü ailevi sorunları vardır o çocuğun evde, parasızlık, sıkıntı, canı ister bişey alamaz arkadaşlarında görür yediremez kendisine. Ancak, öncelikli bir neden değildir. Çünkü zengin bir aile çocuğu da aynı duruma düşüyor aynı hareketlerde bulunabiliyor.” [K3 ,16]

“Şiddete daha çok eğilimli hocam. Çünkü arkan ya da kredin kalmıyor. Yani şimdi hocam bir kişi yoksulluk çekiyor, cebinde parası yok ne yapacak, bir türlü param olsun diyor, yapacak bir şeyler buluyor insanları dövüyor parası olmayınca gasp ediyor(,) Meslek lisesindeki öğrenciler en çok orta ve alt tabakadaki ailelerin çocukları” [E9, 16]

“Yoksul olduğu için bu şekilde şiddete yönelen arkadaşlar oldu hocam. Madde bağımlılığı vardı, parası olmuyor işi olmuyor, mecbur o işleri yapıyor. Hırsızlık yapıyor. Ben şahit olmadım ama biliyorum kimin ne yaptığını.” [E9, 16]

“Yoksulluk kesinlikle etkili. Yoksul olup çok mülayim olan insanlarda tanıdık ama yoksul olup farklı yönlerden ortaya çıkma, yani marka takılıp ortaya çıkamıyor oda şiddetle kendini göstermeye çalışıyor. Kendini ifade etmek için, lider olmak için başka şansı yok. Markayla giyinemiyor, güzel telefonlar takınamıyor o da şiddeti ile ortaya koyuyor kendini ve de başarılı oluyor.” [K2, 18]

Bazı gençler de arkadaş çevresinden dışlanmamak ve elinde olmayan imkânları elde etmek amacıyla hırsızlık, gasp yapabileceğini ifade etmiştir.

“Yoksul olup da zengin kişiler arasında kalırsa şiddete o zaman başvurur. Ama genelde yoktur. Benim çok yoksul arkadaşlarım yok. Yoksulluk şiddet için bir neden değildir. İnsan çok yoksul olabilir ama şiddete yönelecek diye bir şey yok. Ortam bakımından değişir. Yoksul bir kişi çok zengin olan kişilerin yaptıklarını yapmak isteyebilir, kendi elinde olmayacağı için şiddet uygular, hırsızlık gasp her türlü şey olabilir. Arkadaş çevresine bağlı ortamına bağlı, bunlardan dışlanmamak için.. Bu kişiler arasında yerini korumak için...” [E3, 17]

“Yoksul aileler çocuklar zengin kişiler arasındaysa şiddete başvurabiliyorlar. Doğudan batıya gelenler için şiddet daha fazla. Çünkü batıdakiler doğudan gelenleri küçük görüyorlar. Küçük gördükleri için doğudan gelenler de bunlara karşı bir şey yapmaya çalışırlar. Şiddet yoluyla yaparlar.” [E3, 17]

“Yoksul aile çocuklarında şiddet eğilimi daha fazla, bu şekilde tanıdığım arkadaşlarım var, birbirlerine karşı davranışlarını ve kedi aralarındaki konuşmaları etkiliyor. Gasp ve hırsızlık olaylarını etkiliyor.” [E5, 18]

“Sadece yoksullar değil orta durumda olanlarda kendini göstermek için bu yolu seçiyorlar. Kendini ifade etmek için lider olmak için başka şansı yok. Markayla giyinemiyor, güzel telefonlar takınamıyor o da şiddeti ile ortaya koyuyor kendini ve de başarılı oluyor.” [K2, 18]

“Hayır, yoksulluk bir şiddet nedeni değildir.” [E6, 18]

“Yoksul insan var arkadaşlarımın arasında ama illa bunlar yoksullar diye şiddet uygulayacak, böyle bir kaide yok. Böyle bir örnekle karşılaşmadım. Yoksul olmanın şiddeti etkilemesinde bir ilişki olduğunu zannetmiyorum. Bu tamamen meslek liselerine giden öğrenciler ekonomik olarak alt düzey ailelerin çocukları. Yoksulluktan dolayı şiddette başvuracağını zannetmiyorum. Baskınlık eziklik olduğunu zannetmiyorum.” [E6, 18]

“Evet, aslında değildir onlar kendilerinde her şeyi dert ediyorlar hiçbir şeyden memnun değiller ama o yoksulluğun engellenmesi için de hiçbir şey yapmıyorlar. Sabretmiyorlar. Şöyle bir bıkkınlık kendilerini başka şeylere yönlendiriyorlar.” [K1, 17]

A.Y.: Yoksulluk açısından baktığımızda Meslek Liselerinde yaşanan şiddet, yoksulluğa bağlı yaşanan olaylar mıdır?

“Bence değil. Yoksul insanlar şiddete başvurmazlar hocam bence tam tersi, daha çok şiddete maruz kalırlar. Çünkü yoksul insanlar güçsüz kalırlar, çevreleri olmayan kendi çaplarında bir şeyler yapmaya çalışan, karşısındaki kişiye gücünü gösteremeyen, sadece elinde olan imkânlarla gücünü göstermeye çalışan örneğin işte bir arkadaşım var bizim mahallede, orda çocuk şiddete maruz kalıyor ama dersleri süper çocuğun. O yüzden o da kişisel olarak anca gücünü derslerinde gösteriyor.” [E8, 17]

“Yoksul olmak şiddete maruz kalmak açısından bir nedendir. Güçsüzlük vardır orda yani gücünü şiddet yönünden değil de beyin yönünden, okuma, ders yönünden fikirleri ile gücünü gösteriyor.” [E8, 17]

“Medya insanın içindeki kötülükleri dışarıya çıkartıyor. Bunlar genelde yoksul insanlar zaten. Yoksul olduğu için farklı şekilde para kazanmak istiyor, o şekilde şiddete başvuruyorlar. Örneğin hırsızlık yapıyorlar, gasp yapıyorlar, para tatlı gelince de sürdürüyorlar. İşte o insanın içindedir yoksullukta o insana koymuştur diziden görüyorlar o şekilde uyguluyorlar. Şu anda gençlere iyi yönde hiçbir şey vermiyor medya. Basın, medya(,) kötü yönde çok örnek oluyor.” [E2, 18]

“Yoksulluk olur maddi durumu iyi olmaz para için farklı yollara başvuru, çevresinde mesela sürekli şiddete başvuran insanlar var, onlardan görür. Bu şekilde insan canavara bile dönüşür.” [E2, 18]

A.Y.: Okul harçlığında bir sınırlama olmalı mı?

“İllaki olmalı hocam yoksa öğrenci sapıtır yani. Sınıf arkadaşından biri madde kullanıyordur, onunda parası olunca gider beraber içerler. Uyuşturucuya başlar, bu böyledir. Yani her okulda vardır, bu şekilde cebinde parası olduğu için eve geç gitmeye başlar. Ailesi ile sıkıntılar başlar... Böyle yani.” [E2, 18]

4.3.9. Öğrencilerinin Boş zamanlarını Değerlendirme Etkinlikleri ile İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan meslek lisesinde okuyan gençlerin hemen hepsi haftalık ders saatlerinin çok fazla olduğunu, günlük on saat ders yükünün olduğunu, sabah sekizde derse başlayıp akşam geç saatlerde okuldan çıktıklarını, çok yorgun olduklarını, boş vakitlerinin olmadığını, boş vakit istiyorlarsa mutlaka okuldan kaçmaları gerektiğini, özellikle kız öğrenciler akşam saatlerinde evden çıkamadıklarını ve hafta sonu da dershaneye gittikleri için hiç kendilerine ayıracakları boş vakitlerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

“Yani okuldan kaçarsam kendime ayırdığım boş vaktin var ama kaçmasam yok. Çünkü akşamleyin gerçekten geç çıkıyoruz o yüzden eve gitmekten başka çaremiz yok. Belki erkek öğrenciler akşamleyin dışarı çıkabiliyorlar ama kız öğrencilerin öyle bir şeyi olmadığı için okuldan evden okula hafta sonları da dershaneye gittiğimiz için açıkçası bazı sabahlar sekizden geç uyandığım günler oluyor.” [K2, 18]

“Gerçekten çok fazla dersimiz var insan dayanamıyor, bazen kaçıyor ya da başka şeylerle zaman geçirmeye çalışıyor. Özellikle öğleden sonrası çekilmez oluyor. On saat çok fazla haftalık ders saat sayısı da fazla. Doğru dürüst programlar olsa belki biraz daha iyi olabilir öğrenciler için ama on saat çok çok çok fazla.” [K2, 18]

“Sonuçta öğrenci de bir insan sabah 8 akşam 5 e kadar ders görüyor. Kafasını toplaması için sosyal etkinliklerde bulunması lazım.” [E1, 17]

“Meslek liselerinde yeteri kadar boş zaman yok çünkü on ders boyunca okuldasin. Olumsuz etkiye sebep oluyor. Özellikle yorgunluk, dersi anlamama, son derslere doğru bunalıyor insan, özellikle yazın duramıyor insan okulda. Okuldan kaçıyorum bunalıyorum. Birçok nedeni var. Öğrencinin kişiliği ruhsal durumu olabilir. En büyük neden öğrencinin çok sinirli olması. Derslerden dolayı gir çık gir çık bir zamandan sonra insanı bayıyor. Bir de yaz geldiği zaman havalar sıcak ya zaten insanlar kendini gergin hissediyor, asabileşiyor.” [E9, 16]

“Okulumuz tam gün olduğu için fazla boş zamanlarımız olmuyor tabi, bir hafta sonlarımız oluyor. Onu da bu sene değerlendiremiyoruz. Dershanede olduğumuz için geçen senelere baktığımızda da sadece hafta sonlarını değerlendirebiliyorduk.” [E6, 18]

“Yani boş duranı Allah sevmezmiş (gülme), boş duran insanlar ne kadar çok boş dururlarsa sonuçta kötü yollara başvuruyorlar.” [K2, 18]

“...ama bazıları üniversite düşünüyorlar onlar için planlı çalışmayınca boş zaman yok.” [K5,18]

Okul gezileri ve okullar arası spor müsabakalarının; öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri ve okula bağlılıklarını sağlamada çok kullanılan geçerli bir yöntem olduğu, öğrencilerin birbirlerini ve öğretmenlerini tanıma fırsatı buldukları; öğrenci ifadelerinde rastlanan önemli bulgulardandır. Tüm bu olumlu yönleriyle düşünülecek olursa sosyal etkinliklerin öğrenci şiddet eğilimlerinde olumlu katkısı azımsanamayacak kadar büyüktür.

“Genellikle hocam insanlar, gezi olduğu zaman, ya da dersleri başarılı olduğu zaman şiddet aklına bile gelmiyor. Sportif faaliyetler de azaltır.” [E9, 16]

“Öğrencileri okuldan kaçmalarını önlemek için bana göre yapacak bir şeyler bulmak lazım. Yapacak bir şeyler olmayınca canı sıkılıyor. Birisi bir şey dediği zaman direk karşılık veriyor.” [E9, 16]

“Mesela bir okul gezisi için öğrenciler ve okul Müdür yardımcısıyla beraber Çanakkale’ye gitmiştik. Öğrencilerin birbirlerine grup oluşturmadan kaynaştırmayı sağlamıştı. Daha farklı olacaktır. Kaynaşırlarsa şiddet ortaya çıkmaz hocam. Birbirlerini tanıma fırsatı bulurlar dostluklar kalıcı olur.” [E3, 17]

“Okul yönetimin yapması gereken şeyler vardır. Konferans düzenlense, karşılıklı görüşmeler yapılırsa, farklı görüşler ortaya çıksa daha farklı olabilir.” [E3, 17]

“Boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri yeterli olursa; daha az şiddetle karışır. Bunu sebebi uğraşacağı bir iş olur. Değişik insanlar tanıyacağı için daha farklı değişik fikirlerle tanışacaktır. Ben kendimden örnek verecek olursam, ben 7 yaşından beri basket oynuyordum. Bu okula geldiğimde hazırlık ilk döneminde basket oynuyordum ve başta şiddete başvurmadım, basketi bıraktığımda uğraşacak bir şeyim kalmamıştı. Başka bir etkinlikle de uğraşmadım. Hep geziyordum, farklı bir şey yapmıyordum. Ve daha fazla şiddet yöneldim.” [E3, 17]

A.Y.: Basket oynamayı bıraktıktan sonra o boşluğu nasıl değerlendirdin?

“Derslerim için ayırmadım. Basketi bırakmış oldum. Ben basketle uğraşırken genelde maç yaptığımda basket maçı yaptığımda, taktikte bir akıl gerektirir. Bu akılda ders çalışma çalışa geliştirilir.” [E3, 17]

“Boş zamanlarını değerlendirecek yerler olsaydı daha az olurdu. Can sıkıntısı daha az olurdu. Oyun alanları, futbol, basketbol, voleybol, satranç, masa tenisi, çoğunluk oraya yönelirdi yani...” [E3, 17]

“Müsabakaların öğrencilerin birbirini tanımada tanışmada etkisi vardır. Daha önce yaşanan farklı diyaloglar maç sırasında karşı karşıya gelmelerde farklı (daha olumlu) sonuçlara yol açabilir.” [E3, 17]

“Mesela ben okulda 10 saatimi geçiriyorum, 10 saat dersten sonra çıkıp eve gidiyorum, eve gidiyorum 5 günüm bu şekilde hafta sonu zaten dışarıya çıkamıyorum izin olayları falan, hani bu da bu sefer bende sinir yapıyor. Böyle bunalım yaratıyor yalnızlık hissi uyandırıyor kimsenin anlamaması(s).” [K4, 19]

“Öğrenci canın sıkıntısından ne yapacağını bilemez yani. Sinirlendiği zaman kendisini tutamaz çevresine zarar verir.” [E8, 17]

Daha çok ders çalışma endişesiyle sosyal ve sportif etkinliklerden uzaklaşan (sürekli oynadığı basketbolu bırakan) bir öğrenci elde ettiği zamanı, ders çalışmak için kullanamadığı, aksine ders

başarısının düştüğünü, başka yapacak bir şeyi kalmadığından canının daha çok sıkıldığını, sürekli gezdiğini ve şiddete daha çok yöneldiğini ifade etmesi önemli bulgular arasındadır.

4.3.10. Öğrencilerinin Gençlik/Delikanlılık Duygularının Ağır Basması ile İlgili Bulgular

Meslek liselerinde okuyan gençler, 16-19 yaş gurupları arasında olduklarından ergenliğin getirmiş olduğu tüm problemleri okul süreci içerisinde yaşamaktadırlar. Bu süreçte en çok karşılaşılan problemler; (1) Başka birisi ile ilgili sorunlar - bir arkadaş yada aşık ile ayrılma darılma, (2) Değişiklikler - yeni bir okul, ailelerin boşanması vs. (3) Hayatındaki eksiklikleri fark etmesi/yaşıtları ile anlaşılamama, olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan gençler; gençlik ve delikanlılık duygularının ağır basmasıyla şiddet eğiliminin doğrudan ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Ben yapabilirim, ben bunu hak etmiyorum, daha iyilerine layığım düşüncesi, öne çıkma sivrilme düşüncesi, umursamama, kimseyi dinlememe, kendi bildiğini okumaya çalışma, büyüdüm düşüncesi, birey olarak kendini tanımaya çalışma, tanınma isteği, fikirlerinin dinlenmesi ve görüşlerinin kabul edilmesi isteği, duygularının anlaşılması isteği yoğun olarak karşılaşılan bulgulardandır.

“Gençlik ve delikanlılık duygularıyla kesinlikle ilgili. Çünkü bunu yaparken insan ben yapabilirim. Genellikle ben bunu hak etmiyorum (olduğu konumu), daha iyilerine layığım diyerek kendi çabalarını şiddete yönlendiriyorlar.” [K2, 18]

“İlk olarak şu anda okullarda öne çıkma sivrilme şeyi var. Gençlik delikanlılık duygularının ağır basması ilk sırada diyebilirim. Çünkü herkesin.... Okulda gruplaşma olur, her okulda var, her grup kendisinin daha üst seviyede olmasını ister o yüzden gruptaki kişiler kendi arkadaşlarını kollar. Arkadaşlarına bir laf söylendiği zaman hani kendisine söylenmese bile direk olaya girmek ister. O yüzden gençlik ve delikanlılık duygularının ağır basması ilk sıradadır diyebilirim.” [E6, 18]

“Gençlik deyince arkadaş ortamı geliyor aklıma, arkadaş ortamı deyince de daha fazla şiddet geliyor aklıma. Delikanlılık döneminde kimseyi takmazsın kimseyi umursamazsın, kendi bildiğini okumaya çalışırsın. Daha önceden doğru bildiğin şeyler bile sana yanlış gelebilir. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu fark edemiyorsun. Yaşamadan öğrenilmiyor(,) başkalarının tecrübeleri vardır da başkalarının yaşadıkları ile senin yaşadıkların bence bir değil.” [E3, 17]

“Kızlarda olacağını pek düşünmüyorum ama erkeklerde daha çok var. Hani istediğini yapma, ben artık büyüdüm gibilerden başına buyruk yaşama gibi, Sonuçta artık büyüdüklerini düşünüyorlar özellikle 18 yaşına geldiğinde ben artık büyüdüm Türkiye cumhuriyeti bana bu hakkı tanımış ben bu hakkı kullanırım diye düşünüyorlar. Özgürüm istediğim saatte dışarı ya çıkabilirim diye düşünebilir. Benim arkadaşlarım vardı 16-17 yaşında konuşuyorduk annem çağırıyor babam çağırıyor diyorlardı. Şu ana 19 yaşındayız. Ben annemden babamdan izin alamam dediğim zaman sen hala anne baba mı diyorsun kaç yaşına geldin, diyorlar hepsinde bu düşünce oluşmuş durumda. Kızlarda bu duygu bence erkeklere göre belki daha az.” [K4, 19]

“Kızların sayısı azsa birçok kişi arkadaş olmak istiyor. Kız tabi birini seçer bu defa delikanlılık olaylarına giriyorlar. Paylaşamama, gençlik delikanlılık duygularının ağır basması en çok etkileyen bu zaten.” [K1, 17]

“Öncelik sıralaması yapsaydık ilk önce gençlik delikanlılık duygularının ağır basması olurdu.” [K1, 17]

“Okullarda tabi, ergenlik çağında normaldir, ben büyüdüm ben adam oldum gibilerinden fiziki olarak bir erkeğin ergenlik çağında sakalının çıkması sesinin tonunun değişmesi boyunun uzaması gibi etkilerle ben büyüdüm havasında oluyor. Delikanlılık duyguları etkiliyor tabi.” [E8, 17]

“Ergenlik çağı gelip geçici ama belli bir yaşa kadar devam eder. 20 yaşından sonra etkili değildir, bu nedenle bence önemli bir etkidir.” [E8, 17]

“Bir de insanın kaybedebileceği bir şey yoksa her şeyi göze almıştır. Sahip oldukları değerlerin farkında olmayan insanlar bu değerleri kaybetme endişesi taşımıyorlar. İnsanların hayatları sıradanlaştırılıyor, geleceğe yönelik hayalleri yok.” [E7, 18]

“Öğrenciler arasında sinirli olmak, kızgın olmak bir prestij olmuş. Güç gösteriş olmuş. İtibar göstergesi. Kurbağaların avcılara yem olmamak için kendilerini havayla şişirip büyük görünmesi gibi bir şey. Yaklaşma yakarım gibi bir tavır bu.” [E7, 18]

“Babam arabayı veriyor, verdiği için bunları yaşadım, babamdan arabayı alıyorum, arkamdan arkadaş geliyor, hadi kapışalım, gidelim Bağdat caddesine, Geçen bir asker eğlencesine gittim, çocuk yolda hareket yaparken üzerinden tır geçti, öldüler dört kişi, bizde arkasındaydık, bizim arabamız abs vardı, abs olmasaydı bizde gitmiştik. Biz duvara vurarak yavaşladık durduk zaten, duvara vurduk.” [E5, 18]

Bir öğrencinin “-sinirli olmak, kızgın olmak bir prestij olmuş” diyerek delikanlılık duygularının şiddet eğilimi üzerindeki etkisini özetlemesi önemli bulgulardandır. Ortaöğretimde öğrenciler ergenlik dönemini yaşamaktadır. Bu dönemi rahat ve zarar görmeden atlatabilmek için anlayışlı anne baba ve öğretmenlere ihtiyaç vardır. Lise öğrenci velisi olmanın zorluklarından en önemlisi, çocukların ergenlik çağını geçiriyor olmalarıdır.

4.3.11. Velilerin Gençlere Yönelik Tutumlarına Ait Bulgular:

Aile içi huzursuzlukları ve ailelerin ilgisizliğini, aile bireyleri arasında nitelikli birlikteliğin olmayışını gençlerin sık sık yaşadığı, ve bu olayları olumsuz algıladıkları, bu nedenlerin okullarda öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarında önemli bir yer tuttuğu öğrencilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler; fiziksel ihtiyaçlarının genelde karşılanmış olmasına rağmen aileleri tarafından anlaşılmadıklarını, karşılıklı konuşamadıklarını, aile bireylerinin beraber vakit geçirdikleri zamanlarda da genelde televizyon seyredildiğini, kendilerine en ufak şeyler karşısında bile bağırıldığını hakaret edildiğini, hatta dövüldüğünü, tatlı dille söylenmediğini ifade etmişlerdir. Bir öğrencinin konuyla ilgili “-hepimiz biraz da bencileştik” sözü ailelerin gençlere yönelik tutumlarını özetlemek açısından manidardır. Yine başka bir kız öğrencinin aile ilişkilerinin nasıl olması gerektiği yönündeki düşüncelerini belirtirken “Çevreye karşı aldığım bir tavra dur(.) diyebilmem için ailemden bir güven almam lazım. Onlar arkamdayken hiç kimseye boyun eğmek zorunda olmuyorum” şeklinde ifadesi gençlerin ailelerine duydukları ihtiyaç ve ilgi beklentilerini özetlemek açısından oldukça manidardır.

“Temel neden ailelerin üzerlerine düşeni yerine getirmemesi, öğrenciyi boşlaması, öğrenci demeyelim kendi çocuklarını boşlaması. Yeteri kadar ilgilenememeleri. Ailelere de suç atamayız, çünkü hayat şartları zor. İnsanlar evlerini geçindirebilmeleri için günde on iki saat çalışa insanlar var zaman da ayıramıyorlar. Sonuçta bu bir yerde önüne geçilmesi lazım yani bu böyle gitmez.” [E6, 18]

“Anne babalar sahip çıksın her şeyde televizyona bağlanmasın.” [K4, 19]

“Anne babalar çocukları ile yeteri kadar ilgilenmiyorlar, ilgilendiklerini zannediyorlar yalnızca onlar şey zannediyor hani bir çocukla ilgilenmek ona bakmak, işe gitmek para kazanmak, yemeğini yapmak üstünü değiştirmek, evi temiz tutmak. Hani onlar bu şekilde düşünüyorlar. Okula gitsin karnı tok olsun cebine para koyalım.” [K4, 19]

“Bence öyle değil annenin babanın çocukla ilgilenmesi demek oturup karşılıklı onunla her şeyi konuşabilmesi demek. Hani anne babadan çok bir derdi olduğunda onunla paylaşmak demektir. Cebine para koymak yerine onunla gidip beraber bir şeyler yapmak demektir. Bunu yapmayan bir ailede nasıl bir çocuk çıkar bilmiyorum.” [K4, 19]

“Vakit yok diye bir şey yoktur isteyen bir insan her şekilde vakit bulabilir. Bir gününü ayırır, hani bir gününü ayıramadı işten geldiğinde bir saatini ayırır. Bu da bir çocuğa yetecek bir şey. Anne baba bunu anlamasa da bir çocuk için bir saat anne babanın onunla muhabbet etmesi ilgilenmesi çok büyük bir şey. Biraz daha bencilleştik.” [K4, 19]

“..öğrenciler arasındaki geçimsizlikler. Kavgalar erkekler arasında daha çok oluyor. Mesela bir öğrenci kavga çıkartmak istiyor bu o kadar basittir ki işte koridorda geçerken bile bir omuz atar anında kavga çıkar. Bu tip basit şeylerden bile kavga çıkabiliyor. Şiddet toplumumuzun bir parçası olmuş durumda, evet. Bizim toplumumuz her şeyi şiddetle çözebileceğini düşünüyor. Çünkü toplumumuzda konuşarak anlaşabilen o kadar az insan var ki. Konuşarak anlaşabilen insanlarda illaki belli bir kültür seviyesine gelmiş insanlar. Yani tabiri caizse bir baltaya sap olamamış insanların konuşarak anlaşabileceklerini zannetmiyorum. Yani artık insanlar konuşsalar bile imalarındaki baskı, tehdit olaylarına yönelme, bu yüzden yani.” [K3, 16]

“Bağırmasını çok yadırgamıyorum ama hakaretle çocuğunu aşağılama yani çocuğu bir birey olarak saymama; çocuğun istenmiyorum düşüncesine kapılmasını getirir. Tabi doğal olarak ailesinden öyle gören o çocuk yetiştirme tarzından öyle gören o çocuk hep kendi işlerini de bağırarak çağırarak o şekilde yaptırmaya çalışır, ama yanlış yani aile konuşarak yaptırmalı diye düşünüyorum. Mesela bağırarak

yaptırdığında annem bana hep der ki evde gardırobun çok dağılmış der toplansana der, beğenmediğim için söyleyiş tarzını içimden de gelmez bunu anneme de söylerim ama aradan bir hafta geçer kafama yatar annemde baktım güzel anlaşıyor girerim oda o kadar güzel toplarım ki odamı. Yani güzel söylese, tatlı dil yılanı bile deliğinden çıkarıyor.” [K3, 16]

“Daha bilinçli bir toplum olmamız lazım aile çok önemli. Aile çok önemli derken ailede de çok bilinçli insanlar yok. Dövüyorlar çocuklarını, çocuklarda aileden ne görüyorsa onu öğreniyor. İlk önce insanın eğitimi aileden başlar derler ya. O yüzden bu tip şeylere yönelmeler çok oluyor. aile çok önemli. Aileler internette abuk subuk yerlerde gereksiz yerlerde gezeceklerine, çocuk gelişimi ile ilgili sitelere bakmalılar çocuğumu nasıl geliştiririm diye. Çocuk kendi kendine büyüyor.. Çocuk kendi kendine büyür yol parasını veriyorum sırtına giyecek bir şeyler alıyorum anne babalık böyle bir şey değil. aileler bu konuda eğitim almalılar.” [K3, 16]

“Anne baba yoksunluğu değil de daha çok yalnızlık, anne baba olabilir ama anlaşılamazlar. ..kardeşleri ile anlaşılamazlar, arkadaşları yoktur, bunlar hep şiddeti etkiler.” [K2, 18]

Ailelerin gençlere destek, yardımcı yada teşvik verici olmaları yerine onların adına karar vermeye çalışmaları, sürekli tecrübelerini anlatmalar, öğüt vermeleri, gençler tarafından olumsuz değerlendirilmektedir.

“Yani onlar(anne babalar), daha çok taraflı düşünüyor yani kendi tecrübelerine dayanarak dersi öğütlü düşünüyor, öğüt dediğimizde veremiyor ya da çözüm olamıyor benim dertlerime. Daha beni dinleyip, gerçi dinlerler hani anlatsam ama ben anlatmayı tercih etmiyorum. Sonra öğüt vermek yerine; şunu yapsan daha iyi olur ama sen bilirsin, biz senin daha az zarar görmen için çalışıyoruz gibi. Bu daha etkili olur. Ama hemen şey oluyor yani yapma diyorlar. Niye yapıyorsun diyorlar.” [K2, 18]

“Aileler böyle bir konuda kesinlikle konuşmuyorlar. İlerde tabii ki arkadaşın olacak, işte ona sahip çıkacaksın ama şimdi erken falan böyle bir konuyu konuşmuyorlar. Televizyon ya da arkadaşlarından ne gördüyse aynısını uygulamak

istiyor. Bu kişilerde genellikle arkadaş çevresi yoktur ailesi kendisiyle ilgilenmemiştir. Yakınında Güvenecek birilerini bulamamıştır. Sonuçta günümüzde ailelerde geçim derdi oluyor. Çocuk derdi falan derken onlarda haklı olarak ailelerde kopuyorlar bir süre sonra çocuklarından. İlgilenemiyorlar. Öncelikli sorun kız/erkek arkadaş sorunu.” [K2, 18]

“Her şeyi ilk ailemizden görüyoruz. Ailemizden öğreniyoruz. Ama ailesinden şiddeti görmeyen insanda televizyondan öğrenebiliyor. Ama ilk ailemizden görüyoruz.” [K2, 18]

“..anne babalar denetlemekten başka çocuklarıyla oturup konuşmalı tabi hocam, faydasından zararından bahsedilmeli, ya da okulda bunu öğretmenler yapmalı. Bence veliler çok çalıştığı için senede belki bir kez geliyor okula, bir daha gelmiyeyim diye okul ne derse onu yapıyor.” [E9, 16]

“İş, çalışma saatleri çok fazla. Toplum olarak okul saatlerini azaltılması ya da iş saatlerinin azaltılması..” [E9, 16]

“Anne babalar sahip çıksın her şeyde televizyona bağlanmasın. Anne babalar çocukları ile yeteri kadar ilgilenmiyorlar, ilgilendiklerini zannediyorlar yalnızca onlar şey zannediyor hani bir çocukla ilgilenmek ona bakmak, işe gitmek para kazanmak, yemeğini yapmak, üstünü değiştirmek, evi temiz tutmak. Hani onlar bu şekilde düşünüyorlar. Okula gitsin karnı tok olsun cebine para koyalım. Bence öyle değil annenin babanın çocukla ilgilenmesi demek oturup karşılıklı onunla her şeyi konuşabilmesi demek. Hani anne babadan çok bir derdi olduğunda onunla paylaşmak demektir. Cebine para koymak yerine onunla gidip beraber bir şeyler yapmak demektir. Bunu yapmayan bir ailede nasıl bir çocuk çıkar bilmiyorum.” [K4, 19]

“Vakit yok diye bir şey yoktur isteyen bir insan her şekilde vakit bulabilir. Bir gününü ayırır, hani bir gününü ayıramadı işten geldiğinde bir saatini ayırır. Bu da bir çocuğa yetecek bir şey. Anne baba bunu anlamasa da bir çocuk için bir saat anne babanın onunla muhabbet etmesi ilgilenmesi çok büyük bir şey. Biraz daha bencilleştik.” [K4, 19]

“Annemler beni hiç öyle şey yapmıyor sadece derslerim kötü olduğunu böyle yüzüme vuruyor ki daha çok çalışayım. İşe yaraması Konuşmasının seviyesine bağlı. Aşağılayarak söylemeleri daha kötü bir duygu uyandırıyor daha dikkatli konuşarak söylemesi daha olumlu oluyor.” [K1, 17]

“Söylüyorum. Önceden hiç söylemiyordum hep saklıyordum ama annemin bana karşı büyüdüğü tavrı değişti o yüzden her şeyi söylüyorum. İşte her şeyi anlatmamı istiyor bende anlatıyorum. İşte onlar zaten hep söylüyordu -sen bize söyle kötü bir şeyse tedbir alalım. Tek başına yapamazsın.” [K1, 17]

“Şimdiki daha mantıklı. O zaman içime kapanıyordum söylemiyordum çekiniyordum. Sinirleniyordum ama şimdi daha iyiyim. O noktaya da zaten konuşa konuşa geldik.” [K1, 17]

“Hayır, çözmeye çalışırlar en küçük ayrıntıya kadar soruyorlar bazen çok ileri gidiyorlar o da bazen sıkıyor ama bunları beni korumak için yapıyorlar. Tabi. Herkese her şeyini anlatmam genelde, bana anlat diyor annem. Çünkü kimin ne yapacağı hiç belli olmuyor hele bu devirde.” [K1, 17]

“Ailelerce arkadaşlık sınırları Söylemesi gerekiyor ama liseye başlayan bir çocuğa söylenmez onlar daha önceden söylenmesi gerekiyor. Var yetersizlik var ailenin ilgisizliği olur bu konuda konuşmaması olabilir. Kız arkadaş konusunda şu an konuşmak istediğinde geç kalınmış olunur yani. Çünkü ben görüyorum ilkokulda bile bu olaylar var. Oluyor yani. Bu konuda konuşmak için geç kalınmış olur.” [K1, 17]

“Çocukları Televizyonda uzak tutmak şart. Çocuğun okuldan başka bir yere takılmaması lazım, servislerle evden okula okuldan eve.” [E9, 16]

“Günlük yaşantımda çok, neşeliyimdir. Hayata bakış açım öyle. Benim babam çok neşeli bir adamdır. Babam güler yüzlü dür çok. Babamın güler yüzlü olması çok hoşuma gidiyor. Bu yüzden yani. Çevreye karşı aldığım bir tavıra dur diyebilmem için ailemden bir güven almam lazım. Bana ailem güveniyor bu konuda. Onlar arkamdayken hiç kimseye boyun eğmek zorunda olmuyorum. Aksine ailesinden

darbe alan aşağılanan nasıl derler dışlanan çocuk, sevgiyi çevrede arar. Belli çevrelerde arar bu güveni.” [K3, 16]

A.Y.: Dışarıdaki insanların inandırıcılığı veya etkileri anne babaların sözlerinden ve inandırıcılığından daha mı çok etkili?

“Evet, mesela hocam dışarıdaki insan ailesinden daha yakın olur. Neden daha yakın. Çünkü ailesi çocuğu bir saat görüyor. Çocuk başka odada ailesi başka odada, dışarıdaki insanla daha çok beraberler. Aileler yaşayarak göstermeliler, yaşamadan bilinmez. Öğrenilmez. Nasıl çözeceğiz: şansa kalmış, artık çocuk onu yaşamadan öğrenemeyecek.” [E9, 16]

4.3.12. Gençlerin Meslek Liselerini Tercih Nedenlerine Dair Bulgular

Gençler meslek lisesini tercih nedenleri olarak; aile isteği ile üniversiteyi kazanamadıklarında hiç olmazsa meslek edinme düşüncesiyle gönderildiklerini/geldiklerini, kardeşlerden birinin meslek lisesinde okuyor/mezun olmasını, yada LGS sınavlarından yeterli puanı alamamalarını tercih nedeni olarak ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili ilköğretim okulları tarafından yeterli yönlendirilmenin ve meslek tanıtımlarının yapılmadığı, öğrencinin kişisel özellikleri ve yeteneklerinin göz önünde bulundurulmadığı da tespit edilmiştir.

“Bilinçsiz geldim ben(,) olmadı. Edebiyat öğretmenliğini istemiştim olmadı. Ailem de ablan bu okulda okuyor deyip gönderdiler. Ben ne olduğunu bilmeden geldim. Kadıköy’deki bir okula kaydedilecektim ama bu okul oldu. Sonra okula geldim baktım okulun dışı çok güzelmış dedim ben buraya geliyorum dedim. Ailem beni yönlendirdi. Yazdığım okullar tercihlerim yanlıştı, bana kalsa düz liseye gitmeyi tercih ederdim.” [K4, 19]

“Hayır onlar bana yalnızca senden öğretmen olur, senden oyuncu olur diyorlardı ama meslek lisesi konusunda yönlendiren öğretmenim olmadı.” [K4, 19]

“Bu okuldan sonra da öğretmen olabilirim ama liselerdeki öğretmen öğrenci ilişkilerini gördükten sonra öğretmen olmayı hiç düşünmüyorum. Hani öğretmen olsam bile öğretmenlik yapmayı hiç düşünmüyorum. Öğretmenlerin tutumları, öğrencilerin bayan öğretmenlere karşı davranışları, mesela bir bayan öğretmene öğrenciler tarafından neler söylendiği, bir erkek öğretmenin öğrencilere karşı

tutumları hepsi bana çok yanlış geliyor. O şekilde yola çıkan çok öğretmen var ama daha sonra nasıl olduğunu iyi biliyorum.” [K4, 19]

“Herkes benim sözel bir zekâyâ sahip olduğumu söyler ama hayatta başarabileceklerimin peşinden gitmektense, zorlandığım peşinden gitmeyi seviyorum, Annemle babam niye bilmiyorum ama babam da çok istemişti bu okulu.” [K3, 16]

A.Y.: Üniversite kaygıları nedeniyle hiç olmazsa bir meslek edinme düşüncesi var mıydı?

“Onu hiç öyle düşünmedim. Çünkü okula geldiğimizde okula kaydolduktan sonra öğrendim. Ama duyduğumda yinede sevindim çünkü bu üniversiteyi bulamayıp ta, aile baskısından intihara teşebbüs eden insanlar var.o yüzden biraz daha rahatım bir baskı yok yani.” [K3, 16]

“Bilgisayarın meslek olarak ilerde bana meslek seçiminde faydalı olacağını düşünüyorum. Bilgisayar sonuçta önü kapanmayan bir meslek olarak düşünüyorum. Gerçi 14 yaşında ne kadar düşünülebilir oda ayrı bir konu ama ailemin de değerlendirmesi ile, bu okulun da Anadolu lisesi olmasının da katkısı oldu, bu okuldayım.” [K2, 18]

A.Y.: Yani Üniversiteye giriş kaygısı nedeniyle meslek edinme endişesi mi vardı?

“Evet.” [K2, 18]

“İlköğretimdeki öğretmenlerin yönlendirmesi olmadı. Bu konuda dershaneye gitmedim. Buraya babam ve amcamın yönlendirmeleriyle geldim.” [K2, 18]

“İlköğretimdeki öğretmenlerin tarafından bu konuda yönlendiren olmadı. Bu okulu hiç kimse söylememişti müdürümüz vardı o daha yüksek puanlı tercihler yazdırmıştı o yüzden burayı düşünmüyordum. Burayı bilmiyordum yazmamıştım.” [K3, 16]

“İlköğretimdeki öğretmenlerin yönlendirmesiyle geldim, Ortaokuldaki bir öğretmenim yönlendirdi.” [K6, 19]

“Meslek lisesi, kendi kişiliğime uygun bir alan olduğunu düşündüğüm için. Bilgisayar bölümündeyim, ileride web tasarım işiyle uğraşmak istiyorum. Web tasarımından para kazanmayı düşünüyorum, Bu mesleği yapmaya karar verdim.” [E8, 17]

A.Y.: Üniversite kaygıları nedeniyle hiç olmazsa bir mesleğim olur düşüncesi var mıydı?

Ailenin bu şekilde bir tutumu oldu mu? Veya senin bu şekilde bir düşüncen var mıydı?

“İkisi de oldu, meslek öğrenmek açısından, iş bulmada kolaylık olması açısından veya dükkân açarım düşüncesiyle, İkinci yanı ise sınavsız iki yıllık üniversitelere giderim düşüncesiyle. Belli bir yere gelir unvanım olur düşüncesiyle o açıdan yaklaşımımız oldu. Bu yaklaşımlar kesin gözüyle değil yani iki türlü o olmazsa diğeri.” [E8, 17]

“İlköğretimdeki Benim aldığım kâğıtta mesleki ve teknik eğitim gurubu olarak öğretmenler bir sonuca varmışlardı. Mesleki yönden o şekilde bir yönlendirme oldu. Bu benimde ideallerimde vardı. Bu şekilde bir yönlendirme de olduğu zaman etkili oldu. Bi nebze de olsa ideallerimi desteklediğini düşündüm. Çünkü ben bilgisayar okumak istiyordum. Ordaki kâğıtta benim bunu düşündüğümü biliyormuş gibi, bir destek gibi bir şey oldu.” [E8, 17]

“Neden meslek lisesi?(.) Benim ilk tercihim değildi, bu okul benim altıncı tercihimdi. Ama buraya geldim şimdi Mutsuz değilim yani sonuçta imkânlarımız yeterli, meslek adına çok yüksek şeyler yapamıyoruz ama sonuçta mutluyum bu okulda olmaktan.” [E6, 18]

“Üniversite kaygıları nedeniyle hiç olmazsa bir meslek edinme düşüncesi benim içimde böyle bir his yok. Sonuçta insanın kendisini geliştirmesiyle ilgili, sonuçta bir meslek olmak, o işe yatkınımdır yaparım o işi ama arkadaşlarım var hani üniversite okuyacağını düşünmeyen, meslek edinmek için gelenler var.” [E6, 18]

“İlkokuldaki öğretmenlerim tavsiye etti. Branş öğretmeniydi. Tanıyordu bizi, babamı da tanıyordu onu tavsiyesi ile geldik. Benim isteğim de bu doğrultuydaydı.

Onun için bu okuldayım. Annem ve babam da benim istediğim şeye destek oldular.” [E7, 18]

“Meslek lisesi tercihlerin konusunda ilköğretimde beni yönlendiren öğretmenlerim olmadı. İlköğretimde hiçbir öğretmenim tarafından yönlendirilmedim. Dershaneye gittim. Onların amacı Anadolu ve fen liseleri olduğu için direk o yönde bir çalışma yaptık. Okul benim kendi tercihimdi.” [E6, 18]

“İlerde bir üniversite okuyamazsam elimde bir mesleğim olur düşüncesiyle girdim. Kendim tercih ettim. İlkokuldaki öğretmenlerim tarafından yönlendirilmedim.” [E4, 18]

“Elimde bir mesleğim olsun diye en azından.” [E2, 18]

“Bilgisayara olan düşkünlüğümden dolayı ben istedim. Ailem de eğitim konusunda benim istediğimi kabul ettiler.” [E2, 18]

“İlkokulda öğrenci sayısı çok olduğu için öğrenciler fark edilmiyor genelde. Ama bilgisayar diyince git diyorlardı. Tavsiye ediyorlardı. Git diyorlardı.” [E2, 18]

“Ailemin isteği. Annem babam çok fazla bir şey bilmiyorlar, ilkokul mezunu. Ama abim meslek lisesi mezunu olduğu için, programcı olduğu için özellikle kendisi önerdi, abim önerdi. Meslek lisesine gelmemi. Hani çok fazla araştırıp etmedik de. Bunun doğru olduğunu düşündüler, Bana öyle dediler bende geldim. Başta düz liseye gitmek istiyordum, yolluyorlardı, daha sonra babam arkadaşlarıyla konuşmuş, demişler oraya gittiği zaman kazanamaz üniversiteyi. Babamın da çok öyle okulla ilgisi olmadığı için geldi işte bana dedi, ya meslek lisesi ya da okula gitmek yok. Öyle olduğu için mecburen geldim buraya. Ama yani memnunum iyi ki gelmişim.” [K5,18]

“Herkes benim sözel bir zekâyâ sahip olduğumu söyler bense başarabileceklerimin değil de zor olanların peşinden gitmeyi seviyorum, Annemle babam niye bilmiyorum ama babam da çok istemişti bu okulu.” [K3, 16]

A.Y.: Üniversite kaygıları nedeniyle hiç olmazsa bir meslek edinme düşüncesi var mıydı?

“Onu hiç öyle düşünmedim. Çünkü okula geldiğimizde okula kaydolduktan sonra öğrendim. Ama duyduğumda yinede sevindim çünkü bu üniversiteyi bulamayıp ta, mesleğimin olması da iyi bir şey.” [K3, 16]

“Sevdiğim bölüm. Sevdiğim bir meslek. Bu ailesel bir tercihti annem babam tercih etti, evet.” [K1, 17]

“Gelecek kaygılarından dolayı üniversiteye giremezsem hiç olmazsa bir mesleğim olur düşüncesi; Hayır, öyle bir kaygı yoktu. İlkokulda ve ortaokulda çok başarılı bir öğrenciydim zaten bu okula kazanarak geldim. Aslında turizmcilik istiyordum ama annemler istemedi. Eğer burası olmasaydı düz liseye vereceklerdi bende Anadolu istediğim için bu okula geldim.” [K1, 17]

“Bir şeyler öğrenmek için çünkü düz lisede bir şeyler öğretmiyorlar, mesleğini öğreniyorsun burada. Vallahi hocam bir şeyler öğrenmek amacıyla geldim bir meslek öğrenmek amacıyla geldim. Ailem yönlendirdi. Hiç olmazsa bir mesleğin olur dediler.” [E9, 16]

“Bunun için dershaneye de gitmedim.” [E9, 16]

A.Y.: Üniversite sınavlarına giriş açısından meslek lisesi öğrencilerine uygulanan katsayı uygulaması sende gelecek kaygısı oluşturuyor mu?

“Hayır, hocam ama diyorlardı düz liseye gidersen üniversiteyi kazanma oranın daha çok. Meslek lisesine gidersen işte meslek öğrenirsin. Okumayacaksan meslek lisesine git. Diyorlardı. Ben okumayacaksam diye gelmedim ama en azından bir mesleğim olur diye geldim.” [E9, 16]

“Mesleğim olsun dedim elimde. Şu anda meslek lisesi olmayan okul mezunlarına hiç işi vermiyorlar. Ben ilk önce düz lisede okudum bir sene, baktım düz lisede iş ortamı falan da yok, Üniversiteyi okumakta fazla gelmedi, o zaman fazla şeyim yoktu okumak istemiyordum, dedim bir mesleğe gireyim hem elimde mesleğim olur hem, okumak istersem daha sonra kendi bölümüm üzerine de okurum. Öğretmenlerim bu şekilde beni yönlendirmedi babam düz liseye gitmemi istiyordu üniversiteyi okumamı çok istiyordu benim zaten okumam için her şeyi yapar

elinden geleni yapar, düz liseye yazdırdı bende bir sene okudum, üniversiteyi kazanmak da o zaman gelmiyordu. Babam, düz liseye devam et dedi sonra askerilik falan astsubaylık sınavlarına girersin dedi, ben girmedim. Ben ortaokulda bayağı bir çalışanlardan biriydim.” [E5, 18]

“Bu okula gelmemin sebebi, bilgisayar bölümünün olması. Araştırmadım önceden. Bilgisayar mühendisi olmayı çok istiyordum. Bu okula geldiğimde bilgisayar mühendisi olmamın imkânsız olduğunu öğrendim, bilmiyordum. Yine de bilgisayar üzerine olması daha farklıydı bu okulun temel bilgisayar üzerine.” [E3, 17]

A.Y.: Mühendislik tercihi edememen? Bu sende hayal kırıklılığı oluşturdu mu?

“Çok az, çok az hayal kırıklılığı oluşturdu. Yine de bilgisayar üzerine olduğu için fazla umursamadım. Aile zoruyla değil kendi isteğimle, bir de arkadaşımın tavsiyeleri vardı okul çok iyi öğretmenler çok iyi diye. Ailemin şu an benden beklentisi liseyi bitirmem. Liseden sonra üniversiteye gidip iyi bir meslek sahibi olmam. İlköğretimdeki öğretmenlerim tarafından yönlendirilmedim. Dershaneye gitmedim.” [E3, 17]

“LGS sınavında yüksek puan alamadım, onun için... Anadolu Lisesi istiyordum. Olmadığı için düz liseye gitmektense, buradan sonra bir mesleğim olur iş bulmada bir kolaylık sağlar düşüncesiyle meslek lisesindeyim. Kendi tercihimde böyleydi anne babamda böyle istiyordu. Zaten. Düz liseden üniversiteyi kazanamadığını düşünürsen, hiç olmazsa Meslek Lisesi.” [E1, 17]

“Genelde Anadolu liselerine yönelik bir yönlendirme yapıldı. Ancak meslek liselerine yönlendirme yapılmadı.” [E1, 17]

4.3.13. Meslek Liselerinde Yaşanan Şiddet Olaylarında Meslek Derslerinin Yoğunluğu ve Öğrenci Başarısına Dair Bulgular

Araştırmaya katılan tüm gençler ders saat sayısının fazla olduğunu, günlük 10 saat ders yükünün çok yorucu, sıkıcı ve dayanılmaz olduğunu ifade etmişlerdir. Gençlerin ifadelerinde konuyla ilgili haftalık ders programlarının düzensiz olduğu zor derslerin aynı güne toplandığı, son saat derslerin genelde amacına uygun işlenemediği yada verimsiz olduğunu, atölye derslerinin günlük on saat

olmasının olumsuz değerdendirildiği ve atölye derslerinde uygulamaya yönelik işlerin çok az yapıldığı, bir günde 3 yada 4 farklı sınavın yapıldığı, bazı meslek derslerinde öğrencilerde “-ne işime yarayacak, ne alakası var” düşüncesinin olduğu ifade edilmiştir.

“Meslek derslerinin yoğunluğu olumsuz etkiliyor çünkü son saatlere doğru hani bezmiş oluyoruz hani derslerden ders anlatımında, bir de bizim programda son saatlerde sayısal dersler oluyor ne bileyim dokuzuncu onuncu saatlerde matematik oluyor. Bunlar çok fazla yoruyor insanı, hani verimli çalışma ders işleme azalıyor, dersi anlama okuldan kaçmaların çoğu da bu yüzden oluyor.” [K4, 19]

“Daha az saat olup daha çok ders işleyebilirdik, mesela bizim on saat beş saat ders işliyorsak beş saat de sınıf içinde boş geçiyor. Atölye de o günkü işi bitirdikten sonra akşama kadar boş bekliyoruz. Beş saat dolu dolu bir gün geçirseydik geriye kalan zamanlarda kafamızı toplayıp, arkadaşlarımızla bir yerde oturup dinlenebilsek eve o şekilde gidebilseydik daha iyi olurdu. Gereksiz zaman kayıpları ve boşa geçen zamanlar var.” [K4, 19]

“Öğrencilerin kendilerine ayırabildikleri yeterli boş zaman ders çalışanlar için yok.” [K4, 19]

“Atölye ve Laboratuar derslerinin zor olduğu yönler var tabi, ilk sene çok zorlanmıştım ama bu sene o kadar zorlanmadım. Bazı derslerde zor diye düşünüyorum. Uygulamaya yönelik derslerde can sıkıntısı olmuyor çok fazla. Fiziki mekânların yetersizliği olabilir ama çok değil şiddet her yerde şiddettir. Özellikle insanlardan kaynaklanan sebepler vardır. Karşılıklı diyalogun azlığı ya da söylenmiş bir sözü, ben söyledim demenden önce ona yumrukla karşılık vermesi.” [K4, 19]

“Sonuçta öğrenci de bir insan sabah 8 akşam 5 e kadar ders görüyor. Kafasını toplaması için sosyal etkinliklerde bulunması lazım.” [E1, 17]

A.Y.: Meslek liselerinde yaşanan şiddet olaylarında bu okullarda okutulan derslerin yoğunluğunun etkili olduğunu düşünüyor musun? Haftalık 44 saat ders yükü sence normal mi?

“Bence normal ama eve gidince yorgunluk oluyor ama burada şiddet derken meslek liselerinde sadece rağbet olmuyor yani düz liselerde de 60-70 kişilik sınıflarda ders görürken burada 30 kişilik sınıflarda daha rahatız. Onun için meslek dersleri olsun atölye dersleri olsun veya diğer temel dersler olsun çok rahat ve eğlenceli geçtiğine inanıyorum.” [K3, 16]

“Kendine ayırabildiğin boş zamanım sadece hafta sonu var, pazar günleri onu da ailemle beraber işte babaannem yada anneannem yada akraba; okey falan oynuyoruz. Zaten okul döneminde sosyal faaliyetlerde çok fazla bulunmuyorum. Yaz tatilini bekliyorum.” [K3, 16]

A.Y.: Bu dersler anlaşılabilir dersler mi? Sizin seviyenize uygun dersler mi?

“Evet. Anlayabiliyoruz dersi bu müfredattan ziyade öğretmenin anlatış tarzı da çok önemli.” [K3, 16]

“Yani zor kolay diyemeyiz ama çok çalışınca oluyor mükemmel olmasa da biraz başarılar elde edebiliyoruz. Ama çok çalışıp da başarısız olduğum ders yok.” [K2, 18]

“Atölye dersleri genelde uygulamalı olduğu için eğlenceli geçiyor diyebilirim. Bilgisayar dışında yapabildiğimiz dersler güzel oluyor ama 9. sınıf atölyeden zorlanıyorduk genelde dersler zor ama çok çalışınca başarıyor.” [K2, 18]

“Atölye derslerinde yeni bir şeyler öğrenmek öğrencinin hoşuna gider. Öğretmen sürekli notla tehdit ederse ve her ders düzenli olarak öğrencileri döverse ki genelde öyle olur, öğrenci patlama noktasına gelir. Normal ders günleri neyse de sınav günleri stres bir hafta önceden başlar aynı gün dört sınav olduğumuzu hatırlıyorum. Atölyede Uygulama ve kâğıt üzerinde. Çok fazla ders var. Öğrencinin yorgunluğunu alacak, stresimizi atacağımız ne bir aktivite nede bir ders var. Sonra genel kültür hocaları da çok katı. Sonra 10. ve 11. sınıf atölyelerinde sürekli atölye kitabının aynısını deftere geçirdik. Hiçbir şey öğrenmedik. Yazını yaz sonra serbest kal. Yani yılsonu defteri matbaaya versek tüm Anadolu’nun atölye kitap ihtiyacı karşılanırdı. Bence meslek lisesine hoca atarken önce bilgili olmasına sonrada biraz güler yüzlü olmasına dikkat edilmeli. Çok fazla ders var, öğrenci hafta içi zaten bu

yükün altındayken hafta sonu da bir sürü ödev olur. Meslek Liselinin kendine ayıracak zamanı yok. Bu kadar şey bir araya gelince Meslek Lisesinde şiddetin olması kaçınılmaz. Atölyeleri de unutmamak lazım, mekânların insan üzerinde etkisi vardır. Küçük tıkış tıkış sınıflar insanı sinirli yapıyor. Bu yüzden atölyeler geniş ve aydınlık olmalı.” [K6, 19]

“Meslek liselerinde yaşanan şiddet olaylarında haftalık ders yükünün diğer okullara göre fazla olmasının ve meslek derslerinin olmasının iki şekilde etili olduğunu düşünüyorum. Olumsuz dediğim zaman işte dersler ağır oluyor. Genel liseler 6 saat ders yapıyor biz 10 saat ders yapıyoruz. Yorgunluğun verdiği bir hisle, insan karşısındakine karşı daha sert ve saldırgan davranabiliyor. Olumlu yönleri ise eğitim açısından tüm derslerin olması ve diğer okullardaki dersler kadar verilmesi.” [E8, 17]

“Öğrencilerin boş zamanları yok gibi. Çünkü tam gün olduğu için işte eve gidiyoruz sabah sekiz akşam beş, eve gittiğimde yemeğimi yiyorum, sonra dersin başına geçiyorum iki üç saat de dersi hesaplarsak dersten sonra uyuyup yatmaktan başka bir şansın kalmıyor. Her gün aynı şeyler.” [E8, 17]

“Biraz. Mesela bir saat giren bir öğretmen, din kültürü diyelim, pek zamanımız olmuyor konuşmaya. Ders dışında. Ama atölye arkadaşlarımdan ve çevremden duyduklarıma göre daha eğlenceli çünkü bir günde 8 saat beraberler. Ders işliyorlar eğleniyorlar sohbetleri oluyor daha eğlenceli ama kültür derslerimiz de tabii ki daha az ders e giriyorlar.” [K3, 16]

“Meslek derslerinin çok çeşitli olması ders başarısı şeyinde olumsuz etkili. Ders başarısı düşük olunca da bir bakıma ben niye yapamıyor diye öğrencileri strese sokuyor. Ben niye yapamıyorum onlardan neyim eksik gibi, bende yapmazsam şöyle olur düşünceleri etkili oluyor. Sınavlarda da sen yapabiliyorsun sen şöyle yapacaksın böyle yapacaksın, bana kopya vereceksin, vermezsən şu olur bu olur gibi o tür şiddete başvurular olabiliyor.” [E8, 17]

“Uygulamaya yönelik derslerin ders saat sayılarını yeterli.” [E8, 17]

“Meslek derslerinin yoğunluğunun tabî ki üniversite açısından bakarsak bir dezavantajı var. Sonuçta meslek dersleri; belki öğrenci seçmiştir o işi ama yeteneği yoktur. Sonuçta el yatkınlığı ile ilgili bir şey. Öğrencinin o işe el yatkınlı yoksa başarısız olacaktır ve sonuçta mutsuz olacaktır.” [E6, 18]

“Yani başaramazsa okulunun geleceği yok. Okulunu başaramazsa, mesleği de olmayacak üniversite şansı da kalmayacak. Hani niçin okuyorsun geleceğini kazanmak için para kazanmak geçimini sağlamak için, geleceğini kaybediyor. Tabî ki belli bir zaman sonra o da yapamadığı için yaptığı işi mesleği sevmeyecek, okula olan ilgisi ve alakası da azalacak yani.” [E6, 18]

“Haftalık ders saat sayısını bence ya tam meslek lisesi ise sadece ana dersleri Türkçe, Matematik gibi dersler verilmeli ya da eşit yapacaklardı. Öğrenci için zor oluyor derslerin çok çeşitli dallara ayrılması.” [E6, 18]

“Her ne kadar okul tam gün olsa da yine de boş zamanımız oluyor. Az geliyor ama sonuçta yetinmesini bilmek gerekiyor. Yetiyor.” [E6, 18]

“Meslek dersleri zor dersler.” [K1, 17]

“Bazı konular çok ağır geliyor ama bazı konular kolay anlayabileceğimiz yerler, öğrenci kapasitesi ile ilgili bir şey yani. Zor konuları öğrenci anlar, ama bazıları da zor konuları hiç anlayamaz yani.” [E6, 18]

“Uygulamaya yönelik dersler.. Pratik her zaman daha önemlidir. Belki teoriden daha önemlidir. Adam teoriyi bilmez ama pratiği iyidir. Uygulama ders saatleri belki biraz daha fazla olabilir.” [E6, 18]

“Çok fala ders var. Bazı zaman bunaltıyor. Atölye derslerinde çok yoruluyorum. Metal bölümünde okuduğum için ben kendim için söylüyorum, yorucu bir meslek. Ders sayısı az olsaydı başarı daha da artardı.” [E4, 18]

“Kendime ayırabildiğim boş zamanım hafta sonları var sadece. Babamın elamanı olmadığı için yardım ediyorum. Saat 10’a kadar çalışıyorum, babamın kahvesi var.” [E4, 18]

“Matematikten veya Edebiyattan daha kolay. Uygulamalı dersler daha kolay. Mesela edebiyat; bu gün edebiyat vardı, bi daha haftaya var. Atölye; atölye dediğimiz zaman, bütün gün atölyede olduğumuz için daha kolay geliyor. Daha basit geliyor.” [E4, 18]

“Öğrenci başarısı üzerinde olumsuz etkisi oluyor tabi. Ders saat sayısının fazla olması, aynı güne birden, ikiden fazla sınav olması başarıyı etkiliyor. Ders saati ile mesela şiddet; haftada 60–70 saat da olsaydı şiddetle alakası yok onun.” [E2, 18]

“Atölye ve laboratuvar derslerinin çok çeşitli olması okul başarısını etkiler de şiddete başvuracak insan dersle alakası yoktur. Dersi de kafasına takıp gidip bir başkasına şiddet uygulamaz.” [E2, 18]

“Dersler sayısı fazla olunca yorgunluk oluyor, isteksizlik oluyor bi o olabilir, yani..” [K5,18]

“Dersleri ve okul arkadaşlarımı sevdiğimi için beni fazla etkilemiyor alışmışız herhalde. Meslek lisesindeki öğrencilerin kendilerine ayırdıkları yeterince boş zamanları vardır ama planlı çalışırlarsa var. Ama her öğrenci için geçerli değil. Meslek liselerine geliyorlar, sadece meslek edinmek için ara elaman olmak içim, ama bazıları üniversite düşünüyorlar onlar için planlı çalışmayınca boş zaman yok. Diğerlerini pek sanmıyorum, bir şey yapmadıkları için... Zamana da ihtiyaçları yok.” [K5,18]

A.Y.: Meslek dersleri zor mu?

“Hayır. Anlamama şansı yok. Seviyemize uygun ben zorlanmadım. Uygulamaya yönelik derslerin sayısını yeterince fazla, diğer derslerde fırsat kalmıyor.” [K5,18]

“Meslek derslerinin yoğunluğu yaşanan şiddet olayları üzerinde etkili mi? Hayır, hiç sanmıyorum. Çünkü benim okulumda televizyonda gördüklerim gibi hiç şiddet olayı olmadı o yüzden ya bence okulun bulunduğu çevreden olabilir okulun başarısından olabilir. Çünkü Anadolu teknik lisesi burada öyle şeyler olmuyor ama genel liseler gönderilen öğrencilerde daha çok oluyor.” [K1, 17]

“Aslında düşünüyordum ama sonradan anladım. Yani bilgisayar bölümündeyim neden elektronik dersi var diye? Sonra onun da nedenini anlayınca gerekli olduğunu düşünüyorum sonuçta gerekli yani çok ağır olabilir ama çok da olsumuz değil. Haftalık ders saat sayısını çok yorucu, yorgun oluyorum eve gidince de direkt yatmak istiyorum. Sersemleşiyorum eve gidince ders çalışmak istemiyorum okulda çok ders olduğu için. Ders çalışamayınca da başarılı olamıyorum.” [K1, 17]

A.Y.: Başarısız olduğunda kendini gergin hissediyor musun?

“Üzülüyorum sadece gergin hissetmiyorum. Gergin olsam o da hırs oluyor.” [K1, 17]

“Hafta sonu var, Pazar günleri onu da ailemle beraber işte babaannem yada anneannem yada akraba; okey falan oynuyoruz. Zaten okul döneminde sosyal faaliyetlerde çok fazla bulunamıyorum. Yaz tatilini bekliyorum.” [K3, 16]

A.Y.: Meslek liselerinde yaşanan şiddet olaylarında bu okullarda okutulan meslek derslerinin yoğunluğunun öğrenci başarısı üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri sence nelerdir?

“Şimdi hocam ders yoğunluğu, öğrenci sıkılıyor derslerden, ondan sonra dersten kaçıyor (gülme) başarısız oluyor direkt. Dersten geri kalıyor başarısız oluyor. Ders saat sayıları daha az olsaydı bence daha olumlu olurdu daha iyi ders alırdı. Daha iyi ders aldığı için de daha çok çalışırdı. Meslek liselerinde Kültür dersinden azaltılmalı.” [E9, 16]

A.Y.: Kendine ayırabildiğin yeteri kadar boş zamanın var mı?

“Hafta sonları oluyor. Hafta sonları da ne olacak ki zaten.. Meslek liseleri Sabahçı öğlenci olsaydı daha iyi olurdu.” [E9, 16]

“Olması gereken dersler. Seviyemize uygun ama ben pek ilgi göstermiyorum. Anlamayacağımı sandığım için. Ama aslında kolay dersler, ders çalışıp ta(,) mesela düşünüyorum kendi kendime matematiğe çalışsam, ama diyorum başını kaçırmışım.” [E9, 16]

“Uygulamaya yönelik ders saat sayıları bence uygun. Atölye dersleri peş peşe 9–10 saat. Aynı öğretmen girmesi çok olumlu değil. İnsan hep aynı yüze göre göre sıkılıyor aynı ders aynı anlatım biçimi. Dersten de sıkılıyor insan. Yeni yüzler şart.” [E9, 16]

“Hafta sonum var sadece. Onu da evde geçiriyorum. Ders yükü çok fazla sabahtan akşama kadar. Bazı teneffüsler 5 dakika okul mevcudu az bir insanı günde beş yüz kere görüyorsun. Sıkılıyorsun.” [K1, 17]

“Öğrencilerin kendilerine ayırdıkları yeterli boş zamanları bence yok. Dersler çok fazla. Yorgun oluyor öğrenciler. Haftada kırk altı saat ders var çok yoruluyoruz, zaman ayıramıyoruz zaten yorulduktan sonra, haftalık ders saati otuz beşi geçmemeli. Uygulamalı dersler öğrenmeyi daha iyi sağlıyor, teorik kısmını diğer derslerde öğretiyorlar uygulamalı derslerde daha pekişiyor. Bi de hem uygulama hem de teorik derslerin olması lazım.” [E7, 18]

“Meslek derslerinin var, çok fazla meslek dersi var, ama ders yükünün hafifletilmesi şu anda başarıyı daha çok düşürürdü, öyle bir durum ki ders olmadığı zaman direk herkes kafeye internete başka bir yere gitmezler. Boş zaman buldukça daha çok gidecekler. Laboratuvar dersleri, uygulamaya yönelik dersler yetersiz ben dört senedir burada okuyorum daha laboratuvarı görmedim yani, laboratuvar yok. Metal atölyesi var fazla çalışma, öğrenme ortamı yok orda da, öğrenmek için çalışmıyorlar, orda da boru taşıttırırılar, demir taşıttırırılar, alt katta döner sermaye var, bir girsene dersiniz ki insan yaşamaz dersin, fırın var bir tane boya fırını, boya dumanı kaynak dumanı, iki üç saat boyunca bodrum kat çıkmıyorsun. Akşam eve gidiyoruz simsiyah, toz zaten yerlerde duvarlarda bir karış toz var. Havalandırma yoktu, yeni yapıldı, o şekilde...” [E5, 18]

“Meslek derslerinde uygulama olursa öğrencilerin üzerinde fazla stres olmaz. Uygulamalı dersler daha eğlenceli. Bir nevi öğrenciler eğleniyor can sıkıntısı ortadan kalkıyor. Uygulamalı ders saatleri fazla olursa başarı artacaktır.” [E3, 17]

“Bu okul için öğrencilerin kendilerine ayıracakları yeterli boş zamanları bence yok. Çünkü en az günde sekiz saat ders işliyorsun çıkış saatleri dördü buluyor evi uzak

olanlar için eve gidiş saatleri altıyı buluyor. Derslerden başını kaldıramayacak tabii ki kendilerini strese atmış oluyorlar. Uygulamalı Dersler fazla olursa öğrenciler şiddetten uzaklaşır.” [E3, 17]

A.Y.: Yoğun tempo öğrencilerin hayatlarını nasıl etkiliyor?

“Eğilimli olan insanlar daha fazla şiddet uygular. Kendini engelleyemez. Meslek Liselerinde ders saat sayıları fazla olduğu için öğrencilerin kendilerine ayıracakları yeteri kadar boş zamanları yok. Atölye meslek derslerinin sayıları diğer derslere göre daha az. Bu dersler seviyeye uygun anlaşılabilir dersler. Çalışan için her şey anlaşılır zaten. Atölye laboratuvar öğretmenleri ile öğrenci ilişkilerini daha olumlu buluyorum.” [E3, 17]

“Çok yoğun olması, bi kere derslerin çok fazla olması Stres yapıyor. Öğrenciler tıkanma noktasına gelince, kötü anına geldi mi şiddete başvurabiliyorlar. Belki çok zor derslerin üzerine öğretmenlerin de sert tavırları şiddeti artırıyor. Bi de zor derslerin aynı güne gelmesi de aynı günde toplanması da stres yapıyor yani.” [E1, 17]

“Aynı şekilde öğretmenlerin de çok yoğun ve stresli olduklarını düşünüyorum ama onlar biraz daha güçlü. Bilinçli. Öğrencilik sıralarından geçtikleri için öğrencileri anlamaları gerekir. Öğrencilere göre biraz daha sakin davranmaları gerekir. Ama etkili.” [E1, 17]

“Meslek derslerinin çeşitliliği, çok çeşitli olması şiddet açısından baktığımızda okul hayatını etkiliyor. Ne işime yarayacak? Ne alakası var? diyorum. Meslek derslerinin bazıları zor bazıları kolay ama genelde hepsi birbiriyle bağlı olduğu için ilk baştan iyi hazırlanmazsa lise üçe geldiğinde zorlanıyorsun. Uygulamaya yönelik laboratuvar dersleri yeterli.” [E1, 17]

4.3.14. Atölye Laboratuvar Derslerindeki Öğretmen Öğrenci İlişkileri ile Kültür Derslerindeki Öğretmen Öğrenci İlişkilerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan gençler; Atölye laboratuvar dersi öğretmenlerinin kültür dersi öğretmenlerine göre öğrenci tutumlarını olumlu yada olumsuz olarak iki şekilde özetlemişlerdir. Olumlu öğretmen tutumlarını; öğrencilerle daha fazla zaman geçirmeleri ve öğrencileri daha yakından tanıma fırsatları, disiplinli olmaları, otoriter olmaları ve sınıf içi kontrol ve düzeni daha kolay sağlamaları, toleranslı ve hoşgörülü olmaları, daha kolay iletişim kurmaları olarak özetlenebilirken, bir kız öğrencinin atölye öğretmeni için “- bize sınıf öğretmenimizden daha yakın” demesi olumlu tutumların özeti gibidir.

Atölye laboratuvar dersi öğretmenlerinde rastlanan olumsuz bulgular ise; notla tehdit etme, ders çok önemli/ben çok önemliyim anlayışı, Atölye dersinden geçemezseniz sınıf geçemezsiniz fikri, Atölye ortamında başarılı öğrencilerle daha fazla ilgilenme ve diğer öğrencilere karşı ilgisiz kalma, öğrencilere karşı daha kolay agresif konuşma/davranma, baskıcı olma, daha kolay şiddet uygulama olarak ifade etmişlerdir. Bir kız öğrencinin atölye öğretmeni için “-Müdürden bile daha fazla güce sahiptir” demesi bize notla tehdit emenin önemli boyutlara ulaştığını göstermektedir.

“Tabii ki atölye öğretmenleri daha sert, daha katı daha benim hoşlanmadığım tipler, ben mesela atölye öğretmenlerimden korkuyorum. Notla tehdit etme olsun, ağzımdan yanlış bir kelime çıkacak yanlış bir hareket yapacam beni sınıfta bırakacak, diye mesela ben dokuzuncu sınıfta iken, dersime gelmezseniz sınıfta bırakacam derdi, derse gelmediğim zaman rapor bulmak zorunda kalırdım. Atölye derslerinde notla tehdit etme daha fazla bunu söylemeseler de hareketleri ile belli ediyorlar zaten, ben bişe yapmışsam benim sözlüm (A.Y.: *sözlü notu*) kırk beş gelmişse benden dersleri daha kötü olan bir arkadaşımın sözlüsünün yüz geldiği de çok olmuştur. Ya da ne bilelim, hareketlerim çok iyidir öğretmen beğeniyordur. Notlarım çok yüksek gelir. Atölye dersi olunca ister istemez korkuyor insan.” [K4, 19]

“Okulun genel disiplini üzerinde atölye öğretmenleri nottan dolayı daha etkililer bazı öğretmenler hariç.” [K4, 19]

“Atölye öğretmenleri başlangıçta kesinlikle çok sıkı oluyorlar. Yani düzen olsun diye yani önlüğünü (iş önlüğü) getir, getirmediginde tüm günü gidiyor. Ya eve

döneceksin ya da dışarıda eğleneceksin (zaman geçireceksin). Derste birbirimize bile bakamıyoruz ya pencereye ya da duvara bazen. Kesinlikle atölye dersleri daha sıkı kültür dersleri daha rahat.” [K2, 18]

“Atölye öğretmenleriyle iyi ama kültür öğretmenleriyle daha iyi(,) Başlangıçta Atölye öğretmenlerinin sert tutumları yüzünden olumsuzluklara neden olabiliyor diyebilirim ama dönemin sonlarına doğru çok vakit geçirmemiz (teneffüs bile yok) öğretmenin huyuna gitmemiz kesinlikle daha iyi oluyor kültür öğretmenine göre. Sınıf öğretmenimiz kıvamını aldığı bile oluyor. Ders saat sayısı fazla öğretmeni daha yakından tanıyoruz. O yüzden sürekli öğretmenimiz devrelerde (teneffüs saatleri) olsa beraberiz. Bu da öğretmen öğrenci ilişkilerini olumlu, evet olumlu etkiliyor.” [K2, 18]

“Okulun genel disiplin üzerinde Atölye öğretmenleri daha ağırlıklı. Çünkü öğrencilerle daha fazla vakit geçiriyorlar. Daha az farklı sınıfa giriyorlar. Atölye öğretmenleri daha tutumlu oluyorlar daha dikkatli daha titiz oluyorlar. Daha katı kuralları işlemesi öğretmen öğrencilerini belli bir seviyede tutuyor yani aradaki saygınlık bozulmuyor. Ama diğer öğretmenlere göre daha yakın oluyor. Atölye öğretmenine saygılı olmak zorundayız. Geç kaldığımızda özür dilemek zorundayız ama diğer öğretmenlere öyle olmuyor.” [K2, 18]

“Atölye ders saatleri çok fazla olduğu için atölye öğretmeninle daha çok muhatap oluyorsun. Bunun olumsuz yönü çok çünkü tek bir hoca var. Ve sadece onun bilgisiyle yetinmek zorundasın. Hoca çok fazla derse girdiği için onunla iyi geçinmelisin ama yinede hoca sana uyuz olmuşsa yandın kurtuluşun yok. genel kültür derslerinin sayısı az, öğretmen sadece dersini anlatıyor seviye biraz daha artıyor derste.” [K6, 19]

“Aralarında fark yok. Meslek derslerinin Ders saat sayılarının fazla olması da öğretmen öğrenci ilişkilerini etkilemez bence. Ders saatlerinin fazla olması şimdi, atölye derslerinin ders saatlerinin sayısı en yüksek olduğu için kültür derslerine fazla önem verilmiyor. Teknik derslerin ortalamasın yüksek olması bizim işimize yarıyor. Teknik derslere ağırlık vermeye çalışıyorum.” [E8, 17]

“Atölye derslerinde ders saatleri daha fazla olduğu için öğretmenlerimiz bizimle daha fazla vakit geçiriyor dolayısı ile ilişkilerimiz daha da gelişiyor.” [E6, 18]

“Tabi Atölye öğretmenleri bizi daha fazla tanıma fırsatı yakalıyor. Bizim kişiliğimizi onlar daha fazla çevirebiliyor. Mesela bir Matematik dersi haftada 3 saat iken atölye dersi haftada 8 saat. O yüzden daha fazla zaman geçiriyoruz ve ilişkilerimizi de ona göre iyi. Yani öğretmenler ve öğrenciler birbirlerini tanıdıkça problemlerde azalıyor.” [E6, 18]

“Ders saat sayısının fazla olması sıkıyor. Sonuçta on saat derse gelmesi, öğrenciler gevşiyorlar o yüzden ders saat sayısının fazla olması okulun genel disiplinini bozacak kadar çok olumsuz etkilemese de derslerin kalitesini düşürebiliyor.” [E6, 18]

“Fark var. Bölüm hocalarıyla arkadaş gibiyiz. Meslek hocaları ile daha yakınız. Öğretmeni tanıma şansımız atölye dersinde daha fazla. Aramız iyi oluyor. Diğerleri ile haftada bir görüştüğümüz için aralarında fark büyük bir fark var. Okulun genel disiplini üzerinde kültür dersleri öğretmenleri daha etkili oluyor. Dediğim gibi edebiyat öğretmeni ile aramız iyi olduğu için onunla bir sorunumuz olmuyor.” [E4, 18]

“Bizde atölye dersi öğretmeniyle aramız çok iyi. Bütün günü 9 saat beraber geçirdiğimiz için, belki o bize biraz daha toleranslı davranıyor. Kültür dersinde bayan öğretmenler inatçı, öğrencileri sevmiyorlar. Bayan öğretmenlerin geneli öyle. Başarılı öğrencinin üstüne daha çok düşüyor. Atölye öğretmenleri bir şey anlatırken öğrencilere daha yakın davranıyor. Bu öğretmenin kişiliği ile de alakalı, bu da öğretmenin eğitim nasıl aldığını gösterir. Öğrenciyi sıkıntıya sokmak istemiyor. Bazı öğretmenlerde vardır sayfalarca yazdırır. Öğrendi mi öğrenmedi mi umurunda değil. Notunu verir. Meslek öğretmenlerinde de var kültür öğretmenlerinde de var meslek öğretmenlerinde daha az tabi, Meslek öğretmenleri ile öğrencinin arasının daha iyi olması, o öğretmeni kıramaz, onun istemediği davranışları yapmak istemez biraz daha disiplini toparlar.” [E2, 18]

“Atölye öğretmenleri genelde daha çok disipline düşkün oluyorlar. Bir kültür öğretmeni ile aramda olan ilişki ile meslek dersindeki öğretmenle olan ilişki çok farklı. Ona karşı biraz daha tedirgin oluyorum. Daha böyle bir disiplin gerekiyor. Derste de öyle zaten. Kendileri de böyle istiyorlar. Ben hemen değişiyorum yani. Bunun sebebi ders ağırlıkları olabilir. Bilmiyorum yani, Daha çok disipline alıştıyorum, bence öyle diğer hocalar daha gevşek daha rahat bıraktıklarından dolayı. Ders saat sayısından olabilir. Atölye hocaları da ha fazla derse giriyor daha fazla tanıyor. Ama diğerleri haftada bir saat iki saat fazla tanımaz fazla üstelemez üzerimize fazla düşmez. Meslek dersleri diğerlerine göre daha fazla olduğu için, ders saat sayısından kaynaklanıyor öğretmen öğrenci ilişkileri açısından.” [K5,18]

“Laboratuar derslerindeki öğretmen öğrenci ilişkileri ile kültür derslerindeki öğretmen öğrenciler arasında ki ilişkiler arasında fark var, Evet; Atölye öğretmenleri sanki daha sinirli. Daha asabi, Evet. Ben onu bilmiyorum anlamıyorum ama öyle görünüyor.” [K1, 17]

“Kültür dersi öğretmenleri öğrencileri daha iyi tanıyorlar. Bu da şiddeti azaltıyor. Diyalog arttıkça tanıdıkça daha iyi oluyor. Çünkü mesela bir öğretmen ilk önce soğuk davransın sonra öğrencisi ile ilişkisi daha iyi olsun, öğrenci öğretmene hocam ben size önceden çok sinir oluyordum ama şimdi çok seviyorum demeye başlıyor. O yüzden olumlu oluyor.” [K1, 17]

“Aynı hocam personel ayrımı yapmıyorum. Okulun genel disiplini üzerinde Kültür dersi öğretmenleri daha etkili ama meslek dersleri daha çok olduğu için onlar daha çok etkili.” [E9, 16]

“Atölye öğretmenleri ile daha rahat konuşabiliyoruz, çünkü daha çok dersimize girdikleri için birbirimizi daha iyi tanıyoruz bu yüzden olumlu yani. İletişim kurmak daha kolay. Bir öğretmenin öğrencisine ayırdığı zaman arttıkça aralarındaki ilişkide artıyor. Bu da öğrenci başarısını olumlu yönde etkiliyor. Meslek lisesinde Atölye ve laboratuar öğretmenleri daha iyi biliyorlar işi. Daha iyi yapabiliyorlar. Öğrenciyi yani psikolojik olarak daha iyi bildikleri için, onlarda meslek lisesinden mezun oldukları için daha yakından tanıyorlar.” [E7, 18]

“Farklıdır. Atölyedeki hocalarımız çok asabi oluyorlar, bir de şefimiz var, o daha da çok asabi. Ben sizin atölye şefinizim, Diyor ki benim dediklerimi yapmazsanız ben sizi bırakırım daha da geçemezsiniz atölye dersinden. Geçen ben derse gidiyordum, bizim okulda ceket kaldırıldı ceket giymek zorunlu değil. O gün hava soğuktu üzerimde deri mont vardı, hoca derse girdi kapıyı kapattı ben peşinden girdim, bana bir yumruk attı düştüm bayılıyordum, arkadaşlar tuttular. Kapıyı vurmadan içeri girmişim, ben vurdum belki o duymamış. Açtım kapıyı, kapıyı açar açmaz zaten yumruk attı. İçeri girdim dedim hocam siz burada bekleyin ben yarım saat sonra geleceğim, öğrenciye vurmam neymiş, o zaman görüşeceğiz. Babam falan duysa bu olayı çok kötü olur. Tam çıkıyordum geldi, yarım saat sonra geliyorum lafını duyunca korktu herhalde, yalvardı yakardı özür diledi, kimsenin haber olmasın dedi. Ben Müdür yardımcısın yanına gidip izin alıp çıkacaktım dışarıya, çünkü ben rahatsızım bana kapalı yerde oturmak sigara dumanı yasak, bayağı bir hastaydım. Özür diledi bizde...” [E5, 18]

A.Y.: Atölye şefi miydi?

“Atölye şefimizdi. Geçen gün bir çocuğa yumruk attı hocam, yemin ederim çocuk hocam, cam olsa kapı, çocuk dışarıya uçacak şekilde. Arada iki metre mesafe var, çocuğa bi tokat attı, çocuk kafasını kapıya çarptı, kafası kırıldı çocuğun, (eliyle kafasını gösteriyor) - Şurası şey oldu...” [E5, 18]

“Bizim okulda atölye açısından bizim ..dere çok pis bir yer. Okulun arka tarafında istediğin kadar uyuşturucu, git her yerde bulursun uyuşturucuyu, o zaman. Biri geçerken bizim arkadaş boya yapıyormuş, tiner istemişler çekmek için, bizimki de vermemiş, kaş falan yapmışlar, bizimki de tellerden atlamış dövme gitmiş, kovalamış. Bunu gördüğü için hoca arkasından bağırıyor dur diye... O da durmamış, bu yüzden dövdü yani... Kültür dersi öğretmenleri onlar uğraşmıyorlar zaten, direk atölye hocalarına ya da Müdür Yardımcılarına gönderiyorlar, Korkanları da var, uğraşmak istemiyorlar. Derse giriyor. Susun veya oturun denmek yok. Beş dakika içinde sustun sustun. Susmazsan Müdür Yardımcısı gelir sıra dayacağı çeker gider. Ondan sonra her kes mum gibi olur zaten.” [E5, 18]

“İkisi de biri birinden çok farklı çünkü meslek derslerinde, laboratuvar derslerinde birebir ilgilenme şansı var, öğretmenler öğrencileri ile birebir ilgileniyorlar zaten ama kültür derslerinde devamlı anlattığı için öğretmen dersi birebir ilgilenme şansı fazla olmuyor. Öğrenciyi tanıma şansı olmuyor. Öğretmen öğrenciyi tanıdığı anda öğrenci üzerinde olumlu bir etki oluyor bu olumlu etki şiddeti önlemede faydalıdır.” [E3, 17]

“Meslek liselerinde uygulama dersleri fazla olduğundan öğretmen öğrenci ilişkileri birebir ilişkiler ortaya çıkıyor. Diğer okullarda ise uygulama derslerinin daha az olması nedeniyle birebir ilgilenme olamıyor. Bir de meslek liselerinin haricindeki genel liselerde sınıf mevcudu daha yüksek. Daha yüksek olduğu içinde daha farklı şeyler ortaya çıkıyor.” [E3, 17]

“Atölye öğretmenleri biraz daha rahat olabilir. Çünkü uygulama yapıyorsun. Dersler daha iyi ve erken geçer. Öğrenciler mesela Fiziği Matematiği sıkıcı bulur. Atölye laboratuvar öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki ilişkiyi daha olumlu ve öğretici buluyorum. Okulun genel disiplini üzerinde Kültür Öğretmenlerin tutumları daha etkilidir. Çünkü toplamda haftada daha fazla derse giriyorlar.” [E1, 17]

Bir kız öğrencinin Atölye öğretmenlerinin okul müdüründen bile daha fazla güce sahip olduğunu söylemesi, bu derslerdeki öğretmen öğrenci ilişkilerinin yorumlanması açısından önemli ipuçları vermektedir.

“Meslek derslerinin saati fazla ve yukarda bir soruda söylemek istemedim ama evet bu öğretmene dokunulmazlık sağlıyor. Kendi anlaştığı öğrencileri kayırıyor, diğerlerini eşekten düşmüşçe çeviriyor. Sadece kendi öğrencilerinin sorularını cevaplıyor. Hoca istediği gibi ahkâm kesiyor ve rahat rahat şiddet uyguluyor. Kimse de ona bir hesap soramıyor çünkü o atölye hocası ya. Atölye hocası Müdürden bile daha fazla güce sahiptir meslek liselerinde.” [K6, 19]

4.3.15. ÖSS Sınavlarında Meslek Lisesi Öğrencilerinin Karşılaştıkları Katsayı Uygulamasının Öğrencilerin Gelecek Kaygılarına Yönelik Bulgular

Meslek lisesi öğrencileri katsayı uygulamasını; Öğrencilerin psikolojisini bozduğu kesin, kendine güvenim azalıyor, atölye derslerinin yada meslek derslerinin bu sınavda hiçbir getirisi olmadığından bu derslere olan inanç azalıyor, nasılsa kazanamayacağım, olmayacak zaten, önüm kapalı, bir baltaya sap olamadım zaten, düşünceler hayatımı olumsuz etkiliyor diye ifade etmişlerdir. Bir öğrenci bu konuyu; istemediğim bir bölümde olduğum için ve alan dışı tercih yapamadığım için stres oluyor, hayallerimi kaybettim gibi geliyor bana, sanki boşa yaşıyormuşum gibi geliyor bana, diyerek özetlemiştir. Bir başka öğrenci ise, “-Meslek lisesinde okuyan bir öğrencinin 4 yıllık bir fakülteyi kazanacağımı düşünmüyorum” şeklinde ifade etmesi araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Olumsuz bu düşünceler nedeniyle öğrencilerde gelecek kaygısı, stres ve gerginlikler olmakta, kendi ifadeleriyle de bunun acısını arkadaşlarından ve ailesinden çıkarmaktadırlar. Araştırmaya katılan gençlerden ancak ikisi gelecek kaygısı duymadığını, kendi alanında tercih yaptığında katsayı uygulamasını aksine avantaja çevirebileceğini ifade etmişlerdir.

“Öğrenci yıllarca meslek lisesine gitmiş ÖSS de kendi alanını seçerse bir sorun yok. Ama yinede katsayı uygulaması insanı strese sokuyor. Puan kırılmasa iyi olur. Lise sonda tek odaklandığın şey ÖSS. Ama meslek liseliyi çok fazla etkilemez bu, çünkü onun zaten anladığı bir işi var. Burada o avantajlı, düz liseli şanssız. Meslek ve meslek lisesine saygıda bir eksilme olmuyor bence. Hatta meslek lisesi gelecek için çok avantajlı.” [K6, 19]

A.Y.: Meslek lisesinde olduğun için ÖSS kaygısı yaşıyor musun?

“ÖSS kaygısı istemediğim bir bölümde olduğum için ve alan dışı tercih yapamadığım için oluyor, benim bir hayalim oldu zaten. Ben konservatuar okumak istiyordum okuyamadım şimdi bu lisedeyim ama oraya geçişimi engelleyen katsayı uygulaması var. Çok zor kendi bölümüm üzerine gitmem gerekiyor yazamıyorum tercih edemiyorum. Sanki hayallerimi kaybettim gibi geliyor bana. Boşa yaşıyorum gibi geliyor bana.” [K4, 19]

“Başlangıçta bir bilgim yoktu daha sonra ben öğrendikten sonra baktım iş işten geçmiş. ÖSS sınavlarında meslek dersi soruları yok. Mesleğe veya meslek derslerine olan saygıyı etkilemiyor Karnede notumun yüksek gelmesi gerekiyor

şöyle ya da böyle her iki ders gurubuna da çalışmam gerekiyor tek başına bir şey ifade etmiyor.” [K4, 19]

“Bir meslek sahibi olmak için eğer üniversite amacım yoksa üniversiteyi okuyamayacaksam tabii ki meslek liseleri çok güzel.” [K4, 19]

“..katsayı uygulaması gelecek kaygısı uyandırmaz olur mu? Uyandırıyor tabi. Hayatımı Kötü etkiliyor. ÖSS’ye çalışsam da “ya niye çalışıyorum? Olmayacak zaten, sonunda önüm kapalı olmayacak zaten” diyorum. Mesela yapsam yapsam bilgisayar öğretmeni(,) mühendis bile olamıyorum diyorum.” [K2, 18]

A.Y.: Günlük hayatında gerginliklere yol açıyor mu?

“Evet kesinlikle. Kendimize güvenimiz azalıyor ÖSS konusunda ya da dersler konusunda. ÖSS’nin öğrencilerin psikolojisini bozduğu kesin. Bunu bir şiddete dönüştürdükleri de olabilir, mümkündür. Bende sıkıldığımda da ya ailemden, ya da arkadaşlarımdan çıkartıyorum. En fazla atölye dersini görüyoruz. Diplomada puan olarak en fazla atölye dersi etki ediyor. ÖSS de hiçbir katkısı olmuyor. Yani atölye derslerine ya da teknik derslere duyduğumuz inanç azalıyor. Hiçbir getirisi yok.” [K2, 18]

“Kendi alan derslerini yüksek tutarsa netlerini de yüksek tutarsa kazanabilir.” [E8, 17]

“Öğrenci yıllarca meslek lisesine gitmiş ÖSS de kendi alanını seçerse bir sorun yok. Ama yinede katsayı uygulaması insanı strese sokuyor. Puan kırılmasa iyi olur. Lise sonda tek odaklandığın şey ÖSS. Ama meslek liseliyi çok fazla etkilemez bu, çünkü onun zaten anladığı bir işi var. Burada o avantajlı, düz liseli şanssız. Meslek ve meslek lisesine saygıda bir eksilme olmuyor bence. Hatta meslek lisesi gelecek için çok avantajlı.” [K6, 19]

A.Y.: Meslek lisesinde olduğun için ÖSS kaygısı yaşıyor musun?

“ÖSS kaygısı istemediğim bir bölümde olduğum için ve alan dışı tercih yapamadığım için oluyor, benim bir hayalim oldu zaten. Ben konservatuar okumak istiyordum okuyamadım şimdi bu lisedeyim ama oraya geçişimi engelleyen katsayı

uygulaması var. Çok zor kendi bölümüm üzerine gitmem gerekiyor yazamıyorum tercih edemiyorum. Sanki hayallerimi kaybettim gibi geliyor bana. Boşa yaşıyorum gibi geliyor bana.” [K4, 19]

“Başlangıçta bir bilgim yoktu daha sonra ben öğrendikten sonra baktım iş işten geçmiş. ÖSS sınavlarında meslek dersi soruları yok. Mesleğe veya meslek derslerine olan saygıyı etkilemiyor Karnede notumun yüksek gelmesi gerekiyor şöyle ya da böyle her iki ders gurubuna da çalışmam gerekiyor tek başına bir şey ifade etmiyor.” [K4, 19]

“Bir meslek sahibi olmak için eğer üniversite amacım yoksa üniversiteyi okuyamayacaksam tabii ki meslek liseleri çok güzel.” [K4, 19]

“..katsayı uygulaması gelecek kaygısı uyandırmaz olur mu? Uyandırıyor tabi. Hayatımı Kötü etkiliyor. ÖSS’ye çalışsam da “ya niye çalışıyorum? Olmayacak zaten, sonunda önüm kapalı olmayacak zaten” diyorum. Mesela yapsam yapsam bilgisayar öğretmeni(,) mühendis bile olamıyorum diyorum.” [K2, 18]

A.Y.: Günlük hayatında gerginliklere yol açıyor mu?

“Evet kesinlikle. Kendimize güvenimiz azalıyor ÖSS konusunda ya da dersler konusunda. ÖSS’nin öğrencilerin psikolojisini bozduğu kesin. Bunu bir şiddete dönüştürdükleri de olabilir, mümkündür. Bende sıkıldığımda da ya ailemden, ya da arkadaşlarımdan çıkartıyorum. En fazla atölye dersini görüyoruz. Diplomada puan olarak en fazla atölye dersi etki ediyor. ÖSS de hiçbir katkısı olmuyor. Yani atölye derslerine ya da teknik derslere duyduğumuz inanç azalıyor. Hiçbir getirisi yok.” [K2, 18]

“Bende gelecek kaygısı uyandırmıyor. Neden uyandırmıyor çünkü katsayı uygulaması olmasaydı mühendislikler açık olacaktı fakat öğretmenlikler için ek puanda vermeyeceklerdi. Bilgisayar alanında öğretmen açığı var o yüzden iş bulma sıkıntısı da olmayacak. Rahatlıkla girebilirim.” [E6, 18]

“Uyandırıyor. Gidebildiğim yere kadar giderim diye başladım bu okula. Bu sene düşünmüyorum da üniversiteyi seneye düşünüyorum. Ya KATÜ ya da Konya

Üniversitesi düşünüyorum. Bu sene tercih yapmayacağım alttan dersim olduğu için. ÖSS formları zaten dağıtıldı bitti. ÖSS sınavları öğrencilerin kendi mesleklerine bakış açılarını Olumsuz etkiler.” [E4, 18]

“gelecek kaygısı uyandırıyor, Evet, bir baltaya sap olamamak duygusu. Nasılsa kazanamayacağım diye bu sene için düşünüyorum. Evet. Düşündüğüm zaman kaygılanıyorum. Şu ana kadar hiç hazırlık yapmadım üniversite sınavları için. Öğretmen olmak istemediğim için. Düşündüğüm zaman o da elimde olmadığına açıkta kalacağım. O yüzden korkuyorum açıkçası yani. Bir şekilde gideceğim yani. Çok fazla takmıyorum. Zaten taksak... (gülme)” [K5,18]

A.Y.: ÖSS sınav katsayı uygulaması?

“(s) olumsuz etkiliyor. Nasılsa olmayacak diye düşünüyorsun o yüzden hiçbir istek kalmıyor. İşte katsayı uygulaması meslek liselerinde olumsuz olduğu için ders yapmak yerine daha çok önemsememesine yol açıyor. Bu konuyu çok da iyi bilmiyorum.” [K1, 17]

“ÖSS ye girmeyi düşünmüyorum. Zaten okul bitince askere gidecem. Okula gelirken de ÖSS sınavını hiç düşünmüyordum. Meslek lisesinde okuyan bir insanın normal üniversiteyi (dört yıllık fakültelerden bahsediyor) Kazanacağını sanmıyorum zaten. Düz liseyi okuyanların ÖSS yi kazanma şansları daha fazla, ÖSS sınavlarında sorular hep kültür derslerinden çıkıyor zaten. Meslek derslerinden soru yok. Meslek liselerinde de meslek öğreniyorsun. Meslek derslerinden soru sorulmaması meslek öğretmenlerine ve meleğe karşı saygınlığı etkilemez. Meslek sahibi olmak için meslek lisesinde okumak ta şart değildir.” [E9, 16]

“Eğer böyle bir şey olmasaydı daha iyi olurdu istediğim mesleği seçebilirdim. Bu bende gelecek kaygısı uyandırıyor yani, Olmazsa daha iyi olurdu. Daha çok çalışırdım değil de daha iyi yerlere gelebilirdim. Bu şekilde önümüzü kesiyorlar katsayıyla.” [E7, 18]

“Katsayı uygulaması olmasaydı üniversite sınavı benim için daha kolay olur. Daha kolay olurdu. Ben şimdi başka bir bölüme gitmek istiyordum. Metal işini artık yapmamak istiyorum, okumamak istiyorum, ama mecburum, normal kültür dersleri

ile hiçbir ilgim yok. Belki dershaneye gitsem kazanırım, ama dershaneye gidecek durumum da yok o kadar, şimdi dershaneye gitmeme de gerek yok çünkü metal işi yapmamak istiyorum okusam da bir şey fark etmeyecek, o yüzden ÖSS ye girmek istemiyorum, çünkü çok zor metal bölümünü okuyup da kültür derslerine girmeden üniversiteyi kazanmak çok zor.” [E5, 18]

“Evet, bende de uyandırıyor. Strese sokar, bazı kişiler nasıl olsa başaramıyacam deyip kendini ve dersleri boşlar. Meslek lisesinde o mesleğin en fazla %70 ini öğrenir, diğerini çalıştıkça kazanır. Gelişen teknoloji açısından bakarsak meslek liseleri yeterli konumda. Teknolojik takipler öğrencilerin okula bakış açılarını olumlu etkiler.” [E3, 17]

“Gelecek kaygısı, Hayır, zaten meslek liselerinin en güzel yanı meslek öğretmeleri. Düz liselerde bu yok. Zaten aynı bölümü seçtiğinde bir kaybın olmuyor. Ama ekstra başka bir bölüm seçtiğinde kaybın oluyor. katsayı farkı oluyor. Bazen, tek seçeneğin olması üzüyor beni açıkçası da ama kendi ölümümde seçersen katsayı uygulamasını aksine avantaja da çevirebilirim.” [K3, 16]

A.Y.: Üniversite kaygıları nedeniyle hiç olmazsa bir meslek edinme düşüncesi var mıydı?

“Onu hiç öyle düşünmedim. Çünkü okula geldiğimizde okula kaydolduktan sonra öğrendim. Ama duyduğumda yinede sevindim çünkü bu üniversiteyi bulamayıp ta, aile baskısından intihara teşebbüs eden insanlar var.O yüzden biraz daha rahatım bir baskı yok yani.” [K3, 16]

“Okulun Prestiji çok önemli. Okula bakış açısı değiştiği zaman sahiplenme de başlıyor. Ve okula zarar verenler azalıyor.” [E1, 17]

A.Y.: Okulun Prestijini sağlayan kimdir?

“Herkes. Öğretmenler, öğrenci, veli idare hepsi. Dıştan bakıldığında bir bütündür çünkü okul. Hepsi önemlidir.” [E1, 17]

“Uyandırıyor tabi. Eğer mezun olduğumda iş bulamazsam ortada kalırım düşüncesi büyük kaygı oluşturuyor. Düşününce direk zaten insanın moralini bozuyor. Eğer çevrenden de bir tepki varsa o an bir tartışma oluyor.” [E1, 17]

“Mühendislik tercihi edememen Çok az, çok az hayal kırıklılığı oluşturdu. Yine de bilgisayar üzerine olduğu için fazla umursamadım. Aile zoruyla değil kendi isteğimle bir de arkadaşımın tavsiyeleri vardı okul çok iyi öğretmenler çok iyi diye. Ailemin şu an benden beklentisi liseyi bitirmem. Liseden sonra üniversiteye gidip iyi bir meslek sahibi olmam. İlköğretimdeki öğretmenlerim tarafından yönlendirilmedim. Dershaneye gitmedim.” [E3, 17]

4.3.16. Meslek Liselerinin Öğrencilerin Bakış Açılıyla Kurumsal Yeterliliğine Dair Bulgular

Katılımcı geçlerin; meslek liselerinin meslek edindirme yeterliliğini ve gelişen teknoloji takip seviyesini az yeterli olarak algıladıkları, ifadelerinden anlaşılan bulgulardır. Öğrencilerin algılamalarında okulun saygınlığı ile mesleki yeterliliğinin doğru orantılı değişim gösterdiği anlaşılmaktadır.

“Öğretmenin verdiği ders ve müfredata bağlı, meslek edindirmede meslek liseleri çok yeterli değil %30–40 civarında. Gelişen teknolojiyi takip etmede meslek liseleri yetersiz görüyorum.” [K4, 19]

“Bence yeterli çünkü dediğim gibi, düz lisede olsak daha kalabalık olacaktı ama burada mevcudumuz az olduğu için bir öğretmene daha az öğrenci düşüyor. Yeterlilik bir bakıma öğrenciye bağlı. Boş bir insan serseriliğe vurmuş hiçbir şey bilmeye bir insanla da karşılaşabiliriz, ama elindeki avantajı kullanıp ta kendini yetiştirebilirse daha farklı olur ama her mezun olan başarılı olacak diye bir şey yok. Yüz üzerinden bir puan verseydik seksen beş verirdim.” [K3, 16]

A.Y.: Meslek liselerinin teknolojik takiplerini nasıl değerlendiriyorsun?

“Evet ilk başta meslek lisesi öğrencilerinden öğreniyorlar diğer okullardaki öğrenciler. Yeni çıkan bir donanım olsun program olsun.” [K3, 16]

“Bir meslek sahibi olmak için meslek lisesini okumak şart değil. Hayır, kesinlikle değil. Hatta düz liselerde okusak daha büyük bir şans elde edebilir. Düz liselerde daha çok bölüm seçme şansı var biz sadece öğretmen olabiliyoruz.” [K2, 18]

“Meslek liselerinin yeterliliği.. %40. Kesinlikle yeterliliğe sahip falan değil. Bunun tek nedeni de müfredattır diye düşünüyorum. Yani pek yeterli değil ama yinede bizim okulumuz diğer okullara göre daha avantajlı diye düşünüyorum. Daha çok teknolojiyle ilgilenen Teknolojiyi daha çok takip eden bir okul öğrencinin gözünde daha iyi ve daha saygın.” [K2, 18]

“Meslek sahibi olmak için meslek lisesinde okumak şart değildir ama okumak bir avantajdır. Eğer bilgili öğretmenler olursa ve düzenli bir atölyede varsa meslek edindirme derecesi 70 dir.” [K6, 19]

“Mesleki gelişim ve değişen teknolojiyi takip etme konusunda Meslek liselerinin yeterliliğini bugünkü konumları açısından yeterli görüyorum.”

A.Y.: Bu bağlamda Meslek liselerinin teknolojik gelişmeleri takip etmedeki konumları öğrencilerin okula bakış açılarını nasıl etkiliyor? Bu açıdan bakacak olursak okulun öğrenci gözündeki yeri (saygınlığı), okullarda yaşanan şiddet olaylarını etkiliyor mu?

“Evet etkiler. Kalıplaşmış bilgilerle meslek liselerinde ders yapılmaz, yapılsa bile bu zaman kaybıdır. Eğer ders kendini güncellemiyorsa öğrenci okulla alakasını keser ve başka şeylere yönelebilir.” [K6, 19]

“Meslek sahibi olabilmek için meslek lisesinde okumak şart değildir. Hayır, düz lisede okusak bile üniversiteyi kazanınca bir meslek sahibi olabilirsin. Üniversite de kendi mesleğini seçebileceği bir bölüm tercih edebilir.” [E8, 17]

“Mezun olan bir öğrenci o mesleğin gerektirdiği özellikleri kazanabiliyor bence, çünkü burada atölye dersleri var, uygulama dersleri var, programa dersi var, bunlar iş hayatında aranacak nitelikler. İşte programcı aranıyor diye bir ilan olduğu zaman işte ben programcıyım, orada bir iş sahibi olmam mümkün olabilir. Mesleğin niteliklerini kazanma açısından mezunlara yüz üzerinden altmış puan verirdim.” [E8, 17]

“Meslek liselerinin değişen teknolojiyi takip etmesi açısından yeterli bence. Bakış açıları farklıdır, mesela bir okulda internet vardır diğer okulda internet yoktur. Bu gibi farklar okulun öğrenci gözündeki yerini belirler.” [E8, 17]

“Bir meslek sahibi olabilmek için meslek lisesinde okumak, Hayır, şart değil. Sonuçta insan kendini geliştirirse yetiştirirse her yerde iş bulabilir. Aşırı bir mesleki özellik var diyemeyiz ama hiç bilmeyen birine göre kat kat daha üstündür diyebiliriz. Mantığını anlıyor neyi ne yapacağım ne edeceğim ilerde hangi işlerle karşılaşacağım.” [E6, 18]

“Meslek liselerine meslek edindirme açısından 100 üzerinden 60 verebiliriz. Sonuçta teknoloji her zaman pahalıdır, yeni bir teknoloji çıktığı zaman bunun maddi bir oranı vardır. Her meslek lisesi bu maddi yükü karşılayamaz. Bu okullar imkânlar ölçüsünde teknolojiyi takip etmeye çalışıyorlar. Az yeterli olarak, sonuçta özel okullar var ama meslek liselerinin teknolojiye daha duyarlı olmaları lazım.” [E6, 18]

“...öğrencilerin okullarına bakış açıları arasında tabî ki fark vardır. Bütün imkânları sunabilirse öğrenciye, öğrenciye o kadar çok şey verirse öğrencide bir şeyler alacaktır hiç almak istemeyen bir öğrenci bile ister istemez o bilgileri alacaktır. Ama imkânı olmayan bir meslek lisesinde öğrencilerde imkânlar kısıtlı olduğu için boşlayabilir yani.” [E6, 18]

“En son teknoloji olduğu zaman okul öğrencinin gözünde güzel ve daha kıymetli bir yermiş gibi gözükebilir.” [E6, 18]

A.Y.: Mesleki yeterlilik açısından bakıldığında meslek lisesi mezunlarına % üzerinden puan vermek isteseydik kaç puan verirdiniz? Veya mezunlar mesleklerinin ne kadarını meslek liselerinde öğreniyorlar?

“...%40 ını. Çünkü bölüm hocalarımız bile diyor. Geçen sene biz İMES’e gittik. Ordaki ustalar bizden daha iyi biliyorlar diyorlar. Onlar çocukluktan yetişiyor. Biz okulunu okuyoruz. Çünkü okula gitmeden devamlı o işi yaparsan daha karlı, daha çok bir şeyler öğrenirsin yani, daha çabuk öğrenirsin. Daha iyisini yaparsın.” [E4, 18]

A.Y.: Öğretmenler işi (mesleklerini) yeteri kadar bilmiyorlar mı?

“Bilmiyorlar desem doğru olur.” [E4, 18]

“Gelişen teknolojiyi, yeteri kadar takip edemiyorlar. İşletmeye öğrenci gönderirsek.. Öyle olur. Çünkü daha çok şey öğrenmiş oluyoruz. İş daha çok öğrenmiş oluyoruz. Öğretmenler kitap üzerinden soruyorlar. Teknoloji yakından takip eden okullarda öğrenciler kendilerini daha şanslı hissediyorlar. Hem de teknolojiden uygulama şansı daha fazla oluyor. Bi işle uğraştığı zaman insan unutuyor öyle şeyleri. Öğretmenler usta çırak ilişkilerine göre daha sakın oluyorlar. Ders saat sayısı fazla olan derslerin hocaları ile daha iyi geçinmemiz gerekiyor. Geçiniyorlar da yani. Dokunulmazlık falan yok da ama öğrenciler öğretmenlerle daha iyi geçinmeye çalışıyorlar.” [E4, 18]

“Bir meslek sahibi olmak için, Meslek lisesinde okumak şart değil. Ben bakıyorum bir insan senelerce aynı işi yapıyor o işi okuyandan daha iyi yapıyor. Bir insan öğrenciyken öğretmen anlatır öğretmenden alabildiği kadar ne kadar çok şey alabilirse o işten de o kadar iyi anlar, Meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin mesleki yeterlilikleri %60.” [E2, 18]

“Bence yetiyor yani ne kadar takip ettiği. Öğretmenlerde üniversite bitirdiği için onlarda sürekli teknolojiyi takip ediyorlar. Teknolojiden bahsederken teknolojiyi takip ediyorlar yani, yeterli bence. Bu günkü konumları açısından yeterli bence.” [E2, 18]

“Teknoloji yi daha iyi takip eden okulun öğrencileri okulunu daha çok sever, derslerini daha rahat anlayabilirler, uygulama yaparak. Diğer okulda ise uygulamalar daha az olur konuyu daha az anlar. Bu okul işe yaramaz pislik götürür diyebilirler. Bu okuldan adam çıkmaz diyip te şiddete başvuran insan da var bu okulda. Ama okulun iyi olduğunu düşünüp çalışıp üniversiteyi kazanan insan da var bu okulda. Okulu beğenmeyen öğrenci mesela okulu boşlamıştır dersleri boşlamıştır. Okulda olanı bile görmez olur. Ondan daha çok şiddete başvurur.” [E2, 18]

“Kafası basıyorsa meslek lisesine gitmektense düz liseye gitmesi daha doğru ama eğer dersleri iyi değilse bir mesleği olması için, üniversiteyi kazanamayacak zaten en ideali meslek lisesi.” [K5,18]

“Akli başında derslerine çalışan bir öğrenci yüzde seksen mesleki yeterlilik kazanmıştır. İş alışkanlığı kazandırıyor disiplin kazandırıyor ne bileyim temizlik, titizlik, önem verme falan bunları yaptığın zaman tertip düzen oluşturuyor. Bir iş yaparken öncelik sırasını iş ve işlem basamaklarını öğrenmiş oluyor. Çok fazla değil. Ama bundan fazlası da olmaz sanmıyorum yani sonuçta burası bir okul. Teknolojiyi çok yakından takip edebileceğini sanmıyorum.” [K5,18]

A.Y.:Öğrencilerin okula bakış açılarında farklar var mı?

“Kesinlikle var. Öğrenciler kendilerini geliştireceklerdir. Bir adım daha ilerde olacaklardır. Öğrendikçe de okula verilen değer de artacaktır.” [K5,18]

“Hayır, çünkü düz liseden de üniversiteye gidiyorsun sonuçta asıl üniversitede meslek sahibi oluyorsun. İlla da meslek lisesi şart değil bence.” [K1, 17]

“Meslek edindirme noktasından bakarsak meslek liseleri yeterli, evet bence daha ayrıntılı olarak öğretiliyor. Şimdi lisede öğrenildiği için daha iyi oluyor. Mezun bir öğrenciyi mesleğinde yeterli %70. Mesleki gelişim ve teknolojiyi takip etme konusunda meslek liselerinin yeterliliği, evet yeterli.” [K1, 17]

“... çünkü meslek lisesi teknolojiyi takip edebiliyorsa iyi. Edemiyorsa şey diyor oooo millet ta nerelere geldi biz hala bunlardayız deyip okulda dersleri de boşluyorlar. O yüzden teknolojiyi takip etmesi iyi oluyor.” [K1, 17]

“Tabi bu konuda teknolojiyi yakından takip eden okullar kıskanılıyor...” [K1, 17]

“Meslek sahibi olmak için meslek lisesinde okumak şart değildir. Meslek liselerini meslek edindirme açısından, Yeterlidir. Yüz üzerinden not vermek gerekirse 85 verirdim.” [E9, 16]

“Günümüzde teknolojiyi yakalamak imkânsız. Her geçen gün geliyor. Meslek liseleri gelişen teknoloji yeteri kadar takip edemiyorlar.” [E9, 16]

“Öğrencinin okula bakış açısı değişir, etraftaki okulların, insanların okula bakış açıları değişir. Okulun saygınlığı artar. Okulun saygınlığı artınca okuldaki şiddet olayları da azalır. Çünkü insanlar çünkü zaman harcar herkes işinde gücünde olur. Şiddete zaman kalmaz.” [E9, 16]

A.Y.: Meslek sahibi olmak için meslek lisesinde okumak şart mıdır?

“Bence değildir. Diğer liselerde okuyarak ta meslek sahibi olunabilir. Öğrencinin kendisini geliştirmesine bağlı.” [E7, 18]

“Mesleki yeterlilik kimileri kazanır kimileri kazanamaz, burada öğrenciye iş düşüyor. Eğer öğrenci o bilgileri almışsa kazanmıştır yoksa kaybetmiştir. Puan olarak yüzde altmış diyebilirim. Öğrencinin kendisini geliştirmesi lazım. Gelişen teknolojiyi takip noktasında meslek liseleri az yeterlidir. Çünkü her şeyi takip edemiyorlar. Okullarda bu teknolojilerin tanıtımı yapılmalıdır. Öğrencileri işletmeye göndererek bu teknolojik takip sağlanabilir. Meslek liselerinde ders çok olduğundan ayrı bir ders olarak konulmamalıdır. Teknolojinin takibi okula; öğrencilerin bakış açısı daha iyi olabilir.” [E7, 18]

“Meslek sahibi olabilmek için meslek lisesinde okumak **bu** devir de şarttır.” [E5, 18]

Meslek liselerinin bunu karşılama noktasındaki yeri nedir? Meslek lisesinden mezun olan bir öğrenci mesleğini öğrenebiliyor mu?

“Yok.” [E5, 18]

A.Y.: Ne kadarını öğrenebiliyor? Bir puan verseydik..

“Yüz üzerinden 20 ya da 30. Bizim ilk iki sene atölye dersimiz vardı. Şimdi işletmeye gittiğimiz için yok. Beni bölümüm metal ben daha bir kere kaynak yapmadım okulda. Kaynak öğretmediler bana. Bizim okulun dışı telle kaplanacaktı. Onun boyası, iki sene boyunca haftada iki gün atölye derslerinde boya yaptık, kapalı bir yer, maske yok eldiven yok, eldiven vermezler bizim okulda, okula ilk başladığımızda sene başında bir tane eldiven veririler. Ondan sonra kendin alırsan al, almazsan alma. Bizim işte beceri sınavımız var sene sonunda onu vermezsek mezun olamıyoruz. Düz kaynak çekiyorsun onu vermek için ama nasıl çekeceğiz bilmiyorum. Hayatımda hiç yapmadım.” [E5, 18]

A.Y.: Meslek liseleri yeteri kadar değişen teknolojiyi takip edebiliyor mu?

“Edemiyor.” [E5, 18]

A.Y.: Bu problemi nasıl çözebiliriz?

“Gezi falan düzenlense, bizim bölüm olarak aradığımız her şey İMES’ (sanayi sitesi) de bulunuyor. Gezi yaptırırsalar görsek hangi makine nasıl bir şey. Bizim şimdiye kadar gördüğümüz matkap, spiral taşı bi de kaynak makinesi başka bir şey yok. Bir tek kitaplarda görebiliyoruz.” [E5, 18]

A.Y.: Meslek sahibi olmak için Meslek lisesinde okumak şart mıdır?

“Şart değil. Meslek kazandırmada meslek edindirmede yeterli değil, dışarıda çalışan insanlar o mesleği daha iyi yapıyorlar. Orası bir uygulama yeri, meslek lisesindeki öğrenciler sürekli teorik görüyorlar iş yapıyorlar ama dışarıdaki sürekli uygulama yaptığı için daha kolay öğreniyor. Meslek edindirme yeterliliği açısından baktığımızda meslek lisesi mezunlarına 100 üzerinden puan verseydik, 70 falan olabilir. Yeterli derecede takip ediyorlar ama çok fazla değil tabi. Sadece gerisinde kalmıyorlar. Bu öğrencilerin okula bakış açılarını da etkiliyor. Şartlar daha iyi olduğu için bir işe girerken falan etkili olacağı için faydalı oluyor. Okulun değeri artıyor. Bu okulun malı zarar vermeyeyim düşüncesi oluyor. Ama eski eşya ve aletler daha az dikkat ediliyor. Daha rahat vurabiliyor kırabiliyor.” [E1, 17]

4.3.17. Atölye Laboratuvar Öğretmenleri ile Öğrenciler Arasındaki Öğretmen Öğrenci İlişkisinin Usta Çırak Arasındaki İlişki Benzerliğine Ait Bulgular

Katılımcı gençlerin ifadelerinde, meslek dersleri öğretmen/öğrenci ilişkisi ile usta/çırak ilişkisi arasındaki bulgularında; “eti senin kemiği benim” yaklaşımının olduğu, her ikisinde de korkuya dayalı bir eğitimin verildiğini, katı kuralların olduğunu, meslek öğretken kişilerin dokunulmaz olduğu fikrinin yaygın olduğunu, dolayısıyla Atölye öğretmenlerinin daha rahat şiddet uygulayabildiklerini, ders saat sayılarının ve ders kredilerinin fazla olmasının bu öğretmenlere dokunulmazlık sağladığını, öğrencilerin derslerde tedirgin olduklarını, azarlanmaktan korktuklarını, dövülmekten korktuklarını, Atölye öğretmenleri haksız dahi olsalar ona karşı hiçbir itirazda bulunamadıklarını, bu öğretmenlerin bazı öğrencileri kayırdıkları vb. belirtmişlerdir.

“Şimdi öğrencilerde şöyle bir düşünce var öğrenmekten ziyade geçeyim de nasıl geçersen geçeyim düşüncesi. Yani kredisi yüksekse ha bu benim işime gelir hemen ortalamaya bakar o dersi geçmeye çalışır.” [K3, 16]

“Öğrenci hiçbir zaman unutmaz her zaman içinde kalır, her zaman bir kin olur öğretmene, zarar veremese de malına zarar veriyor. Ya da ne bileyim bana öyle bir şey olsa öğretmene zarar vermeyeceğim için malına da zarar vermeyeceğim için içimde hep bir kin olur. Meslek dersi öğretmenlerinin ders saatlerinin fazla olması ders kredilerinin fazla olması bu öğretmenlere dokunulmazlık sağlıyor daha rahat şiddet uyguluyorlar. Daha rahat hareket ediyorlar. Ortak hareket etme daha fazla bu öğretmenler arasında.” [K4, 19]

“Var. Bu şekilde yaklaşım var.” [E5, 18]

“Aynı şey yok ama sonuçta öğretmen bir iş verdiği zaman uygulama dersi yapmak zorundasınız. Ama bu usta çırak ilişkisi kadar ağır bir ilişki yok tabi.” [E6, 18]

“Hayır, benzemiyor, atölye öğretmenleri konuyu daha açarak anlatıyor öğrencide alabildiği kadar alıyor zaten. Usta çırakta zorla o sanatı öğretecek o çırağa, döve döve de olsa yetenezsiz de olsa. Bunun için her yolu deneyecektir.” [E2, 18]

“Hayır yok.” [K1, 17]

“Şiddet uygulamıyorlar ama daha sinirli asabi oluyorlar. Öğrenciler derste daha çok tedirgin oluyor ezilip büzülüyor stres oluyor. Hatta korktukları için bir şey bile yapamıyorlar. Korkudan, Azarlanmaktan korkuyorlar. Dövmesinden korkuyorlar, kalmaktan korkuyorlar çünkü atölye en önemli ders onun için.” [K1, 17]

“Atölye hocaları öğrencilere, daha rahat şiddet uyguluyor. Öğrenci nasılsa muhtaç ona.” [E9, 16]

A.Y.: Meslek ders saatlerinin kredilerinin fazla olması bu öğretmenlere bir dokunulmazlık mı sağlıyor?

“Sağlıyor hocam, diyor ki; ben şunu şöyle yaparsam bu adam ya bırakırsa ne olacak. Kredisi yüksek, ders programında dersi fazla. Bir de bununla uğraşmayalım

gibi düşünceler.. Öğretmenin kişiliğine de bağlı. Öğretmen ailesinden şiddet görmüşse onu içinden atamamışsa okulda da bu şekilde davranış gösterebilir. Öğretmenlerde ders çok önemli bende çok önemliyim anlayışı var.” [E9, 16]

“Atölye hocalarımız haksız da olsalar onlara hiçbir şekilde bir şey söyleyemiyoruz. Kredisi daha fazla bu derslerin. Şefimiz devamlı diyor ki, “Sizleri bırakacam” diyor, siz böyle devam edin sizi bırakacam, kalmış şurda bir hafta iki hafta okula geleceğiz en fazla, adam geçen hafta geldi bir sürü şey saydı çıktı gitti. Haksız çok da hasız, biz arkasından konuşuyoruz ama suratına söylesek, başka hoca olsa söyleriz, savunuruz kendimizi ama adam bırakırım diyor sizi, ona bir şey söyleyemiyorsun savunamıyorsun. Bu öğretmenler daha rahat şiddet uyguluyorlar.” [E5, 18]

A.Y.: Atölye laboratuvar öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki ilişki ile kültür öğretmenleri ile öğrenciler arasında olan ilişkiler arasında fark var mı sence?

“Atölye laboratuvar öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki ilişkinin usta çırak arasındaki ilişkiye benzetilmesi, ben o şekilde düşünmüyorum, velilerin de o şekilde düşündüğünü zannetmiyorum, usta çırak ilişkilerinde hani eli mahkûm. Ama öğrencilerde böyle değil. Korkudan kaynaklanan şeyler var öğrenci korkar öğretmen severse iki katı verimli olur. Sevmezse hiçbir şey yapmaz dayağını da yer, şiddete başvurur.” [K4, 19]

“Ben kendi atölye öğretmenlerimle usta çırak durumunda olmadım. Olsaydı daha iyi olurdu. En azından birkaç parça daha çok bilgi edinirdik. Normal bir tamir dükkânında çalışan kişi benden daha çok şey biliyor mesela. O dört yıl tamir yapsa ben dört yıl okul okusam onun kadar iyi olamam zaman aynı ama kazanımlar farklı olur. O her zaman öndedir. Çünkü bilgisini günceller. Ama okuldakinin not ve sınıf geçme kaygısı da var. Meslek derslerinin saati fazla ve yukarda bir soruda söylemek istemedim ama evet bu öğretmene dokunulmazlık sağlıyor. Kendi anlaştığı öğrencileri kayırıyor, diğerlerinin eşekten düşmüşse çeviriyor. Sadece kendi öğrencilerinin sorularını cevaplıyor. Hoca istediği gibi ahkâm kesiyor ve rahat rahat şiddet uyguluyor. Kimsede ona bir hesap soramıyor çünkü o atölye

hocası ya. Atölye hocası Müdürden bile daha fazla güce sahiptir meslek liselerinde.” [K6, 19]

“Atölye öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki ilişki; usta çırak arasındaki ilişkiye benzetiliyor, Eti senin kemiği benim anlayışı var. Bence şiddete kesinlikle etkisi var. Bu okulda öğrenci öğretmen ilişkilerinde hep atölye öğretmenleriyle problem yaşandı. Bence meslek öğretmenleri daha katı kurallara sahip.”

A.Y.: Ders saat sayılarının fazla olması bu derslere giren meslek öğretmenlerine dokunulmazlık mı sağlıyor?

“Evet, evet zamanında bizde öyle düşünmüştük.” [K2, 18]

“Fark var. Bölüm hocalarıyla arkadaş gibiyiz. Meslek hocaları ile daha yakınız. Öğretmeni tanıma şansımız atölye dersinde daha fazla. Aramız iyi oluyor. Diğerleri ile haftada bir görüştüğümüz için aralarında fark büyük bir fark var. Okulun genel disiplini üzerinde kültür dersleri öğretmenleri daha etkili oluyor. Dediğim gibi edebiyat öğretmeni ile aramız iyi olduğu için onunla bir sorunumuz olmuyor.” [E4, 18]

4.3.18. Atölye Laboratuvarlarda bulunan delici kesici aletlerin öğrenciler tarafından kolay erişilebilen yerlerde olması ve öğrenciler arasında görülen şiddete etkilerine yönelik bulgular

“Tabi olabiliyor. Ama öyle koz olarak kullanabileceğini sanmıyorum. Ama genel olarak doğru değil.” [K3, 16]

“.....” [E8, 17]

“Çok detaylı düşünürsek tabi ki bu zararlı. Ama öğrencinin deşarj olabileceği aktiviteler varsa ve okulda not ve ders konusunda çok üzerine gelinmezse öğrenci şiddete yönelmez.” [K6, 19]

“Atölye ders araç gereçlerinin şiddet üzerinde bir etkisi yok. Bu araç gereçlerin öğrencilerin yanında taşınmasını olumsuz buluyorum. Çünkü insanın kendine güveni artar. Bana bişey olmaz diye düşünür. Daha rahat şiddet uygular.” [E4, 18]

“Doğru değil. Kesici ve delici araç gereçlerin atölyede durması lazım. Atölye saatinde öğrenciler verilip çıkışta tekrar alınmalıdır.” [E9, 16]

“Etkili. Olumsuz etkiliyor. Bizim metal bölümü zaten kavga araçları, kesici alet deposu gibi zaten. Kavga olsun, gelirler kendi kafalarına göre, başka bölümün öğrencileri bile ordan bir profil alıyorlar testereyle keserler, koyarlar bacaklarına çeker giderler. Kimse de bir şey demez onlara, kolay ulaşabiliyorlar.” [E5, 18]

“Laboratuarlarda kullanılan kesici aletlerin yaşanan olayları olumsuz etkileyeceğini sanmıyorum çünkü şiddet uygulayacak insan her türlü uygular, elindekine bakmaz uyguluyor zaten. Bunun şiddet amaçlı kötü bir şey olduğunu zannetmiyorum şiddet eğilimli olan biri her durumda şiddete başvuracaktır. Şiddet amaçlı kötü bir şey olduğunu zannetmiyorum çantasındaki tornavida olmasa yerdeki taşı alır taş olmasa yumruğu var bilek gücünü kullanır. Döven insan her türlü döver.” [K4, 19]

“Zannetmiyorum. Zarar vermeyi kafaya koymuşsa mutlaka yanında getirir. Yanında taşır çantasında ya da mutlaka bi yere koyar. Kavga esnasında çok kullanabilir ve kullanıyorlar da. Sonuç ta olabilir ama çok ta değil.” [K2, 18]

4.3.19. Disiplin Cezalarının Uygulanmasına Yönelik Bulgular

Disiplin başkaları tarafından işbirliğine kapalı, saldırgan ya da diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış insanların haklarını korumaya yöneliktir. Bu tür koruma mekanizmalarına evlerde, okullarda, işyerlerinde, topluluklarda ve de çocukların olduğu kadar, yetişkinlerin de yetersiz ya da aşırı kontrollü davranışlarına tepki olarak gereksinim duyulur (Celep, 2004, s.170).

Araştırmaya katılan gençler; ortaöğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinin bu okullarda yaşanan şiddeti önlemede yeterli olacağını ancak yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında aksaklıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Disiplin cezası gerektirecek bir çok olayın öğrencinin sicili düşünülerek disiplin kuruluna yansıtılmadığı ve öğrencilere ceza olarak onurunu kırıcı söz yada şiddet uygulandığını, bu şekilde bir çözümün meslek

lisesi gibi büyük ve kalabalık okullarda öğrencilerin ve idarenin daha çok işine geldiğini ve herkesin bunu kanıksadığını, bunun öğretmen ve öğrenci için daha avantajlı olduğunu bu nedenle şiddetin toplumun özel anlamda da okulun vazgeçilmez bir parçası olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber öğrencilerden bir çoğu ödül ve disiplin yönetmeliğini okumadığını, öğretmenleri tarafından kendisine anlatılmadığını yada çok az anlatıldığını, okulun gerekli yerlerine yönetmeliğin asılarak uyarıların yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Şiddet karşısında öğrencilerin sessiz kalmalarının bir nedeni de kol kırılır yen içinde kalır düşüncesiyle “-ailem duyar endişesi” olduğu ifade edilmiştir.

Okul yönetiminin disiplin olayları karşısındaki tutumu da bu okullarda yaşanan şiddet olaylarını etkilemektedir. Katılımcı gençler okul yönetimi; caydırıcı cezalar vermeli, olayları önemsemeli, öğretmenlerin şiddet uygulamasını görmezden gelmemeli, adil davranmalı, taraflar arasında haklı haksız ayrımı yapmalı, her suça bir ceza verilmeli ancak bu cezalar öğrenciyi kazanmak için olmalı, ve kesinlikle şiddet uygulanmamalı şeklinde ifade etmişlerdir. Bir öğrenci için en kötü cezanın disiplin cezası almak olduğu da öğrencilerin ifadelerinde rastlanan önemli bulgulardandır.

A.Y.: Disiplin yönetmeliğini okudun mu?

“Hayır.” [K2, 18]

A.Y.: Sınıf öğretmenleri tarafından ya da diğer öğretmenler tarafından bu konuda sana bilgi verildi mi?

“Hayır. Bilmiyorum. Gerek de duymadım.” [K2, 18]

A.Y.: Disiplin yönetmeliğinin yeterince caydırıcı olmadığını mı düşünüyorsun?

“Caydırıcılığı değil de sonuçta yapmayacağım için gerek duymadım. Benim idareyle işim olmadı disiplin bakımından. O yüzden benim okumama gerek yok ama şiddet uygulayanların da okumadığından eminim. Şiddet uygulayanlarda okumadıklarını belirtiyorlar. Birilerinin bunu yapmamalısınız demediğinden.” [K2, 18]

“Yani yönetimin davranışları da kesinlikle şiddete gösterdiği tavırla doğru orantılı, yani şiddete caydırıcı cezalar vermiyorsa en azından bu olayları önemsemiyorsa

kesinlikle şiddeti tetikliyor. Sonuçta bu iki kişiyi dövecekse bile biri dövülüyor biri dövüyor döven ceza almıyorsa o zaman o başkasını döver. Ya da dövülen der ki o ceza almadı bende benden başkasını benden küçüğünü döveyim. Hak ediyorsa cezasını alacak bence. Kesinlikle arsızlaşıyor, bende yaptım, bizde yaptık. Şiddetle alakası yok ama hani bir defa idareye gittiysek; onda kimse önemsemediyse biraz daha artar biraz artar karşılırlarına çıkarız yine diyor. İnsan psikolojisi yani.” [K2, 18]

“Derecesine göre affedilebilir, ama genelde ceza verilmeli. Ortamın huzuru ancak bu şekilde sağlanır ne kadar hoş olmasa da. Ceza almayınca daha beteriyle karşılaşılıyorsunuz.” [K2, 18]

“Kesinlikle arsızlaşıyor, bende yaptım bizde yaptık. Şiddetle alakası yok ama hani bir defa gittiysek; onda kimse önemsemediyse biraz daha artar biraz artar karşılırlarına çıkarız yine diyor. İnsan psikolojisi yani. [K2, 18]

“Caydırıcılığı değil de sonuçta yapmayacağım için okumaya gerek duymadım. Benim idareyle işim olmadı disiplin bakımından. O yüzden benim okumama gerek yok ama şiddet uygulayanların da okumadığından eminim. Şiddet uygulayanlarda okumadıklarını belirtiyorlar. Birilerinin bunu yapmamalısınız demediğinden..” [K2, 18]

“Evet, Bir kere okumuştum. Sınıf öğretmenleri de sınıfın kapısına yönetmeliği asmışlardı. Disiplin yönetmeliği bu okullarda yaşanan şiddet olaylarını önlemede bir nevi etkilidirler. Özellikle ailem duyar endişesi var. En büyük kaygısı da budur. Annem duymasın babam duymasın ki evde şiddet görme kaygısı endişesi olur. Bu yüzden disiplinlik olurum korkusu şiddeti önlemede büyük bir etken. Diye düşünüyorum.Yönetmelikte yetersizlik sanmıyorum da bence uygulamada eksiklikler var. Yönetmelikte olan cezalar bence yeterince caydırıcı.” [K3, 16]

“Sınıf geçme yönetmeliğini ve disiplin yönetmeliğini hiç okumadım. Geç kalmalar konusunda öğretmenlere sorularımız olmuştu.” [K4, 19]

“Çok önemli bir şey olsaydı dağıtmaları gerekirdi, ya da bir yerlere asmaları gerekirdi. Kurallara uymayan bir hareket yapıldığında öğrenciler ben bilmiyordum

duymamıştım diyemezler hani orda asılı okusaydın. İkinci keresinde uyarmaya da gerek kalmazdı. Ama kuralları bilmeden de cezalandırmak yanlış.” [K4, 19]

A.Y.: İşlediğin suç karşısında ne tür bir ceza aldın?

“Bir suç işlemedim.” [K6, 19]

“Eğer o disiplin yönetmeliği uygulanırsa bence iyi bir disiplin yönetmeliği.” [E1, 17]

“Yani yönetimin davranışları da kesinlikle şiddete gösterdiği tavırla doğru orantılı, yani şiddete caydırıcı cezalar vermiyorsa en azından bu olayları önemsemiyorsa kesinlikle şiddeti tetikliyor. Sonuçta bu iki kişiyi dövecekse bile biri dövülüyor biri dövüyor döven ceza almıyorsa o zaman o başkasını döver. Yada dövülen der ki o ceza almadı bende benden başkasını benden küçüğünü döveyim. Hak ediyorsa cezasını alacak bence. Kesinlikle arsızlaşıyor, bende yaptım, bizde yaptık. Şiddetle alakası yok ama hani bir defa idareye gittiysek; onda kimse önemsemediyse biraz daha artar biraz artar karşılıklarına çıkarız yine diyor. İnsan psikolojisi yani.” [K2, 18]

“Öğretmenler ne olursa olsun öğrenciye şiddet uygulamamalıdır. Yasal olarak kurallar neyi gerektiriyorsa onu yapmalıdır. Cezası verilmelidir. Ama disiplin cezalarıyla daha etkili olur.” [E1, 17]

A.Y.: Mevcut orta öğretim kurumları disiplin yönetmeliğinin yeterli olduğunu düşünüyor musun?

“Evet inanıyorum. Eğer uygulanırsa yeterli bir ceza. Ben öğretmen olsaydım; disiplin cezaları yeterli, disipline bıraktırdım ceza işini. Disiplin kuralları ve cezaları tam anlamıyla etkili olur tabi. Yani sonuçta bir, iki, üçüncüde okuldan gitme ihtimali var. Bu da bir öğrenci için yeteri kadar büyük bir cezadır.” [E1, 17]

“Bence çelişki değil çünkü yaptığın suça bağlı. Eğer yaptığın suç çok büyükse öğretmenlerinden şiddetle karşılık vermesi doğal.” [E3, 17]

“Yaptığım suçun cezasını alamadım yani... Ceza almadım. Okul içinde başka bir arkadaşımınla kavga ettiğim için en azından bir kınama cezası almalıydım.” [E3, 17]

A.Y.: Peki kınama cezası verilirse kavgaya, şiddete karışan öğrenci sayısını etkiler mi?

“Bi nebze azaltır. Disiplin cezalarının uygulanması işe yarar.” [E3, 17]

A.Y.: Hiç disiplin cezası aldın mı?

“Aldım. Aldığım ceza değişti. Daha önce hiç görmemiştim. Öğretmenlerimize kahvaltı ısmarlamıştık böyle cezaya can kurban(gülüyor). Bu ceza olumlu bir cezaydı? Olumluydu ve şiddet içermiyordu anlayabilen kişiye... mesela ben çok şey anladım, bu öğretmenin veya bu idarenin bana güveni var yapabileceğimi zannediyor. Bundan sonra böyle bir şey yapmamaya gayret ediyorum.” [E3, 17]

“Sınıf geçme ve disiplin yönetmeliğini hiç okumadım. Fazla bir bilgim yok. Öğretmenler şunu diyor. Şöyle yapmayın okuldan atılırsınız gibisinden. Veya uzaklaştırılırsınız. Bir öğrenci için en kötü ceza okuyan için öyle, okuldan atılmaktır. Bu ceza okulu seven biri için çok ağır bir ceza.” [E4, 18]

A.Y.: Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğini nasıl değerlendiriyorsun? Bu okullardaki şiddet olaylarını önlemede yeterli caydırıcılığa sahip olduğunu söyleyebilir misin?

“Disiplin yönetmeliği yeterli.” [E4, 18]

A.Y.: Disiplin yönetmeliğinde belirtilen cezalar bu okullardaki şiddeti önlemede caydırıcı olur mu?

“Caydırıcı olur tabi. Bir uyarı alır, ikinci uyarıyı alır, üçüncüsünde okuldan uzaklaştırılabilir. Bir öğrenci için en kötü ceza okuldan atılmaktır, Okuyan için öyle, Bu ceza okulu seven biri için çok ağır bir ceza.” [E4, 18]

A.Y.: Öğrencilerin hak ve sorumlulukları hakkında yöneticilerin veya öğretmenlerin açıklama yapmaları gerekir mi?

“Gerekir. Niçin yapmıyorlar; Bence bir eksiklik.” [E4, 18]

“Disiplin yönetmeliği caydırıcı da hiçbir ceza uygulanmıyor. Yönetmeliğin uygulanmasında eksiklik var.” [E5, 18]

“Benim okulda arkadaşım esrarı yakalattı. Müdür yardımcısı çocuğu öldürene kadar dövdü. Sonra polise teslim etti, hiç disiplin falan yok. Çocuk sonra geldi tasdiknamesini aldı gitti. Bir hata işlediniz mi bizim okulda... Müdür Yardımcılarımız bizim çok asabiler.” [E5, 18]

“Sınıf öğretmenlerin tarafından bu konuda açıklamalar yapılmadı. Hiç merak da etmedim.” [E5, 18]

“Acımasız değil de yapmıyorlar, ayırım da oluyor. Disiplin kurallarına kendileri de uymazlar zaten. Uğraşmak istemiyorlar. Şiddet uygulamak dövmek daha kadar oluyor. Ben öğretmen olsaydım; Ben cezalandırırdım da dayak atmazdım. Disiplin kurallarına göre davranırdım, disiplin yasasına göre cezalandırırdım.” [E5, 18]

“Ben öğretmen olsaydım, ayrımcılık yapardım yani, Fazla böyle şiddeti olanlarla hiç uğraşmam. Bir kere konuşurum iki kere konuşurum, ama üçüncüde artık konuşmam, kurallar neyse onu uygulayım, Cezası neyse çeker, ufak şeyler affedilebilir belki ama büyük şeylerde kim olursa olsun konuşurum ama yinede o cezasını çeker.” [E5, 18]

“Ceza uygulanmadığında olumsuz etkiliyor. Normalde yoklama fişini çalmanın cezası bellidir. Disipline gidiyorsun. Bizim sınıfta bir kere fiş çalındı, Müdür Yardımcısı bizim hepimizi disipline verdi bir ay geçti iki ay geçti bir şey yok. İkinci kez yine çalındı gene aynı. Şimdi artık gelenek haline geldi, canı sıkılan fişi çalar gider.” [E5, 18]

Bir davranış arzulanan başarıya götürürse, o davranış güdülenir (Stein, 1997, s.53).

“Okumadım.” [E5, 18]

A.Y.: Okulda disiplin cezası aldın mı?

“Evet, aldım.” [E6, 18]

“Göz korkutmak amacıyla, disiplini en başta ele almak lazım, belli bir zaman lakayt gidip te daha sonra disiplin uygulamak... En başından disiplin uygulamak daha etkili olabilir.” [E6, 18]

“Ceza olarak okuma hakkını etkileyecek cezalar verilebilir, örneğin bu okuldan uzaklaştırma olabilir, tasdikname ile uzaklaştırma cezaları daha da kolay verilebilir.” [E6, 18]

“Aslında şiddetle çözülebilecek bir şey yok yani, Öğrenci der; yani hıncını alır, bende dayak yerim kurtulurum der yani, yiyeceği dayaktan korkmayabilir yani o da hıncını almak ister.” [E6, 18]

“Belki öğrencinin gözünü korkutabilir bir yere kadar ama sonunda onunda bir sınırı var yani, nereye kadar dövebilir. Öğrenciye yasak şiddet uygulamak ama öğretmen içinde yasak şiddet uygulamak sonuçta. Öğrenci de bunun farkında. Öğrenci de eskisi gibi, sonuçta öğretmenlere karşı bir şey yok, eski öğretmenler daha bir baskı kurarmış. Şiddet öğretmenler tarafından eskiden daha fazla uygulanmıştır. Ama şu anda öğrenciler haklarının farkında. Öğretmen bir şey yaptığı zaman hakkını savunabiliyor öğretmene karşı, o yüzden fazla bir etkisi olmaz yani öğretmenin öğrenciye şiddet uygulamasının.” [E6, 18]

“Öğretmenin Kendi düşüncesi şiddet uygulamaksa öğrenci için bu avantajlı hale geliyor. Ama öğretmenin düşüncesi disiplin kurallarını uygulamaksa öğrenci için dezavantaj oluyor. Korkutucu bir şey oluyor sonuçta, okul hayatı bitecek, aile hayatını olumsuz etkileyecek, o yüzden engel olabilir yani disiplin uygulanmasına.” [E6, 18]

“Bir hata yapıldığında İlk başta ufak bir ceza verilebilir. Daha sonraki hatalarda da cezayı katlanarak vermek şeklinde olabilir. Ama şiddet olmaması lazım. Çeşitli yaptırımlarla bu çözülebilir. Daha ağır yaptırımlarla. Sonuçta ama ne kadar ağır yaptırımlar koysanız da bir iki tane olayınız çıkacaktır yani. Bu asla önlenemez yani.” [E6, 18]

“Şiddeti önlemek için bile olsa öğretmenler dayak atmamalıdır. Ceza vermelidir. Öğrenciyi biraz zorlayacak cezalar verilebilir. Okuldan uzaklaştırma yeterli bir ceza benim için.” [E7, 18]

“Cezalar uygulansa yeterlidir. Cezalar uygulanmıyor.” [E7, 18]

A.Y.: Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğini nasıl değerlendiriyorsun? Bu okullardaki şiddet olaylarını önlemede yeterli caydırıcılığa sahip olduğunu söyleyebilir misin?

“Cezalar uygulansa yeterlidir. Cezalar uygulanmıyor.” [E7, 18]

A.Y.: Okul hayatında hiç disiplin cezası aldın mı?

“Hayır almadım. Ona şiddet değil de okul yönetmeliklerinde olan bir disiplin cezası uygulansa daha iyi bence daha anlamlı olur.” [E8, 17]

“Öğrenciye şiddet uygulanması anlamsız bence. Ona şiddet değil de okul yönetmeliklerinde olan bir disiplin cezası uygulansa daha iyi bence daha anlamlı olur. Daha caydırıcı olur tabi. Bir uyarı alır, ikinci uyarıyı alır, üçüncüsünde okuldan uzaklaştırılabilir.” [E8, 17]

“Disiplin kuralları katı olduğu zaman, öğrenci suç işlemeye korkuyor. Ben bunu böyle yaparsam disipline gidersem kötü olur diye.” [E9, 16]

A.Y.: Disiplin yönetmeliğinde mi uygulamada mı eksiklikler var?

“Her ikisinde de, Cezalar daha ağır olmalı. Öğrenciler suç işlemezdi o zaman. Değil daha da arttırılmalı. en ağır ceza okuldan atılmadır. O da var zaten. En ağır ceza okuldan atılıp bi daha da hiçbir okulun almamasıdır. Ceza olarak okuma hakkını etkileyecek cezalar verilebilir, örneğin bu okuldan uzaklaştırma olabilir, tasdikname ile uzaklaştırma cezaları daha da kolay verilebilir. Aslında şiddetle çözülebilecek bir şey yok yani, Öğrenci der; yani hıncını alır, bende dayak yerim kurtulurum der yani, yiyeceği dayaktan korkmayabilir yani o da hıncını almak ister. Haklarda anlatılmıyor. Kurallar da anlatılmıyor. Sadece kurallar anlatılıyor, o kadar.”[E9, 16]

“Hayır, hocam hiç okumadım. Aslında ben okumadım da sınıf öğretmenimiz okumuştı. Böyle böyle diye.” [E9, 16]

“Önce uyarıyorlar sonra atıyorlar. Mantıklı olan da bu. Uygulanıyor ama öğrenci önemsemiyor ki göze alıyor okuldan atılmayı. Kendilerini ispatlama için şiddete başvuruyorlar. Bi kere dayak yedim. Devamsızlık yüzünden tören günü okula gitmemiştim ama bilmedim böyle olacağını. İlk önce annemin haberi var dedim ama sonra tören yüzünden olduğu için bi şey demedim. Şiddet olmasa da mutlaka bi cezası olmalı ki rahat bırakılmamalı.” [K1, 17]

A.Y.: Nasıl bir ceza?

“Disiplin cezasıyla. Uzaklaştırma yeterli değil çünkü ben görüyorum oooh uzaklaştırma aldım Birkaç gün yokum. Yokta (devamsız) sayılmıyorum falan. Hâlbuki bilmiyorlar ki işleniyor onlar siciline. Öğrenci onu bir ödül olarak görüyor. Evet. Ben şok oldum onu duyduğumda.” [K1, 17]

“Okudum evet. Rehberlik öğretmenimiz okudu.” [K1, 17]

“Yeterli bence. Önce uyarıyorlar sonra atıyorlar. Mantıklı olan da bu. Uygulanıyor ama öğrenci önemsemiyor ki göze alıyor okuldan atılmayı. Kendilerini ispatlama için şiddete başvuruyorlar.” [K1, 17]

A.Y.: Okullarda bu konuda bir eğitim verilseydi yani hangi davranışın ceza gerektirdiği veya gerektirmediği konusunda bir eğitim verilseydi yaşanan şiddet olaylarında değişiklik olur muydu?

“Olmazdı şimdi bu zamana kadar adam öldürmenin bir cezası vardı ve herkes bunun suç olduğunu biliyor. Bilerek yapıyorlar yani onu göze alarak yapıyorlar. Hiçbir şey umurunda değil derler ya.” [K1, 17]

“Ceza olarak şiddet uygulanması çelişki, aslında öyle ama anlamıyorlar ki. Konuşarak anlamıyorlar. Mesela tekrar yapıyorlar bir arkadaş dese ki yine çağıracaklar. O da amaaan ne olacak yine konuşacak gönderecek. Bir caydırıcılığı yok.” [K1, 17]

4.3.20. Gençlerin Algılarına Göre Öğrenci, Veli, Okul Sözleşmelerine Dair Bulgular

Okul öğrenci veli sözleşmelerini öğrenciler ilk defa duyduklarını, “öğrencinin hakkı mı olurmuş” diyerek alaycı bir üslupla karşılamışlardır.

A.Y.: Son yıllarda okullarda yapılan “Öğrenci Veli Okul Sözleşmelerini” nasıl değerlendiriyorsunuz?

“Öğrencilerin hakkı mı varmış(gülme), ilk defa duyuyorum.” [K2, 18]

“Öğrenci sözleşmelerini duymadım.” [K4, 19]

A.Y.: Öğrenci okul veli sözleşmeleri?

“Etkisi yok yani.” [E4, 18]

“Bilmiyorum bana böyle bir şey imzalatılmadı.” [K3, 16]

4.3.21. Okul İçerisinde ve ya Okul Dışında Yapılacak Olan Sosyal Faaliyetlere Dair Bulgular:

Katılımcı gençlerin hemen hepsi okul içerisinde ve okul dışında düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olduğunu ve bu faaliyetlerin daha fazla yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kütüphane, laboratuvar, spor salonu gibi okul imkanlarının öğrenciler tarafından amacına uygun olarak kullanılmadığı, boş zamanlarını değerlendirmek için öğrencilerin genellikle okul kantinlerinde oturdukları veya okuldan kaçıp Internet kafelere gittikleri kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bir kız öğrenci “Her zaman tiyatro kolunda oldum ama hiçbir zaman tiyatro çalışmamız olmadı. Sene sonlarında gösterilerin olmasını isterdim, Hiçbir zaman olmadı ben seve seve de yardım ederdim” demesi okullarda sosyal faaliyet amacıyla kurulan kol ve kulüp faaliyetlerinin ne kadar yetersiz olduğunu özetlemektedir.

Ancak sınırlı sayıda yapılabilen sosyal etkinliklerin öğrencilerin kendilerini arkadaşlarını ve öğretmenlerini tanımalarında olumlu etkileri olduğu, onlara nasıl davranacaklarını öğrenme fırsatı yakaladıkları, öğrencilerin birbirleri ile kaynaştıkları bir ortam olduğu, yeni kişilik ve fikirlerle tanışma fırsatı yakaladıklarını ifade etmişlerdir. Bu etkinlikler

sayesinde öğrencilerin sosyalleşeceği, öğrencileri rahatlatacağı, motive edeceği, olumsuz olayların önünü keseceği, ve okullarda yaşanan şiddet olaylarının azaltacağı öğrenci ifadelerinde karşımıza çıkan bulgulardır.

A.Y.: Sosyal faaliyetlere katılır mısın?

“Pek değil. Çünkü yeterli değil. Yani sonuçta hep elimize yüzümüze bulaştırıyoruz. Mesela bi bando çalıyoruz, Cumartesi/Pazar gidiyoruz çalıyoruz kimse dinlemiyor.” [K2, 18]

“Bizim okulda boş zamanlarını yeterince değerlendiremiyorlar. Bizim okulda bir spor salonumuz var, kütüphanemiz var boş zamanlarını değerlendirebilmek için, bir de kantinimiz var, bir kantinde oturabiliyorsun, bizim boş dersimiz oluyor spor salonundan top istiyoruz, hoca derki ben sizin ... Bana ne lan gidin nerden alırsanız alın. Top vermezler. Bir tek beden dersinde verir. Boş zamanlarımızı değerlendirseydik futbol, voleybol gibi faydalı olurdu.” [E5, 18]

“Sosyal etkinliklerin öğretmenlerin öğrencilerini tanımasında öğrencilerin öğretmenlerini tanımasında olumlu etkileri çoktur. Ve öğrenci öğretmenini tanıdığı için öğretmene nasıl davranacağını da öğrenmiş oluyor.” [E3, 17]

“Okullarda sosyal etkinlikler sınırlı imkânlar dâhilinde yapılabilir, özel okullardan çok farklı olarak, yine de ellerinden geldiği kadar öğretmenler idare sosyal etkinlik yapmaya çalışıyorlar ama çok sınırlı.” [E6, 18]

“Mesela bir okul gezisi için öğrenciler ve okul Müdür yardımcısıyla beraber Çanakkale’ye gitmiştik. Öğrencilerin birbirlerine grup oluşturmada kaynaştırmayı sağlamıştı. Daha farklı olacaktır. Kaynaşırlarsa şiddet ortaya çıkmaz hocam. Birbirlerini tanıma fırsatı bulurlar dostluklar kalıcı olur. Okul yönetimin yapması gereken şeyler vardır. Konferans düzenlense, karşılıklı görüşmeler yapılsa, farklı görüşler ortaya çıksa daha farklı olabilir.” [E3, 17]

“..okulla birlikte gitmiştik. Yetersiz olduğunu düşünüyorum. Ben her zaman istemişimdir tiyatro grubunun olmasını. Her zaman tiyatro kolunda oldum ama hiçbir zaman tiyatro çalışmamız olmadı. Sene sonlarında gösterilerin olmasını istedim, Hiçbir zaman olmadı ben seve seve de yardım ederdim yani. Bu

etkinlikler okullarda yaşanan şiddet olaylarını azaltabilecek nedenler, evet azaltabilecek nedenler, insanların uğraşabilecekleri bir şeyler olurdu. Yalnızca ufak tefek tartışmalar belki olurdu.” [K4, 19]

“Ortaokulda faaliyetlere çok katılırdım mesela ama lise de katılamıyorum, oldu da ben katılamadım. Milli gün ve bayramlarda kutlama törenlerinde görev aldım. Zaten sosyal insanlar bu etkinlikler katılırlar. Bunlarında pek şiddete yöneleceğini düşünmüyorum. Öğrencileri sosyalleştirdiğimiz zaman büyük oranda şiddetten de uzak tutmuş oluruz. Bir nevi.” [K3, 16]

“Eğer okulun etkinlikleri daha fazla olursa sıkılmalar olmaz bence. Çeşitli faaliyetler yapılabilir eğlenceye yönelik.” [K1, 17]

“Geziler yetersiz bence kızların spor faaliyetleri hiç yok, tiyatro gösterileri olabilir. Mesela yılsonu gösterileri bile yok bu okulda. Bazı okullarda düzenliyorlar. Şiddeti engelleyebilir. Çünkü öğrenciler sıkılmaz bazen şiddete sıkıntıdan başvurabiliyorlar.” [K1, 17]

“Evet, şiir okumalara, kompozisyonlara katılırım. Bu güne kadar şiir okuma yarışması münazaralar, Folklor oyunlarına katıldım.” [K1, 17]

“Evet, genelde görev alırım. Hatta annemler yok mu senden başka öğrenci diyorlar. Bu şekilde... Evet, çünkü ben orta öğretim 7. sınıftaydım dersleri boşlamıştım. Sonra 8.sınıfta takdir aldım. Herkes hep beni tembel zannediyormuş. O yarışmaya girdikten sonra(şiir okuma yarışması) daha çok tanıdılar herkes beni takdir etti o da beni çok gururlandırdı o yüzden mutlu oldum. Çok olumlu oldu yani.” [K1, 17]

“Okulda olan her türlü etkinlikte yer almaya çalışıyorum. En son okul adına 19 Mayıs’ta görev almıştım. Bayrağı göndere çekme göreviydi. İstiklal marşı okunduğu sırada, istiklal marşı okunduğu sırada bütün okulların arasında bayrağı göndere çekmişim.” [E8, 17]

A.Y.: Bu seni mutlu etmiş miydi?

“Evet,”(A.Y.: *en içten söylediği “evet” bu oldu.*)

“Bu görev lisede okul adına aldığım ilk görevdi. Okulda başka sosyal etkinliklere de katıldım, Evet. Futbol turnuvasına katılmışım ilk maçta yedek kalmışım ama ikinci maçta oynamışım. Sportif faaliyetleri yapılması iyi buluyorum öğrenciler arasında ise olumlu etkiliyor, kardeşlik birlik beraberlik dostluk kardeşlik duygularını arttırmada önemli bir etken. Olumsuz yönü ise bir takım turnuva maçında yenildiklerinde hazmedemeyip kavgaya neden olabiliyor bazen. Biz yenecektik şöyle olacaktı falan bu tür şeyler. Maç sırasında rekabet ortamı oluyor. Maç sonunda da yenilen takım yine takım diye ikiye ayrılıyor.” [E8, 17]

“Benim okullarımda hiçbir zaman okul gezisi ve proje yarışmaları falan düzenlenmedi. O yüzden katılamadık. Ama ilk ve ortaokulda bayram törenlerindeki faaliyetlere katılırdım. Sosyal faaliyetler öğrencileri rahatlatır ve motive eder, olumsuz olaylarının önünü de keser.” [K6, 19]

“Sosyal faaliyetlere, okul gezilerine çoğuna katılırım. Milli gün ve bayramlarda görev Aldım evet. Olumlu tabii ki. Benim okulum daha iyi duygusu oluşuyor. Başka okullarla kendinizi kıyaslama şansı oluyor. Okulunu sahipleniyor.” [E1, 17]

“İnsanlar birbirlerine yardım etmelidirler. Az önce verdiğim örnek gibi değil. Sevmiyorsa ona saygı duysun değil de, sevmiyorsa ona yardım etsin bu şekilde. Aile olarak çocuklarını kültürel, sportif faaliyetler yönlendirmelidirler, o konuda destek olabilirler ve çocukları ile iletişim kurmaları gerekir. Çocuklarının arkadaşlarını tanımları gerekir. Derslerini öğrenmeleri ve takip etmeleri gerekir.” [E2, 18]

“Önlenebilir aslında, öğrencileri sakinleştirmek lazım. Sosyal faaliyetleri arttırmak lazım. Bazı okullarda yapıyorlar. Müzik dinletiyorlar. Ben bazen bir şeye sinirlendiğim zaman müzik dinliyorum. Rahatlıyorum yani. Okul çevrelerinde yeteri kadar tedbir alınmıyor. Bazen polisler geliyor bunlar etkili oluyor.” [E4, 18]

“Bu etkinlikler şiddeti engeller. Arttırılmalı, dediğiniz gibi sosyal faaliyetler arttırılmalı geziler arttırılmalı bunlar olumlu yönde etkiler.” [E4, 18]

“Bu sene Beden dersi olmadığı için spor salonunu kullanamıyoruz. Boş zamanlarında boşken diğer öğrenciler kullanamıyor. Dışarıda okul bahçesinde maç

yapılacaksa, okul bahçesini kullanıyoruz. Okul içerisinde düzenlenen sosyal faaliyetlere katılıyorum gezilere katılıyorum. Sporla fazla ilgim olmadığı için müsabakalara katılmıyorum. Milli gün ve bayramlarda hiç görev almadım. Bu tür bayramlara katılmanın, faaliyetlere katılmanın görev almanın şiddeti etkilediğini sanmıyorum. Azaltıyor, Öğrencileri sakinleştiriyor.” [E4, 18]

A.Y.: Neden spor salonunu kullanamıyorsunuz?

“Bilmiyorum. Tam olarak bilemiyorum. Öğretmenler beden dersi olmadığından dolayı kullandırtmıyorlar. Okulumuz da internet kafe yok da bölümde bilgisayar dersi işliyoruz. Bilgisayarlar internete bağlı değil ama ana bilgisayar bağlı.” [E4, 18]

“Yok katılmadım. Ben istemedim. Mili gün ve bayramlarda da hiç görev almadım, bizim bu okulda da fazla olmuyor zaten.” [E5, 18]

“Sosyal faaliyetler arttırılabilir.” [E7, 18]

“Okulda yapılacak sosyal faaliyetleri arttırılması etkili olur. Öğrenci hem boş zamanlarını değerlendiriyor, hem de oyalanacak bir şeyler bulmuş oluyor. Zaman ayıramaz şiddete. Sosyal faaliyetler arttırılmalı, okuldaki kütüphane olsun spor salonu olsun böyle yerler geliştirilmeli.” [E7, 18]

“O zaman şiddet azalırdı işte hocam hani spora yönelirdi insan, Spor yaptığı için de şiddete başvurma gereği duymazdı. Mesela küçüklüğünden belli spor yapıyorsa doğru dürüst yetişir bu insan. Çevresi genişliyor. Modern insanlarla oturup kalkıyor, şiddeti kullanma gereği hiçbir zaman duymuyor.” [E2, 18]

“Okul içerisinde düzenlenen sosyal faaliyetlere, Evet katıldım, futbol turnuvasına katıldım, gezilere Çanakkale gezilerine katıldım. Bu faaliyetler öğrencilerin birbirlerini tanımalarına bir birleri ile diyalog kurmalarında etkilidir. Her türlü karşılaştığın kişileri tanıyorsun yani, 19 Mayıs da görev almıştım. Kule gösterisine katılmıştım. Orda yine arkadaşlarımızla beraberdik, birlikte yapmıştık mutluyduk yani, Ortak faaliyetlerde bulunan öğrenciler arasında şiddet olayları bence daha az.”[E7, 18]

“Genellikle hocam insanlar, gezi olduğu zaman, ya da dersleri başarılı olduğu zaman şiddet aklına bile gelmiyor. Sportif faaliyetler de azaltır.” [E9, 16]

“Meslek liselerinde yeteri kadar boş zaman yok çünkü 10 ders boyunca okuldasın. Olumsuz etkiye sebep oluyor. Özellikle yorgunluk, dersi anlamama, son derslere doğru bunalıyor insan, özellikle yazın duramıyor insan okulda. Okuldan kaçıyorum bunalıyorum. 19 Mayıs çalışmalarına katılmışım başka da katılmadım.” [E9, 16]

A.Y.: Bu tür görevler öğrenciler arasında yaşanabilecek muhtemel olumsuz olayları önlemede etkilimidir?

“Etkilidir. Öğrenciler birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı buluyorlar çünkü.” [E9, 16]

4.3.22. Okullarda Kullanılan Güvenlik Kameralarına Dair Bulgular

Güvenlik kameraları araştırmaya katılan gençlerce genelde olumlu fakat şiddet olaylarını önlemede yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Ancak iki kız öğrenci kameraları “öğrencilerin üzerine çok gidiliyor, öğrenci sürekli gözetim altında, sürekli idareye çağrılıyor, her yerde çok sıkı takip bunalıyor insanı” şeklinde olumsuz olarak değerlendirmişler ve şiddet davranışlarını önlemede etkili olmadıklarını ifade etmişlerdir.

“Bence kesinlikle olumlu etkisi var. Yani şiddeti önlemede etkisi var. Yani çalışmadığını bilerseniz bile insan kendini kısıtlayabiliyor ya da onlardan uzak yerlerde yapıyor.” [K2, 18]

“Güzel, bir kavga sırasında, kötü bir olay sırasında okulda güvenlik kameralarının olması güzel bir şey. Şiddet olaylarını önlemede olumlu olduğunu düşünüyorum. Ama herkesi etkilemez, kamera var diye kavga etmeyelim.. zannetmiyorum.” [K3, 16]

“Kameralar iyi oldu, adamlar kavga ettiği zaman kimin ne yaptığı belli oluyor olay daha iyi çözülüyor.” [E9, 16]

“Olumlu etkileri; herhangi bir olayda, diyelim koridorda kavga çıktı, kavgaya karışanların tespiti açısından önemli, Şiddeti önlemede, şiddeti önlemede etkili değildir.” [E8, 17]

“Etkiliyor olumlu etkiliyor. Daha az şiddet yaşanıyor. En azından okul içinde fazla kavga olmuyor.” [E5, 18]

“Olumludur... En azından okula yönelik saldırılarda verilecek zararları önlemede çok etkilidir.” [E1, 17]

“Güvenlik kameraları okul içindeki şiddeti azaltıyor. Kameraların olması güzel bir şey. Bu sene arkadaşımızın ceketini çalınmıştı kamera sayesinde buldular. Çocuk ceketini olmadığından dolayı giremiyordu okula devamsızlığı artıyordu.” [E4, 18]

“Okullarda güvenlik kameralarına biraz karşıyım. Çünkü öğrenci sürekli gözetim altında, oynayamıyor zıplayamıyor. Bir şey oluyor zırt pırt idare çağırıyor.. Bunun yerine nöbetçi öğretmenler görevlerini tam yapmalı.” [K6, 19]

“Evet, biz bunu sınıfta da konuşmuştuk neden demişlerdi. Çünkü öğrencilerin üzerine çok gidiliyor. Kameralar her yerde çok sıkı takip ediliyor. Bunaltıyor insanı. Sürekli birinin seni izlemesi çok rahatsız edici bir durum bence. Dikkatimi çekti sanki bu kamera olayından sonra şiddet daha da arttı. Medya da en çok kameradan sonra gördüm ben şiddet olaylarını. Telefonlarda kameraların olması da bir etken kavgaları çekenler var. Sonra tekrar birbirine düşüyorlar. Aslında ilk önce şiddeti engeller diye düşünüyorsun ama insan gezerken bile sürekli birinin sizi gözetlemesi iyi bir şey değil. Sıkılıyorum kendimi tedirgin hissedirim.” [K1, 17]

“Bence çok fazla bir etkisi yoktur. Bir öğrenci şiddete başvuruyorsa başvurur. Kameralarla ilgisi yok. Kamera var diye görünüyorum diye düşünmez yani.” [E7, 18]

“Bir etkisi yok yani....” [E7, 18]

“Okul içerisinde kameralardan çekilip şiddete başvurmayabilir. Kavga etmeyebilir ama kameraların olmadığı yerlerde yine kavga edeceklerdir. Tabi kameraların olmadığı yerlerde daha rahat oluyor. Daha rahat şiddete başvuruluyor.” [E1, 17]

“Sonuçta bir anlık kızgınlıktan kaynaklanan olaylarda kamera olsa da olmasa da yapıyorlar. Öğrenciler arasındaki şiddeti önlemede okul girişlerindeki güvenlik görevlileri okul dışından gelen kavgalarda faydalı olabilir. Durdurma amaçlı.” [K4, 19]

4.3.23. Özel Güvenlik Görevlileri ile İlgili Bulgular

Okul girişlerinde bulundurulmuş özel güvenlik görevlileri, araştırmaya katılan gençlerce muhtemel şiddet davranışlarını önlemede yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Okul dışından gelebilecek tehlikeleri önlemede kapıların tutulmasının faydalı olduğu; ancak genellikle kavgaların okul giriş ve çıkış saatlerinde okulun yakın çevresinde olduğu, bu kavgalara güvenlik görevlilerinin müdahale etmediğini / edemediğini, bu açıdan özel güvenlik görevlilerinin vitrin olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Güvenlik görevlilerinin okul saatleri içerisinde öğrencilerin okul bahçesi dışına çıkmalarını engellemede yetersiz kaldıkları, öğrencilerin kapıdaki görevlileri ikna ederek dışarı çıktıkları ve tamamen kontrolsüz kaldıkları da yine öğrenci ifadelerinde rastlanan bulgular arasındadır.

“Özel güvenlik görevlilerinin faydası vardır. Yeterli olmasa da vardır. Okul içerisinde nöbetçi öğretmen ama okul dışarısında gelebilecek tehlikelerde güvenlik görevlisi.” [K2, 18]

“Evet olumlu olduğunu düşünüyorum. En azından okul görevini yapmış olur.” [K3, 16]

“Öğrenciler arasındaki şiddeti önlemede okul girişlerindeki güvenlik görevlileri sadece okul dışından gelen kavgalarda faydalı olabilir. Durdurma amaçlı.” [K4, 19]

“Dışarıdan gelebilecek tehlikeler için kapıların tutulması önemli, ama okul içindeki olaylar için nöbetçi i öğretmenler olmalı. Nöbetçi öğretmenler gerektiğinde müdahale ediyorlar zaten.” [E8, 17]

“Okullarda öncelik verilmesi gereken tedbir, güvenlik.” [E8, 17]

“Faydalı olduğunu/olacağını sanmıyorum.” [K6, 19]

“Dışardan kimse gelemmez, kapıyla ilgilendiği için okul içerisindeki şiddeti önlemede çok etkili değil. Okulun içiyle işi olmaz.” [E9, 16]

“Faydalı, faydalı da yani bi şeye etki etmiyor. Güvenliği kimse takmıyor.” [E4, 18]

“Yeterli değil ne kadar yeterli olabilir ki. Tek kişi Bence nöbetçi öğretmen daha iyi olurdu. Her kata bir güvenlik görevlisi koymaktansa nöbetçi öğretmen bulunması daha iyi olurdu.” [K1, 17]

A.Y.: Her kata bir güvenlik görevlisi mi nöbetçi öğretmen mi koyalım?

“Nöbetçi öğretmen. Öğretmen olması. Çünkü güvenlik korkutur. Güvenlik konuşarak halletmeye kalkmaz. Öğretmenler kavgadan sonra bile öğrencilerle konuşur çözmeye çalışır.” [K1, 17]

“Nöbetçi öğretmen, daha etkili olur.” [E9, 16]

“Nöbetçi öğretmen. Öğretmenlerin nöbet tutmaları daha etkili olur...” [E1, 17]

“Dışarıdan okula gelebilecek olaylara çözüm olabilir ancak, okul içerisindeki öğrencilerin şiddete bulaşmasına çözüm olmaz bence. Nöbetçi öğretmenler özel güvenlik görevlilerinden daha etkilidir.” [E7, 18]

“Okulun önüne güvenlik koymuşsun kapının önünden çocuğu alıyorlar okulun önünde, atıyorlar abraya götürüyorlar. Nasıl oluyor? “Banane gidin polise”, diyor aynen öyle yani. Ben kendi gözlerimle gördüm, Müdür okulun kapısından çıkıyor yan tarafta da çocuğun ağzını burnunu komple dağıttılar anlı yarıldı gözü çıktı, bıçak batırdılar. Müdür yanından geçiyor hiçbir şey demiyor, direk geçti gitti.” [E5, 18]

“Yok etkili değiller. Bulunmak için bulunuyorlar. Etkisiz ve sorumsuzlar. Ben tenis oynarım bir de basket oynarım bazı günlerimiz var 3–4 dersimiz boş olur, onu da kimlik bırakırız yalvara yakara gider oynarız. Oynamadığımız zaman da okulun kapısındaki Güvenlikten izin alırız gideriz sigara içmeye başka yapacak bir şeyimiz yok. Gideriz kafede otururuz.” [E5, 18]

4.3.24. Nöbetçi Öğretmenler ve Nöbet Görevleriyle İlgili Bulgular

Nöbet görevlerinde nöbetçi öğretmenlerin görev yerlerinde olmaması, öğrenciler arasındaki kontrolsüz şakaları arttırmakta, istenmeyen olaylar yaşanabilmektedir. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler; özel güvenlik görevlileri yada güvenlik kameralarının yerine nöbetçi öğretmenlerin görevlerini tam ve eksiksiz yapmalarının şiddet olaylarını önleme açısından daha etkili olacağını ifade etmişlerdir.

A.Y.: Nöbetçi öğretmenlerin görev yerlerinde bulunmaması boş geçen derslerde öğrencilerin sınıf içinde kontrolsüz kalmaları şiddet olaylarını etkiliyor mu?

“Nöbetçi öğretmenler olmadığı zaman ders de boşsa şakalaşmalardan başlayan kavgalar olabiliyor. Nöbetçi öğretmen olmadığı zaman bunu engelleyecek kişi yok. Koridorlarda nöbetçi öğretmenler güvenlik görevlilerinden daha etkili olur tabii. Nöbetçi öğretmeni tercih ederim.” [K4, 19]

“Etkiliyor tabi. Kesinlikle etkiliyor. Okul içerisinde nöbetçi öğretmen ama okul dışarısında gelebilecek tehlikelerde güvenlik görevlisi.” [K2, 18]

“Nöbetçi öğretmenlerin görev yerlerinde olmaması şiddeti kesinlikle tetikler. Boş geçen derslerse öyle. Zaten gelişme sürecindeki öğrenci boş kalınca yapacak bir şey olmadığından şiddete kolayca yönelebilir.” [K6, 19]

“Okullarda güvenlik kameralarına biraz karşıyım. Çünkü öğrenci sürekli gözetim altında, oynayamıyor zıplayamıyor. Bir şey oluyor zırt pırt idare çağırıyor.. Bunun yerine nöbetçi öğretmenler görevlerini tam yapmalı.” [K6, 19]

“Dışarıdan gelebilecek tehlikeler için kapıların tutulması önemli, ama okul içindeki olaylar için nöbetçi öğretmenler olmalı. Nöbetçi öğretmenler gerektiğinde müdahale ediyorlar zaten.” [E8, 17]

A.Y.: Nöbetçi öğretmenlerin nöbet yerlerinde olmaması?

“Kısmen artıyor. Öğretmen daha etkili olur.” [E4, 18]

“Okulun genel disiplini üzerinde Kùltür dersleri öğretmenleri daha etkili. Atölye dersi hafta da bir kere kùltür dersi öğretmenlerini daha sık görüyoruz atölye dersi haftada bir kere tüm gün. Onu çok göremeyebiliyorlar ama kùltür ders öğretmenlerini nöbetçi olarak ya da sürekli görüyorlar her teneffüs.” [K1, 17]

“Boş kalma etkili değil çünkü yoğun dersten sonra arada boş olunca daha rahat hissediyorlar. Ama nöbetçi öğretmen yerinde olmazsa tabii ki olabiliyor.” [K1, 17]

A.Y.: Her kata bir güvenlik görevlisi mi nöbetçi öğretmen mi koyalım?

“Nöbetçi öğretmen. Öğretmen olması. Çünkü güvenlik korkutur. Güvenlik konuşarak halletmeye kalkmaz. Öğretmenler kavgadan sonra bile öğrencilerle konuşur çözmeye çalışır.” [K1, 17]

“Nöbetçi öğretmen yerinde olsaydı herhalde öğrenci kavga etmezdi. Kavga ettiği anda zaten içeri girerdi. Ne yapıyorsun ne ediyorsun gibisinden. Olaya müdahale ederdi. Engel olurdu. Nöbetçi öğretmenin yerinde olması birçok problemi başlamadan çözer.” [E9, 16]

“Diyelim bir katta kavga oldu hemen ilk koşacak olan öğretmen olayı kontrol altına almaya çalışacaktır.ki kulumuzdaki öğretmenleri görüyorum koridorlarda, karnı aç olmasına rağmen gidip de yemeğini yemeyen öğretmenler biliyorum. Nöbetleri sırasında.nöbetçi öğretmenlerin yerine özel güvenlik görevlileri olsa büyük okullarda daha etkili olur diye düşünüyorum.” [K3, 16]

“Nöbetçi öğretmen, daha etkili olur.” [E9, 16]

“Nöbetçi öğretmenin yerinde olmaması kötü bir şeydir, öğrencilerin kontrolsüz bırakılması kötü bir şeydir. Çünkü o kadar öğrenci aynı mekânı paylaşırsa kötü olabilir.” [E7, 18]

“Bir olay olduğunda müdahale etmesi lazım nöbetçi öğretmenin, öğretmenden çekinirler. Nöbetçi öğretmenler özel güvenlik görevlilerinden daha etkilidir.” [E7, 18]

“Nöbetçi öğretmenler şiddet üzerinde etkili ama fazla da değil.” [E5, 18]

“Nöbetçi öğretmenler yerinde olursa şiddeti önleyebilir, tabi ayırabilir o anda kavga falan olursa. Veya en baştan bunun oluşmasını engelleyebilir. Hiç olmadan engelleyebilir. Ama olmadı mı alan boş.. (gülme).” [E1, 17]

“Nöbetçi öğretmen. Öğretmenlerin nöbet tutmaları daha etkili olur...” [E1, 17]

4.3.25. Devamsızlıklar ve Devamsızlık Afları İle İlgili Bulgular

Gençler; ortaöğretim kurumları sınıf geçme yönetmeliğinde belirlenen mazeretli ve mazeretsiz devamsızlık sayılarını yeterli bulduklarını, devamsız öğrencilerin ders başarılarının düştüğünü dolayısıyla stres ve gerginlik yaşadıklarını, devamsız öğrencilerin okul dışında gördükleri şiddet davranışlarını okula taşıdıklarını, bu nedenle öğrenci devamsızlıklarının yakından takip edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan gençler devamsızlık aflarını kendilerine yapılan bir haksızlık olarak yorumlamışlardır. Bu afların kendilerini devamsızlığa teşvik ettiğini ifade etmişlerdir. Öğrenci devamsızlığı ile şiddet eğilimleri arasında yakın bir ilgi kurulduğu öğrenci ifadelerinden anlaşılmaktadır.

A.Y.: Sınıf geçme yönetmeliğinde de belirtilen mazeretli ve mazeretsiz devamsızlıklar hakkında ne düşünüyorsun?

“.. bana göre benim için yetersiz. Daha fazla olsa daha iyi olur. Ama o zaman da kimse gelmez okula ben bir gün gelmezsem ikinci günü hiç gelmek istemiyorum okula.” [E5, 18]

“Bence gayet iyi ideal yani. Raporla beraber ideal.” [K2, 18]

“20 Gün daha iyi. Yaz olduğu zaman öğrenci ister istemez okuldan kaçmak istiyor. 10 gün olsaydı sınıfta kalma oranı artardı. 20gün bence normal.” [E9, 16]

“..devamsızlık problemim var, o da on dokuz gün oldu.” [E5, 18]

“Bence yeterli. Devamsızlık biraz arttırılabilir. Ama aşırıya gerek yok. Bu da yeterlidir. Lüzumlu kullanırsan yeterli, yani lüzumsuz kullanırsan keyfi yetmez tabii. Devamsızlık afları bence biraz bize haksızlık oldu yani. Okula gelenlere

haksızlık oldu. Sen geliyorsun adam hiç gelmiyor. Devamsız öğrencilerin okul dışındaki şiddeti öğrenmeleri daha kolaydır. Tabî ki yani okula taşır.” [E1, 17]

“Devamsızlık mazeretli ve mazeretsiz toplam kırk beş gün. Bu sayı daha fazla olmalı. Çünkü insanın başına ne geleceği belli olmuyor. On gün olduğu zamanı da biliyoruz insanlar ne kadar zorlanmıştı. Ama rapor hakkı özürlü araştırılmalı gerçekten alınan raporlar olmalı uyduruktan alınan raporlar değil. Yani. Bu şekilde olursa biraz daha arttırılabilir. Haksız geçtiler ama geçtiler sonuçta beni çok etkilemedi. Ben kendime bakıyorum.” [K4, 19]

“Bence yeterli. Ama tam net bilmiyorum. 20 raporla 45 diye duydum ama bilmiyorum doğrumu?. Bu sayılar normal ne az nede çok, yeterli. Devamsızlık afları bu konuda af olmaması lazım diye düşünüyorum. İlk kez bu sene kalma var. Bu sene devamsızlıktan kaldım diyelim Hiç bir şey bilmeden geçtim diyelim ve en sonunda lise sonda hiç bir şey bilmeden mezun olacak demektir.” [K3, 16]

A.Y.: Son yıllarda üst üste çıkan devamsızlık afları. Öğrencilerin okula devamlarını nasıl etkiliyor?

“Olumsuz etkiledi. Çünkü devamsızlık yapıyor öğrenci, bu sene kaldım, seneye gitmem diyor, sonra okul geliyor bakıyor geçmiş, af çıkıyor geçmişim daha ne karışacağam diyor okula devam ediyor.” [E9, 16]

“Olumsuz etkiliyor. Nasılsa okulun son haftaları beni atamazlar. Benim bir arkadaşım vardı, çocuğun elli günü aştı devamsızlığı ama atmıyorlar. Bende ona bakıyorum bugün hava güzel diyorum, 19 gün devamsızlığım var. Belki atarlar belli olmaz şüpheye düşüyorum. Ama mazeretli devamsızlığım çok az.” [E5, 18]

“Kesinlikle insanı devamsızlığa teşvik ediyor.” [K2, 18]

“Bence de öyle af çıkacak düşüncesiyle devamsızlık yapmaya devam ediyor. Öğrenci giremediği dersleri alamıyor. Okul başarısını düşürüyor. Stres yapar bu da. Okuldan kaçan öğrenci devamsız öğrenci sokaktadır. Ailesinin haberi yoktur. Sokakların hali ortada kötü çevre çok. Etkilenirler yani devamsızlık afları olumsuz oldu.” [E7, 18]

“.. devamsızlık problemi yaşadım. Okuldan kaçıyordum, bayağı bir artmıştı devamsızlık, Sağ olsun hocalarım...Eniştem gelmişti rapor verdi.” [E9, 16]

A.Y.: Neden sınıf tekrarı yaptın?

“Devamsızlıktan. Çünkü alışamamıştım çok sıkılıyordum hazırlıkta öyle değildi. Derslerim daha azdı daha iyiydi. 9. sınıfta birden böyle 10 saat ders görmeye başlayınca ağır geldi. Sayısal dersler bu yüzden olmadı.” [K1, 17]

A.Y.: Devamsızlık yapan öğrencilerin sokaktan şiddeti öğrenme ihtimalleri sence daha mı fazladır?

“Evet, Devamsızlığı artan bi öğrencinin şiddet eğilimi fazladır diyebiliriz.” [K2, 18]

“Hiç kaçmadım, okuldan sonra evdeyim. Lisenin son 1,5 senesi ne kadar hiç devamsızlık sorunun olmadı. Lisedeki son 1,5 yılda midemdeki hastalık nüksetti o yüzden devamsızlık sorun olmak üzereydi ama olmadı.” [K6, 19]

“Ama hiç devamsızlık problemi yaşamadım bu sene. Geçen sene vardı. Kafelere gidiyordum internete gidiyordum. Orda kız arkadaşlarımla falan konuşuyorduk. Geçen sene bir kez idareye çağırdılar devamsızlığım on dört gün olmuştu. Daha sonra devamsızlık yapmadım. Evimde internetim ve bilgisayarım yok. Kendime ait ders çalışacağım bir oda var.” [E4, 18]

“Yok. Daha öncede devamsızlık problemim olmadı.” [K3, 16]

“Annem mesela devamsızlıkla ilgili 10 gün çok diyor, niye gitmedin diyorlar. O her sabah beni kaldırıp gönderdiği için ona fazla gelebilir. Ama benim için normal. Günde 10 saat biraz yorucu oluyor. Devamsızlıkların çoğu sabah geç kalmalardan dolayı oluyor. Özel olarak tam gün kaçma yok. Evde yatayım veya öyle bi şey yok.” [E1, 17]

4.3.26. Suça Karışan Öğrencilere Öğretmenlerin Ceza Olarak Şiddet Uygulanmasına Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrenciler öğretmenlerin şiddet uygulamasını yanlış bulduklarını, öğretmenlerin kesinlikle şiddet uygulamaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Problemlerin öğrencileri rencide etmeden, konuşarak yüz yüze halledilmesi gerektiğini, bağırarak hakaret ederek çözülemeyeceğini, karşılıklı güven ve anlayışa önem verilmesi gerektiğini, şiddete şiddetle karşılık vermelerin daha fazla olacağını, bu konuda disiplin cezalarının daha caydırıcı olacağını ifade etmişlerdir.

Ancak; araştırmaya katılan kız öğrencilerin hemen hepsi, ve iki erkek öğrenci, “öğretmen dövmeli midir?” sorusuna; “- dayağa karşı değilim”, “hak etti mi vurmali”, “otoriter öğretmen öğrenci üzerinde daha etkili”, “aslında bir yerde mantıksız da değil”, “öğretmen bir bakıma dayak atarak daha fazla şiddete engel olur”, “en son çare olarak kullanılabilir”, “çok aşırıya kaçmadan öğretmen öğrenciden hırsını alabilir”, “cetvelle eline vurabilir”, “okul idaresi yaparsa olabilir”, “şiddet uygulanan öğrenci için faydalı olmaz ama onu örnek alan bir çok öğrenci için caydırıcı olur”, “okulu huzurunu bozan öğrencilere şiddet uygulayan hocalara hak veriyorum”, “Öğretmen öğrenciye; sen şiddet gösteriyorsun bende sana karşı göstereyim de şiddet nasıl bir şeymiş öğren. Benim için fayda yönü ağır basıyor”. Şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Genel anlamda toplumda ve özel anlamda okullarda şiddet; kabul gören bir ikna ve disiplin yöntemi şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

A.Y.: Öğrenciler arasında yaşanan şiddeti önlemek için öğretmenler dayak atmalı mıdır?

“Atmamalıdır.” [K4, 19]

A.Y.: Öğretmenlerin tarafından hiç fiziksel şiddete maruz kaldın mı?

“Hayır. Şiddete karışan bir öğrenciye ceza olarak öğretmenler tarafından şiddet uygulanmasını yanlış buluyorum çünkü önce şiddete karışan insanla konuşulması gerektiğini düşünüyorum. Öğrenci ve öğretmenin karşılıklı yüz yüze konuşması, insanlar içinde öğrenciyi rencide etmeden konuşulmalıdır. Çünkü öğrenci bu defa öğretmen aramızı bulmamızı sağladı ikinci kez yaparsam öğretmenime ayıp etmiş olurum. O şekilde düşünebilir. Öğrencinin gözünde öğretmen saygınlık kazanmışsa

bu yöntem etkili olur. Ben öğretmen olsaydım sınıfa ilk girdiğimde yaklaşımımı belli ederdim. Sınıfa girdiği anda arkadaşça yaklaştı bir öğretmen ona karşı bir yıl boyunca hiç yanlış hareket olmadı.” [K4, 19]

“Arkadaşça yaklaşmak, oturup muhabbet etme, ne bileyim hani başta patavatsızlık yapan olur yanlışlar yapan olur ama bunları idare yerine oturup karşılıklı konuşma olabilir. Konuşarak bazı şeyleri halletmek her şeyin en güzeli bağırarak hakaret ederek değil, güzelce konuşarak.. Etkili olacağını düşünüyorum bu yöntemin.” [K4, 19]

“Dayak derken tokat, ben karşı değilim çok. Hak etti mi bence vurmalı. Çünkü bir öğretmeni ele aldığımızda otoriter öğretmen öğrenci üzerinde daha etkili, daha çok dikkate alınır ama iyi öğretmeni takmıyorlar yani suistimal ediyorlar onun iyi niyetini. Pek otoritesi de kalmıyor öğretmenin. Dayığa karşı değilim o yüzden. Sonuçta öğretmen bilinçlidir.yani öyle yaşında olmasa o kavga bıçaklanma olayına kadar gider ölümüne kadar gider. Çünkü kavgada kimse ne yaptığını bilmiyor. Öğretmen bir bakıma buna engel olur. Hani testi kırılmasın diye öğretmen bir tokat atmıştır kırılmasın diye. Ben öğretmen olsaydım otoriter olurum hem arkadaş gibi olurum yeri geldi mi ortamı oldu mu hem de gerekli görevlerimi yapardım. Otoriter olurum.bu yöntemin başarılı olacağına inanıyorum.” [K3, 16]

A.Y.: Şiddeti engellemek için öğretmene dayak atma izni verilmeli mi? bu konuda sen ne düşünüyorsun?

“Aslında bir yerde mantıksızda değil. Eğer yeterli cezalarla önleyemiyorlarsa olabilir. Okullarda yaşana şiddeti önlemek için öğretmenler dayak atmalı mı?...en son çare olarak kullanılabilir. Sonuçta dayak ta yapan öğrenciye bir ceza olur, uygulanmalıdır.” [K2, 18]

A.Y.: Şiddete maruz bir öğrenci gördüğünde neler hissedersin? Bir öğretmen öğrenciye şiddet uyguladığında hiç öğretmene hak verdiğin oluyor mu?

“Oluyor oluyor. Hak ediyorsa(gülme), hak etmiştir yani dayığı.” [E1, 17]

A.Y.: Öğretmenlerin tarafından hiç şiddete maruz kaldın mı?

“Hayır kalmadım.” [K2, 18]

“Ben bir öğretmen tarafından dövülseydim şiddet uygulansaydı bana utanırdım. Utanırdım etrafımdaki öğrencilerden. Direkt insanla dalga geçeceklerdir sonra, zor yani...” [E1, 17]

A.Y.: Bu konuda öğretmenlere hak verdiğin noktalar oldu mu?

“Olmuyor genelde ama bazen öğrencilerin çok terbiyesizlik yapmış olması öğretmeni dayığa tahrik edebiliyor ve onu dayığa yönlendirebiliyor... Çok aşırıya kaçmadığı sürece öğretmen de öğrencinin seviyesine inmeden hırsını alabilir. Dövmek yani cetvelle eline vurarak da olabilir. İdare yaparsa belki evet. Sonuçta öğretmenlerin sınıftan ağlayıp çıktığını biliyorum, iki değil üç değil.” [K2, 18]

A.Y.: Suça karışan veya şiddet uygulayan bir öğrenciye öğretmenlerin ceza olarak şiddet uygulamasını nasıl değerlendiriyorsun?

“Arkası gelecektir. Şiddeti önleyeceğini zannetmiyorum ama o da büyük bir ceza yani o anlık bir ceza. Bitirmez belki ama o öğrenci için olmaz ama onu örnek alan birçok öğrenci için caydırıcı olur. Kendini kısıtlaması için etken olur. Ben öğretmen olsaydım idareye bildirirdim ama idare ne kadar ceza verir bilmiyorum, zannetmiyorum şiddet uygulayacağımı, belki de bayan olduğum içindir.” [K2, 18]

“Şiddeti önlemek için öğretmenler dayak atmamalı. Öğrenciyken 2 kere sıra dayığında sıramı savdım. Nedeni hocaların kompleksi, yoksa benim suçum yoktu(gülme). Bu konuda öğretmenlerimin haksız olduğunu düşünüyorum.” [K6, 19]

“Öğretmenin öğrenciye şiddet uygulaması beni incitiyor. Bunun yerine öğrenciye sosyal bir sorumluluk cezası verilmeli. Mesela ben öğretmen olsaydım derste kavga eden iki öğrenciye üçer kıtalık şiir ezberletirim ve her dersin başında iki ay boyunca tüm sınıfın önünde okuturum. Bi daha yaparlarsa 24 kıtalık başka bir şiir ezberleteceğimi söylerdim. Artık o öğrencilerde sorun yok.” [K6, 19]

“Valla ben suç işlemedim. Ama öğretmenler kendi yetişme tarzlarına bağlı olarak direkt sıra dayığına başvurdular.” [K6, 19]

“Anlamsız bence. Ona şiddet değil de okul yönetmeliklerinde olan bir disiplin cezası uygulansa daha iyi bence daha anlamlı olur.” [E8, 17]

“Sonuçta şiddete şiddetle karşılık vermek öğrencileri şiddete yönlendirir. Belki şiddet uygulamayacaktı ama onun yaptığına göre uygulamak lazım yani. Göz korkutmak amacıyla, disiplini en başta ele almak lazım, belli bir zaman lakayt gidip te daha sonra disiplin uygulamak... En başından disiplin uygulamak daha etkili olabilir.” [E6, 18]

“Atmamalıdır. Mesela dayak attığı zaman şiddet gösterdiği zaman öğrenci öğretmene kin duyuyor. Bir şekilde intikam alıyor. Dediğim gibi arabasını çiziyor. Ya da başka bir şey..” [E9, 16]

“Doğru değil. Okulun huzurunu bozduğu için şiddet uygulayan hocalar var. Bunlara hak veriyorum, okulun huzurunu bozuyorlar... Ben konuşmayı denerdim. Konuşarak sakinleştirmeyi denerdim. Konuştukları zaman daha etkili oluyor öğretmenler. Yöneticilerin şiddet uygulaması büyük olan haklıdır duygusu oluşturuyor.” [E4, 18]

“Ceza olarak okuma hakkını etkileyecek cezalar verilebilir, örneğin bu okuldan uzaklaştırma olabilir, tasdikname ile uzaklaştırma cezaları daha da kolay verilebilir, Aslında şiddetle çözülebilecek bir şey yok yani, Öğrenci der; yani hıncını alır, bende dayak yerim kurtulurum der yani, yiyeceği dayaktan korkmayabilir yani o da hıncını almak ister.” [E6, 18]

“Disiplin yönetmeliğinde belirtilen caydırıcı olur tabi. Bir uyarı alır, ikinci uyarıyı alır, üçüncüsünde okuldan uzaklaştırılabilir.” [E8, 17]

“Bir öğretmen öğrenciye şiddet uyguladığında o öğrencinin küçük düşürücü bir duyguya kapılacağını düşünüyorum. O öğrenci kendi içerisinde utanç duyar, vallahi ben üzülürüm şahsen.” [E8, 17]

“Beni üzüyor; mesela hangi suçu işlediyse o suçu işlememiz gerektiğini daha iyi anlıyoruz. Ama dayak atarak o yola gelmez ki sonuçta. Artık daha tahammülü kalmamıştır. Öğrenci artık aşırı azgındır öğretmende bıkmıştır artık konuşacak bir

şey kalmamıştır. Düzelmeyeceğini anlamıştır. Kalabalık okullarda öğretmen öğrenci birbirini tanımıyor. Öğrenci sayısının az olduğu okullarda daha rahatlar. Öğretmen öğrenci birbirini tanıyor birbirini seviyor.” [E2, 18]

“Diyelim okulda kavga oldu, büyük bir kavga, suç işlemiş işte söylemiyorsa örneğin ben yapmadım işte o yaptı diye karşılıklı suçlama olursa okul idaresi gerekeni yapar.” [E8, 17]

“Öğretmenler öğrenciye dayak atmamalıdır. Öğrencilerin eğitim yuvalarında dayakla karşılaşmaları bence yanlış bir şey. Okulda eğitim alacağı yerde dayakla karşılık görüyorsa yanlış bir şey yani.” [E8, 17]

“Bence önlenabilir. Öğretmen olsam öğrenciyi ilk önce uyarırım, uyarıyı dikkate almazsa... İşte derste çok konuşuyorsa sözlü notunu düşük veririm. Dersten atarım, öyle bir şey yapmayı düşünüyorum.” [E8, 17]

A.Y.: Peki konuşarak yapılan uyarıyı dikkate almazsa veya konuşarak çözüm sağlanamazsa nasıl bir yol denersin?

“Gerektiği tavırda bir tutum ortaya koyarım, dövme değil de işte kişisel olarak tavır, mesela öğrenciye iyi bakış açım vardır, o bakış açısı değişir kötü olarak değişir.” [E8, 17]

A.Y.: Peki bu da bir şiddet değil midir?

“Evet, olumlu ya da olumsuz. Şiddet, psikolojik olarak..” [E8, 17]

“Belki öğrencinin gözünü korkutabilir bir yere kadar ama sonunda onunda bir sınırı var yani, nereye kadar dövebilir. Öğrenciye yasak şiddet uygulamak ama öğretmen içinde yasak şiddet uygulamak sonuçta. Öğrenci de bunun farkında. Öğrenci de eskisi gibi, sonuçta öğretmenlere karşı bir şey yok, eski öğretmenler daha bir baskı kurarmış. Şiddet öğretmenler tarafından eskiden daha fazla uygulanmıştır. Ama şu anda öğrenciler haklarının farkında. Öğretmen bir şey yaptığı zaman hakkını savunabiliyor öğretmene karşı, o yüzden fazla bir etkisi olmaz yani öğretmenin öğrenciye şiddet uygulamasının.” [E6, 18]

“Konuşarak halletmek daha iyi olur. Öğretmenlerim tarafından geçen sene şiddete maruz kaldım. Öğretmenlere hak verdiğim noktalar; geçen seneki olayda veriyorum, velimi çağırmışlardı, bende babama söylemedim teyzemin oğluna söyledim o gün Cuma günü öğleden sonra boştu, arkadaşlar beni göndermedi. Dövdüğüm çocuğun arkadaşları seni döver gibisinden. Teyzemin oğlunun da sabah işi yokmuş okula gelmiş. Veli niye gelmedi yüzünden.” [E4, 18]

“Benim kişiliğimi bilen bir insan mesela her insan hata yapar. “– önüne bak demiştir.” Beni tanımayan öğretmen ise o dakika beni yanlış anlayabilir. Hayır, hiçbir öğretmenimiz ön yargılı değil. Tanıyan öğretmen işte önüne bak der. Ama tanımayan ise o dakika davranışlarını ona göre sergiliyor.” [E2, 18]

“Öğretmenler değil ama idare dayak atabilir bence. İdare öğretmenden daha yüksek konumda. Öğrenciler sınıfta öğretmene karşı çıkabiliyor ama idareden daha fazla korkuyorlar. İdare daha etkili.” [K1, 17]

A.Y.: Öğretmenin şiddet uygulamasını öğrenci üzerinde fiziki veya ruhsal etkileri oluyor mu?

“Ruhsal etkileri de oluyor, arkadaşları gördüğü zaman gurur meselesi yapabilir. Öğretmen o öğrenciye artık bir şeyler anlatamaz, öğrenci öğretmene mesafe koyuyor. Öğretmen ne anlatırsa anlatsın, iyilik ahlak gibi veya bilgi beceri ile ilgi ne anlatırsa anlatsın öğrenci öğretmene karşı tavır alıyor. Çünkü o öğretmenin anlattığı her şey öğrencinin bir kulağından girip diğer kulağından çıkar.” [E9, 16]

“Öğrenciler şiddet uyguladığı için öğretmenin ona karşı şiddet göstermesi normal de olabilir. Sen şiddet gösteriyorsun bende sana karşı göstereyim şiddet nasıl bir şeymiş öğren. Faydalı olabilirde olmayabilirde, benim için fayda yönü ağır basıyor.” [E9, 16]

A.Y.: Herhangi bir suç işlediğinde öğretmenlerin sana karşı tavırları nasıl oluyor?

“Genellikle hocam bir daha yapma şeklinde oluyor. İyi niyetli yaklaşıyorlar.” [E9, 16]

A.Y.: Öğretmen olsaydın sen nasıl bir yöntem denerdin?

“Ben de aynı şekilde hocam, ama disiplin kurallarını uygulardım. Öğrenci suç işlemesin diye. Disiplin kurallarını işletirdim. Mutlaka her suçun bir cezası olacak diye bir şey yok öğrenci affedilmeli de.” [E9, 16]

A.Y.: Öğretmenlerin öğrenciler karşı sert ve kaba tutumları öğrenciler arasındaki şiddeti etkiliyor mu?

“Etkileyebilir. Adı üstünde öğretmen zaten, ondan ne görüyorsa onu öğreniyor. İlk başta dışarıdan görüyor insan, sonuçta o yapıyor diğeri yapıyor, ben neden kendimi tutayım diye düşünüyor. Benim psikolojim bozulacağına onun bozulsun diyorsun. Öğretmen bunu uyguluyorsa ben hayli hayli uygulamam diye çok da rahat düşünüyor.” [K4, 19]

A.Y.: Öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarını önlemek için öğretmenler dayak atmalı mıdır?

“Bence atmamalıdır. Oda bir şiddettir çünkü. Bence yanlış. Öğrencilerle öğretmenler samimi olarak, öğrencileri daha iyi tanıyarak şiddet çözülebilir. Sosyal faaliyetler daha çok artırılmalı fiziki mekânlar iyileştirilmeli. Bir öğrencinin öğretmeni tarafından şiddet görmesi yanlış bir şey oluyor. Diğer öğrencilerin de psikolojisini bozabilir. Öğretmen olsaydım; Öğrencilerle konuşarak halletmeyi denerdim, ama Olmuyor. Zaman yetersiz suçlar çok fazla. Öğrenci annesinden babasından çekiniyor, onların sözünü daha iyi dinler ve ciddiye alır. Velilerin okula çağırılması etkili olur.” [E7, 18]

A.Y.: Öğrenciler arasındaki şiddeti önlemek için öğretmenler dayak atmalı mıdır?

“Yok atmamalıdır.” [E5, 18]

A.Y.: Sen öğretmen olsaydın nasıl çözerdin?

“Ben cezalandırırdım da dayak atmazdım. Disiplin kurallarına göre davranırdım, disiplin yasasına göre cezalandırırdım.” [E5, 18]

A.Y.: Sence kavga eden bir öğrenciye şiddete karışan bir öğrenciye niye kavga ettin deyip ceza olarak öğretmenlerin şiddet uygulaması bir çelişki midir?

“Onların da artık bana göre cezaları bir tek dayak olmuş. İşin içinden çıkamama değil de kolay tarafına kaçma işin,” [E5, 18]

“Öğretmene karşı bir kin ve nefret oluyor diğer öğrenciler tarafından da. Öğretmenin şiddet uygulaması öğrencilerin birbirine uyguladıkları şiddeti de körüklüyor. Öğretmene bir öğrenciye şiddet uyguladığında öğrenci bunu sindiremez. Öğretmen şiddet uygulamada haklı değildir. Bazı yerlerde uygulanır. Ama genelde haklı değildir.” [E3, 17]

“Bir öğretmene başka bir gözle bakma olabilir hakaret olabilir. O zaman o öğretmen kendisini tutamaz o andaki siniriyle yapar. Haklı olduğu için değil.” [E3, 17]

“Bence şiddete başvurmadan problemler çözülebilir. Ama şiddet önlenemez.” [E3, 17]

“Değil. Öğretmenler ne olursa olsun öğrenciye şiddet uygulamamalıdır. Yasal olarak kurallar neyi gerektiriyorsa onu yapmalıdır. Cezası verilmelidir. Ama disiplin cezalarıyla daha etkili olur.” [E1, 17]

A.Y.: Mevcut orta öğretim kurumları disiplin yönetmeliğinin yeterli olduğunu düşünüyor musun?

“Evet inanıyorum. Eğer uygulanırsa yeterli bir ceza.” [E1, 17]

A.Y.: Sen öğretmen olsaydın nasıl bir çözüm yolu denerdin?

“Disiplin cezaları yeterli, disipline bıraktım ceza işini.” [E1, 17]

4.3.27. “Şiddeti Önlemek İçin; Öğretmen Dövmelidir” Diyen Öğrencilerle İlgili

Bulgular:

“Öğretmen dövmelidir” diyen gençlerin hemen hepsi kız öğrencilerdir. Bu öğrenciler; şiddeti otorite sağlama aracı olarak görmüş ve okulun huzurunu bozan, ders işlenişini engelleyen, öğretmenlere kaba ve saygısız davranan öğrencilere karşı uygulanabileceğini ifade etmişlerdir.

“Dayak derken tokat, ben karşı değilim çok. Hak etti mi bence vurmali. Çünkü bir öğretmeni ele aldığımızda; otoriter öğretmen öğrenci üzerinde daha etkili, daha çok dikkate alınır ama iyi öğretmeni takmıyorlar yani suistimal ediyorlar onun iyi niyetini. Pek otoritesi de kalmıyor öğretmenin. Dayığa karşı değilim o yüzden. Sonuçta öğretmen bilinçlidir. Yani öyle öğretmen başında olmasa o kavga bıçaklanma olayına kadar gider ölümüne kadar gider. Çünkü kavgada kimse ne yaptığını bilmiyor. Öğretmen bir bakıma buna engel olur. Hani testi kırılmasın diye öğretmen bir tokat atmıştır kırılmasın diye. Ben öğretmen olsaydım otoriter olurum hem arkadaş gibi olurum, yeri geldi mi ortamı oldu mu, hem de gerekli görevlerimi yapardım. Otoriter olurum. Bu yöntemin başarılı olacağına inanıyorum.” [K3, 16]

“Öğretmenlere hak verdiğin noktalar olmuyor genelde ama bazen öğrencilerin çok terbiyesizlik yapmış olması öğretmeni dayığa tahrik edebiliyor ve onu dayığa yönlendirebiliyor... Çok aşırıya kaçmadığı sürece öğretmen de öğrencinin seviyesine inmeden hırsını alabilir. Dövmek yani cetvelle eline vurarak da olabilir. Çok kötü şeyleri önleyemiyorlarsa en son çare olarak kullanılabilir. Sonuçta dayak ta yapan öğrenciye bir ceza olur, uygulanmalıdır. İdare yaparsa belki evet. Sonuçta öğretmenlerin sınıftan ağlayıp çıktığını biliyorum iki değil üç değil.” [K2, 18]

“Bitirmez ama, belki o öğrenci için olmaz ama onu örnek alan bir çok öğrenci için caydırıcı olur. Kendini kısıtlaması için etken olur.” [K2, 18]

“Bi kere dayak yedim. Devamsızlık yüzünden tören günü okula gitmemiştim ama bilmedim böyle olacağını. Öğretmene hak verdiğim oldu mu bu konuda? Evet, ilk önce annemin haberi var dedim ama sonra tören yüzünden olduğu için bi şey demedim.” [K1, 17]

“Aslında öyle ama anlamıyorlar ki. Konuşarak anlamıyorlar ki. Mesela tekrar yapıyorlar bir arkadaş dese ki yine çağıracaklar. O da amaaan ne olacak yine konuşacak gönderecek. Bir caydırıcılığı yok.” [K1, 17]

“Uygulanmalı bence öyle. Ama öyle annem anlatıyor. Önceleri daha kötü imiş ellerinde gazoz şişeleri kırmışlar. Şimdi öyle değil yine de gereken yapılmalı bence.

belki öğretmen değil de idarenin şiddet göstermesi daha iyi olur. Okul idaresinden daha çok korkuyorlar.” [K1, 17]

“Hiç şiddet uygulamadan; Şiddet olmasa da mutlaka bi cezası olmalı ki rahat bırakılmamalı.” [K1, 17]

A.Y.: Öğrenciler arasında yaşanan şiddeti önlemek için öğretmenler dayak atmalı mıdır?

“Öğretmenler değil ama idare atabilir bence.” [K1, 17]

A.Y.: Onlar da öğretmen değil mi sonuçta?

“İdare öğretmenden daha yüksek konumda. Öğrenciler sınıfta öğretmene karşı çıkabiliyor ama idareden daha fazla korkuyorlar. İdare daha etkili.” [K1, 17]

“Öğretmenlerimden kalmıştım. Tokat atmıştı. Bence haklıydı. Şiddet uygulanmamalı ama bazen gerekiyor.” [K5,18]

“Okulun huzurunu bozduğu için şiddet uygulayan hocalar var. Bunlara hak veriyorum, okulun huzurunu bozuyorlar...” [E4, 18]

“Ben konuşmayı denerdim. Konuşarak sakinleştirmeyi denerdim. Konuştukları zaman daha etkili oluyor öğretmenler. Yöneticilerin şiddet uygulaması büyük olan haklıdır duygusu oluşturuyor.” [E4, 18]

“Oluyor oluyor. Hak ediyorsa (gülme) hak etmiştir yani dayağı.” [E1, 17]

“Öğrenciler şiddet uyguladığı için öğretmenin ona karşı şiddet göstermesi normal de olabilir. Sen şiddet gösteriyorsun bende sana karşı göstereyim şiddet nasıl bir şeymiş öğren. Faydalı olabilirde olmayabilirde, benim için fayda yönü ağır basıyor.” [E9, 16]

“Bence çelişki değil çünkü yaptığın suça bağlı. Eğer yaptığın suç çok büyükse öğretmenlerinden şiddetle karşılık vermesi doğal.” [E3, 17]

A.Y.: Bunu şiddet kullanmadan çözemez mi öğretmen sence?

“Hayır, Yine aynı şeyi tekrar yapar yani.” [E3, 17]

“.. Bazı yerlerde uygulanır. Ama genelde haklı değildir. Bir öğretmene başka bir gözle bakma olabilir hakaret olabilir. O zaman o öğretmen kendisini tutamaz o andaki siniriyle yapar. Haklı olduğu için değil.” [E3, 17]

“Diyelim okulda kavga oldu, büyük bir kavga, suç işlemiş işte söylemiyorsa örneğin ben yapmadım işte o yaptı diye karşılıklı suçlama olursa okul idaresi gerekeni yapar.” [E8, 17]

“Tam olarak değil, bir öğretmen çok aşırı derecede olmadıkça. Yani tokat; karşı değilim. Bir öğretmen, öğretmen olduğunda pedagojik formasyon aldığını da duymuştum. Ona göre hareket ettiklerini düşünüyorum, ama öğrenciler gururlarına yediremeyip, arkadaşlarının içinde olduğunda daha kötü olabilir.” [K3, 16]

“Öğretmenlerim tarafından geçen sene şiddete maruz kaldım. Öğretmenlere hak verdiğim noktalar; geçen seneki olayda veriyorum, velimi çağırmışlardı, bende babama söylemedim teyzemin oğluna söyledim o gün Cuma günü öğleden sonra boştu, arkadaşlar beni göndermedi. Dövdüğüm çocuğun arkadaşları seni döver gibisinden. Teyzemin oğlunun da sabah işi yokmuş okula gelmiş. Veli niye gelmedi yüzünden.” [E4, 18]

“Okulun huzurunu bozduğu için şiddet uygulayan hocalar var. Bunlara hak veriyorum, okulun huzurunu bozuyorlar...” [E4, 18]

“Herkes eşit davranmalı, tüm öğrencilere arkadaş, dost canlısı olarak davranmalı yaklaşmalı, öğretmen öğrenci ilişkisinden çok önce bir saygı olmalı başta, dürüst olmalı. Mesela çok öğretmen tanıyorum sınıfa geliyor diyor ki tamam hep birlikte şunu yapacağız dışarıya çıkın, daha sonra dışarı çıkan öğrencinin arkasından konuşan, işte şu öğrenci şöyledir diye çok öğretmen tanıyorum. Öğretmenler konuşunca öğrencilerde konuşuyorlar.” [K4, 19]

Öğretmenlere yönelik şiddet olaylarının da öğrencilerin birbirlerine yönelik şiddete neden olduğu bir öğrencinin ifadelerinde rastlanan önemli bir bulgudur.

“Başta anlattığım gibi o öğretmenin arabasına zarar verdiğimde onun sınıfının öğrencileri beni sıkıştırmıştı. Okul çıkışında o öğretmenin öğrencileri beni

dövdüler, ondan dolayı oldu. Okulda başladı dışarıda bitti bundan ailemin haberi olmadı.” [E2, 18]

Bir öğrencinin başarılı öğrencilerin de sadece başarılı olmaları dolayısıyla şiddete maruz kalabileceklerini anlatması önemli bir bulgudur.

“Sınavlarda Sen yapabiliyorsun sen şöyle yapacaksın böyle yapacaksın, bana kopya vereceksin, vermezsen şu olur bu olur gibi o tür şiddete başvurular olabiliyor.” [E8, 17]

Bir kız öğrenci aynı cinsler (kız/kız , erkek/erkek) arasında şiddet olaylarının daha fazla olduğunu ifade etmesi önemli bir bulgudur.

“Evet, bir kız bir kız daha çabuk ezebiliyor, mesela ben şahit olmuştum; Kızın biri tuvaletteydi, diğeri bir şey söylemişti, direkt boğazına yapışmıştı kızın, diğeri de korkusundan bir şey söylememişti. Erkekler olsun yine aynı şekilde. Hani bir erkek sözle olsun olabilir ama bir kıza öyle bir şey yapamaz, yüzde yüz haksız duruma düşecek çünkü ama diğeri bir erkek öğrenciye çok rahat vurabilir.” [K4, 19]

4.3.28. Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerde Saygınlık Oluşumuna Yönelik Bulgular

Ceza, acı bile verse bir çeşit ilgi olduğundan, çocuk kayıtsızlık yerine tercih edebilir. ve bu olumsuz başarı, çocuk saldırganlıklarının en önemli motivasyonudur. Aile içinde, kreşlerde ve okul sınıflarında saldırgan tavırları ve şaklabanlıklarıyla çevresinin ilgisini çekmeye çalışan ve bu yollarla yetişkinlerin hoşnutsuzluğunu üstüne çekmeyi göze almakla kalmayıp, bunu dolaylı bir onay olarak kabul eden çocuklarla karşılaşmaktayız. Özellikle bir grup içerisinde yaşlılarının onaylayıcı sözleri veya ona hayran dolu bakışlarla bakmaları da bir güdülenme yaratır. Bu yüzden, bu başarı sürecinin kesilmesi oldukça güçtür. Suçlu ilgi odağı konumundadır ve gurur içindedir ve kutlanmaktadır; gerçekten de bu denli derine kazınmış saldırganlıkların yıkımı en zor işlerden biridir (Stein, 1997, s.59).

Araştırmaya katılan gençler; arkadaşlarından veya öğretmenlerinden şiddet gören öğrencilerde; saygınlık oluştuğunu, bu öğrencilerin ilgi odağı oldukları, bu kişilerin grup içerisinde akranları tarafından onay gördüklerini ifade etmişlerdir.

“Benim dudulu lisesinde arkadaşım bıçaklandı ortaokulda yan ayan oturuyorduk. O çocuk Ağrı’dan gelmiş ben aşıretim falan, diğeri de sen kimsin gibilerinden bunlar birbirlerine vurdular bıçakla, çocuk üç yerinden bıçaklanmış, ondan sonra ne

olduysa o çocuğa kimse karışmadı, okula gelirdi böyle ağa gibi ceket yok, kravat yok, diğeri de öyle bıçaklanan da bıçaklayanda, okuldan atılma falan da olmadı, haberlere çıktılar, okulda böyle böyle oldular diye çocuk yinede aynı ceket yok kravat yok ders de sigara falan içer, o şekilde... Olumsuz oluyor.” [E5, 18]

4.4. ARKADAŞ VE SOSYAL ÇEVRE YAŞAMINA DÖNÜK BULGULAR

4.4.1. Arkadaşlar Arasında Grup ve Çeteleşme Durumuna Yönelik Bulgular

Gençler genel olarak bir birliktelik, grup birlikteliği, zaman zaman çete tarzı birlikteliğe girdiklerini ifade etmişlerdir. Gençlerin arkadaş gruplarının kişilik özelliklerini tanımlarken kullandıkları ifadelerle kendi kişiliklerini tanımlarken kullandıkları ifadeler örtüşmektedir. Bu birlikteliklerin kendi kişiliklerine uygun , anlaşılabilecekleri kişilerden oluştuğunu, bu arkadaş ortamlarından fazlasıyla etkilendiklerini hatta öyle ki arkadaşlarının olumsuz davranışlarına sorgulamadan katıldıklarını, hemen her konuda birlik olduklarını ifade etmişlerdir. Sigara kullanımının ve madde bağımlılığının grup içerisinde daha yaygın olduğunu, bu maddelere başlamanın grup içerisinde daha kolay olduğunu belirten ifadeleri önemli araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Genelde yaşanan problemler arkadaşlar arasında paylaşılmaktadır. Gruptaki kişilerin kendi arkadaşlarını kolladıklarını ve “birimiz hepimiz, hepimiz birimiz” düşüncesiyle hareket edildiğini ifade etmişlerdir. Arkadaş gruplaşmalarının en belirgin nedenlerini, tanınma isteği, öne çıkma sivrılme isteği, itibar kazanma/saygınlık isteği, korunma isteği olarak tanımlamışlardır.

“Arkadaş gurubum var tabi. Ama çete falan yok. Genelde bir insan arkadaş seçerken kendi özelliklerine uygun anlaşılabildiği insanları arkadaş seçer. Çok kötü alışkanlıkları olmayan bağımlılığı olmayan sigara olsun uyuşturucu olsun kötü alışkanlıkları olmayan, haklı olduğu yererde hakkını savunan insanları arkadaş seçerim. Genelde arkadaşlarımla problemlerimi paylaşıyorum.Birlikte beraber yaptığımız olaylar olur.” [E1, 17]

“Yok, yönlendiren olmaz kendi kararlarımı kendi verebilen bir insanım. Dışarıdan yönlendiren biri yok. Arkadaş grubunu kişilik özellikleri açısından tanımlarsak: Gurulu, içine kapanık değil, dışa dönük, sosyal hayatı var, çalışkan, iyi arkadaş olur yani.” [E1, 17]

“Hayır yok...arkadaşlarım arasında ufak tefek gruplaşmalar oluyor.” [K4, 19]

“Burada ki bir kızla dört erkeğin çıktığını ondan ayrılıp onla derken daha sonra ayrıldığını o erkeğin diğer erkek öğrenci ile kavga etmesi ya da dışarıdan olan arkadaşların aynı okuldaki bir kız için üç erkeğin birbirine girmesi, o erkeğin arkadaşları ile toplanıp dışarıda kavga etmeleri birinin elinin kırık gelmesi diğerinin gözlerinin mor gelmesi, çok şahit olduğum şeyler.” [K4, 19]

Gençler arkadaşlarıyla birlik olup birbirlerinden etkilenip kötü davranışlar sergileyebilmektedir:

“Sonuçta artık büyüdüklerini düşünüyorlar özellikle 18 yaşına geldiğinde ben artık büyüdüm Türkiye cumhuriyeti bana bu hakkı tanımış ben bu hakkı kullanırım diye düşünüyorlar. Özgürüm istediğim saatte dışarı ya çıkabilirim diye düşünebilir. Benim arkadaşlarım vardı 16–17 yaşında konuşuyorduk, annem çağırıyor babam çağırıyor, diyorlardı. Şu ana 19 yaşındayız ben annemden babamdan izin alamam dediğim zaman sen hala anne baba mı diyorsun kaç yaşına geldin; diyorlar hepsinde bu düşünce oluşmuş durumda.” [K4, 19]

18] “Televizyon ya da arkadaşlarından ne gördüyse aynısını uygulamak istiyor.” [K2,

“Sosyal çevrem, dershanede ki arkadaşlarım, mahalledeki ve okulda olup da dışarıda görüştüğüm arkadaşlarım, Bunlar arasında okuldaki arkadaşlarımla ayrı görüşüyorum dershanedeki arkadaşlarımla ayrı görüşüyorum İdeolojik, dini veya siyasi bir birlikteliğiniz; Hayır, Yok. Bir problem yaşadığında yakın arkadaşlarım tarafından bilinir onlara ben anlatırım. Ortak hareket etme olur. Tavır aldıkları da olur ama genelde destek olurlar.” [K2, 18]

“Evet ama tepki gösterenler de oldu yani, Yönlendirenler olmaz. Dikkat edince genelde aynı, yani aynı giyim tarzı aynı müzik tarz dinleme aynı şeyleri yapmaktan hoşlanıyorlar. Aynı şeylere gülerler, genelde sosyal insanlardır kibirli değiller, kesinlikle iyiliksever diyemeyecem ama genelde çalışanlar evet, ben aralarında biraz şey, tembel bile kalıyorum yani.” [K2, 18]

“İlk olarak şu anda okullarda öne çıkma sivrılme şeyi var. Gençlik delikanlılık duygularının ağır basması ilk sırada diyebilirim. Çünkü herkesin.... Okulda gruplaşma olur, her okulda var, her grup kendisinin daha üst seviyede olmasını ister

o yüzden gruptaki kişiler kendi arkadaşlarını kollar. Arkadaşlarına bir laf söylendiği zaman hani kendisine söylenmese bile direk olaya girmek ister. O yüzden gençlik ve delikanlılık duygularının ağır basması ilk sıradadır diyebilirim.” [E6, 18]

“Okulda şimdi şöyle bir şey vardır erkekler arasında benim kız arkadaşım var, belki karizma belki hava atma falan, diğer öğrencilere karşı üstünlüğünü koruyor. Yerine göre toplumuna göre bir üstünlük sayılabiliyor. Toplumda dikkat çekmek belki sivrilmek...” [E6, 18]

“Arkadaş çevresi okullardaki arkadaş çevresi, okulda tanınma isteği, okulda herkes tarafından tanınma üstün olma bir numara olma isteği. Bir kişi, iki kişi ama sonuçta tek başına dolaşmıyor. Arkadaşları var arkadaş grupları var, okulda beş kişi olsa, her beş kişinin arkadaş gurubu olsa aralarında bir çatışma kesinlikle olacaktır yani.” [E6, 18]

“Sosyal çevrem; benim arkadaş çevrem, aşırı bir arkadaş çevrem yok. Oturduğumuz yere yeni taşındığımız için orda da bir arkadaş çevrem yok. Dershane arkadaş çevrem ve okul arkadaş çevrem var. Dershane arkadaş çevrem daha kaliteli insanlardan oluşmakta, nasıl kaliteli? Yani insanlık bakımından dürüstlük bakımından ve çalışkanlık bakımından olsun daha iyi insanlardan oluşmakta. Okul çevresinde de yine sevdiğim saydığım arkadaşlarım var. Ama ikisi arasında bir tercih yapacak olursak dershanedeki arkadaşlarım daha iyi.” [E6, 18]

“Genelde toplu halde hareket olur. Ama olumsuz bir tavır gösterdiğim zaman bana ortak olmazlar, onların da işlerine gelirse belki, ama onların da tasvip etmeyeceği bir şey olursa bana ne derler yani. Beni uyarırlar. İşlerine gelirse destek olurlar, mesela benim okuldan kaçma isteğim olumsuz bir davranış olsa da, onların da işine gelirse onlar da kaçarlar yani.” [E6, 18]

“Okul arkadaşlarımdan dışında mahalle arkadaşlarım var. Bunlar arasında çete yok. Siyasal ve ya ideolojik değil. Problem yaşadığımda arkadaşlarıma anlatırım. Eğer ki bana zarar gelmişse hep birlikte, hani bir laf vardır “hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için” gibi. Ama sıkıntım olduğu zaman derdim olduğu zaman öylede anlatıyorum. Beni sakinleştirmeye çalışıyorlar.” [E4, 18]

“Mahallede bir arkadaşım var, on senedir onunla arkadaşız. Oturduğumuz semtte en çok onunla iyi geçiniyorum, o da benim gibi; düzgün, işte harama bakmaz namusunda falan o tür. Ailesini tanıyorum hepsi inançlı insanlar.” [E2, 18]

“Onun mesela hocam kalbi çok temiz, kimsenin kötülüğünü istemez. Ufak bir çocuk düşer. Gider hemen kaldırır. Kimsenin kötülüğünü istemez mahallesinin insanını benimser, bu özelliklerini onun gerçekten takdir ediyorum. Başka bir semtten bizim mahalle ile alakalı bi şey olduğu zaman o da şiddete başvuruyor. Ama aşırı bir şekilde değil, Kendi için değil ama. Hiçbir zaman görmedim.” [E2, 18]

“Okul arkadaşları dışında da arkadaşlarım var akrabalar var amcamın çocukları var. Onlarla arkadaşlık ederim ama pek samimiyetim yoktur daha çok okuldaki arkadaşlarımla arkadaşlık ederim. Bu arkadaşlar yaş gurupları aynı olduğu için benzerlikler fazla. Mesela ben ilk geldiğimde el kol şakaları yapanlar oluyordu. Çok kızardım ama şimdi el kol şakaları yapan yok. en büyük dikkat ettiğim şey odur. En çok kızdığım şey odur. Arkadaşlarımda aradığım en önemli şey kendi olmaya çalışması önemli. her olayda güler yüzlü olmaya çalışırım ama bu demek değildir ki güler yüze aldanırım. Sadece soğuk insanlar beni iter hoşlanmam olumlu gelmez bana hani derler ya saman altından su yürütenler bu tip insanlar bana olumsuz geliyor. bu tip insanlarla arkadaşlık yapmam.” [K3, 16]

“Ortak hareket etme oluyor tabi. Dersimiz boş olur yada boş zaman olur ortak şeyler yaparız. Mesela şu oluyordu ortaokulda da oluyordu hadi ders boş Kadıköy’e gidelim falan. Bunu kız grubu arkadaşım vardı beş kızdık aynı sınıftaydık. Eve mi gidelim ne yapalım falan derken Üsküdar’a gitmiştik. Damla diye bir arkadaşım vardı o gün onun hareketlerini beğenmemiştim. İyi ki de gitmişim diyorum . onu daha yakından tanıma fırsatım olmuştu. O gün hal ve hareketleri değişmişti önceki çocukluk gitmiş daha farklı olmuştu. Yani tamam sen iyi birisin ama ben seni tanıyorum ama dışarıdan görünen çok farklı. Laubali falan.” [K3, 16]

“Okulda olmaktan Tabii ki mutluluk duyarım.” [K5,18]

A.Y.: Nedir seni mutlu eden şey?

“Arkadaş ortamı.” [K5.18]

“Mahallede arkadaşlarım da var ama kültür farkı falan... Burada biraz daha arkadaşlar arasındaki ilişkilerde rahat oluyoruz.” [K5.18]

“Dersleri ve okul arkadaşlarımı sevdiğimi için beni fazla etkilemiyor alışmışız herhalde.” [K5.18]

“İyi arkadaşlarımla beraber gezeriz. Diğer arkadaşlarla daha mesafeli olsa da yine de aramız iyi. Bunlar okul arkadaşlarım, mahalle arkadaşlarım yok. Yani okulda olduğum için mutluluk duyuyorum arkadaşlarımla iyi anlaşıyorum. Gayet iyi.” [K2, 18]

“Okul ortamı başka hocam. Psikolojik bir şey. Derslere girip çıkıyorsun onlarla zaman geçiriyorsun. Yerine göre dersi kaynatıyorsun, yerine göre ders işliyorsun. Yaşıtlarım olduğu için.” [E9, 16]

Gençler arkadaşlarıyla birlik olup birbirlerinden etkilenip kötü davranışlar sergileyebilmektedir:

“Madde bağımlılığı... Sigara bağımlılığı var. İki günde bir paket veya günde bir paket bitiren arkadaşlarım var, fakat ben bir haftada bir paket falan içiyorum.” [E6, 18]

“O anki durumu düşünüyorum da bir daha olsa bir daha yaparım o kopyayı, çünkü derste geçmek zorundaydım. Benim çektiğim bir şey değildi. Arkadaşlarımdan kaynaklanan bir şeydi ama sonuçta bir daha olsa kopyayı bir daha yaparım.” [E6, 18]

“Arkadaş çevresi her zamanki gibi. Onlar içiyordu. Kız arkadaşlarımdı. İçine çekme falan diyen vardı. Sonra biri bak böyle çekiliyor dedi. O sıra zaten okula da çok alışmamıştım böyle sinirim bozuktu. Zaten çok zor arkadaş ediniyorum zaten. O yaşta da her şeyi problem ediyordum.” [K1, 17]

“Babamın sigara kullanması etkili olmadı ben ona bırak diyorum zaten. Yani bizim ailede yok bazılarında oluyor ama. Çünkü küçük çocuklar babasını sigara içerken

görünce taklit ediyorlar. Ama benim başlamamda okul arkadaşları etkili oldu aynı sınıftan değillerdi çoğu.” [K1, 17]

“Okul dışında arkadaşım yüzünden bir defa dayak yedim, Okulun bulunduğu mahalledeydi. İlk dönemin başlarıydı. Kerem’in (sınıf Arkadaşı) Avcılardan arkadaşları gelmişti. Parkta oturuyorduk. Murat (sınıf arkadaşı) yere tükürmüştü, Bizim M... (sınıf arkadaşı) hocam T..di. (soy ismini söylüyor) mahalleden bir çocuk M...’ın boğazına sarıldı bana bakarak niye tükürüyorsun diye. M... nefessiz kalınca, Kendimi tutamadım, bende müdahale ettim. İki yıldır beraber olduğum bir arkadaşım. Bizden daha büyük bir çocuktuk. Epeyce bir sopa yedim. Güzel sopa yemiştik hem de. Yaş olarak cüsse olarak benden daha büyüktü.” [E3, 17]

Gençler siyasî oluşumlardan etkilenebilmektedir. Okulda şiddete maruz kalmış bir kısım gençler okullarda çeteleşmenin olduğunu ve bu çetelerin güçlerini göstermek, üstünlük kurmak, tanınmak için şiddeti uygulayarak öğrencileri sindirdiklerini belirtmişlerdir. Bazı siyasi kişilerin gençleri yanlarına çekebilmek için onları kandırma eğiliminde oldukları ve bu kişilerin gençlere yaklaşımlarını, gençlerin ilginç bulduğu ve bu kişilerin yaklaşımlarının gençler tarafından “*farklı*” olarak değerlendirildiği araştırmanın dikkat çekici bulguları arasındadır. Bu yaklaşımların en önemlisi özetle; kendi siyasi, ideolojik düşüncesini kabul eden kişileri koruyup kollama yada onlara zarar vermeme, bunun dışında kalanlara her türlü baskı, zorlama, gasp, darp, hırsızlık, hakaret gibi yolları deneyerek şiddet uygulama şeklinde görülmektedir.

“Bizim okulda ..cülük vardı.larına takılan arkadaşlar var. Onlar gelirlerdi hocalar bile bişe demezlerdi Müdür yardımcıları falan bişey demezlerdi. Kendileri okulda devamlı tiner çeker, kantinin arka tarafında, bazı hocalarda görür bunu, bir şey demezler, ama başka öğrencileri içerken gördükleri zaman döverler, telefon yasaklandı, telefonu görseler gelir alırlar, para görürler gelir alırlar, haraç keserler, o yüzden bende haksızlığa şe yaptığım için onlarla bayağı bir kavga ettik.” [E5, 18]

“Eğitim böyle olmamalı. Benim bir ara sorunum vardı, ...cü dediğim çocuklarla problem vardı. Çıktım çıkışta beni bekliyorlar. Bizde 5–6 arkadaş gittik. Güzel bir dayak yedik. Sonra babam okula geldi okul müdürünün dediği tek şey şu. “– okulun dışına ben karışmam. Banane”, Okulun önüne güvenlik koymuşsun kapının önünden çocuğu alıyorlar okulun önünde, atıyorlar arabaya götürüyorlar. Nasıl oluyor? “Banane gidin polise,” diyor aynen öyle yani. Ben kendi gözlerimle

gördüm, Müdür okulun kapısından çıkıyor yan tarafta da çocuğun ağzını burnunu komple dağıttılar anlı yarıldı gözü çıktı, bıçak batırdılar. Müdür yanından geçiyor hiçbir şey demiyor, direk geçti gitti.” [E5, 18]

“Mesela ailen senin bir yere gitmeni istemiyorsa; seni yönlendirenlerde (aslında tam anlamazsın yönlendirdiklerini) seni ateşlemeye çalışır gaz vermeye çalışır. İşte “nasıl izin vermezler senin gitmene” yani zaten bir ara bana da yaptılar en sonunda zararlı çıktım beni yönlendirdiklerini anladım. Sadece şey düşünüyorlardır şunu kandırdık diye sonra siyasi kişilerse seni siyasi yönler çekerler. Uyuşturucu kullanıyorsa seni oraya çekerler. Bu kişiler dürüst ve güvenilir değildir ama çok çabuk kandırıyorlar. Yaklaşımları çok farklı. Kendine sahip çıkamayanlar için çok değişik gelir bu kişiler.” [E3, 17]

“Siyasi gruplar var S....’ de oturuyorum. T...n’e taşınmadan önce genellikle bu tarafta çok siyasi gruplar var. Siyasi örgütler var, zaten siyasi olmayan insan yok buralarda.” [E9, 16]

Gençler arkadaşlarını savunmak için öğretmenleri ile hatta okul idaresiyle problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Ufak tefek problemlerimiz olmuştu. Onun haricinde çok büyük problemlerim olmamıştı. Arkadaşımdan dolayı onları savunmak için söylediğim şeyler hocaların hoşlarına gitmemiş olabilir. Onlardan dolayı, [K4, 19]

“Arkadaş gurubum aşırı kalabalıktır da onların içinden ayrıca değer verdiğim değerli kıymetli arkadaşlarım vardır. Bunların içindede her çeşit insan var ama en doğru olanıyla beraberim. Birlik beraberlik var ama çıkar amaçlı ya da suç örgütü yok. Dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı sürekli beraberdik yani. Birbirlerini kollama... Radikal gruplarla bağlantım olmadı. Herhangi bir suça karıştığımda arkadaşlarım tarafından bilinir. Mesela desem ki gelin hırsızlık yapalım onlar engel olurlar. Ama bir kavga da ben haklıyım, illaki yanımda olurlar. Beni yönlendirenler suça teşvik edenler hiç olmadı. Mahalleden arkadaşlarım mahallenin büyüklerinden destek geldi. Bunların özellikleri haram lokma yememiş, namusunda ırzında insanlar, senelerdir o mahalledeler seviliyorlar. Bu insanların sözü geçer

mahallenin ufakları onu sever. Hepsi evli çoluğa çocuğa karışmış mahalleyi güzelleştirmeye bakarlar. Kimseye karşı kin tutmuyorlar.” [E2, 18]

“Arkadaş çevrem var. Okuldaki arkadaşlarım iyidir. Sinemaya beraber gideriz bazen, maç falan yaparız, yemek yemeye gidiyoruz. Ders çalışıyoruz. Bazen bazı arkadaşların evine gidip çalışıyoruz. Arkadaşlarımızla birlik içindeyiz, herhangi bir siyasal ve dini gruplarla bağlantımız yok, birbirimizi tanıyoruz. Ortak hareket ederiz, bana kimi zaman destek oluyorlar kimi zaman karşı çıkıyorlar. Mesela mutsuzsam beni teselli etmeye çalışırlar.” [E7, 18]

“Eğer haklı olduğum bir olay varsa bana destek olurlar eğer haksıysam tavır alırlar karşı çıkarlar. İlk önce oluyor. Ama gerçekler ortaya çıkınca destek olmazlar engel olmaya çalışırlar kızarlar yani niye yaptın niye ettin gibilerinden. Neden yaptın diye sorarlar.” [E7, 18]

“Başıma bir problem geldiğinde aileme anlatmam. Babam da öfkeli bir bayağı bir sinirlidir. Özellikle arkadaş ortamına kızıyor. Bu arkadaşlar okul arkadaşı değil mahalleden arkadaşlar. O yüzden anlatmam.” [E5, 18]

“Ailemde madde bağımlılığı olan yok. Bende vardı sigara arada bir alkol bi de esrar kullanıyordum, babam sigara içiyor ama alkol kullanmıyor. Arkadaş ortamından oldu, hem merakım vardı arkadaşlar içince, şimdi on kişilik bir arkadaş ortamına giriyorsun bir tek ben içmiyorum, ben de meraklıydım öyle günde bir tane iki tane derken alıştık, ailem tarafından bir tek sigara kullandığımı biliniyordu.” [E5, 18]

“O arkadaş gurubu içerisinde okuldan arkadaşlar yok zaten. Bu arkadaşlar grupları birbirinden farklılar zaten, benim sınıftaki arkadaşlar benim takıldığım ortamları fazla sevmezler birkaç tane var ama onlarda kendi ortamlarında takılırlar, kendi mahallelerinden arkadaşlarla.” [E5, 18]

“Benim lise bir’de iken bir arkadaşım vardı. Çocuk bali- tiner çekerdi. Bende onu çok severdim ben onu ilk başta bali çektiğini bilmiyordum, öyle kötü bir şey olduğunu bilmiyordum, kullandığını bilmiyordum, esrarla yakalandı okulda, bende kullanıyordum o zaman, okuldan atıldı sonra benim üzerime geldiler, biliyorsun da saklıyorsun, sen de kullanıyorsun diye. ..Bizim okulda ...cülük vardı.larına

takılan arkadaşlar var. Onlar gelirlerdi hocalar bile bişe demezlerdi. Müdür yardımcıları falan bi şey demezlerdi. Kendileri okulda devamlı tiner çeker, kantinin arka tarafında, bazı hocalarda görür bunu, bir şey demezler, ama başka öğrencileri içerken gördükleri zaman döverler, telefon yasaklandı, telefonu görseler gelir alırlar, para görürler gelir alırlar, haraç keserler, o yüzden bende haksızlığa şe yaptığım için onlarla bayağı bir kavga ettik.” [E5, 18]

“Beni takıldığım gurubun kişiliği; yardım sever bir guruptur. Devamlı beraberlerdir, kendi aralarında dırlar, dışarıyla fazla bağlantıları yoktur. Aileden daha çok görürler guruptakiler birbirini.” [E5, 18]

4.5. ŞAHSİ TANIMAYA VE SUÇ BİLGİLERİNİ ANALİZ ETMEYE DÖNÜK BULGULAR

4.5.1. Günlük Yaşantılarında Gençlerin Duygu ve Düşüncelerine Ait Bulgular

Gençler günlük yaşantılarındaki his, duygu ve düşüncelerini olumlu ve olumsuz tanımlamalarla ifade etmişlerdir. Olumlu ifadeleri; “ilişkilerimde mutlu”, “neşeli”, “sevinçli”, “mutlu”, “sakin”, “yaşamak güzel”, “duygusal”, “yaşamaktan çok mutlu”, “Kendimi herkesle eşit hissediyorum” ... şeklinde özetlenebilirken, olumsuz ifadelerinde; “karamsar”, “kötü”, “kendimi yalnız hissediyorum”, “ailesinden darbe alan, aşağılanan, nasıl derler dışlanan çocuk”, “Bu aralar çok kötü”, “yaşamak aslında amaçlarına ulaşamadıktan sonra boş”.. tanımlamalarını kullanmışlardır.

A.Y.: Günlük yaşamında kendini nasıl hissedersin?

“Genelde mutsuz. Bilmiyorum ama öyle. Bilmem belki şanslıyım aile bakımından. Yani ailemle aram iyidir. Ben onlara anlatmıyorum. Onlar anlatmamı ister, “derdim olduğunda “niye kızım duruyorsun anlat işte, anlatmıyorsun” falan derler.” [K2, 18]

“Genelde sakın bir yapım vardır. Yaşamak çok güzel bir duygu. Diğer insanlardan farkım çok sakın olmam. Çabuk sinirlenmemem, adrenalin denen şeyin bende sıfır seviyede olması.” [K6, 19]

“Okuldaki arkadaş ilişkilerinden mutlu oluyorum. En azından bir itibarı oluyor insanın, mesela kimse seni aramazsa insan kendini yalnız hisseder, kimse beni sormuyor kimse beni anlamıyor diye.” [E8, 17]

“Yaşamak kimisine göre çok kötü çok acı veren bir duygu, bana göre yaşamak; insanın kendisini ifade edebilmesi sonuçta. Belli görevlerimizi yapacağız gideceğiz yani belli başlı görevlerimiz var. Yaşamak bence güzeldir yani.” [E6, 18]

“Her insan kendine göre farklıdır yani ben eskiden çok içliydim, Ama sonuçta görürsün ki sen de olan özellik diğerlerinde de var. Daha fazla insan tanıdıkça gördüm ki benim gibi düşünenlerde varmış. Onlarda bana benziyor. Şimdi bir olay karşısında daha geniş açıyla bakıyorum.” [E6, 18]

“Günlük yaşamda kendimi neşeli olarak sevinçli olarak hissederim. Çok mutluyum. Beninle diğerleri arasında bir fark yok fark yok yani.” [E4, 18]

“Günlük yaşantımda çok, neşeliyimdir. Hayata bakış açım öyle. Benim babam çok neşeli bir adamdır. Babam güler yüzlü dür çok. Babamın güler yüzlü olması çok hoşuma gidiyor. Bu yüzden yani. Çevreye karşı aldığım bir tavıra dur diyebilmem için ailemden bir güven almam lazım. Bana ailem güveniyor bu konuda. Onlar arkamdayken hiç kimseye boyun eğmek zorunda olmuyorum. Aksine ailesinden darbe alan aşağılanan nasıl derler dışlanan çocuk, sevgiyi çevrede arar. Belli çevrelerde arar bu güveni.” [K3, 16]

“Tabî ki mutluluk duyarım.” [K5,18] A.Y.: *Nedir seni mutlu eden şey?* “Arkadaş ortamı.” [K5,18]

“Duygusalım.” [K1, 17]

“Eskiden acayip karamsardım, ilk dönem. Hayattan tamamen bağlantımı kesmiştim. Ama zaman geçtikçe her şey düzeliyor. Arabesk dinlemedi herhalde, yada babamı erken yaşta kaybetmemdi.” [E9, 16]

“Yaşamak iyi bir duygu. Güzel.” [E7, 18]

“Bu aralar çok kötü. Arkadaş ortamını bıraktım işte, sabah kalkıyorum ben bu gün ne yapacağım, okul var işte okulda zaman geçmiyor bu aralar, havalar sıcak, derslerin çoğu boş, devamsızlık problemim var. Akşam eve gidiyorum evde sıkılıyorum eve alışmadım. Dışarı çıkıyorum bıraktığım dediğim arkadaş gurubunun yanına gitsem uyuşturucuya tekrar geri döneceğim, sigaraya. Çok sıkılıyorum alışamadım bir türlü.” [E5, 18]

“Yaşamaktan çok mutluyum. Genelde içe kapanığımdır. Ama bazen de dilime hâkim olamadan da duramam anneme anlatırım. Annem olmadığı zamanlarda ise, anneme anlatamadığım zamanlarda ise abim dediğim insanlara giderim.” [E3, 17]

“Genel olarak mutluyum Allah’a şükür bi sıkıntımız yok yani.” [E1, 17]

“Güzel bir duygu.” [E1, 17]

“Hıımm. İııı ... Yaşamak iyi bence, genelde mutluyum, sürekli öyle sıkıntı içinde değilim.” [E2, 18]

A.Y.: Seninle diğerleri arasında bir fark var mı?

“Yook hiç fark yok hepimiz aynıyız.” [E7, 18]

“Farklı değilim yani, yaşamak abuk subuk şeylerle geçince sıkıcı oluyor. Boşa geçiyor zaman.” [E5, 18]

“Var var, bakıyorum.. çok forslular. Ben kendimi çok yüksek görmüyorum açıkçası. Hani şöyle diyorlar; ne zaman açılacaksın. Güler yüzlü olunca çocuk diyorlar. Ama güler yüzlülük laubalilik değildir diye düşünüyorum. Hem güler yüzlülük cıvıklıkta değildir yerine göre davrandığımızda. Sahip olduklarının farkında değiller mi bilmiyorum geçen hafta hasta olmuştum insan daha iyi farkına varıyor sahip olduklarının.” [K3, 16]

“Hayır, hocam, kimse benden üstün değil, bende kimseden üstün değilim. Kendimi herkesle eşit hissediyorum. İnsanları kendimle bir görüyorum.” [E9, 16]

“Hayır, öyle olsaydı hiç arkadaş edinemezdik. İçine kapanık değilim sürekli gülen kötü olaylardan bile makara çıkarabilen bir insanım. Sonuçta ciddi olmam gerektiğinde de ciddi olmak gerekiyor.” [E2, 18]

“Yalnız hissederim...yaşamak aslında amaçlarına ulaşamadıktan sonra boş...ben ve diğerleri arasında da fark var.. Ben doğru olanı savunabiliyorum ama genelde bu şekilde olmayanlarda var... bazen boyumdan büyük düşündüğüme de inanırım..” [K4, 19]

“Diğer insanlardan farkım çok sakin olmam. Çabuk sinirlenmemem, adrenalin deneyen şeyin bende sıfır seviyede olması.” [K6, 19]

“Beninle diğerleri arasında bir fark yok fark yok yani.” [E4, 18]

4.5.2. Televizyon Programları/Dizilerinin Gençlerin Günlük Yaşantılarını Nasıl Etkilediğine Dair Bulgular

Araştırmaya katılan gençler; televizyonla aralarının genelde iyi olduğunu, aksiyon içerikli dizilerin (Yalancı Yârim, Acı Hayat, Kurtlar Vadisi, vb.) genelde tercih edildiğini, haber programları, yarışma programları ve komedi türü yapımlarında (Avrupa Yakası, Paso Para vb.) sıklıkla seyredildiğini ifade etmişlerdir. Şiddet içerikli dizilerin karakter arayışı içerisinde olan gençleri olumsuz etkilediği, bu kişileri gençlerin kendilerine model alabildikleri (Genelde başarılı insanlardan örnek alırım, etkilenirim[K2,18]), kendilerince ülke menfaatlerinin korunması gerektiği yerlerde “adam öldürmeler” karşısında ceza almamalarının normal olduğu, dizilerdeki karakterlerin ceza almamalarının gençleri şiddet eğilimleri noktasında olumsuz etkilediği, gençlerin ifadelerinde rastlanan bulgulardır. Dizi kahramanı olarak en çok Polat Alemdardan etkilendiklerini ve onu en üst konumda gördükleri için ona benzemeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte yine araştırma katılan gençlerin hemen hepsi aile büyüklerini (baba, dede, anne, hala, amca, dayı vb.) örnek aldıklarını, onlara benzemeye çalıştıklarını, “kendini onun yerine koymak istediğin biri var mı?” sorusuna aile büyüklerinden birini göstererek cevap vermişlerdir.

“Televizyonla aram iyidir..beğendiğim her türlü programı izlerim...” [K4, 19]

“Çok iyi, Ne yazık ki iyi.” [K2, 18]

“Televizyonla haber, bi de maç, bazen de dizi. Genellikle maç. Gündemi takip ederim, çünkü ülkem hakkında dünya hakkında bilgi sahibi olmak için, bu olup bitenler benim için önemli çünkü geleceğimizi düşünüyorum. Olumsuz bir haber dinlediğimde beni mutsuz eder. Biraz sıkıntılı olurum üzülürüm.” [E7, 18]

“Medyanın, filmlerden dizilerden etkileniyorlar, mesela kurtlar vadisinden etkileniyorlar en çok. En çok Polat Alemdar’dan etkileniyorlar ben zaten, izlememde, arkadaşlardan duyuyorum. En üst konumda o olduğu için kendilerini ona benzetmeye çalışıyorlar. Güçlü, olduğu için, mesela hayat bilgisi vardı, o olabilir mesela. Öğrencilerin kılık kıyafeti yönetmeliğe uymuyor, öğrencilerde onlardan görüyor etkileniyor. Okula da öyle gelmek istiyor. Kravatların aşağıya doğru inmesinin sebebi de o.” [E7, 18]

“Televizyon seyrediyorum ama çok aşırı değil. Paso para var onu çok seyrediyorum. Avrupa yakası var o da çok komik geliyor hoşuma gidiyor. Komik geliyor.” [K3, 16]

A.Y.: Sence televizyondaki karakterler senin günlük yaşantını etkiliyorlar mı?

“Evet etkiliyor. Etkiler derken arayış içerisinde karakter arayışı içerisinde oluyor insan. Ve o karşısındaki insanların televizyondaki insanların film icabı da olsa karakterlerini kendine model alabiliyor insan. Evet etkiler yani.” [K3, 16]

“Maç olursa izlerim yemek yerken haberleri izlerim. Haberleri dinlemeyi çok severim. Çünkü burada olan olaylarda bedi sorumluyum, insanlar yapıyor bu olayları bende insanların içinde olduğum için okumak zorundayım haberdar olmak zorundayım. Günlük yaşantımda daha temkinli olmamı sağlıyor bir kaza gördüğüm zaman daha temkinli olmamı sağlıyor.” [E6, 18]

“Televizyon seyredirim. Diziler var Kurtlar Vadisinin eski bölümlerini seyredirdim. Şimdi hoşuma gitmiyor. Beni çeken cezbeden şiddet olayları değil de Türkiye için savaşmaları. Suçsuz yere adam öldürmeleri şey değil yani de, Türkiye için uğraşmaları... Dizi bozulmasın diye dizi içerisinde suçlulara ceza verilmiyor. Ama onu örnek alıp suç işleyen de var. O ceza almıyorsa bende almam diye. Örnek aldığım bir dizi kahramanı yok. Örnek aldığım insan halam. O sıcakkanlı

dertlerimi dinliyor sıkıntım olduğu zaman ona anlatıyorum. Çare olmasa da onunla konuşuyorum.” [E4, 18]

“Televizyonla aram iyi genelde sürekli haberleri ve spor programlarını takip ederim. İzlediğim bir dizi yok ülkede ne olmuş oluyor ne olacak, en azından milletin durumunu öğrenmek ne halde olduğumuz görmek o benim için önemli. Sonuçta ülke bizi ülkemiz ne olmuş ne bitmiş hepsi bizi ilgilendiriyor. Örnek aldığım bir dizi kahramanı yok takip ettiğim bir dizide yok. Medya şimdiki gençlere hiçbir şey vermediği için örnek alınacak (olumlu yönde) hiçbir şeyleri de yok.” [E2, 18]

“M...A.. E..l’in programı varsa izlerim kesinlikle. Çok komik, bir de Avrupa yakası var burhan diye bir karakter var o da çok komik. Günlük yaşantımı etkilemiyor bu diziler. Onlardan öğrendiğim şeyler; kültür ve nerede nasıl davranılacağı gibi şeyler.” [E9, 16]

“Televizyonla aram iyi. Yalancı Yârim, Acı Hayat, Kurtlar Vadisi’ni 3 yıldan beri takip ediyorum. Acı Hayatla Kurtlar Vadisi’nin ilk bölümleri biraz yakın. Kurtlar Vadisi gerçek hayatta yapılmıymış gibi. Biraz da gündemi takip etmeye başladım Türkiye de neler olup bitiyor diye. Dizi kahramanı değil de sporculardan örnek aldığım insanlar var basketbolcular var.” [E3, 17]

“İyi. Her türden program seyredirim. Eğer hoşuma gidiyorsa bilgi yarışmaları eğlence programları gibi. Sevmediğim programları seyretmiyorum. Haber programlarını takip ederim. Ülkende olan şeyler seni etkiliyor tabi, ülkenin her tarafında olan şeyler seni etkiliyor.” [E1, 17]

A.Y.: Televizyonla aran nasıl? TV seyredersin?

“Yok. Birkaç tane dizi olur, evdeysem eğer, ama özellikle takip ettiğim bir dizi yok. Ama bir dizi için...” [E5, 18]

A.Y.: Hangi dizileri izlersin?

“Avrupa yakası, babamın izlediği sağır oda o kadar. Avrupa yakasındaki komedi, sağır odadaki konu güzel yani.” [K2, 18]

A.Y.: *Örnek aldığın bir dizi kahramanı yada kahramanları var mıdır? Varsa kim ya da kimlerdir?*

“Yok, genelde dizilerde izlediğimle kalırım. Dışarıda aynısını yapayım olmaz yani.” [E1, 17]

“Yok...” [K4, 19]

“Yok, en çok etkilendiğim kişiler bilginler. Televizyonla aram fena değil. Genelde haberleri ve komedi filmlerini izlerim. İzlediğim komedi türü şeyler bende olumlu duygular uyandırır. Sinirden eser kalmaz.” [K2, 18]

“Yok. Bilginler bende saygı uyandırır. Onların yerinde olmak istemem ama bende iyi ve gerekli konularda o kadar bilgi sahibi olmak isterim.” [K6, 19]

“Yok, hayır.” [E6, 18]

“Yok.” [E5, 18]

“Yok.” [E9, 16]

A.Y.: *Hayatta en çok özendiğin, etkilendiğin ve kendini onun yerine koyduğun kahramanların veya onun gibi olmak istediğin kişiler var mıdır? Varsa bunlar kimlerdir?*

“Avrupa Yakasındaki Gülsemin’i çok beğeniyorum. Genç ve başarılı bir kadın olması yani.biyografisini okumuştum internette Amerika a eğitim almış iyi bir aileden geliyor. Ve Avrupa yakası gibi bir diziyi e yazıyor senaryosunu. Hoşuma gidiyor sepatik olduğu için güler yüzlü olduğu için beğeniyorum.” [K3, 16]

“Robinhut. Zenginden alır fakire verir. Merhamet duygusu oldu mu insanda fakirleri düşünür. Ben biraz duygusalım karşımdakinin yerine kendimi korum bazen.” [E3, 17]

“Yok, genelde dizilerde izlediğimle kalırım. Dışarıda aynısını yapayım olmaz yani. Sibel can’dan etkilenen bir arkadaşım olmuştu. Sporcuların futbolcuların yaptıkları hareketler (futbol) de beni etkiliyor.” [E1, 17]

“Yok.” [K4, 19]

“Genelde başarılı insanlardan örnek alırım, etkilenirim ama öyle bir kişi yok. Üniversiteyi okumaları, Başarılı olmaları, saygılı olmaları benim için bir etmen. Yani başarılı iş kadınlarını örnek alıyorum diyebilirim. Televizyonda gördüğüm. Ama kesinlikle sinema falan değil. İş yaşamında ki başarılı iş kadınlarını, yani ben onun yerinde olsam ... Başarılı olmaları saygılı olmaları.” [K2, 18]

“Bilginler bende saygı uyandırır.onların yerinde olmak istemem ama Bende iyi ve gerekli konularda o kadar bilgi sahibi olmak isterim.” [K6, 19]

A.Y.: Ailende seni etkileyen sürekli örnek aldığın biri var mı?

“Babamın yeridir herhalde onun gibi insan olmayı isterdim. Babam müthiş bir insandı çok yardımseverdi hayırseverdi insanlara yardım ederdi. Bu beni mutlu ederdi bende onunla beraber yapardım. Çok iyi insandı.” [E9, 16]

“Dedem var. O da disiplinlidir. Dedem burada değil uzakta onun için çok fazla konuşma şansımız olmuyor ayda bir falan. Bilgi sahibi ve düşünen bir insan. Onun gibi olmak isterdin.” [E7, 18]

“Kişilik bakımından yokta insanlar arasındaki diyaloglarıyla nasıl davranacağını bilmesiyle babamı örnek alıyorum. Diğeri de halamın oğlu, benden büyük.” [E3, 17]

“Bir insan... Yok, hayır yani şöyle bunun gibi olmalıyım dediğim kimse yok, Babamı ben örnek alırım babamın çevresi tarafından sevilmesi hoşuma gider yani bende ilerde onun gibi sevillebilir miyim, çevremden saygı görebilir miyim. İnsanlara yardım edersin yarın seninde işin düşer onlarda sana yardım ederler. Her insan rahatına düşkündür yani, birisi gecenin yarısı olsun babamı arasın şöyle şöyle iş var tereddüt etmeden gider yani.” [E6, 18]

“..kardeşlerim içinde en çok ben babama düşkünüm. Babamın zaten sevdiği yemekleri ben yapıyorum.” [K1, 17]

“Babamın yeridir herhalde onun gibi insan olmayı isterdim. Babam müthiş bir insandı çok yardımseverdi hayırseverdi insanlara yardım ederdi. Bu beni mutlu ederdi bende onunla beraber yapardım. Çok iyi insandı.” [E9, 16]

“Dedem var. O da disiplinlidir. Dedem burada değil uzakta onun için çok fazla konuşma şansımız olmuyor ayda bir falan. Bilgi sahibi ve düşünen bir insan. Onun gibi olmak isterdim.” [E7,18]

“Hayatta en çok etkilendiğim; Dayıma özenirdim. Adam ortaokulu dışarıdan bitirdi şu anda trilyonlarla oynuyor. O da Almanya da yaşıyor, bar- restoranı var, iki tane araba galerisi var. İki ay önce akşam çıkardı böyle cepten iki deste para al oğlum ne yapacaksan yap. Babam izin verse alacam. Babam izin vermiyor. Zamanında gerçekten de çok çalışmış, çok ezilmiş ama şimdi hayatını yaşıyor.” [E5, 18]

“..babamla zaman geçirdiğim takdirde çok mutlu olurum yani, çocukluk zamanları çocukluğumda babamla zaman geçiriyorduk, bayağı geçiriyorduk, babamın lokantası, tüpçü dükkânı olduğunda, onunla bayağı zaman geçiriyorduk. İş yerine gidiyordum mutlu oluyordum o zamanlar.” [E3, 17]

“Benim için örnek babam. Hala daha babam, her konuda babam, bir tek sigara değil her konuda örnek babamdır. Biraz da ben özentili ile başladım sigaraya yani, arkadaş ortamında, ama babamda gördüm ben ilk sigarayı.” [E3, 17]

“Kişilik bakımından yokta insanlar arasındaki diyaloglarıyla nasıl davranacağını bilmesiyle babamı örnek alıyorum. Diğeri de halamın oğlu, benden büyük.” [E3, 17]

“Mantıklı bir öğrencinin yapmaması gerekir. Ama özentili olabiliyor, bu dizilerde ki oyuncuların yaptıklarının karşısında cezalandırılmaması devlet yokmuş gibi hareket etmenleri örnek alınmayı kolaylaştırıyor, bunlarda şiddeti etkiliyor arttırıyor.” [E1, 17]

A.Y.: Sence bu diziler gençlerimizin günlük yaşantılarını etkiliyor mu?

“Etkiliyor. Şimdi “Kurtlar Vadisi” (televizyon dizisi) var ondan çok etkileniyor öğrenciler. Şimdi Polat Alemdar (dizi kahramanı) bir laf söylüyor, “-Biz rajon değil

kafa keseriz” okulda herkesin ağızında bu var. Adamlar çıkarmış Polat Alemdar gözlüğü, Polat Alemdar hırkası pantolonu, herkes bunlara özeniyor.” [E5, 18]

A.Y.: Medya suç karşısında ceza alınması gerektiğini neden göstermiyor?

“Yeterince vermiyorlar ama yapmaları gereken bir şey. Kimse cezasını çekmiyor. Bizim aşağı duduluda bir ev vardı iki katlı, bunlar hap falan satarlardı. Biz bunları balkondan izlerdik. Adamlar öyle bir şey ki günde üç milyar rahat kazancı var günde. Geçen gün bir baskın oldu. Yakalandı hepsi, akşam biri geldi “-abi, dedi hap var mı?” Dedi “-oğlum şimdi git, yakalandı bizimkiler, iki gün sonra gel. İki gün sonra çıkar bizimkiler iki gün sonra gel.” [E5, 18]

“Hayır etkilemiyor. Yok,” [K2, 18]

4.5.3. Şiddetin Nedeni Olarak; Madde Bağımlılığı ile İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerden sadece üçü sigara, alkol yada esrar gibi maddelerden herhangi birini kullanmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerden biri esrar ve bali kullandığını ve yine aynı zamanda sigara ve alkol kullandığını ifade etmiştir. Bu öğrencinin “-iki yıl boyunca esrar kullandım ailem farkına varmadı”, “arkadaşım okulda esrar yakalattı, sende kullanıyorsun diye müdür yardımcıları üstüme geldiler ama bir şey bulamadılar” ve “sigara kullanan herkes esrar da kullanıyor, sigaradan daha farklı değil” demesi, diğer iki öğrencinin de “ara sıra alkol alırım” şeklindeki ifadeleri madde bağımlılığının okullarda ulaştığı boyutları anlama açısından önemlidir. Konuyla ilgili öğrencinin esrarı ne kadar kolay bulabildiği ve hap aldıkları yeri tarif etmesi ve bu yerin polislerce basılıp satıcıların gözaltına alındığını söylemesi, gençleri hedef seçen bu kişilerin onların ne kadar yakınlarında olduklarını göstermektedir.

Ebeveynlerden herhangi birinin veya her ikisinin sigara kullanması gençleri olumsuz etkilemekte ve gençlerin sigaraya erken yaşta başlamalarında önemli bir etken olduğunu düşündüren bulgulara rastlanmıştır. Erkek öğrencilerden üçü doğrudan anne babalarının sigara kullanmaları ile kendilerinin sigaraya başlamaları arasında yakın ilgi kurmuşlar ve “-keşke annem/babam sigara kullanmasaydı bende kullanmazdım” şeklinde ifade etmişlerdir.

Madde kullanan bir genç, madde kullanmanın etkilerini; “bir şeyler yapasın geliyor, ne yaptığını bilmiyorsun. Uykusuzluk çekiyorsun, Yorgunluk oluyor, gece uyuyamama, akşam yorgun oluyorsun, çok felaket yorgun oluyorsun yatıyorsun ama uykusuzluktan uyuyamıyorsun. Panik oluyor, kimi zamanlar panik oluyorum. İnsanlardan kaçırıyorsun, onlar dışlıyorlar seni zaten. Onu kullandığın zaman devamlı her yerde onu arıyorsun. Bir yerde varmış direk oraya gidiyorsun, başka bir yerde varmış sürekli oraya gidiyorsun ya da içtiğin diğer arkadaşlarınla beraber oturuyorsun, Ailenden kopuyorsun sürekli kavga ediyorsun benim ailemle aram bu yüzden bozuldu zaten. Bir de onu kullandığın zaman sabah kahvaltı yapamıyorsun. Akşam içtiğin zaman sabah mide bulantısı yorgunluk, mide yanması falan, ben yaklaşık iki senedir falan kahvaltı yapmam.(A.Y.:katılımcı sürekli öksürüyor) Bir de bıraktığın zaman işte böyle öksürük.. Kullandığın zaman böyle öksürük olmuyor. Bıraktığın zaman daha çok oluyor.” Şeklinde ifade etmiştir.

A.Y.: Madde bağımlılığın var mı? Varsa ne tür maddeler kullanırdın? Ne sıklıkla kullanırdın? Neden kullanırdın, nasıl başladın, biraz anlatır mısın?

“Alkol, esrar sigara başka bir şey yok. Günde 7–8 olurdu yani bayağı birçok kullanırdım. İki sene boyunca falan kullandım. İlk başta uyuşturucuyu kaldırmak gerekir. Aslında kaldırmak çok kolay ama. Herkesin işine geliyor. Geçen polis karakolunun önünden geçiyoruz, Esrar kullandığım için biliyorum, karakolun önünde adam beton saksıların içinde yetiştiriyor. Şu kadar şu kadar çıkmışlar (parmağı ile gösteriyor) karakolun önünde yaa(!). O polis bunun ne olduğunu nasıl bir şey olduğunu bilmiyorsa üç beş zaman sonra kopartırlar herhalde. Sonuçta esrar artık herkes içiyor kullanmayan yok. Sigara kullanıyorsa kesinlikle kullanıyor yani. Sigaradan daha farklı değil. Sigarayla aynı, kullanan insanın kafa yapısını falan bayağı değiştiriyor. O zamanlık (anlık) içinde bir değişiklik oluyor, bir şeyler yapasın geliyor, ne yaptığını bilmiyorsun. Uykusuzluk çekiyorsun, Yorgunluk oluyor, gece uyuyamama, akşam yorgun oluyorsun, çok felaket yorgun oluyorsun yatıyorsun ama uykusuzluktan uyuyamıyorsun.” [E5, 18]

“Panik oluyor ama kimi zamanlar panik oluyorum. İnsanlardan kaçırıyorsun, onlar dışlıyorlar seni zaten. Onu kullandığın zaman devamlı her yerde onu arıyorsun. Bir yerde varmış direk oraya gidiyorsun, başka bir yerde varmış sürekli oraya

gidiyorsun. Ya da içtiğin diğer arkadaşlarınla beraber oturuyorsun.” (A.Y.: *sürekli öksürüyor*) [E5, 18]

“Ailenden kopuyorsun sürekli kavga ediyorsun benim ailemle aram bu yüzden bozuldu zaten. Bir de onu kullandığın zaman sabah kahvaltı yapamıyorsun. Akşam içtiğin zaman sabah mide bulantısı yorgunluk, mide yanması falan, ben yaklaşık iki senedir falan kahvaltı yapmam. Bir de bıraktığın zaman işte böyle öksürük. Kullandığın zaman böyle öksürük olmuyor. Bıraktığın zaman daha çok oluyor.” [E5, 18]

A.Y.: *Sen sigara kullanıyor musun?*

“Kullanıyorum.” [E4, 18]

A.Y.: *Ailende madde bağımlısı olan var mı?*

“Sigara var, benle babam kullanıyoruz şu anda. Bunun dışında yok, Bazen de içki var, Babamın içki kullandığını bizzat görmedim. Keşke babam sigara içmeseydi bende sigaraya başlamasaydım. Yani birini örnek alırsınız o ne yaparsa onu yaparsınız.” [E3, 17]

“Yok.” [K4, 19]

“Yok, Sigara içen var, Babam.” [K2, 18]

“Var. Annem sigara kullanıyor. Ben de sigara kullanıyorum.” [E6, 18]

“Var, babam sigara kullanıyor.” [E4, 18]

“Hayır hocam. Annem sigara içiyor.” [E2, 18]

“Annem ve babam sigara kullanıyordu, dedemin vefatından sonra babam sigarayı bıraktı. Çünkü dedemin ölümüne sebep olmuştu sigara, bu yüzden babam bıraktı, ama annem devam ediyor sigara kullanmaya.” [K3, 16]

“Sigara içen annem var.” [E9, 16]

“Babam sigara kullanıyor. Her gün içer.” [E7, 18]

“Babam sigara kullanıyor. Geçliğinden beri içiyormuş.” [E7, 18]

“Yok, Bi.. sigara var babam kullanıyor.” [E1, 17]

A.Y.: Madde bağımlılığın var mı, Sen sigara içiyor musun?

“Yok.” [K2, 18]

“Yok.” [K6, 19]

“Evet hocam. Sigara kullanıyorum.” [E2, 18]

“Hayır.” [K3, 16]

“Hayır hocam.” [E9, 16]

“Hayır.” [E7, 18]

“Yok(?)” [E7, 18]

“Hayır kullanmıyorum. Ama anne babadan gördüklerini çocuklar da yapabilir.” [E1, 17]

A.Y.: Sosyal çevren de madde bağımlılığı olan arkadaşların var mı?

“Madde bağımlılığı... Sigara bağımlılığı var. İki günde bir paket veya günde bir paket bitiren arkadaşlarım var, fakat ben bir haftada bir paket falan içiyorum. Bırakmayı da çok düşündüm, insan biyolojik olduğunu anlayamıyor, içindeki bağımlılık yapan madde olduğu için insan onu istiyor ama gerçekten neden içmek istediğini anlamıyorsun, belki beynen olarak istiyorsun olmadığı zaman, bir şey eksikmiş gibi geliyor yani... Bir şey eksik diyorsun. Sonuçta insan bir şey eksik olduğu zaman huzursuz oluyor. Bırakabileceğime yüzde yüz inanıyorum bundan da eminim.” [E6, 18]

A.Y.: Anne babanın sigara içmesi sence çocuklar üzerinde öğrenilebilen bir davranış mıdır?

“Çocukken veya ergenlik dönemindeyken, kendinden eminse o içmemeli ama her ne kadar kullanmasa da pasif içici oluyor kendisi kullanmasa da, anne ve baba biraz daha dikkat etmeli en azından aynı ortamda içmemeli.” [E6, 18]

4.5.4. Gençleri Suç İşlemeye İten Nedenlere Ait Bulgular

Katılımcı gençler; “seni suç işlemeye iten sebepler nelerdir/neler olabilir? Sorusuna, mülakat formundaki şıklar okunduğunda verdikleri cevaplarda olumlu yönde onaylamış ve cevaplamışlardır ya da etkilemediğini belirtip olumsuz düşüncelerini belirtmişlerdir. Katılımcı kız öğrencilerden üçü, kendisini suç işlemeye iten nedenlerin başında “insanlardan nefret etmek” seçeneğini seçmesi önemli bulgular arasındadır. Özetle; “Benim için bir şiddet nedenidir” denilen başlıca seçenekler;

- (1) 10 Öğrenci tarafından; ergenlik çağıının fırtınaları (delikanlılık), kız-erkek arkadaşlığı olduğu,
- (2) 7 Öğrenci tarafından; yasaların kişisel haklarını korumadaki yetersizliği, yapılan kötü muamelelere bedensel cezalara tahammül edememe olduğu,
- (3) 6 Öğrenci tarafından; gücümü bu şekilde gösterip meşhur olma isteği/itibar/prestij kazanırım düşüncesi,
- (4) 5’er Öğrenci tarafından da; ailedeki/yakın çevredeki suçlu birey örnekleri, insanlardan nefret etmek, ana-baba ayrılığı ya da yoksunluğu, kalabalık ve yoksul aile, toplumsal değer kalıpları, örf ve adetlerin etkisi (kan davası, başlık parası gibi), toplumsal tabulardan kaynaklanan etkiler (kız/erkek arkadaşlığı ile ilgili yasaklar gibi) seçeneklerini evet etkiler şeklinde cevaplamışlardır.

“Şiddet yoluyla deşarj olmak.” [K2, 18; K3, 16]

“İnsanlardan nefret etmek.” [K6,19; K4,19; K2,18; E6,18; K3, 16]

“Ana-baba ayrılığı ya da yoksunluğu.” [K2,18; E2,18; E9,16; E7,18; E3,17]

“Düşük kültür ve eğitim düzeyi.” [K2,18; E2,18; E7,18; E5,18; E3, 17; K3,16]

“Ergenlik çağıının fırtınaları (delikanlılık).” [K2,18; E4,18; E2,18; E9,16; E7,18; E5, 18; E3, 17; E1, 17; E8, 17; K3, 16]

“Kalabalık ve yoksul aile.” [K4, 19; K2, 18; E2, 18; E9, 16; E7, 18]

“İç ve dış göç olaylarının yarattığı kültür çatışması.” [E4, 18; E2, 18; E9, 16; E3, 17]

“Ailedeki/yakın çevredeki suçlu birey örnekleri.” [K2, 18; E4, 18; E9, 16; E7, 18; E8, 17]

“Toplumsal değer kalıpları, örf ve adetlerin etkisi (Kan davası, başlık parası gibi).” [K4, 19; E4, 18; E2, 18; E9, 16; E3, 17]

“Toplumsal tabulardan kaynaklanan etkiler (kız/erkek arkadaşlığı ile ilgili yasaklar gibi).” [K4, 19; K2, 18; E2, 18; E9, 16; E5, 18]

“Yasaların kişisel haklarımı korumadaki yetersizliği.” [K6, 19; K4, 19; E6, 18; E2, 18; E9, 16; E7, 18; E5, 18]

“Ceza sisteminden kaynaklanan boşluklar.” [K4, 19; E6, 18; E4, 18; E5, 18; K3, 16]

“Ekonomik koşulların kötülüğü (yoksulluk, işsizlik).” [K2, 18; E5, 18; E3, 17]

“Baskıcı kültürün ve baskıcı yönetim anlayışının var olması.” [K4, 19; E2, 18; K3, 16]

“Kendimin veya diğer ezilenlerin haklarını savunma arzusu.” [K6, 19; E6, 18; E4, 18; E9, 16; E5, 18]

“Yapılan kötü muamelelere/bedensel cezalara tahammül edememe.” [K6, 19; E9, 16; E7, 18; E5, 18; E3, 17; K3, 16]

“Tarafıma yapılan saldırıların ortadan kaldırılmasını sağlamaya çalışma.” [K6, 19; E4, 18; E3, 17]

“Yapılan zulümler karşısında hınç ve intikam alma isteği.” [K6, 19; E4, 18; E9, 16; E7, 18; E5, 18; K3, 16]

“Ezenlerin var olması ve bunun karşısında ezilenlerin mücadelesi.” [K6, 19; E4, 18]

“Kendimi değersiz hissetmem ve böylece suç işleyerek kendimi kanıtlayabileceğim bir fırsat yakalamam.” [K2, 18; E9, 16; E1, 17; E8, 17; K3, 16]

“Bağımsız hareket etme gücü ya da isteğinden kaynaklanan etmenler.” [E3, 17]

“Gücümü bu şekilde gösterip meşhur olma isteği/itibar/prestij kazanırım düşüncesi.” [K4, 19; E4, 18; E9, 16; E7, 18; E5, 18; E1, 17]

“Kişisel kıskançlıklar ve başkasının yükselmesini engelleme isteği.” [E7, 18; E3, 17]

“Adalet, ahlâk ve değer anlayışlardaki farklılıklar.” [E9, 16; E7, 18; E5, 18; E3, 17; K3, 16]

“İdeolojik görüş ayrılıkları, inanç/din ve mezhep farklılıklarına tahammül edememe.” [K4, 19; E5, 18; E3, 17; K3, 16]

A.Y.: Şiddet yoluyla deşarj olmak?

“Evet, Yani insanın o anki sinirinin şiddet yoluyla deşarj olması çok kısa vadeli de olsa insanı rahatlatır. Şiddete eğilimli olan insanlarda tercih edilen bir yol.” [K2, 18]

A.Y.: İnsanlardan nefret etmek?

“Şiddete; Evet kesinlikle.” [K2, 18]

A.Y.: Anne babanın ayrılığı, ya da yoksunluğu?

“Evet, Anne baba yoksunluğu değil de daha çok yalnızlık, anne baba olabilir ama anlaşılamazlar, kardeşleri ile anlaşılamazlar, arkadaşları yoktur, bunlar hep şiddeti etkiler.” [K2, 18]

A.Y.: Düşük kültür ve eğitim seviyesi?

“Eh işte yani.” [K2, 18]

A.Y.: Ergenlik çağının fırtınaları Delikanlılık duygularının ağır basması?

“Kesinlikle olabilir, evet (gülümseme).” [K2, 18]

A.Y.: Kalabalık ve yoksul aileler?

“Olabilir.” [K2, 18]

A.Y.: İç ve dış göç olaylarının yarattığı kültür çatışmaları?

“.....” [K2, 18]

A.Y.: Yakın çevredeki veya ailedeki suçlu birey örnekleri?

“Evet.” [K2, 18]

A.Y.: Toplumsal tabulardan kaynaklanan etkiler kız erkek arkadaşlığı gibi..

“Kesinlikle, kesinlikle... Aslında bu şiddet eğiliminin büyük sebeplerinden biridir. Yani erkek güçlüdür, erkek yapar erkek adam döver. Bu erkekleri şiddete itiyor. “Benim erkek oğlum”, derken anne baba olarak aslında onu şiddete yönlendiriyoruz, Evet, belki bunu asıl neden olarak söyleyebiliriz.” [K2, 18]

A.Y.: Yoksulluk ve işsizlik?

“Etkendir tabi ama... Öncelikli sebep değildir.” [K2, 18]

A.Y.: İnsanların kendilerini değersiz hissetmeleri ve kendilerini kanıtlayabilecekleri gösterebilecekleri bir ortam yakamla isteği şiddet nedeni olabilir mi?

“Tabî ki evet gücünü bir şekilde gösterme saygınlık kazanma düşüncesiyle de şiddete başvurulabilir.” [K2, 18]

A.Y.: Seni suç işlemeye iten nedenler nelerdir?

“Bana ve çevremdekiler karşı yapılan haksızlıklar olabilir hakaretler olabilir. Bana karşı yapılan şiddete karşılık olarak olabilir.” [E6, 18]

A.Y.: Ceza sisteminden kaynaklanan boşluklar mı var? Nasıl olsa bana bir şey olmaz düşüncesi etkili oluyor mu?

“Çok Büyük bölümünü etkiliyor, mesela çocuk kavga ediyor ben diyor bıçaklarım, hem yaştan dolayı yırtarım, hem de bacağından bıçaklarım, az yatarım diyor bunu düşünüyor.” [E6, 18]

A.Y.: Hukuki olarak hangi suça ne cezanın verildiğini biliyor musun?

“Olayları görüyoruz iletişim araçlarından da izliyoruz bunlardan fikir edindiğim konular var. Bunu bilmek şiddeti etkiler insan ona göre hesabını yapar. Ben bunu yaparsam şu kadar ceza alırım düşüncesi etkiler. Ona göre davranır.” [E6, 18]

A.Y.: Suça karışan bir öğrencinin ceza alması diğer öğrenciler üzerinde nasıl bir etki oluşturuyor?

“Hiç ceza almasaydı önüne geçilemeyecek sonuçlar doğururdu. Ceza alması iyi. Çünkü caydırıcı bir etken olacak.” [E6, 18]

A.Y.: İnsanlardan nefret etmek?

“O var.” [E4, 18]

A.Y.: Anne baba ayrılığı?

“Değil bence, çünkü öyle bir arkadaşım var kimseye sesi çıkmaz yani.” [E4, 18]

A.Y.: Düşük eğitim düzeyi?

“Değildir.” [E4, 18]

A.Y.: Ergenlik çağıının fırtınaları delikanlılık duygusunun ağır basması?

“Var. İtibar kazanma isteği oluyor.” [E4, 18]

A.Y.: Kalabalık yoksul aileler?

“Değildir.” [E4, 18]

A.Y.: Göç?

“Kültürlerine bağlı o yüzden olabilir.” [E4, 18]

A.Y.: Ailede yakın çevrede suçlu birey?

“Diğerleri için zararlı bir örnektir.” [E4, 18]

A.Y.: Örf ve gelenekler?

“O çoğunlukla doğuda oluyor.” [E4, 18]

A.Y.: Yasaların haklarını korumadaki eksikliği?

“Evet, hani ben bundan ceza almadım bundan sonrada bir şey olmaz düşüncesi.”
[E4, 18]

A.Y.: Ezilenlerin veya kendinin haklarını savunma?

“Var. Hakkını savunmak için şiddete başvurma.” [E4, 18]

A.Y.: Kendine yapılan saldırıları kaldırmak için?

“..var, o beni dövdü veya dövmeden bende onu döveyim.” [E4, 18]

A.Y.: Hınç ve intikam alma isteği?

“Var. Arkadaşımdı önce ortaokuldayken. Telefon satmıştım parasını vermedi. Vermiyorum lan falan dedi atıştık. Öyle daha konuşmadım. Unutamadığım bir olaydır.” [E4, 18]

AY.: Suç işledikten sonra veya kavga ettikten sonra pişman olma?

“İllaki olurum, olur yani, Önce insanca konuşmayı denerim olmadı eyvallah der giderim.” [E4, 18]

A.Y.: Suç işlemeye iten sebepler nelerdir seni tetikleyen sebepler nelerdir?

“Yaşadığımız çevre sonuçta 18/19 yaşında delikanlıların yeri. Orda hani sarhoşun biri geçer gecenin bi yarısı bağıra çağıra şey yapar. Sarhoş olduğu için konuşmakla da anlamaz. Ona şiddet uygularım yani. Dışarıdan mahallesinin insanını rahatsız edecek unsurlara karşı şiddet uygularım.” [E2, 18]

“Düşük eğitim düzeyi: Zaten en büyük şiddet eğiliminin nedeni bu. Eğitim almamış insan şiddete başvurabilir.” [E2, 18]

A.Y.: Kültür ve eğitim düzeyi düşük ailelere baktığımızda meslek liseleri bu aileler tarafından daha mı çok tercih ediliyor?

“Hayır, düz lisede de olan arkadaşlarım var yani bu şekilde, Delikanlılık gururuna yediremememe gibi bir şey. Öğretmenin arabasına zarar vermişim o olaydan pişmanım yani şimdi gelip söylese güler geçerim yani tepki bile vermem. Hem yaş ilerliyor. İnsanın çevresi genişliyor. Gördükçe insan olgunlaşıyor.” [E2, 18]

A.Y.: Yoksulluk?

“Benim amcam mesela tek gözlü bir odada beş çocuk yetiştirdi, beşi de Üniversite okuyor şu anda. Belki istisnaydı ama büyük başarı. Benim odam var, çalışma masam var, bilgisayarım var, bu konuda bana sağlanan araç ve gereçlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” [E2, 18]

A.Y.: Ailenin çok kalabalık olması ve yoksul olması?

“Televizyonda da görüyorum babası oğlunu hırsızlığa teşvik ediyor beraber hırsızlığa çıkıyorlar.” [E2, 18]

A.Y.: İç ve dış göç olayları?

“Tamamen o ortama ayak uydurmaya çalışır olumsuz olan ne varsa o ortamda mekânda onu kendine alır. Benliğini kaybetmiş olması. İnsan neyse o olmalı bence. Kendini kabul ettirmek istemesi bence.. Televizyonda görüyoruz, töre kan davası yüzünden cinayetler işleniyor; şiddet yani. Onların penceresinden bakarsak adamlar haklı ama can alınması bence çok büyük bir ceza. Mesela büyük şehirlerde kız erkek daha takılır erkekte namus barındırmayan erkek vardır hakaret eder ve ondan şiddet doğar.” [E2, 18]

“Aile ye yazık oluyor parçalanmış bir aile farkına varsa kendini almaya çalışır. Maddeye başvurabilir. Yasalar kişisel haklarımı yeteri kadar korumuyor. Evin önünden araban çalınıyorsa korumuyor demektir. Yakınımda olanların ve kendimin

hakkını yedirtmem başkasına. Gecenin on ikisinde çocuk dışarı çıkmak isterse babası izin vermez sıkıntı olur babası şiddete başvurabilir.” [E2, 18]

“Şiddet yoluyla gücünü gösterme itibar kazanma saygınlık kazanma düşüncem olmadı. Kavga ederek onu bunu vurarak isim yapamaz. Suç karşısında alınacak cezaların neler olabileceğini televizyondan öğreniyoruz yakın çevredeki tanıdığım insanlardan; adam yaralayan bir insan dört buçuk ay yattı. Gasptan altmış sene yedi bir başka biri. Olay teyzesi ile yürürken bir esnaf terbiyesizlik yapmış, dükkânın içinde olduğu için tutuklandı. Yine akrabasına ablasına aynı şey yapılırsa aynısını yaparım diyor ama insan değişti tabi. İçerde açık öğretime hazırlanmış. Kitaplarını yollamıştık, zaten başarılı bir insan. Biraz daha gençliğin vermiş olduğu hareketlerin önüne geçmiş.” [E2, 18]

A.Y.: Başına gelebilecekleri bilen insanlarda suç eğilimleri nasıl değişir?

“Daha temkinli olur bilen insan yapmamaya gayret gösterir. Bir telefon gasp etse 200 milyon gelecek, 200 milyon için, bir telefon için 10 sene yatacak. Bunu bilirse değmez tabii.” [E2, 18]

“İnsan tabi, o yaptığımdan dolayı pişmandım. Sonradan da rahatsız oluyor insan. Ailem asla istemez suç işlememi.” [E2, 18]

“öğrenciler arasındaki geçimsizlikler. Kavgalar erkekler arasında daha çok oluyor. Mesela bir öğrenci kavga çıkartmak istiyor bu o kadar basittir ki işte koridorda geçerken bile bir omuz atar anında kavga çıkar. Bu tip basit şeylerden bile kavga çıkabiliyor. Şiddet toplumumuzun bir parçası olmuş durumda, evet. Bizim toplumumuz her şeyi şiddetle çözebileceğini düşünüyor. Çünkü toplumumuzda konuşarak anlaşılabilen o kadar az insan var ki. Konuşarak anlaşılabilen insanlarda illaki belli bir kültür seviyesine gelmiş insanlar. Yani tabiri caizse bir baltaya sap olamamış insanların konuşarak anlaşabileceklerini zannetmiyorum. Yani artık insanlar konuşsalar bile imalarındaki baskı, tehdit olaylarına yönelme, bu yüzden yani.” [K3, 16]

“Şiddet yoluyla deşarj olmak: hayır, bence değil. [E9, 16]

“İnsanlardan nefret etmek: değil.” [E9, 16]

“Anne ya da babanın ayrılığı: olabilir.” [E9, 16]

“Düşük kültür ve eğitim düzeyi: değil.” [E9, 16]

“Delikanlılık ergenlik çağının fırtınaları: olabilir.” [E9, 16]

“Kötü ve elverişsiz evler: değil.” [E9, 16]

“Kalabalık ve yoksul aileler: olabilir.” [E9, 16]

“İç ya da dış göçlerin yarattığı kültür çatışmaları: olabilir.” [E9, 16]

“Ailede ya da yakın çevrede olan suçlu birey örnekleri: olabilir.” [E9, 16]

“Örfler adetler, kan davası başlık parası: kan davası olabilir ama başlık parası olmaz sanırım.” [E9, 16]

“Toplumsal tabularda kaynaklanan etkiler: kız/erkek arkadaşlığının kötü görülmesi: Kötü görülmesi etkiler tabi çünkü Müslüman bir ülkeyiz.” [E9, 16]

A.Y.: Sence yasalar haklarını korumada yeterli mi?

“Devletin yasaları mı? Değil.” [E9, 16]

A.Y.: Ceza sisteminde boşluklar varsa bu boşluklardan dolayı mı daha fazla şiddet tercih ediliyor?

“Evet, hocam çünkü mesela İran’a bakarsak, insanlar suç işlemeye korkuyor, hırsızlık yapsa kolu gider. Adam öldürse asılır. Böyle olsaydı şiddet azalır.” [E9, 16]

“Kendinin veya diğer ezilenlerin haklarını savunma arzusu da var bende.” [E9, 16]

“Kötü muamelelere veya bedensel cezalara tahammül edememe: Evet,” [E9, 16]

“Yapılanlar karşısında hınç ve intikam alma isteği: evet,” [E9, 16]

“Kendini değersiz hissetme böylece suç işleyerek kendini anlatabileceğini kendini kanıtlayabileceğini bu konuda kendisini gösterecek bir fırsat yakalama istekleri: etkili kendimi kanıtlamaya çalışırım.” [E9, 16]

“Prestij kazanma düşüncesi mi var? Olabilir.” [E9, 16]

“Adalet ahlak ve değer anlayışlarında ki farklılıklar: sanmıyorum ama insan alkol alınca da şiddete yönelir.” [E9, 16]

“Yasal olarak nasıl bir ceza alınacağı ile ilgili bilgin var mı? Yok,” [E9, 16]

“Bu konuda okullarda bir eğitim verilmeli.” [E9, 16]

“Anne babanın ayrı olması, delikanlılık duygularını ağır basması olabilir, ergenlik çağının fırtınaları olabilir.” [E7, 18]

“Ekonomik nedenlerle şiddete yönelme, ...” [E7, 18]

“Kalabalık ailelerde büyüyen çocuklar, ...” [E7, 18]

“Kardeş sayısının fazla olması, olabilir. Çünkü aileler iyi yetiştirebilir. İlgilenecek zamanları olmaz.” [E7, 18]

“Yakın çevredeki suçlu birey örnekleri; Örnek alabilirler, olumsuz bir davranış olumsuz bir örnek olur.” [E7, 18]

“Yasaların kişilerin haklarını korumadaki yetersizliği; Olabilir. Kendi hakkını kendi yöntemleri ile çözmeye çalışır.” [E7, 18]

“Ekonomik koşulların yetersizliği? ...” [E7, 18]

“İşsizlik? ...” [E7, 18]

“Şiddete maruz kalan bir insanın şiddet uygulaması; Şiddeti şiddetle yok etmeye çalışıyoruz.” [E7, 18]

“Her şiddet uygulayan şiddete mi maruz kalmış mıdır? Sence; yok kalmamıştır.” [E7, 18]

“Yapılan kötü muamelelere cezalara tahammül edememe? Evet, çünkü psikolojisi bozuluyor insanın.” [E7, 18]

“Hınç ve intikam alma isteği de var. İtibar ve saygınlık kazanma isteği de olabilir. Kişisel kıskançlıklar olabilir.” [E7, 18]

“Ahlak anlayışları farklı olan insanlar da olabilir.” [E7, 18]

“Anne babanın ayrı olması, çocuk etkilenir psikolojisi bozulur. Çocuk iyi yetişemez. Ailenin eğitim düzeyi, ergenlik çağının fırtınaları şeklinde sıralanabilir.” [E7, 18]

A.Y.: Yasal olarak hangi durumlarla karşılaşacağın başına geleceklerle ilgili bir fikrin var mı?

“Yok.” [E7, 18]

“Hiç merak etmedim okumadım bilmiyorum.” [E7, 18]

A.Y.: Hukuki olarak yasalar karşısında sorumluluklarını biliyor musun?

“Yok.” [E7, 18]

A.Y.: Öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarında öğrenci açısından baktığımızda şiddet uygulamanın veya şiddete maruz kalmanın olumlu etkileri var mı?

“Saygınlık kazanma prestij kazanma öne çıkma gibi. Olabilir. Bir de insanın kaybedebileceği bir şey yoksa her şeyi göze almıştır. Sahip oldukları değerlerin farkında olmayan insanlar bu değerleri kaybetme endişesi taşıyorlar. İnsanların hayatları sıradanlaştırılıyor, geleceğe yönelik hayalleri yok.” [E7, 18]

A.Y.: Şiddet uygulayan kişilerin sence ortak özelliği nedir?

“Sinirli insanlardır. Asabi insanlardır.” [E7, 18]

“Şiddet yoluyla deşarj olmak? Yok, değil.” [E5, 18]

“İnsanlardan nefret etmek? Nefret de yok.” [E5, 18]

“Anne baba ayrılığı? Anne baban ayrı mı? Yok değil.” [E5, 18]

“Düşük eğitim ve kültür düzeyi? Düşük eğitimde biraz var.” [E5, 18]

“Sence kültürümüzün bir parçası mı oldu şiddet. Doğal mı karşılıyoruz? Biraz doğallık var? Tabii.” [E5, 18]

“Delikanlılık duygularının ağır basması? Evet, delikanlılık etkili. Öncelikli olarak etkili.” [E5, 18]

“Yoksulluk? Yoksulluk da etkili. Ekonomik koşulların kötülüğü önemli bir neden.”[E5, 18]

“İç ve dış göç olayları? Yok,” [E5, 18]

“Ailede veya yakın çevrede olumsuz örneklerler? Dışarı ile fazla alakam yok benim. Başkası ne yapmış ne etmiş, ben ne yaparsam kendim için yapıyorum, sonuçta kendi hayatımı yaşıyorum iyi de olsa bana olacak kötü de olsa bana olacak. Bunun farkındayım.” [E5, 18]

“Örf ve adetlerin etkisi? Yok,” [E5, 18]

“Toplumsal tabular? Sanırım bu var.”[E5, 18]

“Yasaların kişisel haklarını korumadaki yetersizliği? Yasalar kişisel haklarımı korumada yeterli değil.” [E5, 18]

“Ceza sisteminde boşluklar var mı? Var bu da yetersiz.” [E5, 18]

“Baskıcı kültürün veya baskıcı yönetim anlayışının var olması? Baskıcı yönetim şiddet üzerinde etkisi oluyor.” [E5, 18]

“Kendinin veya diğer ezilenlerin hakkını aramak? Etkili oluyor.” [E5, 18]

“Yapılan kötü muamelelere veya cezalara tahammül edeme? Oluyor tabii.” [E5, 18]

“Yapılan saldırıları ortadan kaldırmak için? Bende yok,” [E5, 18]

“Hınç ve intikam almak isteği? Var.”[E5, 18]

“İtibar kazanma isteği için? Var. Şu anda her yerde var. Bütün geçlerde var. Biri biriyle kavga etimi yani sonuçta onlardan üstünüm, ben büyüğüm,” [E5, 18]

“Kişilik yapısının farklılığından kaynaklanan nedenler? Etkiliyor tabi, öncelikli değil de bayağı bir etkisi var.” [E5, 18]

“Adalet ve ahlak anlayışındaki farklılıklar? Bu farklılıklar da etkiliyor.” [E5, 18]

“İdeolojik görüş ayrılıkları; Var. Hatta bu öncelikli nedenlerden biridir. Şu anda öyle bir şey yapmışlar kilarında her okulun bir başkanı var. Mesela bizim okulun her sene bir başkanı oluyor. Derler bu okulun başkanı sensin, bu okulda her ne oluyorsa sen ilgileneceksin. Bunlara takılanların milliyetçi olmakla alakası yok. Arkam olsun yeter. Benim çok tanıdığım var. Oğlum niye gidiyorsun diyorum. Oğlum diyor okuldan geçip geçemeyeceğim belli değil. Yardımcı da oluyorlar, kavga olursa koruyorlar beni, eee oğlum kurtulabilecek misin? Diyorum; -Ne bileyim diyor.” [E5, 18]

“Benim bir eniştem var 40–45 yaşlarında adam Türkiye’nin her yerini gezdi, kaçmak için, yine kaçamadı. Çoluk çocuğundan ayrı, yine de kurtulamıyor.” [E5, 18]

“İrksal farklılıklara tahammül edememe? Yok.” [E5, 18]

“Anne baba ayrı olan arkadaşların var mı? Var.” [E3, 17]

“Peki, anne babası ayrı olan çocuklarda şiddet eğilimleri sence daha mı fazla? Evet, bence daha fazla, çünkü psikolojik rahatsızlık ortaya çıkıyor. Kendini daha farklı zannediyorsun diğer insanlardan sürekli her şeye karşı sinirleniyorsun ve şiddet uyguluyorsun.” [E3, 17]

“Düşük eğitim düzeyi? Kültürlü bir adam şiddet uygulamaz. Görmedim. Benim kültür anlayışım zaten herkesi eşit görenler kültürlüdür. Toplumumuz da şiddet normaldir. Benimsenmiş bir şey olarak kabul ediliyor. Şiddeti bir filme koyuyorlar ama bunu yapmamalısın demeyi unutuyorlar.” [E3, 17]

“Kalabalık ve yoksul bir ailede yoksul bir ailede? Yoksul aile çocukları zengin kişiler arasındaysa şiddete başvurabiliyorlar.” [E3, 17]

“Doğudan batıya gelenler için şiddet daha fazla. Çünkü batıdakiler doğudan gelenleri küçük görüyorlar. Küçük gördükleri için doğudan gelenler de bunlara karşı bir şey yapmaya çalışırlar. Şiddet yoluyla yaparlar.” [E3, 17]

“Kan davası şiddete daha fazla etkilidir. Kan davası kendisi şiddettir. Kan davasını yok etmeye çalışıyorlar.” [E3, 17]

“Yasalar kişisel haklarını korumada yetersizliği? Adaletin bir şey yapmayacağını zannederek onlara karşı şiddet uyguluyorlar...” [E3, 17]

“İşsiz olan kişi saldırgan olur boş gezdiğinde çalışan birini gördüğünde ona karşı önyargılı davranır.” [E3, 17]

“İşsiz olan kişiler arasında şiddet daha fazla. İşsizsin nerde iş bulsan çalışmak istiyorsun. Ama iş bulamıyorsun sürekli gerginsin.” [E3, 17]

“Yapılanlar karşısında hınç duyma ve intikam alma isteği? Var.”Kendini bilmeyenler için şiddet yoluyla kendini değerli hissetmesi olur. O zaman ben değerliyim der. Şiddet uyguladığı için.[E3, 17]

“Disiplin cezası aldım, Aldım. Aldığım ceza değişti. Daha önce hiç görmemiştim. Öğretmenlerimize kahvaltı ısmarlamıştık böyle cezaya can kurban(gülme).” [E3, 17]

“Kahvaltıya biz de katıldık. Bu ceza olumlu bir cezaydı. Olumluydu ve şiddet içermiyordu anlayabilen kişiye... Mesela ben çok şey anladım, bu öğretmenin veya bu idarenin bana güveni var yapabileceğimi zannediyor. Bundan sonra böyle bir şey yapmamaya gayret ediyorum.” [E3, 17]

A.Y.: Yasal olarak işlediğin suçun cezasını biliyor musun?

“Bazılarını ben biliyorum.” [E3, 17]

A.Y.: Disiplin cezaları ile ilgili maddeleri biliyor musun?

“Evet, bir de televizyondan öğrendiğim kadarıyla adam vurma gasp gibi suçların cezalarını biliyorum. Başka bir bilgim yok.” [E3, 17]

A.Y.: Bazı maddeler okuyacağım bunların şiddet üzerinde etkilerini Evet ya da hayır diye cevaplamamı istiyorum.

“Yapılan kötü muamelelere tahammül edememe: Edemem. Evet etkilidir.” [E3, 17]

“Taraşıma yapılan saldırıları bertaraf etme: Evet, saldırıya bağılı sözlü saldırıya şiddete bence fazla neden yok.” [E3, 17]

“Ezenlerin var olması bunu karşısında ezilenlerin mücadelesi: Bazen.” [E3, 17]

“Kendini değersiz hissetmen ve şiddete başvurarak: Benim için değıl.” [E3, 17]

“Bağımsız hareket etme isteğı: Olabilir.” [E3, 17]

“Şiddetle meşhur olma isteğı: Hayır bahsetmiştim ya. Ben istemem.” [E3, 17]

“Başkasının yükselmesini engelleme isteğı: Konusuna göre başkasının yükselmesini engellemeye çalışırım. Şiddet yoluyla dahi olsa. Mesela bir öğrencinin diğere öğrencilere ben sizin liderinizim, ben sizin önderinizim, ben sizin reisinizim. Bu şekilde konuşması benim zoruma gider beni kimse yönetemez. Ama makam mevki için diyorsanız olmam.” [E3, 17]

“Ahlaki değere anlayışındaki farklılıklar: Oluşturur bende,” [E3, 17]

“İdeoloji, inanç ayrılıkları din mezhep ayrılıklarına tahammül edememe: Başkasına karşı istemediğı halde inancını ona belirtme onun da senin gibi olması için zorlamak buna tahammül edemem. Mesela hocam kutlu doğum haftası iyi bir şey ama inançlarını açıkça ortaya koyan karşı gurup olsaydı o zaman bunu yapamazlardı şiddet ortaya çıkardı.” [E3, 17]

“Değersiz görmeleri, genellikle kendilerini değersiz hissedenler suç işleyerek kanıtlamak ister. Kendini göstermek ister bir şekilde.” [E1, 17]

“Senin okulunda var mı? Bu şekilde öğrenciler: Var tabi yani, illa bir insan dersiyle kendini ispatlayamaz yani. Kavga ederek veya şiddet uygulayarak kendini öne çıkarmak ister. Yani bir şekilde gücümü göstereyim meşhur olayım itibar kazanayım düşüncesi oluyor. Diğer öğrenciler de güçlü bir insan gibi düşünebilir. Ama değerli insan iyi insan diyeceklerini sanmıyorum. Ama yani güçlü bir insan.” [E1, 17]

“Kişilik yapılarının farklı olması farklı kişiliklerdeki öğrencilerin aynı okulu sınıfı paylaşmalarını bir şiddet nedeni midir: Çoğu zaman değil ama bazı konularda görüş ayrılıklarına düşebilir yani, o zaman olabilir. Herkesin kişiliği aynı olacak diye bir şey yok okul burası.” [E1, 17]

“İdeolojik görüş ayrılıkları inanç din mezhep farklılıkları okullarda yaşanan şiddet olaylarında ne kadar etkili: Bizim okulda yok herhalde az etkilidir. Diğer okullarda olabilir.” [E1, 17]

“İrksal farklılıklara tahammül edememe yok.” [E1, 17]

“İnsanların mutsuz olmaları burada yok ama insanları şiddete iter. Ergenlik delikanlılık çağının fırtınaları, toplumsal tabular, kız erkek arkadaşlıkları ile ilgili yasaklar mesela onlar olabilir. Yakınlarının kişisel haklarını korumadaki yetersizliği, ekonomik koşulların kötülüğü, yapılan kötü muamelelere, bedensel cezalara tahammül edememe, tarafıma yapılan saldırıların ortadan kaldırılmasını sağlamaya çalışma, kendini değersiz hissetmem ve kendimi kanıtlama isteği çabam, gücümü bir şekilde gösterip itibar saygınlık gösterme isteği, ideolojik görüş ayrılıkları, inanç din ve mezhep farklılıklarına tahammül edememe. Bunlar diğerlerine göre daha öncelikli nedenlerdir.” [K2, 18]

A.Y.: Bu Okullarda; Meslek Liselerinde, yaşanan şiddetin başlıca nedenleri nelerdir?

“Şimdi bu şeylerde dış etkenler çok. Örneğin medya, televizyonda çıkan diziler; kurtlar vadisidir, şudur budur, buradaki kişileri, insanları örnek alıyor öğrenciler, karakterler oluyor, karakterleri örnek alınca kendine, kendini bir şey zannedip orda bir büyüklük bir mevki olarak güçlü görüyorlar. Karşıdaki insanlarda kabul

etmeyince şiddete başvuruyor. Okuldaki şiddet bunlardan kaynaklanmakta.” [E8, 17]

“Gençlik delikanlılık duygularının ağır basması: Okullarda tabi, ergenlik çağında normaldir, ben büyüdüm ben adam oldum gibilerinden fiziki olarak bir erkeğin ergenlik çağında sakalının çıkması sesinin tonunun değişmesi boyunun uzaması gibi etkilerle ben büyüdüm havasında oluyor. Delikanlılık duyguları etkiliyor tabi. Ergenlik çağı gelip geçici, belli bir yaşa kadar devam eder. 20 yaşından sonra etkili değildir. Bu nedenle bence ikinci dereceden bir etkidir.” [E8, 17]

“Bana karşı yapılmış, sonuçta kimse durup dururken şiddet uygulamaz, aklı başında bir insan öyle bir şey yapmaz. Bana karşı bir şey yapıldığı takdirde kişiliğime, şahsıma veya çevremdeki sevdiklerime, bende bunu o andaki hislerime göre şiddetle vermiş olabilirim.” [E6, 18]

“İlk olarak şu anda okullarda öne çıkma sivrilme şeyi var. Gençlik delikanlılık duygularının ağır basması ilk sırada diyebilirim. Çünkü herkesin.... Okulda guruplaşma olur, her okulda var, her gurup kendisinin daha üst seviyede olmasını ister o yüzden guruptaki kişiler kendi arkadaşlarını kollar. Arkadaşlarına bir laf söylendiği zaman hani kendisine söylenmese bile direk olaya girmek ister. O yüzden gençlik ve delikanlılık duygularının ağır basması ilk sıradadır diyebilirim.” [E6, 18]

“En başta boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinin yetersizliği olurdu. İkincisi katı öğretmen tutumları olurdu, çünkü stres altında kalırsın başkalarına patlarsın. Hocam, gençlik delikanlılık duyguları da ağır basar. Kişiye göre yoksulluk, hani sadece kavga demeyelim de daha farklı yönere çekebiliriz hırsızlık gasp adam yaralama vb. Medya’nın etkisi diyebiliriz. En sonunda da kız arkadaş sorunu.Yani bir erkek açısından kız arkadaş; “deli gibi sevmiyorsa” önemli değil.” [E3, 17]

“Medya insanın içindeki kötülükleri dışarıya çıkartıyor. Bunlar genelde yoksul insanlar zaten. Siyasetle uğraşanın kız arkadaşı olmaz. Yoksul olduğu için farklı şekilde para kazanmak istiyor, o şekilde şiddete başvuruyorlar. Örneğin hırsızlık yapıyorlar, gasp yapıyorlar, para tatlı gelince de sürdürüyorlar. İşte o insanın

içindedir yoksullukta o insan koymuştur diziden görüyorlar o şekilde uyguluyorlar. Şu anda gençler iyi yönde hiçbir şey vermiyor medya. Basın medya... Kötü yönde çok örnek oluyor.” [E2, 18]

“... o zaman şiddet azalırdı işte hocam hani spora yönelirdi insan. Spor yaptığı için de şiddete başvurma gereği duymazdı. Mesela küçüklüğünden belli spor yapıyorsa doğru dürüst yetişir bu insan. Çevresi genişliyor. Modern insanlarla oturup kalkıyor, şiddeti kullanma gereği hiçbir zaman duymuyor. Okullarda yapılan sosyal etkinlikler geziler, seyahatler; Bunu hiçbir etkisi yok yani, gezi olmuş olmamış, şiddete başvuruyorsa bir insan onun için bir şey değişmez, geziye gitmiş gitmemiş. Onun şiddetle ilgisi yok. Ama öğrenci öğretmen ilişkisi iyi olursa en öfkeli öğrenciler bile hatırını kıramadığı için onun sözünden çıkmaz. Öğretmenler öğrencilerle oturup bütün dertlerini konuşmalı. Sadece okuldaki gibi değil ailevi sorunlarını maddi sıkıntılarını konuşmalı. Bu şekilde faydalı olur. O öğrenci en azından okulda şiddet uygulamaz. Öğretmenin sınıfında belli öğrencilerle konuşup diğerlerini takmaması, öğrencinin kafasını bozuyor. Öğrencinin öğretmenden beklentisi bütün sınıfa eşit davranması, o şekilde yani, başka? Oturup dertleşmek falan...” [E2, 18]

“Gençleri suç işlemeye iten başlıca sebepler: Ergenlik delikanlılık duygularının ağır basması (bittikten sonra insan olgunlaşır. Bittikten sonra pişman bile olabilir) herkesin ona anlayışlı davranması gerekir. Onu anlamaya çalışması gerekir. Ona bağırıp çağırmlar daha da moralini bozar. O çocuk... 2. olarak: Düşük kültür ve eğitim seviyesi toplumumuzda şiddet sıradan olmuştur. Benimsenmiştir. Normalde sıradan olmaması lazım. Ama toplumumuzda şiddet uygulamak kavga etmek artık sıradan olmuştur. Toplumsal yapını içine işlemiş bir olay.” [E1, 17]

“Kız arkadaş sorunu ve delikanlılık duyguları temel iki neden. Diğerleri bunları destekleyen nedenlerdir. Kız arkadaş konusunda şöyle bir şey var. Diyelim birlikte olduğu çıktığı bir kız başkası tarafından bakılırsa laf atılırsa veya kız arkadaş başkasıyla konuşursa sorun çıkıyor. Nerede arkadaşlık sınırının bittiğinin farkındalar yani. Aileler uyarıyor tabi ama çevreden yönlendiriliyor arkadaşlık sınırları aşıyor.” [E1, 17]

“Şiddet uygulamam ben hocam sevmem ben şiddeti, ama nerde nasıl şiddet uygulanacağını da iyi bilirim. Nedenleri nelerdir? Kız arkadaş sorunu, ya da ne bileyim derslerden kalma gibi, yani bir dersten kötü alıp orda sinirlenip sonra dışarıda bunun acısını başkalarından çıkarma gibi.” [E9, 16]

“Yasal hak ve sorumluluklarımı bilmiyorum. Okul idaresi de kendi üzerine düşen sorumlulukları da yeteri kadar bilgilendirmiyor.” [K4, 19]

A.Y.: Yasal düzenlemelerle belirtilen hak ve sorumlulukların hakkında bilgin var mı?

“Hayır. Tek bildiğimiz yaygın olan öğretmenlerin dayak atmaması gerektiği. Biri şiddete başvurduğunda hakkımızı aramamız gerektiği. Buda en işimize gelen. Hak ve ödevlerin anlatılmasında okul idaresinin veya öğretmenlerin hassas olduklarını kesinlikle düşünmüyorum. Hassas değiller. Bize haklarımızı da söylemiyorlar. Ancak idareye düşünce öğreniyorsun.” [K2, 18]

4.5.5. Gençlerin Suç Karşısında Yasal Olarak Karşılaşacağı Durumlarla İlgili Algıları

Gençler; genel olarak yasal hak ve sorumluluklarını bilmediklerini, bu konuda kurumların ve kişilerin üzerlerine düşen görevleri yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Okul idarelerinin ilgili kanun ve yönetmelikleri okulda herkesin görebileceği bir yerde asmaları gerektiği, gerekli bilgilendirme ve açıklamaların yapılması ve bu konuda hassas olunması gerektiği, Orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinin gençler tarafından bilinmediği ilgili sınıf rehber öğretmenlerce okunup açıklanmadığı, öğrenci veli okul sözleşmelerinin sadece kağıt üzerinde kaldığı ve hak ve ödevlerin genelde bilinmediği araştırmaya katılan gençlerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bir kız öğrenci bu konularda ayrıca bir eğitim verilmesinin; insanların işleyecekleri suç karşısında alacakları cezayı bilmelerinin, caydırıcı olabileceğini ifade etmiştir.

“Yok,” [K4, 19]

“Yasal hak ve sorumluluklarımı bilmiyorum. Okul idaresi de kendi üzerine düşen sorumlulukları da yeteri kadar bilgilendirmiyor.” [K4, 19]

“Hayır. Tek bildiğimiz yaygın olan öğretmenlerin dayak atmaması gerektiği. Biri şiddete başvurduğunda hakkımızı aramamız gerektiği. Buda en işimize gelen. Hak ve ödevlerin anlatılmasında okul idaresinin veya öğretmenlerin hassas olduklarını kesinlikle düşünmüyorum. Hassas değiller. Bize haklarımızı da söylemiyorlar. Ancak idareye düşünce öğreniyorsun.” [K2, 18]

“Çok fazla değil. temel şeyler. Kendi haklarım şunu tam net bilmiyorum sınav kâğıdına bakabilir miyim diye. Onu bazen çok istiyorum hatalarımı görmek amaçlı. Ama öğretmenin de bana güvenmiyor musun gibi okuduğum kâğıda gibi bir tavrı olabilir ama o hakkımız herhalde diye düşünüyorum.” [K3, 16]

“Biliyorum. Şu anda fazla bir korkum yok. Cezası az. Adam bir mandalina çalışıyor diye adama 6 sene veriyorlar. Adam koskoca fabrikayı soyuyor ona iki ay veriyorlar. Bunu herkeste biliyor, bütün medya da yayınlıyor bunları.” [E5, 18]

“Az çok. Hukuki olarak kesinlikle yok, hayır. Verilebilecek cezaların büyüklüğünü tahmin edebiliyorum.” [K2, 18]

“Okullarda bu konuda bir eğitim verilmeli: Gayet iyi olur yani öğretilmeli. İnsanların işleyecekleri suç karşısında alacakları cezayı bilmesi onları etkiler yani.” [K2, 18]

“Fazla yok,” [K6, 19]

“Var biliyorum. Evet. Öğretmenler veya idareciler tarafından bu konuda bilgi verilmedi de yani kendi düşüncelerim. Biz ortaokulda iken bir kitapçık dağıtılmıştı ordan hatırlıyorum.” [E4, 18]

“Okullarda öğrenciler bence bilgilendiriliyor ama onlar bilgilenmek istemiyor görmemezlikten geliyorlar, bilen insan nasıl biliyor? Tabi ki biliyorum, ben ilk önce Allahtan korkarım sonra cezaya bakarım neyin yanlış veya doğru olduğunu biliyorum ama hukuki olarak ne ceza verilecek onu bilmiyorum. Kaç yıl olduğunu bilmiyorum ama yıllarca olduğunu biliyorum.” [K1, 17]

“Evet. Sınıf öğretmenimiz okumuştı. Aklımda kalan iki şey var. Hoca sana karşı şiddet gösteremez. Bir de öğrenciyi hoca dersten atabilir ama yok yazamaz. Bi de

hoca sana vurduğu an bunu sınıf öğretmenimiz bunu okumamıştı başka bir yerden duymuştum, hoca sana şiddet uyguladığı an sen de dört saniye içinde refleks olarak vurana karşılık verebiliyormuşsunuz.” [E9, 16]

“Evet, bir de televizyondan öğrendiğim kadarıyla adam vurma gasp gibi suçların cezalarını biliyorum. Başka bir bilğim yok.” [E3, 17]

“Bazılarını ben biliyorum.” [E3, 17]

“Başına gelebilecekler hakkında bilğim; Az çok. Hukuki olarak kesinlikle yok, hayır. Verilebilecek cezaların büyüklüğünü tahmin edebiliyorum.” [K2, 18]

“Fazla yok.” [K6, 19]

A.Y.: Okullarda bu konuda bir eğitim verilmeli mi?

“Gayet iyi olur yani öğretilmeli. İnsanların işleyecekleri suç karşısında alacakları cezayı bilmesi onları etkiler yani.” [K2, 18]

4.5.6. Gençlerin Şiddet Uygulamadan Önce Karşı Tarafla Olayı Güzellikle / Tatlılıkla Çözecek Bir Temasta Bulunmalarına Dair Bulgular

Gençlerin problemlerini çözebilmek için karşı tarafla genellikle bir araya geldikleri ancak, bunun problemin tatlılıkla çözülmesinde yetersiz olduğu görülmüştür. Konuşma amaçlı gidildiğinde bile kendini tutamama, hakaret etme, nihayetinde şiddet uygulama davranışlarına sıkça rastlanmaktadır. Gençler laftan anlamayan biri için en güzel ve etkili yolun “dayak atmak” olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcı gençlerden birinin “-ortak çözüm olacağı için kavga kendiliğinden çıkar”, şeklindeki ifadesi gençler arasında kavganın ortak çözüm bulma yöntemi olarak algılandığını göstermektedir.

“Benim açımdan çözülebilecek bir şeydi de ben zaten arkadaşlarımı sakinleştirdim. Kavga etmeyi değil de konuşmaya gidelim. Konuşmaya gittiğimizde de arkadaşlarımın yanında bana hakaret ettiler. Kendimi tutamadım bana hakaret edince o anda başladım zaten. Okul içerisinde teneffüste oldu. Öğretmenlerin haberi oldu. Evet, konuşmayı denedim ama yani, Bulunuyorum ama yani çözülmez yani.

Eğer bir öğrencinin kafasında kavga etmek varsa bunun öyle çözüleceğine karar veriyse eninde sonunda kavga eder.” [E1, 17]

“Zaten hep öyle olur, oturur konuşurum mütevazı olmak en iyisidir. Laftan anlamazlarsa o zaman şiddetten başka yol kalmaz.” [E2, 18]

“Tabi ki de; ilk öncelikle uzlaşma yollarını ararım.” [K4, 19]

“Evet önce konuşarak güzellikle çözmeye çalışırım. Mantıklı çözümler ararım.” [K6, 19]

“İlk başta ben mantıklı bir şekilde konuşmayı tercih ederim ama olmayınca da o da karşı gelirse eğer bize de uymuyorsa ortak çözüm olacağı için kavga kendiliğinden çıkar.” [E5, 18]

A.Y.: Şiddetin iyi tarafları olduğuna/olumlu etkileri olabileceğine inanır mısın?Varsa bu etkiler nelerdir?

“Güç/itibar kazanma, kavga etmeyi/hayatta ayaklarının üzerinde kalmayı öğrenme, başarı kazanma, mücadele ruhu kazandırma, özgüven kazandırma, prestij sağlama gibi.” [E3, 17]

“Evet. İnanıyorum.” [K4, 19]

4.5.7. Suç ya da Şiddet Karşısında Gençlerin Neler Hissettiklerine Dair Bulgular

Katılımcı gençler şiddet karşısında; endişe, korku, üzüntü, kızgınlık, kendimden iğrenme, moral çöküntüsü, utanç, suçluluk, şaşkınlık, öfke duyduklarını ve karşılık verme, kavga etme, görmezden gelme, kimseye söylememe, önemsememeye çalışma ya da birilerine anlatarak rahatlamaya çalışma gibi tepkiler verdiklerini ifade etmişlerdir.

“Pişmanlık.” [K4, 19]

“endişe, korku.” [K4, 19]

“üzüntü, kızgınlık, kendimden iğrenme, moral çöküntüsü.” [K4, 19]

“utanç, suçluluk, şaşkınlık, mutluluk, sevinç/neşe, öfke,” [K4, 19]

“vicdan azabı, pişmanlık duygusu da oluşturur, Evet.” [K4, 19]

“Şiddete maruz kaldığımda İlk başta görmezden gelirim takmamaya çalışırım. Kimseye söylemem de.” [K3, 16]

“Çok büyük bir suç işlemediğim için; haksız olduğum zaman pişman oluyorum ama haklıysam hiç pişmanlık yok tabi Pişman olduğumda genelde ne yapıyorsam gene aynı şeyi yaparım hareketlerimde değişiklik olmaz.” [E2, 18]

“Şiddete maruz kaldığında, kavga ederim, etkiye tepki veririm. Eğer karşılık verebiliyorsam kesinlikle karşılık veririm. Ama veremiyorsam bende sıkıntılara neden olur. Onu da birilerine anlatarak rahatlamaya çalışırım.” [K2, 18]

4.5.8. Gençlerin Şiddet Uyguladıktan Sonra Neler Hissettiklerine Dair Bulgular:

Araştırmaya katılan gençler şiddet uyguladıktan sonra; övünme, rahatlama, hoşlanma hissi, yaptığından pişman olmama gibi, yaptığını benimseme hissi duyduklarını ancak genellikle pişmanlık, üzüntü, moral çöküntüsü, hatalı olduğunu anlama, hatalı olduğunu anladığında karşısındakinin gönlünü almaya çalışma şeklinde şiddet sonrası duygu ve düşüncelerini özetlemişlerdir.

“Önce üzerinden belli bir süre geçene kadar övünüyorum iyi ki bunu yaptım diye, ama üzerinden bir süre geçtiği zaman neler kaybettiğimi anladığım zaman da pişmanlık duyarım. Başlangıçla sonuç arasında fark vardır. Üzüntü duyarsın.” [E3, 17]

“O an çok bir şey anlamıyorsun rahatladığını zannediyorsun. Ama üzerinden dört beş ay süre geçtikten sonra neden bunu yaptım diyebiliyorsun. Kavga ettiğin kişiyi bazen yüz yüze daha sonra görebiliyorsun.” [E3, 17]

“Evet pişmanlık duyuyorum, üzülüyorum, eğer kavga ettiğimde birine vurduysam bi şey olduysa çocuğa; kavga ettikten sonra, ben niye vurdum. Bayağı bir

pişmanlığım oluyor. Eğer çocuk arkadaşımın muhabbetim varsa gidip gönlünü almayı denerim ama tanımadığım biriye, yapacak bir şey yok.” [E5, 18]

“bir şey yaparken çok iyi düşünmeye çalışırım ama yine yaptığım şey bir hata veya suç olmuş ise korku, üzüntü, moral çöküntüsü, pişmanlık duyabilirim.” [K6,19]

“Ben düşünürüm eğer gerçekten hatalı olduğumu anlarsam pişman olurum hatamı düzeltmek için elimden geleni yaparım. Ama gerçekten haklı olduğum konuda şiddet uygularsam(şiddet ne kadar haklı olursan ol doğru olduğu tartışıla bilinir ama) bazen de pişman olmadığım olaylar olabiliyor yani.” [E6, 18]

“..öfke, hoşlanma hissi, diğer...” [K4, 19]

4.5.9. Gençlerin İşledikleri Suçun Vicdanlarındaki Olumsuz Etkilerini Azaltmak İçin Yaptığı Şeylere Dair Bulgular

Gençler suçun vicdanlarındaki olumsuz etkilerini azaltmak için; İbadet etme/dua etme, af dileme, insanlarla konuşmayı tercih etme, paylaşmayı tercih etme, büyüklerden birine danışma ve büyüklerden yardım isteme, yürüyüş yapma, sportif faaliyetlerde bulunma gibi yöntemlere başvurdıklarını ifade etmişlerdir.

“İbadet etme/dua etme.” [K4, 19]

“Hayır işleriyle uğraşma ibadet etme/dua etme/af dilemek, mağdurdan seni affetmesini istemeyi yapabilirim.” [K6, 19]

“Kafamı toplamak için insanlarla konuşmayı tercih ederim paylaşmayı tercih ederim. Ailem olur, ailem bulunmadığı zaman arkadaşlarım olur.” [E6, 18]

“Olumsuz etkilerini azaltmak için ben genelde birine danışırım veya ailemden annem olsun birine içimi dökerim onlardan yardım isterim. Yürüyüş yapmayı severim. Yürüyüş yapma olumsuz etkileri azaltır insan düşünür düşündüğü zaman da ne yapacağına sağlıklı karar verir. Yürürüm vakit kazanırım düşünmek için. Aynı şekilde sportif faaliyetlerde düşünme kaynağıdır.” [E3, 17]

4.5.10. Şiddetin Toplumsal Yapıya Verdiği (Maddî/Manevî) Zararları Hakkındaki Bulgular

Gençler şiddetin toplumsal yapıya verdiği zararları “Toplumdaki güveni, rahatı huzuru kesinlikle kötü yönde etkiliyor.” “zincirin halkalarının birbirini takip etmesi gibi dayak yiyen çocuk bir sonraki nesli kendisi döver”, “bir gün kendisinin de görebileceği düşüncesi insanı mutsuz eder”, “.. toplumda huzur ve güven ortamı kalmaz. Adalet ve devlete güven azalır”, “hayat çekilmez oluyor,” şeklinde ifade etmişlerdir.

“Kişilerin birbirlerine bakış açıları farklılaşır. Zincirin halkalar birbirini takip eder. Okul hayatına düzeni bozduğu için zarar verir. İlk başta görünüşte güzel görünür. Ama sonuçta zarar verir. Mantıksal bir çözüm bulamadığımda, karşılıklı bir orta yol bulamadığımda şiddet uygularım. Kendi kişiliğini tanımalarken; insan kendi kişiliğini tanımlarken dürüstüm dese bile karşı tarafa inandırıcılığı olmaz. Bana dürüst davrananlara sevgi ve saygı gösterenlere bende o şekilde davranırım. Kindar değilimdir. Merhamet sahibiyimdir. Yaptığım bir işten sonra yanlış mı yaptım doğru mu yaptım diye düşünürüm. Kendime göre sporcuyumdur. İyi basket oynarım konuşmam ve insanlarla ilişkilerim iyidir. Nerde nasıl davranacağımı bilirim.” [E3, 17]

“Topluma etkisi; Toplumda ya çok fazla sinirli yada pasif duruma düşme....şiddete başvurma daha fazla.” [K4, 19]

“Toplumdaki güveni, rahatı huzuru kesinlikle kötü yönde etkiliyor.” [K2, 18]

“O psikolojik etki bir sonraki nesillere de aktarılır yani sürekli böyle dayak yiyen çocuk büyüdüğü zaman kendi çocuklarını döver.” [E2, 18]

A.Y.: Aynı sınıf içinde sınıf arkadaşına şiddet uygulanması seni nasıl etkiliyor?

“Olumsuz etkiler. Çünkü bir gün kendisinin de görebileceği düşüncesi insanı mutsuz eder.” [K2, 18]

“Okula/iş hayatına etkisi, derslerde başarısızlık...motivasyon eksikliği...bıkkınlık.” [K4, 19]

“..kişi iç huzurunu kaybeder, bu huzursuzluk onun işlerine adaptasyonunu engeller ve her şey kötüye gidebilir.” [K6, 19]

“.. toplumda huzur ve güven ortamı kalmaz. Adalet ve devlete güven azalır.” [K6, 19]

A.Y.: Okul hayatını etkiliyor mu?

“Oluyor, çekilmez oluyor. Şiddet gören için. Şiddet gösteren için değil tabî ki.” [K2, 18]

4.5.11. Gençlerin Algılarına Göre Şiddet Uygulayan Kişilerin Sence Ortak Özellikleri

Gençler şiddet uygulayan kişileri “-sinirli insanlardır, asabi insanlardır” şeklinde tanımlamışlardır. Bu kişilerin en önemli eksikliklerinin insanlarla ilişki kuramamak, insanlarla konuşmamak, kendini ifade edememek.. vb. iletişim sorunları olduğunu ifade etmişlerdir.

“Şiddete başvuranların ortak özelliğini bilemem ama şiddete başvuranla vurmayan arasındaki farklı özellik; insanlarla ilişki kurabilmeleri konuşabilmeleri iletişim sorunu. Bu da yetiştiği kültüre bağlıdır. Bazı insanlar kendilerini kolay kolay ifade edemezler onlarla konuşamazlar ilişki kuramazlar bu yüzden şiddete başvurabilir.” [E3, 17]

“Asabi insanlardır bi kere. Onun kişilik özelliğidir karakter özelliğidir. Kendini şiddet yoluyla ispatlamak isteyebilir bu nedenle asabi görünür.” [E1, 17]

“Sinirli insanlardır. Asabi insanlardır.” [E7, 18]

Şiddet Uyguladığın Bireyi Hangi Kavramlarla İlişkilendirirsin?

“..şiddeti hak eden kişi, kötü kişi, diğer... [K4, 19]

“Kendimi hangi kavramlarla ilişkilendiririm: adalet isteği.” [K4, 19]

“..hak arama, adalet isteği.” [K6, 19]

“Mağdur, şiddeti hak eden kişi.” [K6, 19]

4.5.12. Gençlerin Empati Kurmayla İlgili Algıları

Empati başkalarının duygularını ve düşüncelerini anlayabilmek ve kendini karşısındakinin yerine koyarak, olayları onun gözüyle görebilmektir. Empati kurabilen insanlar başkalarının neye ihtiyacı olduğunu, ne istediğini anlar ve ona göre davranış sergilerler. Empati yeteneği yüksek olan insanlar, çevrelerinden gelen fiziksel, duygusal ve sosyal uyarıcılara karşı duyarlıdırlar. Bu kişiler özel hayatlarında ve iş yaşamlarında başarılıdırlar. Gençler empati kurma ile ilgili sorulara genelde “bunları düşünmedim” anlamında cevaplar vermişlerdir. Gençlerin Empati becerileri zayıftır.

A.Y.: Kendini şiddet uygulanan kişinin yerine koyduğun oluyor mu empati kurar mısın? Onun yerinde ben olsaydım diye veya olabilirdim diye düşünüür müsün?

“Bunları düşünmedim.” [E1, 17]

“Hayır düşünmüyorum...hayır işlemezdim...” [K4, 19]

“Hiç düşünmedim.” [E2,18]

“Bu insanın neden şiddete başvurduğuyla alakalı. Namusla alakalı bir şeyse en korkak pısırik bir insan bile şiddete başvurur.” [E2, 18]

“Evet pişmanlık duyuyorum, üzülüyorum, eğer kavga ettiğimde birine vurduysam bi şey olduysa çocuğa; kavga ettikten sonra, ben niye vurdum. Bayağı bir pişmanlığım oluyor. Eğer çocuk arkadaşımса muhabbetim varsa gidip gönlünü almayı denerim ama tanımadığım biriye, yapacak bir şey yok.” [E5, 18]

A.Y.: Şiddet uygulayan kişiler kendilerini şiddet uygulanan kişilerin yerine koysalar bu şiddeti engellemede etkili olabilir mi?

“Olabilir çünkü şiddet uygulanan kişi zarar görüyor acı duyuyor. Eğer kendin acı duyduğunu hissederse anlarsa etkili olabilir.” [E1, 17]

“Kendimi karşıdaki kişilerin yerine korum. Belediyeler okumamış insanlara iş öğretiyorlar, onun yanında da böyle bir eğitim (empati kurma)vermeleri gerekir bence.” [E3, 17]

4.6. ŞİDDET MAĞDURU OLMASIYLA İLGİLİ SORULAR

A.Y.: Sen şiddete maruz kaldın mı, eğer kaldıysan şiddet karşısında tepkilerin ne olmuştur?

Araştırmaya katılan gençlerden hemen hepsi, öğretmenlerinden, arkadaşlarından, veya tanımadıkları kişilerden şiddete aruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Gençler şiddet karşısında; kavga etme, tepki gösterme ya da görmezden gelme, arkadaşlarıyla paylaşma-anlatma, ortamı yumuşatmaya yönelik hareket etme, tepki göstermeme şeklinde tepkiler verdiklerini ifade etmişlerdir. “Şiddete uğrayan taraf olmamak için şiddeti uygulayan taraf olmalıdır” diyen bir genç bu konuda gençlerin şiddete bakışını özetlemektedir.

“Görmezden gelme,” [K3,17]

“Sağduyulu davranma,” [K4, 19]

“Tepki gösterme, kavga etme,” [K4,19; K6, 19; K2, 18]

“Kavga ederim, etkiye tepki veririm. Eğer karşılık verebiliyorsam kesinlikle karşılık veririm. Ama veremiyorsam bende sıkıntılara neden olur. Onu da birilerine anlatarak rahatlamaya çalışırım.” [K2, 18]

A.Y.: Nasıl bir tepki gösterdin. Ne gibi tepkiler oluştu sende?

“Eğer haksızsam ortamı daha çok yumuşatmaya yönelik hareket ederim. Ama eğer haklıysam bende karşı tarafın davrandığı gibi davranırım.” [E6, 18]

“Şiddete maruz kaldığımda görmezden gelemiyorum. Bazen sağduyulu davranırım. Ama genelde tepki gösteririm. Kavga etmişsem dayak yemişsem kavgayla cevap veririm. Ben bir başkasına danışmam.” [E3, 17]

“Şiddete uğrayan taraf olmamak için; çok zenginler bile şiddete maruz kalıyor. Genel olarak baktığımızda kültürü genişletmek lazım. Kendi kültürümüzü kaybetmeden batı kültürüne lazım.” [E3, 17]

“Şiddete uğrayan taraf olmamak için şiddeti uygulayan taraf olmalıdır.”[E3, 17]

4.6.1. Şiddete Maruz Kalmanın Sebeplerine Dair Bulgular

“İlk başta olan zaten bence öğretmen öğrenci ilişkilerinin bozuk olması, kız’ mış diğeri imiş hepsi daha sonra gelecek olan şeyler. Çok fazla öğretmen öğrencinin birbirine girdiğini gördüm. Daha sonra bu öğrencilerin okuldan soğumasına ders işlememesine bundan dolayı arkadaşlarına saldırması, arkadaşları arasında çıkan kavgalar, bunlara çok denk geldim. Bence ilk başta öğretmenler kendilerini düzeltmeliler.” [K4, 19]

“Kendinden güçlü insanların ona bir şeyler dayatması bence. Ya da bazı şeylere baş kaldırması kabul etmememsi yada istedikleri yolda gitmememsi, istedikleri gibi davranmaması, istediklerini yapmaması olabilir. İnsanlar kendi istediklerini herkesin yapmasını istiyorlar. Yapmayınca da şiddet uyguluyorlar.” [K2, 18]

“İnsanların mutsuz olmaları burada yok ama insanları şiddete iter. Ergenlik delikanlılık çağının fırtınaları, toplumsal tabular, kız erkek arkadaşlıkları ile ilgili yasaklar mesela onlar olabilir. Yakınlarının kişisel haklarını korumadaki yetersizliği, ekonomik koşulların kötülüğü, yapılan kötü muamelelere, bedensel cezalara tahammül edememe, tarafıma yapılan saldırıların ortadan kaldırılmasını sağlamaya çalışma, kendini değersiz hissetmem ve kendimi kanıtlama isteği çabam, gücümü bir şekilde gösterip itibar saygınlık gösterme isteği, ideolojik görüş ayrılıkları, inanç din ve mezhep farklılıklarına tahammül edememe, Bunlar diğerlerine göre daha öncelikli nedenlerdir.”[K2,18]

“Yanlış anlaşılabilir. Kişiliğimin karşı taraf için yeterince bilinmemesi olabilir. Benim söylediğim veya yaptığım bir şeyin karşı taraftan farklı değerlendirilmesi olabilir. İnsan önce kendini tanır. Başka birinin de kendimi tanıdığım kadar beni tanımasını bekleyemem. Sonuçta bir insanı ne kadar çok

birlikte vakit geçirirseniz o kadar tanırırsınız. Bende okulda arkadaş çevresinde üç dört yıldır birlikteyim beni yeteri kadar tanıdıklarını düşünüyorum.” [E6, 18]

“Arkadaş çevresi okullardaki arkadaş çevresi, okulda tanınma isteği, okulda herkes tarafından tanınma üstün olma bir numara olma isteği. Bir kişi, iki kişi ama sonuçta tek başına dolaşmıyor. Arkadaşları var arkadaş gurupları var, okulda beş kişi olsa, her beş kişinin arkadaş gurubu olsa aralarında bir çatışma kesinlikle olacaktır yani.”[E6, 18]

4.6.2. Şiddet mağduru (şiddete uğrayan taraf) olmamak için sence insanlar ne yapmalıdır?

“Her insan şiddete maruz kalabilir. İnsanlar daha sakin daha alttan alarak problemleri çözebilirler.” [E7, 18]

“Toplum olarak tepki konmalıdır. Sözlü yazılı tepkilerini dile getirilmelidir. Şiddet uygulamadan çözülürde her sorunun çözülmesi lazım o zaman. Eğitim, kültür ekonomi her şey önemli yani.” [E7, 18]

“Şiddete uğrayan taraf olmamak için; çok zenginler bile şiddete maruz kalıyor. Genel olarak baktığımızda kültürü genişletmek lazım. Kendi kültürümüzü kaybetmeden batı kültürüne lazım.” [E3, 17]

“Şiddete uğrayan taraf olmamak için şiddeti uygulayan taraf olmalıdır.” [E3, 17]

“..öğrenci olarak herkes birbirine sevmezse bile ona karşı ters tepki göstermeyecek, kimse kimseye gaz vermeyecek ateşlemeyecek, sevdiği insanla da kardeş gibi geçinecek. Ailelerde küçük yaşlarda sevgisini göstererek eğiterek spora okumaya yöneltmek, bu şekilde önleyebilirler. Küçük yaşta baba oğul arkadaş gibi olursa ona faydalı şeylere yöneltirse; okuma spor ilerde şiddeti önlemiş olur. Arkadaş derken çocuklarının dertlerini dinlemeye çalışsınlar, sürekli sorsunlar sıkıntın var mı diye, ne kadar arkadaşı varsa hepsini tanısa, bu şekilde. On altı on yedi yaşını geçtikten sonra o çocuk istemezse arkadaşlarını tanımayabilirler ama on yaşını geçtikten sonra çocuklarının arkadaşlarını takip eden aileler herkesi tanırlar.” [E2, 18]

“İnsanlar birbirlerine yardım etmelidirler. Az önce verdiğim örnek gibi değil. Sevmiyorsa ona saygı duysun değil de, sevmiyorsa ona yardım etsin bu şekilde. Aile olarak çocuklarını kültürel, sportif faaliyetler yönlendirmelidirler, o konuda destek olabilirler ve çocukları ile iletişim kurmaları gerekir. Çocuklarının arkadaşlarını tanımları gerekir. Derslerini öğrenmeleri ve takip etmeleri gerekir.” [E2,18]

“Toplum olarak; biraz daha zengin kesim duyarlı olsa yoksul kesime yardım etse okul yaptırsa, bu tür şeylere servetin parasın bir kısmını ayırsa mesela, yine bir şekilde o aileye yardım etmiş olur. Belki o ailede bir çocuk okuyacak kurtulacak...[E2,18]

“Bir kişinin kurtulması bence çok önemli, psikopat olsa mı, veya Türkiye’yi dışarıda temsil etse mi ... daha iyi yani. O bir kişi toplumu da kurtarabilir. İşte mesela Türkiye’de gerekli araç gereci icat edebilir. Dış borçlarını ödeyebilirdi. Aynı şekilde yine böyle duyarlı bir öğretmen olsaydı, öğrencilerini iyi yetiştirdi. Her konuda yardım etmeye çalışabilirdi. O sınıftan çoğu kişiyi kurtarabilirdi.” [E2, 18]

A.Y.: Aile olarak insanlar çocuklarının okullarda şiddete maruz kalmamaları için neler yapmalıdırlar?

“O da artık ailenin durumuna göre çocuğunu iyi yetiştirmeli.” [E9, 16]

A.Y.: Sence aileler yeteri kadar çocuklarıyla ilgileniyorlar mı?

“Hayır. İş, çalışma saatleri çok fazla. Toplum olarak okul saatlerini azaltılması ya da iş saatlerinin azaltılması.” [E9, 16]

“Susabilinir yani eğer bir şeyler olmuyorsa en etkili yöntemdir(gülüyor) ya da şiddet uygulayacak insanların imkanları kısıtlanabilir. İdareye başvurulabilir. Ailede oluyorsa ve bunu baba yapıyorsa anneye söylenebilir çok etili olmaz ama(gülme).” [K2, 18]

“şiddet mağduru olmamak için yanlış ortam ve insanlardan uzak durulmalı herhangi bir tartışmada sert tepki vermek yerine konuşarak bazı şeyler halledilmelidir.” [K4, 19]

“aile olarak şiddet hakkında bilgilendirilmeli çocuklar ve çocuklarına şiddet uygulamamalıdır.okulda bu konular hakkında bildiriler hazırlanabilir..Öğrencilerde herhangi bir şiddet olayına rastlandığında önce konuşarak daha sonra okul yönetmeliklerine göre kurallarla hareket edilmelidir...toplum bu konu hakkında yeterince bilgi sahibi değil eğitim ve aileden kaynaklanan sorunlardan dolayı..Eğer bir çocuk ailesinde şiddet görüyorsa kendisinin uygulaması kaçınılmazdır....Babanın da aileden gördüğü için bunun devamının gelmesi kaçınılmazdır...kızını dövmeleyen dizini döver anlayışını benimsemiş aileler...Bunların hepsisinde nedeni insanların karşılıklı diyaloglarda bulunamaması bir baba ile kızın iletişim eksikliği yada bir öğrenciyle öğretmenin....Toplumda diyalog eksiklikleri birbirlerini anlamama dinlememe...Önce insanların birbirlerini dinlemeleri gerekmektedir...Hoşgörü ve anlayışın önde gelmesi gerekmektedir..” [K4, 19]

“Daha bilinçli bir toplum olmamız lazım aile çok önemli. Aile çok önemli derken ailede de çok bilinçli insanlar yok. Dövüyorlar çocuklarını, çocuklarda aileden ne görüyorsa onu öğreniyor. İlk önce insanın eğitimi aileden başlar derler ya. O yüzden bu tip şeylere yönelmeler çok oluyor. aile çok önemli. Aileler internette abuk subuk yerlerde gereksiz yerlerde gezeceklerine, çocuk gelişimi ile ilgili sitelere bakmalılar çocuğumu nasıl geliştiririm diye. Çocuk kendi kendine büyüyor.. Çocuk kendi kendine büyür yol parasını veriyorum sırtına giyecek bir şeyler alıyorum anne babalık böyle bir şey değil. aileler bu konuda eğitim almalılar.” [K3, 16]

“Birey olarak : kimseye zarar vermemeli ve bir savunma sporu öğrenmeli; Toplum olarak: her zaman güçlü olmalı. Manevi değerlerine bağlı olmalı.” [K6, 19]

A.Y.: Okul olarak ne yapılabilir?

“Disiplin kurallarını katı olarak uygulardım yani disiplin kurallarını uygulamak yeterli bence. Bir öğrenci diyelim bir nedenle okuldan atıldı öbürleri bi daha yapmak istemezler.” [E1, 17]

“Direk okuldan atmak olmaz yani ama birkaç uyarıdan sonra belki kısa süreli uzaklaştırmadan sonra olabilir yani. Bir kişi okuldan atılırsa diğer öğrenciler; - bak okuldan atıldı ben de yaparsam atılırım düşüncesinde olacağından bu yüzden engellenebilir.” [E1, 17]

“Ben müdür olsaydım kesinlikle şiddet uygulamazdım öğrencilerime. Konuşmayı denerdim. Bir suç işlediğinde hemen üstüne gitmezdim. Direk iyi ya da kötü diye konuşurdum.” [E4, 18]

A.Y.: Bir anne ve baba olarak ne yapılabilir?

“Öncelikle konuşmak yani, anne baba ilgileniyor da, öğrencilerin takıldıkları ortamlar var yani. Bunlar şiddet konusunda öğrenci üzerinde daha etkililer. Çevrem olsun diye, çevre oluşturmak için bu ortamlara takılıyorlar.” [E4, 18]

“Aileler kendi çocukları için aile bağlarını daha kuvvetlendirmelidir.” [E1, 17]

“Bireysel olarak insanın şiddete maruz kalmamak diye bir durum yok. Çünkü her insanın bir şey yapmasına engel olamazsınız. Her insanın kendi kişiliğine bağlı bir şey. Yinede şiddet uygulayabilir, Temel neden ailelerin üzerlerine düşeni yerine getirmemesi, öğrenciyi boşlaması, öğrenci demeyelim kendi çocuklarını boşlaması. Yeteri kadar ilgilenememeleri. Ailelere de suç atamayız, çünkü hayat şartları zor. İnsanlar evlerini geçindirebilmeleri için günde on iki saat çalışa insanlar var zaman da ayıramıyorlar. Sonuçta” bu bir yerde önüne geçilmesi lazım yani bu böyle gitmez.” [E6,18]

A.Y.: Şiddet mağduru olmamak için sence ne yapılmalıdır?

“Valla hiçbir bilgim yok hocam. Belki herkes haklarını tanırsa, biraz da kanunlar caydırıcı olursa bunlar olmaz. Kimse hakkını savunmuyor. Korku da var, daha kötü olur diye.” [E5,18]

4.6.3. Şiddet Uygulamadan “şiddetin önlenilebileceği” veya “problemlerin çözülebileceği” Hakkındaki Bulgular

“..şiddet hayatımızın sıradan bir parçası kanıksanmış, kurtulmak çok zor ya da uzun yıllar alır. Ama kesinlikle tam olarak kurtulmanın da imkânı yok.” [K2, 18]

“Şiddet uygulayan insanların kişisel özelliklerini düzelterek olabilir ya da şiddet uygulanan ortam ne ise onu yok ederek olabilir. Ama yinede olabilir yani az da olsa. Ama kesinlikle tamamen önlenemez etkileri azaltılabilir. Bunu da şiddet uygulamadan başarabiliriz.” [K2, 18]

“Şiddet uygulamadan problemlerin çözülebileceğini düşünüyorum ama önce bunun için temele inmek gerekir... Aile yapısının düzgün olması gerekir. Çocuklarının bilinçlendirilmesi ailenin şiddet içerecek davranışlarda bulunmaması gerekir. Temeli iyi olan bir toplumda şiddet gibi çağ dışı olayların yaşanacağına inanmıyorum. İlandıktan sonra her şeyin olabileceğini düşünüyorum...” [K4, 19]

“Ama gerçekten inansak bu olay çözülür. Zaten bunun en büyük sebebi ailenin çocuğuyla yeterince ilgilenmemesi çocuğun ilgiyi başka yerlerde araması. Aileler çocuğa hakaret ediyor ergenlik çağındaki çocuk birey olarak kabul edilmeli, anne babalar tarafından kabul edilmeli birey olduğu. Çocuk ailesinden ilgi görmek ister. Aileden ilgi göremediğinde çocuk sağlıklı bir karar veremez arkadaş seçiminde. O kadar çok muhtaç olur ki sevgiye ilgiye, arkadaş grubuna. Sağlıklı karar veremediği içinde kötü arkadaşlar edinir. Aile görüyor çocuğunu akşamları yemeğini hazırlıyorlar ama bilinçli davranmıyorlar. İşte biz nasıl bir toplumuz aile en büyük en büyü etken.” [K3, 16]

“Ben buna inanmıyorum şahsen. Televizyonlarda da görüyoruz, polisler bile şiddet uyguluyor, bir yerde doğru da onların şiddet uygulaması, artık bütün günü orda geçirmiş maқта taraftarlardan nefret ediyorlar, gerçekten bahane arıyorlar taraftarlara vurmak için, bunu birebir yaşadığım için onlara şiddet uyguladıkça bu sefer insanlar polise şiddet uyguluyor. Şiddet uygulamadan şiddeti önlemek için daha duyarlı bir toplum yetiştirmek gerekiyor, eğitim öğretim daha üst seviyede olursa şiddet önlenilebilir.” [E2, 18]

“Şiddet uygulamadan şiddet önlenebilir. Karsındakini ikna etmeye çalışarak güzelce konuşarak, mantıklı ve uygulanabilir çözümler bulunarak şiddet önlenebilir.” [K6, 19]

“Şiddeti yapanlar okuldan da olmayabilir. Okuyan insan olmayabilir. Bunları önlemek için belediyelerin iş edindirme kursları güzel. Çünkü işsizlikten yoksulluktan kurtuluyor insanlar ve stres altında yaşamaktan kurtuluyorlar. Aile olarak terbiye öğretilmelidir. Çocuklara, babamın anneme uyguladığı şiddeti çocuklarda başkasına uygular, okul olarak sınıf sayılarının az olması, tiyatro ve sinema eğitimi gösterimi olmalıdır, sosyal faaliyetler ağırlık verilmelidir. Toplum olarak da iş yerinin işçilerine çalışanlarına iyi anlatabilecek kişileri getirmesi anlattırılması lazım. Birey olarak şiddet uygularsak şiddet görürüz. İkinci olarak kültürümüze değerlerimize sahip çıkmak lazım.” [E3, 17]

A.Y.: Kişisel olarak şiddeti ortadan kaldıracabileceğimize veya şiddeti şiddet uygulamadan çözebileceğimize inanıyor musun?

“Hayır, kesinlikle böyle bir şey olacağına inanmıyorum. Bir temel oluşur toplumda o temel nesilden nesillere aktararak gider, bir aile eğer düzgünse çocuğu düzgün olacak diye bir şey yok, sadece ailesi ile geçirmiyor ki sosyal yaşantısı var arkadaş çevresi de çok önemli, Her insanı değiştiremezsiniz. Sonuçta bir kişi kötü olursa on kişiyi etkiliyor. Ama bir kişi iyi olursa on kişiyi iyileştiremiyor.” [E6, 18]

“Toplum olarak tepki konmalıdır. Sözlü yazılı tepkilerini dile getirilmelidir. Şiddet uygulamadan çözülürde her sorunun çözülmesi lazım o zaman. Eğitim, kültür ekonomi her şey önemli yani.” [E7, 18]

“Bu artık çok zor çözülür. Şiddet olmayan yer yok zaten. Her yerde var.” [E5,18]

“Şiddet her toplumda da kötü karşılanır. İyi tarafları yoktur şiddetin. Şiddet sonuçta ne kadar doğru olabilir ki sonuçta bir insan karşındaki. Şiddet hiçbir zaman doğru değildir.” [E6, 18]

“Ne ekersen onu biçersin derler ya hocam. O misal. Etrafındaki insanlar insana şiddeti öğretiyor. Ben babamdan dayak yemiş olsam ben ezildim derim dayak

yedim benim çocuklarım ezilmesin diye düşünürüm. Çocuklarım için endişeleniyorum.” [E4, 18]

“Nasıl çözeceğiz: şansa kalmış, artık çocuk onu yaşamadan öğrenemeyecek.” [E9, 16]

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile orta dereceli mesleki ve teknik okullardaki öğrencilerin şiddet eğilimlerinin nedenleri yine bu okullarda okuyan öğrencilerin algılarına göre araştırılmıştır. Bu bölümde Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, yapılan çözümlemelere dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlar ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan nitel desen, öğrenci şiddet davranışlarının nedenleri hakkında derinlemesine bilgi edinilmesini sağlamıştır. Nitel araştırmanın doğası gereği genelleme yapılmamakla birlikte öğrencilerle bizzat görüşülmüş olması, konunun öğrenci algılarına göre değerlendirilmesine olanak sağlamıştır.

Mülakat formunda öğrencilere yöneltilen soru sıralaması esas alınarak, öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara göre maddeler halinde bulgular sıralanmıştır.

Gençlerin Kendi Kişiliklerin Tanımlamalarına Yönelik Bulgular:

Gençlerin kendi kişiliklerini tanımlamalarına ilişkin algıları olumlu yada olumsuz yönleriyle iki boyutta kategorize edilmiştir.

Araştırmaya katılan gençler genellikle kişiliklerini; Öfkeli, içine kapanık, sinirli, karamsar vb. kavramlarla tanımlamış, bazı gençler sevecen olmadıklarını ve kimsenin kendisine kolay kolay “-kanı kaynamayacağını” söylemişlerdir. Bir kız öğrencinin kişiliğini tanımlarken “aniden parlarım” diye tarif etmesi önemli bulgular arasındadır.

Sinirli olarak adlandırdığımız çoğu kişi, genellikle çocukluğundan itibaren kendini reddedilmiş ve anlaşılmamış hissederler; içlerindeki kaynayan kazan hep patlayacakmış gibi doludur; dolayısıyla en önemsiz olaylar dahi bir duygu boşalımına yol açabilir (Stein, 1997, s.37).

Araştırmaya katılan gençlerden ancak beşi kişiliğini tanımlarken karamsar, asabi/sinirli kavramlarını kullanmamış ve bu öğrenciler genellikle kendilerini yardımsever, duygusal ağırbaşlı/efendi, dürüst, kendi halinde saygın olarak ifade etmişlerdir.

Aile Yaşamına Dönük Bulgular:**Ailedeki kardeş sayısı, çalışan sayısı ve çalıştıkları meslek gruplarına ve ailenin gelir durumuna yönelik bulgular:**

Araştırma bulgularında gençlerin büyük oranda çekirdek aile içerisinde yaşadıkları, hemen hepsinin kardeşlerinin öz oldukları, kardeş sayısının çoğunlukla 1-6 arasında olduğu görülmüştür.

Araştırma bulgularında genel olarak ailedeki bireylerin alt sosyo-ekonomik grupta yer alan mesleklerde çalıştıkları ve gelir düzeylerinin de bu gruba özdeş olarak alt gelir grubuna dahil oldukları görülmüştür. Gençlerden hemen hepsi aylık gelirlerinin ailenin geçimi için yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle aile içerisinde ekonomik nedenlerden dolayı ebeveynler arasında tartışmaların olabildiği, kardeşler arasında çekişmelerin yaşandığını, aile içi stresler, kaygılar yaşandığı; gençlerin ifadelerinde sıkça belirttikleri kavramlardır.

Bir genç ailesinin aylık gelirinin, ailenin geçimi için yeterli olmadığını ve bu durumun aile bireyleri ve kendisini önemli ölçüde strese soktuğunu ifade etmiştir.

Ailenin yaşadığı yer ve ikamet ettiği konut durumu hakkındaki bulgular:

Araştırmaya katılan gençlerin ikamet ettikleri evlerin kendilerine ait olduğu bu evlerin genellikle müstakil/gecekondu ya da Apartman dairesi şeklinde olduğu, bunlardan sadece birinin kirada oturdukları görülmüştür.

Ailenin göç etme durumuna yönelik bulgular:

Gençlerin hemen hepsi ailelerinin göç ettiğini, ekonomik nedenlerle çeşitli bölgelerden gelip İstanbul'a yerleştiklerini, ekonomik olarak kendileri ve aileleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Gençlerin hemen hepsi İstanbul doğumlu olduğundan ailelerin göç etmesi çocuklar üzerinde kültürel yönden olumsuzluklar oluşturmamıştır.

Gençlerin aileleriyle birlikte yaşaması durumuna yönelik bulgular:

Katılımcı gençlerin hepsi aileleri ile birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Gençlerin anne-baba-kardeş eğitim düzeyi durumuna yönelik bulgular:

Katılımcı gençlerde aile eğitim düzeylerinin, ekonomik gelir düzeylerine paralellik gösterdiği, düşük eğitim düzeylerinin olduğu ifadelerinden anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan sadece iki öğrencinin anne ya da babasından birinin üniversite mezunu olduğu, bir diğlerinin sadece babasının lise mezunu olduğu, bunların dışında kalan öğrencilerin anne

babalarının ilkokul mezunu olduğu, hatta üç öğrencinin anne babalarının ilkokul mezunu bile olmadıkları; ailelerin eğitim düzeyleri hakkında saptanan bulgulardır.

Anne ve babanın düşük eğitim düzeylerini gençlerin olumsuz algıladıkları dikkat çekici bir bulgu olarak ele alınmıştır.

Aile Yaşamına Yönelik Bulgular:

Gençlerin aile içindeki mutluluk ve memnuniyetlerine bakıldığında genel olarak ebeveynlerinden memnun olduklarını, ancak; özellikle anne/baba ilgisizliğinin gençleri büyük oranda olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Gençler kendilerini yalnız hissettikleri ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcı gençlerin sevgi ortamı ve yeterli ilgiyi görmedikleri tespit edilmiştir. Bununla beraber sevgi ve problemlerini paylaşma bağlamında bunu genelde kardeşlerle telafi ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin kendilerini ailelerinin yanında değerli hissettiren unutamadıkları hatıraların çok az olması da aile bireyleri arasındaki ilişki kalitesi açısından önemli bir bulgudur.

Araştırmamızda kendisini suskun, ürkek, çekingen olarak tanımlayan bir kız öğrencinin yaptığı her şeyi, ailesi için yaptığını söylemesi araştırmanın önemli bulguları arasındadır.

Gençlerin dışarıda yaşadıkları problemleri ailelerine anlatmadıkları, ebeveyn ilişkilerinde arada hep bir mesafenin olduğu, özellikle babalarıyla rahat konuşamadıkları, kendilerinin ayrı bir birey olarak sayılmadığı, sözlerine ve düşüncelerine değer verilmediği, anlattıklarının anlaşılmadığı, anne-babaların bağırarak çağırarak iş yaptırmaya çalıştıkları, genelde bu durumdaki çocuklarda da istenmiyorum düşüncesinin oluştuğu, başkalarının yanında kendilerini küçük düşürdükleri, gençlerin aileleri yanında değersiz olarak algıladıkları araştırmanın önemli bulguları arasındadır.

Babaları tarafından sürekli küçük düşürülmeleri -hatta konuklar yanında dahi- şiddete maruz kalmaları gençler üzerinde onarılması güç derin yaralar ve izler bırakmaktadır.

Gençler anne babalarının kendilerini anlamadıklarını değişik konu başlıklarında sıklıkla ifade etmişlerdir.

Gençlerden bir kısmının bu yaşananlara zemin hazırlayan ve kaynak teşkil eden faktörleri cehalet, eğitim eksikliği ve kültürel çevre/töreden kaynaklandığını ifade etmeleri önemli bir bulgu olarak tespit edilmiştir:

Bir öğrenci fiziksel özelliklerinin ailesinin yanında kendisinin mutsuz olmasına neden olduğunu belirtmiştir.

Gençlerin aile içinde şiddete tanık olma durumlarına yönelik sorulan sorulara genellikle cevap vermek istemedikleri, ilgisiz cevaplar verdikleri veya tamamen başka bir konuya geçmek isteyerek cevaplamak istemedikleri gözlemlenmiştir. Bir kız öğrenci aile içinde şiddete tanık oldunuz mu? Sorusunu özür dileyerek geri çevirmiştir.

Ayrıca: Bu bölümde gençlerin genel aile yaşamlarına yönelik bulgular incelenmiş, kendilerini ifade etmeleri (sağlıklı iletişim kurmanı, ilişkilerini, itibarını ve güvenilirliğini, yaşam kaliten ve psikolojik sağlığını doğrudan etkileyen), örnekler vermeleri istenmiştir.

Gençler ailelerinin yanında genelde kendilerini mutlu hissettiklerini, ailenin mutluluğunun ve aile üyelerinin bir arada olmaları, beraber vakit geçirmelerinin kendilerini çok mutlu ettiğini, ortak kararlar aldıklarında, fikirleri sorulduğunda, ailelerin kendileri ile konuştuklarında, olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

Ancak; gençlerden birinin anne babasının sürekli kavga ettiğini söylerken aşırı derecede sıkıldığı, uzun süreli bir sessizlik olduğu gözlemlenmiştir. Yine bir erkek öğrencinin kişiliğini tanımlarken öfkeli olmasını, babası ile aralarında sürekli bir mesafenin olmasına ve sevgiyi dışarıda aramak zorunda kalmasına neden olduğunu söylemesi olumsuz ebeveyn çocuk ilişkilerinin sonuçlarının tespiti açısından önemli bulgular arasındadır.

Aynı zamanda başka bir erkek öğrencinin sabah kahvaltılarında ve akşam yemeklerinde ailesine katılmamasını, kardeşiyle bile çok az görüşmesini, başına bir olay geldiğinde ailesine anlatmamayı tercih etmesini; babasının çok sinirli olmasıyla ilişkilendirmesi olumsuz ebeveyn tutumlarının gençler üzerindeki etkilerine dair bulgular arasındadır.

Gençlere aile içerisinde yerine getirebilecekleri sorumluluklar verilmesi, gençler üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır.

Aile ilgisi ve gençlerin aileleriyle sosyal ilişkilerine yönelik bulgular:

Gençlere karşı ailelerinin ilgisine ve aile içi ilişkilerine bakıldığında anne-baba ilgisizliğinin üst düzeyde olduğu, ekonomik nedenler dolayısıyla baba yada annenin sürekli çalışmak zorunda olduğu ve çocuklarına yeteri kadar zaman ayırmadıkları / ayıramadıkları dikkat çekici bir sonuç olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan tüm gençlerin, ailelerinin kendilerine olan ilgisini yetersiz algıladıkları görülmüştür.

Gençlerin önemli bir kısmının aile ilişkilerine bakıldığında sağlıklı ilişki ve iletişimin daha çok kardeş/ağabey/abla ekseninde dönmekte olduğu tespit edilmiştir.

Gençler; kendileriyle yeterince ilgilenilmediğini, ve ebeveynlerin öğüt vermek yerine kendilerine tercih hakkı sunmaları gerektiğini, ekonomik nedenlerle bile olsa anne ya da babasından ayrı kalmak istemediklerini ifade etmişlerdir.

Sınıf tekrarı yapan bir öğrenci arkadaş seçiminde ailelerin çocuklarına yardım etmeleri gerektiğini, anne ve babaların arkadaşlarıyla/arkadaşlarının aileleriyle tanışmaları gerektiğini ifade etmiştir.

İki katılımcı, ailesine karşı kendi işlemiş olduğu hatalardan sonra aile ilişkilerinin bozularak kötüleştiğini ifade etmiştir.

Aile içi huzursuzlukları ve ailelerin ilgisizliğini, aile bireyleri arasında nitelikli birlikteliğin olmayışını gençlerin sık sık yaşadığı, ve bu olayları olumsuz algıladıkları, bu nedenlerin okullarda öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarında önemli bir yer tuttuğu öğrencilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler; fiziksel ihtiyaçlarının genelde karşılanmış olmasına rağmen aileleri tarafından anlaşılamadıklarını, karşılıklı konuşamadıklarını, aile bireylerinin beraber vakit geçirdikleri zamanlarda da genelde televizyon seyredildiğini, kendilerine en ufak şeyler karşısında bile bağırıldığını hakaret edildiğini, hatta dövüldüğünü, tatlı dille söylenmediğini ifade etmişlerdir. Bir öğrencinin konuyla ilgili “-hepimiz biraz da bencileştik” sözü ailelerin gençlere yönelik tutumlarını özetlemek açısından manidardır. Yine başka bir kız öğrencinin aile ilişkilerinin nasıl olması gerektiği yönündeki düşüncelerini belirtirken “Çevreye karşı aldığım bir tavra dur(!) diyebilmem için ailemden bir güven almam lazım. Onlar arkamdayken hiç kimseye boyun eğmek zorunda olmuyorum” şeklinde ifadesi gençlerin ailelerine duydukları ihtiyaç ve ilgi beklentilerini özetlemek açısından oldukça manidardır.

Ailelerin gençlere destek, yardımcı yada teşvik verici olmaları yerine onların adına karar vermeye çalışmaları, sürekli tecrübelerini anlatmaları, öğüt vermeleri, gençler tarafından olumsuz değerlendirilmektedir.

Ailede madde bağımlılığıyla ilgili bulgular:

Gençlerin genellikle sigara kullanımını madde bağımlılığı kapsamında düşünmedikleri görülmüştür.

Ebeveynlerinin sadece sigara kullanmasına rağmen, gençlerin, sigara, alkol ve esrar kullanılması dikkat çekici bir bulgudur.

Bazı gençler de anne veya babalarının sigara kullanmasının kendilerini olumsuz etkilediklerini, örnek aldıklarını söylemişlerdir. Anne ya da babanın madde bağımlılığı olmasının ya da sigara içmelerinin çocuklar tarafından öğrenebilen bir davranış olduğu önemli bir bulgudur.

Bu konuda; “-annem babam sigara içmeseydi ben de sigaraya başlamazdım.” diyen bir genç anne-babaların sigaraya başlama noktasında, çocuklarına olumsuz örnekler teşkil ettiğini gösteren önemli bir bulgu olmuştur.

Madde bağımlılığı konusunda kayda değer en büyük bulgunun gençlerin alkol, esrar ve sigarayı önemsiz/zararsız olarak kabul etmeleri ve küçümsemeleridir.

Gençlerin okulda yaşadıkları problemleri ailelerine aktarmalarına dair bulgular:

Araştırmamızın bulgularında gençlerin okulda yaşadıkları problemleri genellikle ailelerine söylemedikleri, gizledikleri, ve görmezden geldikleri görülmüştür. Bir öğrenci bunun nedeninin ailelerin çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesine, bir diğeri de geçim derdi nedeniyle vakit bulamamasına bağlamıştır. Küçük yaşta ailesinden sevgi görmediğini ifade eden bir öğrenci, lise çağında ailesine karşı sıcaklık gösteremediğini ve aralarında sürekli bir mesafe olduğunu ifade etmiştir.

Ancak, ailesine problemlerini aktaran bir öğrenci, bu noktaya ailesiyle konuşa konuşa geldiklerini ve büyüdükçe annesinin kendisine karşı olan tavrının olumlu yönde değişmesiyle gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bir öğrenci, ailelerin çocuklarına öğüt vermek yerine “şunu yapsan daha güzel olur ama sen bilirsin, biz senin daha az zarar görmen için çalışıyoruz” şeklinde bir yaklaşım sergilemeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Okul Yaşamına Yönelik Bulgular :

Bu bölümde gençlerin okul yaşamı ve okuldaki genel başarı durumları ve okuldaki sosyal ilişkilerine yönelik bulgular incelenmiştir.

Gençlerin okul başarısı, arkadaş ve öğretmen ilişkilerine yönelik bulgular:

Öğrencilerin meslek liselerinde karşılaştıkları şiddetin nedeni olarak ifade ettikleri bulgular; arkadaş grupları, grup içerisinde kendini güçlü hissettirme ve gruptakilere dediğini yaptırma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Buna paralel olarak arkadaş

gruplarındaki kişilerin olumsuz özelliklerine özentî ve onlara benzeme isteği de araştırmacının gözlemlediği önemli bir bulgudur.

Gençlerden bazıları eski arkadaş ortamına geri dönerse kötü alışkanlıklarına da geri döneceğini sigaraya ve esrara tekrar başlayacağını ifade etmiştir. Katılımcılardan biri de arkadaşlarının sigara kullanmadıklarını ve sigara içmesine bile kızan arkadaşlarının olduğunu söylemesi arkadaş guruplarının gençler üzerindeki etki alanını açıkça göstermektedir.

Bazı gençler okul arkadaşlarından olumsuz etkilendiğini, onlardan gördükleri olumsuz davranışların bile aynısının uygulandığını ifade etmiştir. Bir erkek öğrencinin okul arkadaşlarının kendisine ailesinden daha yakın olduğunu söylemesi, ve diğer birinin konuyla ilgili; “ailemin öğrettiklerini o zamanlar hiç umursamıyordum” demesi, araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Her şeye rağmen arkadaş seçiminde ailelerin çocuklarına yardımcı olmaları gerektiğini ve arkadaşlarını tanımaları, onların aileleriyle tanışmaları gerektiğini öğrencilerin ifade ettikleri de görülmektedir.

Gruplaşmaların genellikle gruptaki insanların biri birini kollamalarının getirdiği ayrıcalık, hava atma itibar kazanma, tanınma, üstünlük sağlama vb. avantajlarından faydalanma isteği ile olduğu öğrencilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Guruptaki insanlardan birinin kavgaya karışması nedeniyle diğerlerinin de sebepsiz katıldıkları sıkça rastlanan ifadelerdendir. Bu konuda en çok kullanılan ifade “birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” terimleridir. Ayrıca guruptaki olumsuz davranışları genellikle tüm gurup üyelerinde görmek de mümkün olabilmektedir.

Gençlerin okulda olmaktan mutluluk duymalarına yönelik bulgular:

Gençlerin hemen hepsi okulda olmaktan ve arkadaş ilişkilerinden mutlu olduklarını ifade etmiştir. Okul ortamının ve arkadaş çevresinin başka bir güzel olduğunun ifadesi sıkça rastlanan cümlelerdendir. Bir öğrenci okul arkadaşlığını tarif ederken “en azından bir itibarı oluyor insanın, arayanı soranı oluyor” diye tarif etmesi gençlerin okul arkadaşlığında kişiliklerinin farkındalığına vardıklarını göstermektedir. Kız öğrenciler meslek lisesinde kız öğrenci sayısının az olduğunu, erkek öğrenciler gibi sınıf içerisinde gurup oluşturamadıklarını ancak yine de meslek lisesinde olmaktan mutluluk duyduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler günlük ders saatlerinin çok fazla olduğunu; sıkıcı yorucu ve usanç verici olarak ifade etmişlerdir.

Gençlerin okuldan kaçma davranışları ve boş zamanı değerlendirme etkinliklerine yönelik bulgular:

Araştırmaya katılan gençlerin hemen hepsinin okuldan kaçtığını ifade etmişlerdir; bunun nedeni olarak da meslek liselerinde ki haftalık ders saatlerinin çok fazla olduğunu ve çok fazla yorulduklarını, kendilerine dinlenmek için yada kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli zamanın kalmadığını, haftalık ders programlarının pedagojik esaslara uyulmadan hazırlandığını ifade etmişlerdir.

Gençlerin genellikle; çok fazla ders yükünün olması ve kendilerine ayıracak yeterli zamanlarının olmaması nedeniyle gezmeye çıkmak, kız/erkek arkadaşlarıyla buluşmak, sinema yada maça gitmek, oyun oynamak ve Internet kullanmak, sınav veya ödevlere hazırlanmak, bazen yalnız kalmak ve bazen de arkadaşlarıyla buluşmak için okuldan kaçtıkları araştırmanın bulguları arasındadır.

Sonuç olarak gençlerin genellikle arkadaşlarıyla birlikte okuldan kaçtıkları ve beraber gezdikleri gözlemlenmiştir. Bazı gençlerin okuldan kaçma nedeni olarak “internet/bilgisayar” kullanmak için veya arkadaşlar kaçtığı için bende kaçırım demeleri çok basit nedenlerle bile gençlerin okuldan kaçabildiklerini göstermesi açısından önemli bir bulgudur.

Gençlerin internet tutumlarına yönelik bulgular:

Gençler genel olarak belirli aralıklarla internete girdiklerini, hemen hepsinin evinde bilgisayarı ve Internet bağlantısının olduğu, internette ise Chat yaptıklarını, oyun oynadıklarını, msn’e girdiklerini ve iletişim amaçlı kullandıklarını ifade etmiştir. İnternet kullanımının tamamen kontrolsüz olmaması gerektiği ve gençlerin internette tehlikelere açık olabileceği endişesi gençlerin kendileri tarafından da ifade edilmiştir. Bununla beraber gençlerin ve çocukların internet kafeleri de sıklıkla kullandığı internet kafelerin tamamen kontrolden uzak mekânlar olduğu gençlerin kendi ifadeleri arasındadır.

Gençlerin internet kullanımının denetlenmesi ile ilgili algıları:

Araştırmaya katılan gençlerin ortak görüşü internet ve bilgisayar kullanımının denetlenmesi yönündedir. Ailelerce gerekli kontrollerin yapılması gerektiği konuyla ilgili uyarıların ailelerce ve okullarda öğretmenlerce yapılması gerektiği de gençlerin ifadelerinde rastlanan bulgulardandır.

Bir kız öğrencinin gereksiz bilgisayar kullanımı sonucu derslere yoğunlaşmadığını, bu nedenle ders başarısının düştüğünü hatta bu yüzden sınıf tekrarı yapmak zorunda kaldığını ifade etmesi İnternet/Bilgisayar kullanımı denetiminin gerekliliği hakkında önemli ip uçları sağlamaktadır.

Öğrencilerin bakış açısıyla şiddetin tanımı:

Gençler şiddeti tanımlarken genel olarak iki başlık altında topladıkları görülmüştür. Bunlar; fiziksel; vurma, kırma, dövme, kendine zarar verme, başkalarına zarar verme, etrafına zarar verme, karşısındakinin malına zarar verme, birinin üzerine yürüme, yumruk atma, kavga etme olarak ifade etmişlerdir. İkinci başlıkta psikolojik; bağırma, korkutma, sindirme, lakap takma, alay etme, küçümseme, küçük düşürme, baskı kurma, hor görme, haksızlık etme, küfür etme gibi kavramlarla ifade etmişlerdir. Cinsel şiddete ilgili sorulara gençlerin cevap vermeme eğiliminde oldukları da görülmüştür.

Gençlerin okul yaşamında şiddetle karşılaşma durumlarına yönelik bulgular:

Gençler okulda şiddetle karşılaştıklarını, zaman zaman öğretmenleri yada arkadaşları tarafından şiddete maruz kaldıklarını veya kimi durumlarda kendilerinin şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir

Engellenmelerden doğan günlük sıkıntılar, saldırgan tutumun önemli bir sebebini teşkil etmektedir. Psikolojik danışma merkezleri, belirgin saldırganlıkları olan çocukların yüksek engellenmelerden oluşan bir sıkıntı yaşadıklarını gösteriyor (Stein, 1997, s.39).

Özellikle duyarlı çocuklar sıkıntı ve öfkelerini dışa vurma için gerekli ruhsal olgunluğa sahip değildir. Üstüne üstlük, baskıcı bir eğitime maruz bırakıldıklarında, kaderlerine boyun eğler, tutuk ve ürkek bazı zaman da depresif olurlar (Stein, 1997, s.63).

Okul dışından gelen kişilerin sınıflara kadar çıkarak öğrencilere şiddet uygulayabildikleri hayretle dinlenen ifadeler arasındadır.

Bir kız öğrenci hemcinslerin birbirlerine daha kolay şiddet uyguladıklarını ifade etmiştir.

Gençlerin algılarına göre kız/erkek arkadaş sorunu:

Meslek liselerinde yaşanan şiddetin nedenleri öğrencilere sorulduğunda büyük çoğunluğu kavgaların nedeni olarak kız-erkek arkadaşlığından kaynaklanan problemler olduğunu ifade etmişlerdir. Taraflar arasındaki ilişkinin duygusal bir boyut kazanması dolayısıyla sahiplenme duygusu ve kişiye kendini kanıtlama isteği, en çok rastlanan şiddete başvurma nedenleri arasındadır. Gençler çoğunlukla kız ya da erkek arkadaşlarıyla ilgili nedenlerle

kavga ettiklerini, erkekler kız arkadaşları, kızlar erkek arkadaşlarıyla ilgili olarak hemcinsleri ya da karşı cinsteki arkadaşlarıyla bireysel ya da grup halinde, sınıflar arası hatta okul çapında kavgaların olduğunu ifade etmişlerdir. Gençler şiddet eğilimlerinin başlıca sebebinin kız/erkek arkadaşlığı nedeniyle yaşanan çatışmalardan kaynaklandığını “-en büyük etken” diyerek ifade etmişlerdir.

Kız/erkek arkadaşlığının gençler arasında namus meselesi olarak görüldüğü, sahiplenme duygusunun öne çıktığı, arkadaşlık sınırlarının net olarak çizilmediği, bir bakışın bile bu konuda şiddet uygulamak için yeterli neden olduğu; araştırmacının sık rastladığı bulgular arasındadır.

Meslek liselerinde öğrenci görüntüsü açısından kız öğrenci sayısının az olması da bu okullarda yaşanan kız erkek arkadaşlığı yüzünden çıkan kavgaların öncelikli nedenleri arasındadır.

Olumlu öğretmen tutumlarının öğrenci davranışları üzerindeki etkilerine dair bulgular:

Araştırmamızda gençlerin “olumlu öğretmen tutumları” diye ifade ettikleri algıları; öğrenciler ile yakından ilgilenme, öğrenciyi yakından tanıma, öğrencilere isimleri ile hitap etme, öğrencilerle daha fazla vakit geçirme, öğretmen olarak daha az farklı sınıfa girme, dikkatli ve titiz olma, öğretmen öğrenci ilişkilerini belli bir seviyede tutma, kesinlikle şiddet uygulamama, sorunları paylaşma, ortak değerler bulma ve bunlar etrafında kaynaşma, öğrencilerin fikirlerine danışma/dinleme, ders dışı konularda da ilgilenme, diyalog, hoşgörü, pozitif yaklaşma, otorite sağlama, davranışlarla örnek gösterme vb. olarak özetle ifade edilmiştir.

Çocuklar yalnızca ebeveynlerinin davranışlarını taklit etmezler. Kardeşler ve oyun arkadaşları, eğitmen ve öğretmenler de yeni davranış şekilleri için birer teşviiktir (Stein, 1997, s.43).

Gençlerin olumsuz davranışları karşısında, akranlarının ilgi ve onayı da gençlerin kendilerine verdiği değer duygusunun yükselmesine neden olduğu ve böylece saldırganlık eğilimini doğrudan etkilediği araştırmanın bulguları arasındadır.

Kişinin iyi oluşu, yaşamından doyum almasına, sosyal bir çevrede işlevde bulunmasına ve olumlu duygular yaşamasına bağlıdır (Dost, 2005, s.223). Okul gezilerinin, sportif faaliyetlerin, yarışmaların, milli gün ve bayramlarda öğrencilere verilen görevlerin;

öğrencilerin yaşamdan doyum almasını kolaylaştırdığı ve olumlu duygular yaşamasına sebep olduğu, okul idareleri tarafından bu yönde yapılacak etkinliklerin öğrencilerin şiddet eğilimlerini olumlu yönde azaltacağı; araştırmanın bulguları arasındadır. Gençlerden birinin milli bayramlardan birinde kendisine verilen “göndere bayrak çekme” görevini iftiharla anlatması sosyal ve kültürel etkinliklerin, milli gün ve bayramlarda verilen görevlerin olumlu etkilerini özetlemektedir. Yine bir kız öğrencinin okulda düzenlenen şiir yarışmasında şiir okumasını, unutamadığı anlardan biri olarak tarif etmesi gençlerin bu konudaki algılarını özetlemektedir.

Aynı zamanda bir erkek öğrenci; okulun düzenlediği Çanakkale gezisinde sorumlu müdür yardımcısının öğrencilere olan yaklaşımı ve örnek model olmasının öğrencileri kaynaştırdığını, aralarında husumet bulunan kişileri bile bir araya getirdiğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan gençlerin hemen hepsi öğretmen tutumlarının olumlu olması ile öğrenci tutumlarının olumlu olacağı yönünde hemfikirdirler.

Olumsuz öğretmen tutumlarının öğrenci davranışları üzerindeki etkilerine dair bulgular:

Araştırmamızda öğretmenlerin olumsuz tutumları; bağırıp çağırma, öğrenciler arasında iyi/kötü, çalışkan/tembel ayrımı yapma, bazı öğrencilere iltimas tanıma, okuldaki en önemli dersin kendisinin olduğunu söyleme, ders kredisinin fazla olmasıyla korkutma, notla tehdit etme, sınıfta kalmakla tehdit etme, öğretmenlerde ders çok önemli bende çok önemliyim tavrı, sert ve kaba davranma, lakap takma, öğrencinin fiziki özellikleriyle alay etme, küçümseme, hakaret etme, cinsel içerikli hakaret etme, dövme, sıra dayığına çekme, görmezlikten gelme, umursamama, uğraşmak istememe, tembellik etme, derse hazırlıksız gelme, tutarsız olma, bilgi eksikliğini şiddet uygulayarak bastırma, eşit ve adaletli davranmama vb. öğrenci ifadelerinden alınan özet kavramlar meslek liselerinde yaşanan ve şiddeti etkileyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmenlerin şiddet uygulaması öğrenciler üzerinde fiziki veya ruhsal travmalara neden olmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilere karşı sert ve kaba tutumları, ilgisiz tutumları öğrenciler arasındaki şiddeti etkilemektedir.

Bazı öğrenciler; öğretmenlerin öğrencilere karşı şiddet uygulamasının öğrenciler arasında yaşanan şiddeti arttıracak şekilde olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrenciye şiddet uygulamasının öğrenciye avantaj getirdiği de bazı öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Şiddet uygulayan öğretmen bir bakıma karşısındaki öğrenciyi diğerlerinin yanında güçlendirmektedir. En çok dayak yiyen en çok öne çıkmış, sivrilmiş ve tanınmıştır.

Bir kız öğrenci okullarda yaşanan şiddet olaylarının asıl nedenini, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin bozuk olmasına bağlamış, öğretmen-öğrenci çekişmelerinin öğrencilerin okuldan soğumasına neden olduğunu, dersi dinlememe ve anlamama ile sürecin devam ettiğini, sonunda da başarısızlıkların geldiğini, arkadaşlarına ve çevresine saldırıların başladığını ifade etmiştir. Bu öğrencinin “Bence ilk başta öğretmenler kendilerini düzeltmeliler” sözü olumsuz öğretmen tutumlarının okullarda yaşanan şiddet olayları üzerindeki etkilerini özetlemektedir.

Okul yönetiminin tutumu ile ilgili algılar:

Gençler; okul yönetiminin tutumunun, öğrencilerin birbirlerine ya da çevrelerine/okula karşı gösterdikleri şiddet eğilimini doğrudan etkilediğini ifade etmişlerdir.

Olumlu yönetim davranışları: disiplin cezalarını işletme, caydırıcı cezalar verme, problemleri önemseme, adil davranma, güvenlik tedbirleri alma, okuldan kaçmaları engelleme, sigara uyuşturucu gibi maddeler için bilgilendirme toplantısı yapma, sosyal faaliyetlere gerekli önemi verme, fiziki mekânların iyileştirilmesine önem verme, değişen teknolojiyi takip etme, öğrenci fikirlerine değer verme, haftalık ders programlarını pedagojik formasyona göre hazırlama, kesinlikle şiddet uygulamama... vb. öğrenci ifadelerinden alınan özet ifadeler meslek liselerinde yaşanan ve şiddeti azaltan olumlu yönetim davranışları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Olumsuz yönetim davranışları: yeterli güvenlik tedbirlerini almama, kayıtsız kalma ve ilgilenmeme, adaletli davranmama, disiplin cezalarını uygulamama, problemleri görmezden gelme, önemsememe, spor salonu ve laboratuvarları ders dışında öğrencilere kullandırmama, sosyal etkinliklere ve müsabakalara önem vermeme, şiddet uygulayan öğretmenleri görmezden gelme, konulan kurallara uymama, siyasi ve ideolojik davranma, suçlu ya da suçsuz ayrımı yapılmadan her iki tarafın da cezalandırılması... vb. öğrenci ifadelerinden alınan özet ifadeler meslek liselerinde yaşanan ve şiddeti artıran olumsuz yönetim davranışları olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Öğretmen dövmemelidir” diyen gençler okul yönetimi konusunda aynı tutarlılığı göstermemişler ve “okulun huzurunu bozuyorsa” idare dövmelidir demişlerdir. Çarpıcı bir gerçekte şudur ki; kız öğrencilerin hemen hepsi dövmenin çözüm olacağını, otoriteyi sağlamanın iyi bir yolu olduğunu, otoriter öğretmenlerin ve idarecilerin daha iyi olduğunu şiddet uygulayan öğretmen ve yöneticilere hak verdiklerini, ifade etmişlerdir.

Gençlerin algılarına göre şiddet eğiliminde medyanın etkisi:

Öğrenciler okullarda yaşanan şiddetin bir diğer nedeninin de “televizyon dizilerinden etkilenmeler” olduğunu ifade etmişlerdir. Bu dizilerde şiddet uygulayan insanların prim yaptıklarını, itibar gördüklerini, saygı gördüklerini, özendirici etkilerinin olduğunu, dizi kahramanları ve karakterlerinin örnek alındığını, olumsuzlukların detaya inerek anlatıldığı ve nasıl yapabilirim sorusuna cevap verildiği vb. ifade etmeleri önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu konuda Stein (1997, s.48-49), insanlık onuruna saygının, sorunları barış içinde çözmek gibi değerlerin arka plana itildiğini, kaba kuvvet ve bireysel adalet anlayışının öne çıktığını, ayrıca ağır yaralıların, katillerin, cesetlerin günlük hayatın bir parçası durumuna geldiğini söylemiştir. Ayrıca duyarsızlaşmanın, zaten saldırgan olan kişiyi çok kolay etkilediğini, böylece çocuklar arasındaki tartışmalarda hemen bıçağa hatta silaha sarılmanın alışıldık bir durum olarak ortaya çıktığını, şiddetin arttığını ifade etmiştir.

Ayrıca; Farklı bilim adamlarının gözlemleri sonucunda “televizyon çocuklarında” saldırganlığın oluşumunda ve belirginleşmesinde etkili olabilecek bir takım tipik özellikler ortaya çıkmıştır. İnisiyatif eksikliği, fantezi eksikliği, konsantre olma zorlukları, gayret eksikliği ve dayanma gücü yoksunluğu. Bu çocukların hemen canları sıkılır, sabırsızlık ve maymun iştahına meyildirler. Bunun yanında istediklerinin hemen yerine getirilmesini ve problemlerinin hızla çözülmesini isterler. Ölçülü televizyon seyreden çocuklara oranla, bu çocukların sıkıntıya tahammül etmeleri düşük, saldırganlık eğilimleri yüksektir.

Bir şarkı dinleyip, intihar eden iki gencin verildiği örnek medyanın tesirinin bu yaş grubundaki insanlar üzerinde ne kadar şiddetli olabildiğine önemli bir delil teşkil etmektedir.

Gençlerin çevrelerinden kabul görmek için akranları arasında popüler olan modellere benzemeye çalıştıkları da ifadelerinden anlaşılmaktadır. Gençlerin toplum içinde saygınlık görmeyi, daha üst kademelere yükselmeyi, tanınma, sivrilme öne çıkma gibi kavramları

ancak şiddet uygulayarak veya şiddete maruz kalarak başarabileceklerine inandıkları, gençlerin şiddete bakış açıları ve şiddet eğilimlerinin nedenlerini yorumlama açısından önemli ipuçları içermektedir. Bu konuda bir öğrencinin şiddete maruz kalan kişilerde saygınlık oluştuğunu ifade etmesi şaşırtıcı bir örnektir.

Gençlerin algılarına göre şiddet eğiliminde yoksulluk etkeni:

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin alt sosyo-ekonomik düzeyde ve düşük gelir seviyesinde oldukları tespit edilmiştir. Yoksulluk nedeniyle gençlerin şiddet eğilimlerinin; marka giyinememe, güzel telefonlar kullanamama, vb. gibi basit nedenlerin yanında madde bağımlılığı olan gençlerin; para bulamayınca gasp, hırsızlık gibi eğilimler içerisine girdikleri araştırmaya katılan gençlerin ifadelerinden anlaşılmıştır.

Bazı gençler de arkadaş çevresinden dışlanmamak ve elinde olmayan imkânları elde etmek amacıyla hırsızlık, gasp yapabileceklerini ifade etmişlerdir.

Meslek lisesi öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri ile ilgili bulgular:

Araştırmaya katılan gençlerin hemen hepsi haftalık ders saatlerinin çok fazla olduğunu, günlük on saat ders yükünün fazlalığını, sabah sekizde derse başlayıp akşam geç saatlerde okuldan çıktıklarını, çok yorgun olduklarını, boş vakitlerinin olmadığını, boş vakit istiyorlarsa mutlaka okuldan kaçmaları gerektiğini, özellikle kız öğrenciler akşam saatlerinde evden çıkamadıklarını ve hafta sonu da dershaneye gittikleri için kendilerine ayırabildikleri boş vakitlerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Okul gezileri ve okullar arası spor müsabakalarının; öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri ve okula bağlılıklarını sağlamada çok kullanılan geçerli bir yöntem olduğu, öğrencilerin birbirlerini ve öğretmenlerini tanıma fırsatı buldukları; öğrenci ifadelerinde rastlanan önemli bulgulardandır. Tüm bu olumlu yönleriyle düşünülecek olursa sosyal etkinliklerin, şiddet eğilimlerini azaltmada olumlu katkısı azımsanamayacak kadar büyüktür.

Daha çok ders çalışma endişesiyle sosyal ve sportif etkinliklerden uzaklaşan (sürekli oynadığı basketbolü bırakan) bir öğrenci elde ettiği zamanı, ders çalışmak için kullanamadığı, aksine ders başarısının düştüğünü, başka yapacak bir şeyi kalmadığından canının daha çok sıkıldığını, sürekli gezdiğini ve şiddete daha çok yöneldiğini ifade etmesi önemli bulgular arasındadır.

Meslek lisesi öğrencilerinin gençlik/delikanlılık duygularının ağır basması ile ilgili algıları:

Meslek liselerinde okuyan gençler, 16-19 yaş gurupları arasında olduklarından ergenliğin getirmiş olduğu tüm problemleri okul süreci içerisinde yaşamaktadırlar. Bu süreçte en çok karşılaşılan problemler; (1) Başka birisi ile ilgili sorunlar - bir arkadaş yada aşık ile ayrılma darılma, kız/erkek arkadaşlığı problemleri (2) Değişiklikler - yeni bir okul, ailelerin boşanması vs. (3) Hayatındaki eksiklikleri fark etmesi ya da yaşlıları ile anlaşamama, olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan gençler; gençlik ve delikanlılık duygularının şiddet eğilimi ile doğrudan ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Ben yapabilirim, ben bunu hak etmiyorum, daha iyilerine layığım düşüncesi, öne çıkma sivrime düşüncesi, umursamama, kimseyi dinlememe, kendi bildiğini okumaya çalışma, büyüdüm düşüncesi, birey olarak kendini tanımaya çalışma, tanınma isteği, fikirlerinin dinlenmesi ve görüşlerinin kabul edilmesi isteği, duygularının anlaşılması isteği yoğun olarak karşılaşılan bulgulardandır.

Bir öğrencinin “-sinirli olmak, kızgın olmak bir prestij olmuş” diyerek delikanlılık duygularının şiddet eğilimi üzerindeki etkisini özetlemesi açısından önemli bulgulardandır. Ortaöğretimde öğrenciler ergenlik dönemini yaşamaktadır. Bu dönemi rahat ve zarar görmeden atlatabilmek için anlayışlı anne baba ve öğretmenlere ihtiyaç vardır. Lise öğrenci velisi olmanın zorluklarından en önemlisi, çocukların ergenlik çağını geçiriyor olmalarıdır.

Gençlerin meslek liselerini tercih nedenlerine dair bulgular:

Gençler meslek lisesini tercih nedenleri olarak; aile isteği ile, üniversiteyi kazanamadıklarında hiç olmazsa meslek edinme düşüncesiyle gönderildiklerini/geldiklerini, kardeşlerden birinin meslek lisesinde okuyor/mezun olmasını, yada LGS sınavlarından yeterli puanı alamamalarını tercih nedeni olarak ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili ilköğretim okulları tarafından yeterli yönlendirilmenin ve meslek tanıtımlarının hemen hemen hiç yapılmadığı, öğrencinin kişisel özellikleri ve yeteneklerinin göz önünde bulundurulmadığı da öğrenci ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Meslek liselerinde yaşanan şiddet olaylarında meslek derslerinin yoğunluğu ve öğrenci başarısına dair bulgular:

Araştırmaya katılan tüm gençler ders saat sayısının fazla olduğunu, günlük 10 saat ders yükünün çok yorucu, sıkıcı ve dayanılmaz olduğunu ifade etmişlerdir. Gençlerin ifadelerinde konuyla ilgili haftalık ders programlarının düzensiz olduğu zor derslerin aynı

güne toplandığı, son saat derslerin genelde amacına uygun işlenemediği ya da verimsiz olduğunu, atölye derslerinin günlük on saat olmasının olumsuz değerlendirildiği ve atölye derslerinde uygulamaya yönelik işlerin çok az yapıldığı, bir günde 3 ya da 4 farklı sınavın yapıldığı, bazı meslek derslerinde öğrencilerde “-ne işime yarayacak, ne alakası var” düşüncesinin olduğu ifade edilmiştir.

Atölye laboratuvar derslerindeki öğretmen öğrenci ilişkileri ile kültür derslerindeki öğretmen öğrenci ilişkilerinin karşılaştırılmasına yönelik bulgular:

Araştırmaya katılan gençler; Atölye laboratuvar dersi öğretmenlerinin kültür dersi öğretmenlerine göre öğrenci tutumlarını olumlu yada olumsuz olarak iki şekilde özetlemişlerdir. Olumlu öğretmen tutumlarını; öğrencilerle daha fazla zaman geçirmeleri ve öğrencileri daha yakından tanıma fırsatları, disiplinli olmaları, otoriter olmaları ve sınıf içi kontrol ve düzeni daha kolay sağlamaları, toleranslı ve hoşgörülü olmaları, daha kolay iletişim kurmaları olarak özetlenebilirken, bir kız öğrencinin atölye öğretmeni için “- bize sınıf öğretmenimizden daha yakın” demesi olumlu tutumların özeti gibidir.

Atölye laboratuvar dersi öğretmenlerinde rastlanan olumsuz bulgular ise; notla tehdit etme, ders çok önemli/ben çok önemliyim anlayışı, atölye dersinden geçemezseniz sınıf geçemezsiniz fikri, atölye ortamında başarılı öğrencilerle daha fazla ilgilenme ve diğer öğrencilere karşı ilgisiz kalma, öğrencilere karşı daha kolay agresif konuşma/davranma, baskıcı olma, daha kolay şiddet uygulama olarak ifade etmişlerdir. Bir kız öğrencinin atölye öğretmeni için “-müdürden bile daha fazla güce sahiptir” demesi bize notla tehdit emenin önemli boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Bir kız öğrencinin Atölye öğretmenlerinin okul müdüründen bile daha fazla güce sahip olduğunu söylemesi, bu derslerdeki öğretmen öğrenci ilişkilerinin yorumlanması açısından önemli ipuçları vermektedir.

ÖSS sınavlarında meslek lisesi öğrencilerinin karşılaştıkları katsayı uygulamasının öğrencilerin gelecek kaygılarına yönelik bulgular:

Meslek lisesi öğrencileri katsayı uygulamasını; “öğrencilerin psikolojisini bozduğu kesin”, “kendine güvenim azalıyor”, “atölye derslerinin yada meslek derslerinin bu sınavda hiçbir getirisi olmadığından bu derslere olan inanç azalıyor”, “nasılsa kazanamayacağım”, “olmayacak zaten”, “önüm kapalı”, “bir baltaya sap olamadım zaten”, “düşünceler hayatımı olumsuz etkiliyor” diye ifade etmişlerdir. Bir öğrenci bu konuyu; “istemediğim bir bölümde olduğum için ve alan dışı tercih yapamadığım için stres oluyor”, “hayallerimi

kaybettim gibi geliyor bana, sanki boşa yaşıyormuşum gibi geliyor bana”, diyerek özetlemiştir. Bir başka öğrenci ise, “-Meslek lisesinde okuyan bir öğrencinin 4 yıllık bir fakülteyi kazanacağını düşünmüyorum” şeklindeki ifadesi araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Olumsuz bu düşünceler nedeniyle öğrencilerde gelecek kaygısı, stres ve gerginlikler olmakta, kendi ifadeleriyle de bunun acısını arkadaşlarından ve ailesinden çıkarmaktadırlar. Araştırmaya katılan gençlerden ancak ikisi gelecek kaygısı duymadığını, kendi alanında tercih yaptığında katsayı uygulamasını aksine avantaja çevirebileceğini ifade etmişlerdir.

Meslek liselerinin öğrencilerin bakış açılarıyla kurumsal yeterliliğine dair bulgular:

Katılımcı gençlerin; meslek liselerinin meslek edindirme yeterliliğini ve gelişen teknoloji takip seviyesini az yeterli olarak algıladıkları, ifadelerinden anlaşılan bulgulardır. Öğrencilerin algılamalarında okulun saygınlığı ile mesleki yeterliliğinin doğru orantılı değişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Okul olarak; proje, yarışma, sosyal ve kültürel etkinliklerde elde edilen başarıların öğrencilerin okul iklimi algılarını olumlu etkilediği, öğrenci gözünde okulun saygınlığını arttırdığı, bu sayede özellikle okul eşyalarına verilen zararların önemli ölçüde azaltılabileceği araştırmamızda elde edilen bulgular arasındadır.

Atölye laboratuvar öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki öğretmen öğrenci ilişkisinin usta çırak arasındaki ilişki benzerliğine ait bulgular:

Katılımcı gençlerin ifadelerinde, meslek dersleri öğretmen/öğrenci ilişkisi ile usta/çırak ilişkisi arasındaki bulgularında; “eti senin kemiği benim” yaklaşımının olduğu, her ikisinde de korkuya dayalı bir eğitimin verildiğini, katı kuralların olduğunu, meslek öğreten kişilerin “dokunulmaz olduğu” fikrinin yaygın olduğunu, dolayısıyla atölye öğretmenlerinin daha rahat şiddet uygulayabildiklerini, ders saat sayılarının ve ders kredilerinin fazla olmasının bu öğretmenlere dokunulmazlık sağladığını, öğrencilerin derslerde tedirgin olduklarını, azarlanmaktan korktuklarını, dövülmekten korktuklarını, atölye öğretmenleri haksız dahi olsalar onlara karşı hiçbir itirazda bulunamadıklarını, bu öğretmenlerin bazı öğrencileri kayırdıklarını, ifade etmişlerdir.

Disiplin cezalarının uygulanmasına yönelik bulgular:

Disiplin başkaları tarafından işbirliğine kapalı, saldırgan ya da diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış insanların haklarını korumaya yöneliktir. Bu tür koruma mekanizmalarına evlerde, okullarda, işyerlerinde, topluluklarda ve çocukların olduğu kadar, yetişkinlerin de yetersiz ya da aşırı kontrollü davranışlarına tepki olarak gereksinim duyulur (Celep, 2004, s.170).

Araştırmaya katılan gençler; ortaöğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinin bu okullarda yaşanan şiddeti önlemede yeterli olacağını ancak yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında aksaklıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Disiplin cezası gerektirecek bir çok olayın öğrencinin sicili düşünülerek disiplin kuruluna yansıtılmadığı ve öğrencilere ceza olarak onurunu kırıcı söz yada şiddet uygulandığını, bu şekilde bir çözümün meslek lisesi gibi büyük ve kalabalık okullarda öğrencilerin ve idarenin daha çok işine geldiğini ve herkesin bunu kanıksadığını, bunun öğretmen ve öğrenci için daha avantajlı olduğunu bu nedenle şiddetin toplumun özel anlamda da okulun vazgeçilmez bir parçası (ihtiyaç!) olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber öğrencilerden bir çoğu ödül ve disiplin yönetmeliğini okumadığını, öğretmenleri tarafından kendisine anlatılmadığını yada çok az anlatıldığını, okulun gerekli yerlerine yönetmeliğin asılarak uyarıların yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Şiddet karşısında öğrencilerin sessiz kalmalarının bir nedeni de kol kırılır yen içinde kalır düşüncesiyle “-ailem duyar endişesi” olduğu ifade edilmiştir.

Okul yönetiminin disiplin olayları karşısındaki tutumu da bu okullarda yaşanan şiddet olaylarını etkilemektedir. Katılımcı gençler okul yönetimi; caydırıcı cezalar vermeli, olayları önemsemeli(“Bir davranış arzulanan başarıya götürürse, o davranış güdülenir (Stein, 1997, s.53).”), öğretmenlerin şiddet uygulamasını görmezden gelmemeli, adil davranmalı, taraflar arasında haklı-haksız ayrımı yapmalı, her suça bir ceza verilmeli ancak bu cezalar öğrenciyi kazanmak için olmalı, ve kesinlikle şiddet uygulanmamalı şeklinde ifade etmişlerdir. Bir öğrenci için en kötü cezanın disiplin cezası almak olduğu da öğrencilerin ifadelerinde rastlanan önemli bulgulardandır.

Gençlerin algılarına göre öğrenci, veli, okul sözleşmelerine dair bulgular:

Okul-öğrenci-veli sözleşmelerini öğrenciler ilk defa duyduklarını, “öğrencinin hakkı mı olurmuş” diyerek alaycı bir üslupla karşılamışlardır.

Okul içerisinde ve ya okul dışında yapılacak olan sosyal faaliyetlere dair bulgular:

Katılımcı gençlerin hemen hepsi okul içerisinde ve okul dışında düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerin olumlu ancak, yetersiz olduğunu ve bu faaliyetlerin daha fazla yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kütüphane, laboratuvar, spor salonu gibi okul imkanlarının öğrencilere amacına uygun olarak kullanılmadığı, boş zamanlarını değerlendirmek için öğrencilerin genellikle okul kantinlerinde oturdukları veya okuldan kaçıp Internet kafelere gittikleri kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bir kız öğrencinin “her zaman tiyatro kolunda oldum ama hiçbir zaman tiyatro çalışmamız olmadı. Sene

sonlarında gösterilerin olmasını isterdim, hiçbir zaman olmadı ben seve seve de yardım ederdim” sözleri okullarda sosyal faaliyet amacıyla kurulan kol ve kulüp faaliyetlerinin ne kadar yetersiz olduğunu özetlemektedir.

Ancak sınırlı sayıda yapılabilen sosyal etkinliklerin öğrencilerin kendilerini arkadaşlarını ve öğretmenlerini tanımalarında olumlu etkileri olduğunu, onlara nasıl davranacaklarını öğrenme fırsatı yakaladıklarını, öğrencilerin birbirleri ile kaynaştıkları bir ortam olduğunu, yeni kişilik ve fikirlerle tanışma fırsatı yakaladıklarını ifade etmişlerdir. Bu etkinlikler sayesinde öğrencilerin sosyalleşeceği, öğrencileri rahatlatacağı, motive edeceği, olumsuz olayların önünü keseceği, ve okullarda yaşanan şiddet olaylarının azaltacağı öğrenci ifadelerinde karşımıza çıkan bulgulardır.

Okullarda kullanılan güvenlik kameralarına dair bulgular:

Güvenlik kameraları araştırmaya katılan gençlerce genelde olumlu fakat şiddet olaylarını önlemede yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Ancak iki kız öğrenci kameraları “öğrencilerin üzerine çok gidiliyor, öğrenci sürekli gözetim altında, sürekli idareye çağrılıyor, her yerde çok sıkı takip bunaltıyor insanı” şeklinde olumsuz olarak değerlendirmişler ve şiddet davranışlarını önlemede etkili olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Özel güvenlik görevlileri ile ilgili bulgular:

Okul girişlerinde bulundurululan özel güvenlik görevlileri, araştırmaya katılan gençlerce muhtemel şiddet davranışlarını önlemede yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Okul dışından gelebilecek tehlikeleri önlemede kapıların tutulmasının faydalı olduğunu; ancak genellikle kavgaların okul giriş ve çıkış saatlerinde okulun yakın çevresinde olduğu, ve bu kavgalara güvenlik görevlilerinin müdahale etmediğini / edemediğini, bu açıdan özel güvenlik görevlilerinin vitrin olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Güvenlik görevlilerinin okul saatleri içerisinde öğrencilerin okul bahçesi dışına çıkmalarını engellemede yetersiz kaldıkları, öğrencilerin kapıdaki görevlileri ikna ederek dışarı çıktıkları ve tamamen kontrolsüz kaldıkları da yine öğrenci ifadelerinde rastlanan bulgular arasındadır.

Nöbetçi öğretmenler ve nöbet görevleriyle ilgili bulgular:

Nöbet görevlerinde nöbetçi öğretmenlerin görev yerlerinde olmaması, öğrenciler arasındaki kontrolsüz şakaları arttırmakta, istenmeyen olaylar yaşanabilmektedir. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler; özel güvenlik görevlileri yada güvenlik kameralarının yerine nöbetçi öğretmenlerin görevlerini tam ve eksiksiz yapmalarının şiddet olaylarını önleme açısından daha etkili olacağını ifade etmişlerdir.

Devamsızlıklar ve devamsızlık afları ile ilgili bulgular:

Gençler; ortaöğretim kurumları sınıf geçme yönetmeliğinde belirlenen mazeretli ve mazeretsiz devamsızlık sayılarını yeterli bulduklarını, devamsız öğrencilerin ders başarılarının düştüğünü dolayısıyla stres ve gerginlik yaşadıklarını, devamsız öğrencilerin okul dışında gördükleri şiddet davranışlarını okula taşıdıklarını, bu nedenle öğrenci devamsızlıklarının yakından takip edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan gençler devamsızlık aflarını kendilerine yapılan bir haksızlık olarak yorumlamışlardır. Bu afların kendilerini devamsızlığa teşvik ettiğini ifade etmişlerdir. Devamsız öğrencilerin ders başarısının düştüğü, başarısız öğrencilerin stresli ve gergin olduğu dolayısıyla öğrenci devamsızlığı ile şiddet eğilimleri arasında yakın bir ilgi kurulduğu öğrenci ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Suçta karışan öğrencilere, öğretmenlerin ceza olarak şiddet uygulanmasına yönelik bulgular:

Araştırmaya katılan öğrenciler; öğretmenlerin şiddet uygulamasını yanlış bulduklarını, öğretmenlerin kesinlikle şiddet uygulamaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Problemlerin öğrencileri rencide etmeden, konuşarak yüz yüze halledilmesi gerektiğini, bağırarak hakaret ederek çözülemeyeceğini, karşılıklı güven ve anlayışa önem verilmesi gerektiğini, şiddet karşısında şiddetle karşılık vermelerin daha fazla olacağını, bu konuda disiplin cezalarının daha caydırıcı olacağını ifade etmişlerdir.

Ancak; araştırmaya katılan kız öğrencilerin hemen hepsi, ve iki erkek öğrenci, “öğretmen dövmeli midir?” sorusuna; “- dayağa karşı değilim”, “hak etti mi vurmalı”, “otoriter öğretmen öğrenci üzerinde daha etkili”, “aslında bir yerde mantıksız da değil”, “öğretmen bir bakıma dayak atarak daha fazla şiddete engel olur”, “en son çare olarak kullanılabilir”, “çok aşırıya kaçmadan öğretmen öğrenciden hırsını alabilir”, “cetvelle eline vurabilir”, “okul idaresi yaparsa olabilir”, “şiddet uygulanan öğrenci için faydalı olmaz ama onu örnek alan bir çok öğrenci için caydırıcı olur”, “okulu huzurunu bozan öğrencilere şiddet uygulayan hocalara hak veriyorum”, “öğretmen öğrenciye; sen şiddet gösteriyorsun bende sana karşı göstereyim de şiddet nasıl bir şeymiş öğren. Benim için fayda yönü ağır basıyor”, şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Genel anlamda toplumda ve özel anlamda okullarda şiddet; kabul gören bir ikna ve disiplin yöntemi şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmenlere yönelik şiddet olayları, öğrencilerin birbirlerine yönelik şiddete neden olduğu bir öğrencinin ifadelerinde rastlanan önemli bir bulgudur. Katılımcı gençlerden biri; öğretmenin arabasına verdiği zarar karşısında, o öğretmenin sınıf öğrencileri tarafından okul dışında dövüldüğünü ifade etmiştir.

Bir öğrencinin başarılı öğrencilerin de sadece başarılı olmaları dolayısıyla sınıf arkadaşlarından şiddete maruz kalabileceklerini anlatması önemli bir bulgudur. Başarılı gençlerin özellikle sınav zamanlarında kopya verme konusunda sınıf arkadaşlarından baskılara maruz kaldığı, kopya vermemeleri halinde dışlandıkları hatta dövüldükleri gençlerin ifadeleri arasında rastlanan bulgulardandır.

Bir kız öğrenci aynı cinsler (kız/kız , erkek/erkek) arasında şiddet olaylarının daha fazla olduğunu ifade etmesi önemli bir bulgudur.

Şiddete maruz kalan öğrencilerde saygınlık oluşumuna yönelik bulgular:

Ceza, acı bile verse bir çeşit ilgi olduğundan, çocuk kayıtsızlık yerine tercih edebilir ve bu olumsuz başarı, çocuk saldırganlıklarının en önemli motivasyonudur. Aile içinde, kreşlerde ve okul sınıflarında saldırgan tavırları ve şaklabanlıklarıyla çevresinin ilgisini çekmeye çalışan ve bu yollarla yetişkinlerin hoşnutsuzluğunu üstüne çekmeyi göze almakla kalmayıp, bunu dolaylı bir onay olarak kabul eden çocuklarla karşılaşmaktayız. Özellikle bir grup içerisinde yaşlılarının onaylayıcı sözleri veya ona hayran dolu bakışlarla bakmaları da bir güdülenme yaratır. Bu yüzden, bu başarı sürecinin kesilmesi oldukça güçtür. Suçlu ilgi odağı konumundadır ve gurur içindedir ve kutlanmaktadır; gerçekten de bu denli derine kazınmış saldırganlıkların yıkımı en zor işlerden biridir (Stein, 1997, s.59).

Araştırmaya katılan gençler; arkadaşlarından veya öğretmenlerinden şiddet gören öğrencilerde; saygınlık oluştuğunu, bu öğrencilerin ilgi odağı oldukları, bu kişilerin grup içerisinde akranları tarafından onay gördüklerini, takdir edildiklerini ifade etmişlerdir.

Arkadaşlar arasında grup ve çeteleşme durumuna yönelik bulgular:

Gençler genel olarak bir birliktelik, grup, zaman zaman çete tarzı birlikteliğe girdiklerini ifade etmişlerdir. Gençlerin arkadaş gruplarının kişilik özelliklerini tanımlarken kullandıkları ifadelerle kendi kişiliklerini tanımlarken kullandıkları ifadeler örtüşmektedir. Bu birlikteliklerin kendi kişiliklerine uygun , anlaşılabilecekleri kişilerden oluştuğunu, bu arkadaş ortamlarından fazlasıyla etkilendiklerini hatta öyle ki arkadaşlarının olumsuz davranışlarına sorgulamadan katıldıklarını, hemen her konuda birlik olduklarını ifade etmişlerdir. Sigara kullanımının ve madde bağımlılığının grup içerisinde daha yaygın

olduğunu, bu maddelere başlamanın grup içerisinde daha kolay olduğunu belirten ifadeleri önemli araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Genelde yaşanan problemler arkadaşlar arasında paylaşılmaktadır. Gruptaki kişilerin kendi arkadaşlarını kolladıklarını ve “birimiz hepimiz, hepimiz birimiz” düşüncesiyle hareket edildiğini ifade etmişlerdir. Arkadaş gruplaşmalarının en belirgin nedenlerini, tanınma isteği, öne çıkma sivrılme isteği, itibar kazanma/saygınlık isteği, korunma isteği olarak tanımlamışlardır.

Gençler arkadaşlarıyla birlik olup birbirlerinden etkilenip kötü davranışlar sergileyebilmektedir.

Gençler siyasî oluşumlardan etkilenebilmektedir. Okulda şiddete maruz kalmış bir kısım gençler okullarda çeteleşmenin olduğunu ve bu çetelerin güçlerini göstermek, üstünlük kurmak, tanınmak için şiddeti uygulayarak öğrencileri sindirdiklerini belirtmişlerdir. Bazı siyasi kişilerin gençleri yanlarına çekebilmek için onları kandırma eğiliminde oldukları ve bu kişilerin gençlere yaklaşımlarını, gençlerin ilginç bulduğu ve bu kişilerin yaklaşımlarının gençler tarafından “*farklı*” olarak değerlendirildiği araştırmanın dikkat çekici bulguları arasındadır. Bu yaklaşımların en önemlisi özetle; kendi siyasi, ideolojik düşüncesini kabul eden kişileri koruyup kollama yada onlara zarar vermeme, bunun dışında kalanlara her türlü baskı, zorlama, gasp, darp, hırsızlık, hakaret gibi yolları deneyerek şiddet uygulama şeklinde görülmektedir.

Gençler arkadaşlarını savunmak için öğretmenleri ile hatta okul idaresiyle problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Günlük yaşantılarında gençlerin duygu ve düşüncelerine ait bulgular:

Gençler günlük yaşantılarındaki his, duygu ve düşüncelerini olumlu ve olumsuz tanımlamalarla ifade etmişlerdir. Olumlu ifadeleri; “ilişkilerimde mutlu”, “neşeli”, “sevinçli”, “mutlu”, “sakin”, “yaşamak güzel”, “duygusal”, “yaşamaktan çok mutlu”, “Kendimi herkesle eşit hissediyorum” ... şeklinde özetlenebilirken, olumsuz ifadelerinde; “karamsar”, “kötü”, “kendimi yalnız hissediyorum”, “ailesinden darbe alan, aşağılanan, nasıl derler dışlanan çocuk”, “Bu aralar çok kötü”, “yaşamak aslında amaçlarına ulaşamadıktan sonra boş”.. tanımlamalarını kullanmışlardır. Gençlerin günlük yaşamlarındaki duygu ve düşünceleri gün içerisindeki davranışlarını etkilemekte, aslında bu davranışların temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle pozitif düşünme konusunda gençlere yardım edilmeli, geleceğe dair hedefler belirlenmeli, gelecek kaygısının yerini çalışmak ve başarmak almalıdır.

Televizyon programları/dizilerinin gençlerin günlük yaşantılarını nasıl etkilediğine dair bulgular:

Araştırmaya katılan gençler; televizyonla aralarının genelde iyi olduğunu, aksiyon içerikli dizilerin (Yalancı Yârim, Acı Hayat, Kurtlar Vadisi, vb.) genelde tercih edildiğini, haber programları, yarışma programları ve komedi türü yapımlarında (Avrupa Yakası, Paso Para vb.) sıklıkla seyredildiğini ifade etmişlerdir. Şiddet içerikli dizilerin karakter arayışı içerisinde olan gençleri olumsuz etkilediği, bu kişileri gençlerin kendilerine model alabildikleri (“Genelde başarılı insanlardan örnek alırım, etkilenirim.[K2,18]”), kendilerince ülke menfaatlerinin korunması gerektiği yerlerde “adam öldürmeler” karşısında ceza almamaların normal olduğu, ancak dizilerdeki karakterlerin ceza almamalarının gençleri şiddet eğilimleri noktasında olumsuz etkilediği, gençlerin ifadelerinde rastlanan bulgulardır. Dizi kahramanı olarak en çok Polat Alemdar’dan etkilendiklerini ve onu “en üst konumda(!)” gördükleri için ona benzemeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte yine araştırma katılan gençlerin hemen hepsi aile büyüklerini (baba, dede, anne, hala, amca, dayı vb.) örnek aldıklarını, onlara benzemeye çalıştıklarını, “kendini onun yerine koymak istediğin biri var mı?” sorusuna aile büyüklerinden birini göstererek cevap vermişlerdir.

Şiddetin nedeni olarak; madde bağımlılığı ile ilgili bulgular:

Araştırmaya katılan öğrencilerden sadece üçü sigara, alkol yada esrar gibi maddelerden herhangi birini kullanmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerden biri esrar ve bali kullandığını ve yine aynı zamanda sigara ve alkol kullandığını ifade etmiştir. Bu öğrencinin “-iki yıl boyunca esrar kullandım ailem farkına varmadı”, “arkadaşım okulda esrar yakalattı, sende kullanıyorsun diye müdür yardımcılar üstüme geldiler ama bir şey bulamadılar” ve “sigara kullanan herkes esrar da kullanıyor, sigaradan daha farklı değil” demesi, diğer iki öğrencinin de “ara sıra alkol alırım” şeklindeki ifadeleri madde bağımlılığının okullarda ulaştığı boyutları anlama açısından önemlidir. Konuyla ilgili öğrencinin esrarı ne kadar kolay bulabildiğini ifade etmesi, aynı zamanda hap aldıkları yeri tarif etmesi ve bu yerin polislerce basılıp satıcıların gözüne alındığını söylemesi, gençleri hedef seçen bu kişilerin onların ne kadar yakınlarında olduklarını göstermektedir.

Ebeveynlerden herhangi birinin veya her ikisinin sigara kullanması gençleri olumsuz etkilediği ve gençlerin sigaraya erken yaşta başlamalarında önemli bir etken olduğunu düşündüren bulgulara rastlanmıştır. Erkek öğrencilerden üçü doğrudan anne babalarının sigara kullanmaları ile kendilerinin sigaraya başlamaları arasında yakın ilgi kurmuşlar ve

“-keşke annem/babam sigara kullanmasaydı bende kullanmazdım” şeklinde ifade etmişlerdir.

Madde kullanan bir genç, madde kullanmanın etkilerini; “bir şeyler yapasın geliyor, ne yaptığını bilmiyorsun. Uykusuzluk çekiyorsun, yorgunluk oluyor, gece uyuyamama, akşam yorgun oluyorsun, çok felaket yorgun oluyorsun yatıyorsun ama uykusuzluktan uyuyamıyorsun. Panik oluyor, kimi zamanlar panik oluyorum. İnsanlardan kaçırıyorsun, onlar dışlıyorlar seni zaten. Onu kullandığın zaman devamlı her yerde onu arıyorsun. Bir yerde varmış direk oraya gidiyorsun, başka bir yerde varmış sürekli oraya gidiyorsun ya da içtiğin diğer arkadaşlarınla beraber oturuyorsun, aileden kopuyorsun sürekli kavga ediyorsun, benim ailemle aram bu yüzden bozuldu zaten. Bir de onu kullandığın zaman sabah kahvaltı yapamıyorsun. Akşam içtiğin zaman sabah mide bulantısı yorgunluk, mide yanması falan, ben yaklaşık iki senedir falan kahvaltı yapmam. (A.Y.:*katılımcı sürekli öksürüyor.*) Bir de bıraktığın zaman işte böyle öksürük.. Kullandığın zaman böyle öksürük olmuyor. Bıraktığın zaman daha çok oluyor.” Şeklinde ifade etmiştir.

Gençleri suç işlemeye iten nedenlere ait bulgular:

Katılımcı gençler; “seni suç işlemeye iten sebepler nelerdir/neler olabilir? Sorusuna, mülakat formundaki şıklar okunduğunda olumlu yönde onaylamış ve cevaplamışlardır ya da etkilemediğini belirtip olumsuz düşüncelerini belirtmişlerdir. Katılımcı kız öğrencilerden üçü, kendisini suç işlemeye iten nedenlerin başında “insanlardan nefret etmek” seçeneğini seçmesi önemli bulgular arasındadır. Özetle; “Benim için bir şiddet nedenidir” denilen başlıca seçenekler;

- (1) 10 Öğrenci tarafından; “ergenlik çağının fırtınaları (delikanlılık), kız-erkek arkadaşlığı” olduğu;
- (2) 7 Öğrenci tarafından; “yasaların kişisel haklarımı korumadaki yetersizliği, yapılan kötü muamelelere bedensel cezalara tahammül edememe”, olduğu;
- (3) 6 Öğrenci tarafından; “gücümü bu şekilde gösterip meşhur olma isteği/itibar/prestij kazanırım düşüncesi” olduğu;
- (4) 5’er Öğrenci tarafından da; “ailedeki/yakın çevredeki suçlu birey örnekleri”, “insanlardan nefret etmek”, “ana-baba ayrılığı ya da yoksunluğu”, “kalabalık ve yoksul aile”, “toplumsal değer kalıpları”, “örf ve adetlerin etkisi (kan davası, başlık parası gibi)”,

“toplumsal tabulardan kaynaklanan etkiler (kız/erkek arkadaşlığı ile ilgili yasaklar gibi)” seçeneklerini, “-evet etkiler” şeklinde cevaplamışlardır.

Gençlerin suç karşısında yasal olarak karşılaşacağı durumlarla ilgili algıları:

Gençler; genel olarak yasal hak ve sorumluluklarını bilmediklerini, bu konuda kurumların ve kişilerin üzerlerine düşen görevleri yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Okul idarelerinin ilgili kanun ve yönetmelikleri okulda herkesin görebileceği bir yerde asmaları gerektiği, gerekli bilgilendirme ve açıklamaların yapılması ve bu konuda hassas olunması gerektiği, orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğinin gençler tarafından bilinmediği ve ilgili sınıf rehber öğretmenlerce okunup açıklanmadığı, öğrenci veli okul sözleşmelerinin sadece kağıt üzerinde kaldığı ve hak ve ödevlerin genelde bilinmediği araştırmaya katılan gençlerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bir kız öğrenci bu konularda ayrıca bir eğitim verilmesinin; “insanların işleyecekleri suç karşısında alacakları cezayı bilmelerinin”, caydırıcı olabileceğini ifade etmiştir.

Gençlerin şiddet uygulamadan önce karşı tarafla olayı güzellikle / tatlılıkla çözecek bir temasta bulunmalarına dair bulgular:

Gençlerin problemlerini çözebilmek için karşı tarafla genellikle bir araya geldikleri ancak, bunun problemin tatlılıkla çözülmesinde yetersiz olduğu görülmüştür. Konuşma amaçlı gidildiğinde bile kendini tutamama, hakaret etme, nihayetinde şiddet uygulama davranışlarına sıkça rastlanmaktadır. Gençler; laftan anlamayan biri için en güzel ve etkili yolun “dayak atmak” olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcı gençlerden birinin “-ortak çözüm olacağı için kavga kendiliğinden çıkar”, şeklindeki ifadesi gençler arasında kavganın ortak çözüm bulma yöntemi olarak algılandığını göstermektedir.

Suç ya da şiddet karşısında gençlerin neler hissettiklerine dair bulgular:

Katılımcı gençler şiddet karşısında; endişe, korku, üzüntü, kızgınlık, kendimden iğrenme, moral çöküntüsü, utanç, suçluluk, şaşkınlık, öfke duyduklarını ve karşılık verme, kavga etme, görmezden gelme, kimseye söylememe, önemsememeye çalışma ya da birilerine anlatarak rahatlamaya çalışma gibi tepkiler verdiklerini ifade etmişlerdir.

Gençlerin şiddet uyguladıktan sonra neler hissettiklerine dair bulgular:

Araştırmaya katılan gençler şiddet uyguladıktan sonra; övünme, rahatlama, hoşlanma hissi, yaptığından pişman olmama gibi, yaptığını benimseme hissi duyduklarını ancak genellikle pişmanlık, üzüntü, moral çöküntüsü, hatalı olduğunu anlama, hatalı olduğunu anladığında karşısındakinin gönlünü almaya çalışma, şeklinde şiddet sonrası duygu ve düşüncelerini özetlemişlerdir.

Gençlerin işledikleri suçun vicdanlarındaki olumsuz etkilerini azaltmak için yaptığı şeylere dair bulgular:

Gençler işledikleri suçun vicdanlarındaki olumsuz etkilerini azaltmak için; ibadet etme/dua etme, af dileme, insanlarla konuşmayı tercih etme, paylaşmayı tercih etme, büyüklerden birine danışma ve büyüklerden yardım isteme, yürüyüş yapma, sportif faaliyetlerde bulunma gibi yöntemlere başvurdıklarını ifade etmişlerdir.

Şiddetin Toplumsal Yapıya Verdiği (Maddî/Manevî) Zararları Hakkındaki Bulgular:

Gençler şiddetin toplumsal yapıya verdiği zararları “Toplumdaki güveni, rahatı huzuru kesinlikle kötü yönde etkiliyor.” “zincirin halkalarının birbirini takip etmesi gibi dayak yiyen çocuk bir sonraki nesli kendisi döver”, “bir gün kendisinin de görebileceği düşüncesi insanı mutsuz eder”, “.. toplumda huzur ve güven ortamı kalmaz. Adalet ve devlete güven azalır”, “hayat çekilmez oluyor,” şeklinde ifade etmişlerdir.

Gençlerin algılarına göre şiddet uygulayan kişilerin ortak özellikleri:

Gençler şiddet uygulayan kişileri “-sinirli insanlardır, asabi insanlardır” şeklinde tanımlamışlardır. Bu kişilerin en önemli eksikliklerinin “insanlarla ilişki kuramamak”, “insanlarla konuşmamak”, “kendini ifade edememek” vb. gibi iletişim sorunları olduğunu ifade etmişlerdir.

Gençlerin empati kurmayla ilgili algıları:

Empati başkalarının duygularını ve düşüncelerini anlayabilmek ve kendini karşısındakinin yerine koyarak, olayları onun gözüyle görebilmektir. Empati kurabilen insanlar başkalarının neye ihtiyacı olduğunu, ne istediğini anlar ve ona göre davranış sergilerler. Empati yeteneği yüksek olan insanlar, çevrelerinden gelen fiziksel, duygusal ve sosyal uyarıcılara karşı duyarlıdırlar. Bu kişiler özel hayatlarında ve iş yaşamlarında başarılıdırlar.

Gençler empati kurma ile ilgili sorulara genelde “-bunları hiç düşünmedim” ekseninde cevaplar vermişlerdir. Gençlerin empati becerileri zayıf olduğu görülmüştür.

Gençlerin şiddet mağduru olma konusunda algıları

Araştırmaya katılan gençlerden hemen hepsi, öğretmenlerinden, arkadaşlarından, veya tanımadıkları kişilerden şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Gençler şiddet karşısında; kavga etme, tepki gösterme ya da görmezden gelme, arkadaşlarıyla paylaşma-anlatma, ortamı yumuşatmaya yönelik hareket etme, tepki göstermeme şeklinde tepkiler verdiklerini ifade etmişlerdir. “Şiddete uğrayan taraf olmamak için şiddeti uygulayan taraf olmalıdır” diyen bir genç bu konuda gençlerin şiddete bakışını özetlemektedir.

Şiddete maruz kalmanın sebeplerine dair bulgular:

Gençler okullarda maruz kaldıkları şiddet nedenlerini; öğrencilerin kendilerine rol model alacakları olumlu kişilerin olmadığı, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin bozuk olduğu, öğretmen ilgisizliğinin ve öğretmenlerdeki “-bana ne!” duygusunun, öğrencilerin okuldan soğumalarına neden olduğunu, ders başarılarının bu yüzden düştüğünü ve dolayısıyla yaşanan gerginliklerin şiddeti tetiklediğini ifade etmişlerdir.

Araştırma sonuçlarındaki bir başka neden de; kendilerinden güçlü kişilerin bir şeyler dayatması, yaptırma/ yaptırmama, engelleme gibi nedenlerdir.

Ayrıca; toplumsal tabular, kız erkek arkadaşlıkları ile ilgili yasaklar, yakınlarının kişisel haklarını korumadaki yetersizliği, inanç din ve mezhep farklılıkları da gençlerin algılarına göre şiddete maruz kalma nedenleri arasındadır.

Gençler; “yanlış anlaşılma”, “kişiliğimin karşı taraf için yeterince bilinmemesi”, “benim söylediğim veya yaptığım bir şeyin karşı taraftan farklı değerlendirilmesi” de şiddete maruz kalma nedeni olabilir, şeklinde ifade etmişlerdir.

Gençler arkadaş çevresinin de şiddete maruz kalma nedenlerinden biri olabileceğini ifade etmişlerdir. Arkadaş grupları içerisinde herhangi birinin yapmış olduğu yanlışın cezasını diğer grup üyeleri de çekebilmektedir.

Şiddet mağduru (şiddete uğrayan taraf) olmamak için insanlar ne yapmalıdır?

Gençler şiddete uğrayan taraf olmamak için; “İnsanlar daha sakin daha alttan alarak problemleri çözebilirler”, “Toplum olarak tepki konmalıdır. Sözlü yazılı tepkilerini dile getirilmelidir”, “kültürü genişletmek lazım. Kendi kültürümüzü kaybetmeden batı kültürünü almak lazım”, “herkes birbirine sevmezse bile ona karşı ters tepki göstermeyecek, kimse kimseye gaz vermeyecek ateşlemeyecek”, “Ailelerde küçük yaşlarda sevgisini göstererek, eğiterek, spora, okumaya yönelterek, bu şekilde önleyebilirler”, “faydalı şeylere yöneltirse; okuma spor ilerde şiddeti önlemiş olur”, “çocuklarının dertlerini dinlemeye çalışsınlar, sürekli sorsunlar sıkıntın var mı diye, ne kadar arkadaşı varsa hepsini tanısa, bu şekilde”, “İnsanlar birbirlerine yardım etmelidirler”, “çocukları ile iletişim kurmaları gerekir. Çocuklarının arkadaşlarını tanımları gerekir. Derslerini öğrenmeleri ve takip etmeleri gerekir”, “Toplum olarak; biraz daha zengin kesim duyarlı olsa yoksul kesime yardım etse okul yaptırsa, bu tür şeylere servetini, parasının bir kısmını ayırsa mesela, yine bir şekilde o aileye yardım etmiş olur”, “aileler çocuğunu iyi yetiştirmeli”, “Toplum olarak ders saatlerinin azaltılması ya da iş saatlerinin

azaltılması gerekir”, “Susabilinir yani eğer bir şeyler olmuyorsa en etkili yöntemdir(gülüyor) ya da şiddet uygulayacak insanların imkanları kısıtlanabilir. İdareye başvurulabilir. Ailede oluyorsa ve bunu baba yapıyorsa anneye söylenebilir çok etili olmaz ama(gülme)”, “şiddet mağduru olmamak için yanlış ortam ve insanlardan uzak durulmalı, herhangi bir tartışmada sert tepki vermek yerine konuşarak bazı şeyler halledilmelidir”, “aile olarak şiddet hakkında bilgilendirilmeli, aileler çocuklarına şiddet uygulamamalıdır”, “Öğrencilerde herhangi bir şiddet olayına rastlandığında önce konuşarak daha sonra okul yönetmeliklerine göre kurallarla hareket edilmelidir”, “Eğer bir çocuk ailesinde şiddet görüyorsa kendisinin uygulaması kaçınılmazdır”, “Bunların hepsisinde nedeni insanların karşılıklı diyaloglarda bulunamaması bir baba ile kızın iletişim eksikliği yada bir öğrenciyle öğretmenin”, “Önce insanların birbirlerini dinlemeleri gerekmektedir...Hoşgörü ve anlayışın önde gelmesi gerekmektedir”, “Daha bilinçli bir toplum olmamız lazım aile çok önemli. Aile çok önemli derken ailede de çok bilinçli insanlar yok. Dövüyorlar çocuklarını, çocuklarda aileden ne görüyorsa onu öğreniyor”, “Birey olarak : kimseye zarar vermemeli ve bir savunma sporu öğrenmeli; Toplum olarak: her zaman güçlü olmalı. Manevi değerlerine bağlı olmalı”, “Disiplin kurallarını katı olarak uyguladım yani disiplin kurallarını uygulamak yeterli bence”, “Konuşmayı denerdim”, “Öncelikle konuşmak yani, anne baba ilgileniyor da yetersiz oluyor, öğrencilerin takıldıkları ortamlar var yani. Bunlar şiddet konusunda öğrenci üzerinde daha etkililer. Çevrem olsun diye, çevre oluşturmak için bu ortamlara takılıyorlar”, “Aileler kendi çocukları için aile bağlarını daha kuvvetlendirmelidir”, “Temel neden ailelerin üzerlerine düşeni yerine getirmemesi, öğrenciyi boşlaması, öğrenci demeyelim kendi çocuklarını boşlaması”, “Belki herkes haklarını tanırsa, biraz da kanunlar caydırıcı olursa bunlar olmaz. Kimse hakkını savunmuyor. Korku da var, daha kötü olur diye” “şiddete uğrayan taraf olmamak için şiddet uygulayan taraf olmalıdır” şeklinde kapsamlı olarak değişik cümlelerle ifade etmişlerdir.

Gençlerin ifadelerine göre, “şiddetin önlenmesi için” yapılması gerekenler:

“Aile yapısının düzgün olması gerekir”, “çocuklarının bilinçlendirilmesi, ailenin şiddet içerecek davranışlarda bulunmaması gerekir”, “temeli iyi olan bir toplumda şiddet gibi çağ dışı olayların yaşanacağına inanmıyorum”, “zaten bunun en büyük sebebi ailenin çocuğuyla yeterince ilgilenmemesi çocuğun ilgiyi başka yerlerde araması”, “aileler çocuğa hakaret ediyor ergenlik çağındaki çocuk birey olarak kabul edilmeli”, “anne babalar

tarafından kabul edilmeli birey olduğu”, “çocuk ailesinden ilgi görmek ister, aileden ilgi göremediğinde çocuk sağlıklı bir karar veremez arkadaş seçiminde”, “O kadar çok muhtaç olur ki sevgiye ilgiye, arkadaş grubuna. Sağlıklı karar veremediği içinde kötü arkadaşlar edinir”, “aile görüyor çocuğunu akşamları yemeğini hazırlıyorlar ama bilinçli davranmıyorlar, işte biz nasıl bir toplumuz diye anlatmıyorlar, aile en büyük en büyük etken”, “bunları önlemek için belediyelerin iş edindirme kursları güzel, çünkü işsizlikten yoksulluktan kurtuluyor insanlar ve stres altında yaşamaktan kurtuluyorlar”, “aile olarak terbiye öğretilmelidir çocuklara”, “babanın anneye uyguladığı şiddeti çocuklarda başkasına uygular”, “okul olarak sınıf sayılarının az olması, tiyatro ve sinema eğitimi gösterimi olmalıdır, sosyal faaliyetler ağırlık verilmelidir”, “toplum olarak da iş yerinin işçilerine çalışanlarına iyi anlatabilecek kişileri getirmesi anlattırılması lazım” “birey olarak şiddet uygularsak şiddet görürüz”, “ikinci olarak kültürümüze değerlerimize sahip çıkmak lazım”, “toplum olarak tepki konmalıdır, sözlü yazılı tepkilerini dile getirilmelidir”, “şiddet uygulamadan çözülürde her sorunun çözülmesi lazım o zaman. Eğitim, kültür ekonomi her şey önemli yani”, “ne ekersen onu biçersin derler ya hocam. O misal. Etrafındaki insanlar insana şiddeti öğretiyor. Ben babamdan dayak yemiş olsam ben ezildim derim dayak yedim benim çocuklarım ezilmesin diye düşünürüm. Çocuklarım için endişeleniyorum”.

Şiddetin nasıl önlenebileceği konuyla ilgili alınması gerekli tedbirler; yine öğrenci algılarına göre sıralanmıştır. Şiddet olgusu çok yönlü bir kavram,ve on beş öğrenci araştırmanın başında farklı farklı bireyler olmasına rağmen, araştırma sonunda şiddetin nedenleri ve bireysel / toplumsal olarak alınabilecek önlemleri ifadeleri açısından değerlendirildiğinde temel olarak; katılımcı gençlerden hemen hepsi en büyük neden olarak; kız-erkek arkadaşlığından kaynaklanan problemlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, meslek liseliler çoğunlukla kız ya da erkek arkadaşlıklarıyla ilgili nedenlerle kavgalar etmekte, erkekler kız arkadaşları, kızlar erkek arkadaşlarıyla ilgili nedenlerle hemcinsleri ya da karşı cinsteki arkadaşları ile bireysel veya grup halinde kavgalar etmektedirler. Ancak bu problemlerin; manevi değerlerin erozyonu, şiddet ihtiva eden toplumsal kültür, materyalist kültür ve gençlerin aile ortamından kopukluğu, aile ilgisizliği, aile içi huzursuzlukları gibi etkenlerden kaynaklandığı yine öğrenci ifadeleri arasında rastlanan bulgulardandır.

Şiddet davranışlarının nedeni olarak ikinci sırada öğrencilerin kişisel özelliklerinden kaynaklanan problemler yer almaktadır. Katılımcı gençler şiddetin nedeni olarak, şiddet

olaylarını başlatan ve sürdürenlerin çoğunlukla iletişim becerilerinden yoksun, kendine güvensiz, başarısız, yalnızca kendilerini ve kendi çıkarlarını düşünen bencil insanların neden olduğunu savunmaktadırlar.

Öğrencilerin okullarda şiddetin nedeni olarak ifade ettikleri diğer nedenler şöyle sıralanabilir:

- ✓ Gruplaşmalar, grup içerisinde kendini güçlü hissetme ve gruptakilere dediğini yaptırma, gençlik ve delikanlılık duyguları,
- ✓ Televizyon dizilerinden etkilenme,
- ✓ Meslek liselerinin kurumsal yetersizliği, Okullardaki disiplinsiz ortamlar (okul çıkışları, tuvaletler, koridorlar gibi).
- ✓ Olumsuz öğretmen/yönetim tutumları,
- ✓ Sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği, rehberlik, tanıtım ve yönlendirme yetersizliği,
- ✓ Cehalet ve eğitimsizliktir.

Araştırma sonucunda, veli bilinçlendirme toplantıları yapılarak ergen davranışları ve ergen problemleri hakkında velilerin bilgilendirilmesi, istenmeyen öğretmen, yönetici ve öğrenci davranışlarının asgariye indirmesi amacıyla yarı resmi ev/veli ziyaretlerinin okul öğretmenlerince yapılması, okul rehberlik servislerince yürütülen rehberlik hizmetlerinin tüm ders öğretmenlerince paylaşılması ve sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımın teşvik edilmesi, akranlarla müzakereler yapılması, okul kültürü ve öğrencilerde aitlik duygusunun oluşturulması biçiminde öneriler getirilmiştir.

Araştırmacının önerileri, bu konudaki öğrenci görüşleri ile birebir örtüşmektedir. Öğrenciler hem şiddetin uygulayıcıları hem de mağdurlarıdır. Bu nedenle Araştırmaya katılan gençlerin şiddetin nedenlerine dair algıları, sorunun çözümü adına ciddiyle önemsenmelidir.

EKLER

EK-1: BETİMSEL KAYIT

(.)	= bir açıklama esnasında çok kısa duraklama
..	= kısa duraklama
...	= bir miktar duraklama
(ara)	= uzun bir ara
mhm	= ara doldurma, saptama işareti,şüphe
(.)	= sesin azalması
(-)	= azalan ses
(‘)	= sesin yükselmesi
(?)	= sorun şüphe
(s)	= sıkıntı
(d)	= doğrulama (özellikle de çok yönlü doğrulama)
emin	= güçlü vurgu
<i>emin</i>	= reddetme
(gülme)	= sözel olmayan mimikler, tepkiler, sonlandırma veya konuşma esnasındaki nitelendirme veya bitirme eğilimleri; yeni bir nitelendirme veya +
(bitirme)	=
(hızlı)	=
&	= çok hızlı kapatma
(..),(...)	= anlaşılmazlık
(öyle mi?)	= doğru bir şekilde anlaşılmıyor, tahmini sözcükler
A:	= tam onu kastetmiyorum Tam da öyle söylüyorum
B:	= aynı anda/eş zamanlı konuşma; bezer bir işaretle başlama

EK-2 : MÜLAKAT FORMU

MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN ŞİDDETE YÖNELMESİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, Ben Alaaddin YATMAZ. 75. Yıl DMO Anadolu Bilgisayar Teknik Lisesinde görev yapmaktayım. Seninle bir sohbet şeklinde yapacağımız bu görüşmenin amacı, Mesleki ve Teknik Orta Eğitim Kurumlarında, gençlerimizi şiddete yönelmeye sevk eden nedenler hakkında öğrencilerin görüşlerini almaktır.

Yaptığımız görüşme ile elde edilecek sonuçlarla, siz gençlerin şiddet ve suçla iç içe yaşamlarını önlemeye çalışmak ve yarınlarımız olan siz gençlere mutlu ve güzel şiddetsiz, sevgi dolu bir dünya bırakmak için yardımcı bir rol üstleneceği düşünülmektedir. Fikirleriniz, yaşadıklarınız ve görüşleriniz yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağından size sorduğum soruların cevaplanmasına göstereceğiniz ilgi ve yardım bu araştırmanın gerçeklik değerini yükseltecektir.

Görüşmemizin gizli olduğunu ve ikimiz arasındaki geçen sohbetin yalnızca benim tarafımdan bilineceğini özellikle size belirtmek isterim. Görüşme sorularını içtenlikle cevaplandırmanız için isminiz ve şahsi bilgileriniz sizden istenmeyip bunun yerine tarafımda kod ismi ve rumuz kullanılarak şifrelenecektir.

Görüşme soruları iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, sizle ilgili kişisel bilgiler formunu oluşturan sorulardan (5 kısa cevaplı); ikinci kısım ise beş başlıktan ve tamamı 69 sorudan oluşan uzun görüşme sorularından oluşmaktadır. Toplamda cevaplanacak soru sayısı 74'tür.

İkinci kısım soruları sırasıyla şu başlıklardan oluşmaktadır;

- I. Aile Yaşamına Dönük Sorular (16 soru),
- II. Okul Yaşamına Dönük Sorular (27soru),
- III. Arkadaş ve Sosyal Çevre Yaşamına Dönük Sorular (6 soru),
- IV. Görüşüleni Tanımaya Dönük Sorular (15soru),
- V. Görüşülenin Şiddet Mağduru Olmasıyla İlgili Sorular (5 soru).

Görüşmede zaman kazanmak için izinle ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Ayrıca görüşme sonunda, söylediğinden pişman olduğun cümleleri, ifadeleri kayıttan çıkarabilirim.

Görüşmemiz yaklaşık olarak yetmiş beş dakika ile sohbetin zenginliğine bağlı olarak yüz elli dakika sürebileceğini tahmin ediyorum. Müsaaden olursa sorulara geçmek istiyorum. Katkıların için ayrıca şimdiden çok teşekkür ederim.

I. KISIM

I. Kişisel Bilgiler Formu

1. Cinsiyetin:

() Kız,

() Erkek

2. Yaşın:.....

() 15-16 yaş arası

() 17-18 yaş arası

() 18 yaş üzeri

3. Eğitim Durumun:

() Hazırlık sınıfında

() 9. sınıf

() 10. sınıf

() 11. Sınıf

() 12. Sınıf

() Beklemeli Öğrenciyim.

() Mesleki teknik Orta Öğretim Kurumundan Mezun

4. Kişiliğini/mizacını nasıl tanımlarsın? (Birden fazla seçebilirsin)

Kendi hâlinde/sakin (), Gururlu/mağrur (), Saldırgan (), Sinirli/Asabî (), Öfkeli (), Mütevazî (), İçine kapanık (), Dışa dönük/sosyal (), Duygusal (), Duygusuz (), Tepkisiz (), Kibirli (), Ağırbaşlı/Efendi (), Kindar (), İyilik sever/Yardımsöver (), Çalışkan (), Dürüst (), Kıskanç (), Diğer

5.Suç şekli/unsuru

()

()

()

II. KISIM

I. Aile Yaşamına Dönük Sorular

1. Sen hariç ailedeki kardeş sayısı kaçtır? Kardeşlerin öz müdür? Anne Baba sağ ve birlikteler mi? Biraz bahseder misin?

2. Ailedeki çalışan sayısı kaçtır? Bunlar hangi meslekte çalışmaktadır?

3. Annen çalışıyor mu? Çalışıyorsa ne iş yapıyor? Anlatır mısın?
4. Baban çalışıyor mu? Çalışıyorsa ne iş yapıyor? Anlatır mısın?
5. Kardeşlerin çalışıyor mu? Çalışıyorsa ne iş yapıyor? Anlatır mısın?
6. Ailenin gelir durumu nasıldır? Sence bu rakam ailenin geçimi için yeterli midir?
() 400 YTL'den az,
() 401-800 YTL arası,
() 801-1200 YTL arası,
() 1201-1600 YTL arası,
() 1601- 2000 YTL arası,
() 2001-3000 YTL arası,
() 3001 YTL ve üzeri.
7. Ailenin yaşadığı yer neresidir?
✓ Köy, kasaba, ilçe, varoş, il, büyük şehir
8. Ailenin ikamet ettiği konut durumu nasıldır?
✓ Müstakil, gecekond, apartman dairesi, site, diğer
9. Ailen göç etmiş midir? Eğer göç ettiyseniz nereden göç ettiniz? Neden göç ettiniz? Bu durum sende/ailende ne tür bir değişime ve (olumlu/olumsuz) ne tür etkilere sebep olmuştur?
10. Ailenin yanında mı yaşıyorsun?
11. Annenin eğitim düzeyi nedir? Babanın eğitim düzeyi nedir? Kardeşlerinin eğitim düzeyi nedir? Biraz bahseder misin?
12. Ailende seni mutlu eden, değerli hissettiren hatıraların var mı? (kendini ifade etmeni ve sağlıklı iletişim kurmanı, ilişkilerini, itibarını ve güvenilirliğini, yaşam kaliten ve psikolojik sağlığını doğrudan etkileyen) örnekler verebilir misin?
13. Ailende seni mutsuz eden, değersiz hissettiren ve küçük düşüren tavır ve davranışlarla ilgili örnekler verebilir misin? Aile içerisinde şiddete tanık oldun mu? Bu açıdan bakacak olursak şiddet öğrenilebilen bir kavram mı?
14. Ailenin seninle yeterince ilgilendiğini düşünüyor musun? Neden? Bu bağlamda aile ilişkilerini kısaca anlatır mısın? En çok kiminle iyi geçinirdin? Neler yapardınız? En çok ailenden kiminle ve nerelerde gezerdin? Senin sosyal gelişiminle ve derslerinle kim ilgilenir? Okul Aile Birliği ve Veliler Toplantılarına katılırlar mı?
15. Ailende madde bağımlılığı olanlar var mıdır? Varsa kimlerdir? Bu ne tür bir madde bağımlılığıdır?
16. Herhangi bir problem yaşadığında, ailen tarafından bilinir mi? Şayet biliyorlarsa tepkileri ne olmuştur?
✓ Ailem bana tavır almıştır,
✓ Ailem suç işliyor olmamdan dolayı bana destek olmuştur, memnun olmuştur.
✓ Ailem yaptıklarımı tasvip etmediği hâlde bana engel olmaktan çekinmiştir ya da bana karışmamıştır,

II. Okul Yaşamına Dönük Sorular

1. Okul hayatından biraz bahseder misin? Mesela okul başarın ve okuldaki arkadaş/öğretmen ilişkilerin nasıldır? Aktif bir öğrencilik yaşantın var mıdır?
2. Okulda olmaktan mutluluk duyar mısın? Neden?
3. Okuldan kaçır mısın? Okuldan sonraki vaktinizi nerelerde ve ne şekilde değerlendirirsin? Neler yaparsın anlatır mısın? Okul idaresi veya öğretmenlerinle devamsızlık konusunda hiç problem yaşadın mı?
4. İnterneti ne sıklıkta kullanırsın? Eğer kullanıyorsan daha çok ne tür sitelere girersin? Mesela chat'e girer misin? Bu bağlamda internet sende ne tür hisler uyandırmıştır?
 - ✓ Sende gelişime mi yoksa olumsuz bir takım etkilere mi neden olmuştur?
 - ✓ Anne babalar tarafından çocuklarının İnternet kullanımı denetlenmelidir?
5. Sence şiddet nedir? Hangi davranışlar sence şiddet olarak tanımlanabilir?
6. Öğrenci olarak okulda şiddete maruz kaldın mı ya da şiddet uyguladın mı? Şiddet uyguladıysan ya da şiddete maruz kaldıysan bunun nedenleri sence nelerdir?
 - ✓ Kız arkadaş sorunu,
 - ✓ Katı öğretmen/yönetim davranışları,
 - ✓ Medyanın etkisi,
 - ✓ Yoksulluk,
 - ✓ Boş zamanı değerlendirme etkinliklerinin yetersizliği,
 - ✓ Gençlik/delikanlılık duygularının ağır basması,
 - ✓ Aile bireyleri ilişkilerindeki olumsuzlukların okula yansması,
7. Neden meslek lisesi?

Niçin bu okulasın? Bu okulu tercih etmenin nedenlerinden bahseder misin?

 - ✓ Aile zoruyla (anne /Baba /Yakın akraba) Üniversite kaygıları nedeniyle hiç olmazsa bir meslek edinme endişesi, ekonomik nedenler
 - ✓ İlköğretimdeki öğretmenlerin Yönlendirmesi,
 - ✓ OKS sınavında istenilen puanı alamama, kayıt yaptıracak başka bir okul bulunamaması,
 - ✓ Kendi tercihi, seçilen mesleğin yapılabilmesi,
8. Meslek liselerindeki yaşanan şiddet olaylarında bu okullarda okutulan meslek derslerinin yoğunluğunun öğrenci başarısı üzerindeki etkileri nelerdir, olumlu ya da olumsuz görüşlerini alabilir miyim?
 - ✓ Haftalık ders saati sayısı, (öğrencilerin kendilerine ayırdıkları yeterince boş zamanları var mı?)
 - ✓ Atölye ve Laboratuvar derslerinin çok çeşitli olması,
 - ✓ Meslek derslerinin zor olması, Anlaşılabilirliğinin düşük olması,
 - ✓ Uygulamaya yönelik ders/derslerin sayısının az olması
 - ✓ Fiziki mekânların yetersiz oluşu (Eğitim ve Öğretime elverişsiz küçük sınıf ve atölyeler)

9. Atölye ve laboratuvar derslerindeki öğretmen öğrenci ilişkileri ile kültür derslerinde ki öğretmen öğrenci ilişkilerini karşılaştırdığımızda aralarında olumlu ya da olumsuz fark/farklar görebiliyor musun? Varsa; sence bu farkların okulun genel disiplini üzerindeki etkileri nelerdir.
10. ÖSS sınavında meslek lisesi öğrencilerine uygulanan katsayı uygulaması, üniversiteye giriş açısından bakıldığında sende gelecek kaygısı uyandırıyor mu? Bu kaygılar hayatını nasıl etkiliyor?
- ✓ ÖSS sınavları, bilime ve sanata olan bakış açısını olumsuz etkiliyor mu? Mesleğe ve meslek dersi öğretmenlerine duyulan saygıyı nasıl etkiliyor?
11. Bir meslek sahibi olabilmek için meslek lisesinde okumak şart mıdır? Meslek liselerinin bunu karşılama noktasındaki düşünceleriniz nelerdir?
- ✓ Meslek liselerinin meslek edindirmesi yeterliliğine 100 üzerinden not vermek gerekseydi sen kaç puan verirdin?
12. Mesleki gelişim ve değişen teknolojiyi takip etme konusunda Meslek liselerinin yeterliliğini bugünkü konumları açısından nasıl değerlendiriyorsun?
- ✓ Yetersiz
 - ✓ Az yeterli
 - ✓ Yeterli
 - ✓ Çok yeterli
13. Bu bağlamda Meslek liselerinin teknolojik gelişmeleri takip etmedeki konumları öğrencilerin okula bakış açılarını nasıl etkiliyor? Bu açıdan bakacak olursak okulun öğrenci gözündeki yeri (saygınlığı), bu okullarda yaşanan şiddet olayları üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahip mi?
14. Atölye laboratuvar öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki ilişkiyi usta-çırak arasındaki ilişkiye benzetilmesinin bu okullarda yaşanan şiddet olayları üzerindeki etkileri nelerdir?
- ✓ Atölye laboratuvar dersi öğretmenleri “– Eti senin kemiği benim” anlayışıyla mı öğrencilere davranmaktadır?
 - ✓ Meslek derlerinin ders saatlerinin ve kredilerinin fazla olması öğrenciler açısından bakıldığında bu derslere giren öğretmenlere bir dokunulmazlık mı sağlıyor?
 - ✓ Meslek dersi öğretmenleri daha mı rahat şiddet uyguluyorlar?
15. Atölye ve Laboratuvar derslerinde kullanılan (delici, kesici, tornavida, keski vb.) araç ve gereçlerin bu okullarda yaşanan şiddet olayları üzerinde ki olumlu veya olumsuz etkileri var mıdır?
- ✓ Bu aletlerin öğrencilerin okulda kolay ulaşabildikleri yerlerde (Atölye ve Laboratuvarlarda) olmasını,
 - ✓ Ders araç gereci olarak yanlarında taşımalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
16. Orta öğretim kurumları disiplin yönetmeliğini okudun mu? Sınıf öğretmenleriniz tarafından sizlere bu konuda gerekli açıklamalar yapıldı mı?
17. Orta öğretim kurumları disiplin yönetmeliğinin bu okullarda yaşanan şiddet olaylarını önlemede yeteri kadar caydırıcı olduğunu düşünüyor musun?
- Yeterli olduğunu düşünüyorsanız sizce yönetmeliğin kendisinde mi, yoksa uygulamada mı eksiklikler var?

18. Öğrencilerin “yasal düzenlemelerle belirtilen” hak ve sorumlulukları hakkında bilgin var mı?
- ✓ Bir öğrenci olarak hak ve sorumluluklarını biliyor musun? Bunlar nelerdir?
 - ✓ Bu bağlamda okulun kendi üzerine düşen sorumlulukları hakkında, okul idarecilerinin öğrencileri yeterince bilgilendirildiğini düşünüyor musun?
 - ✓ Son yıllarda okullarda yapılan “Öğrenci Veli Okul Sözleşmelerini” nasıl değerlendiriyorsunuz?
19. Öğrenim hayatınızda okul içerisinde düzenlenen sosyal faaliyetlere
- ✓ Okul Gezileri,
 - ✓ Proje yarışmaları,
 - ✓ Sportif faaliyetler vb. katılır mısınız?
 - ✓ Milli gün ve bayramlardaki kutlama törenlerinde hiç görev aldınız mı? Bu tür görevlerin öğrenciler arasında yaşanabilecek olumsuz olayların önlenmesi üzerinde etkileri nelerdir?
20. Okul koridorlarında ve okul bahçelerinde kullanılan güvenlik kameralarının bu Okullarda yaşanan şiddet olayları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri var mıdır? Bu konudaki düşüncelerini öğrenmek istiyorum.
21. Öğrenciler arasında yaşanan şiddeti önlemede, Okul girişlerinde bulundurulmuş özel güvenlik görevlilerinin faydalı/faydasız olduğunu düşünüyor musun?
22. Nöbetçi öğretmenlerin nöbet görevlerinde nöbet yerlerinde olmaması ve boş geçen derslerde öğrencilerin sınıf içerisinde tamamen kontrolsüz kalmalarını bu okullarda yaşanan şiddet olayları açısından nasıl derlendiriyorsunuz?
23. Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliğinde belirtilen mazeretli/mazeretsiz devamsızlık gün sayılarını nasıl değerlendiriyorsun?
- ✓ Son yıllarda üst üste çıkan devamsızlık afları, seni okula devam konusunda olumsuz etkiledi mi?
24. Okullarda, Öğrenciler arasında yaşanan Şiddeti önlemek için Öğretmenler dayak atmalı mıdır?
- ✓ Öğretmenlerin tarafından hiç şiddete maruz kaldın mı?
- Nedenlerinden bahseder misiniz? Bu konuyla ilgili öğretmenlerine hak verdiğin noktalar var mı?
25. Suça karışan bir öğrenciye, öğretmenler tarafından ceza olarak “şiddet” uygulanması sende nasıl hisler uyandırıyor. Biraz anlatır mısın?
26. İşlediğin suç karşısında öğretmenin tavrı ne olmuştur? Öğretmen sen olsaydın nasıl bir çözüm yolu denerdin. Uyguladığınız bu yöntemin ne ölçüde başarılı olacağını tahmin ediyorsunuz?
27. Şiddet karşısında okul yönetiminin tavrı ne olmuştur? Okul yönetiminin tavrı sende olumlu ya da olumsuz ne gibi değişiklikler meydana getirmiştir.

III. Arkadaş ve Sosyal Çevre Yaşamına Dönük Sorular

1. Sosyal çevrenden (arkadaşlarından) biraz bahseder misin? Arkadaşlar arasında bir birlik, grup, belki çete oluşmuş muydu? Herhangi bir siyasal, ideolojik grupla ya da radikal bir dinî grupla bağlantın var mı?

2. Suç işlediğinde(!) yakın arkadaşların tarafından bilinir mi? Ya da ortak hareket etme durumu söz konusu muydu? Şayet biliyorlarsa tepkileri ne olmuştur?

- ✓ Arkadaşlarım bana tavır almıştır,
- ✓ Arkadaşlarım suç işlemiş olmamdan dolayı bana destek olmuştur,
- ✓ Arkadaşlarım suç işlemiş olmamı tasvip etmediği hâlde bana engel olmaktan çekinmiştir gibi

3. Seni işlediğin suça yönlendiren/ler oldu mu? Olduysa bu kişiler kimlerdi?

4. Eğer işlediğin suça yönlendiren/ler varsa, bu kişiler seni nasıl etkilediler?

5. İşlediğin suç sırasında herhangi bir destek aldın mı? Aldıysan ne tür bir destek aldın, kimlerden aldın ve etkileri ne olmuştur?

6. Bu bağlamda bu kişi ya da kişilerin kişilik özellikleri ile ilgili bilgiler verebilir misin?

- ✓ Kendi hâlinde/sakin, gururlu/mağrur, saldırgan, mütevazı, içine kapanık, dışa dönük/sosyal, duygusal, duygusuz, tepkisiz, kibirli, ağırbaşlı/efendi, kindar, iyilik sever/yardımsever, çalışkan, dürüst, kıskanç, güçlü/kuvvetli, itibarlı/sözü geçen, diğer ...

IV. Şahsı Tanımaya ve Suç Bilgilerini Analiz etmeye Dönük Sorular

1. Kendini günlük yaşamda genel olarak nasıl hissedersin? Yaşamak nasıl bir duygu senin için? Sen ve diğerleri arasında bir fark var mı mesela?

2. Televizyonla aran nasıl? TV’de ne tür programları/dizileri izlersin? Bu programların günlük yaşantını nasıl etkilediğinden bahseder misin?

- ✓ Örnek aldığın bir dizi kahraman/ları var mıdır? Varsa kim ya da kimlerdir?

3. Hayatta en çok özendiğin, etkilendiğin ve kendini onun yerine koyduğun kahramanların veya onun gibi olmak istediğin kişiler var mıdır? Varsa bunlar kimlerdir?

- ✓ Sinema sanatçısı
- ✓ Ses sanatçıları,
- ✓ Bilginler,
- ✓ Devlet adamları,
- ✓ Halk kahramanları,
- ✓ Mafya liderleri,
- ✓ Sporcular,
- ✓ Aile büyüklerinden biri,
- ✓ Veya...

Bu insanlarda seni etkileyen en önemli özellik neydi?

4. Madde bağımlılığın var mı? Varsa ne tür maddeler kullanırdın? Ne sıklıkla kullanırdın? Neden kullanırdın, nasıl başladın, biraz anlatır mısın?

5. Seni şiddete yönelten sebepler nelerdir/neler olabilir bir fikrin var mı?

- ✓ Şiddet yoluyla deşarj olmak,
- ✓ İnsanlardan nefret etmek,

- ✓ Ana-baba ayrılığı ya da yoksunluğu,
- ✓ Düşük kültür ve eğitim düzeyi,
- ✓ Ergenlik çağıının fırtınaları (delikanlılık),
- ✓ Kötü/elverişsiz evler,
- ✓ Kalabalık ve yoksul aile,
- ✓ İç ve dış göç olaylarının yarattığı kültür çatışması,
- ✓ Ailedeki/yakın çevredeki suçlu birey örnekleri,
- ✓ Toplumsal değer kalıpları, örf ve adetlerin etkisi (Kan davası, başlık parası gibi),
- ✓ Toplumsal tabulardan kaynaklanan etkiler (kız/erkek arkadaşlığı ile ilgili yasaklar gibi),
- ✓ Yasaların kişisel haklarını korumadaki yetersizliği,
- ✓ Ceza sisteminden kaynaklanan boşluklar,
- ✓ Ekonomik koşulların kötülüğü (yoksulluk, işsizlik),
- ✓ Baskıcı kültürün ve baskıcı yönetim anlayışının var olması,
- ✓ Kendimin veya diğer ezilenlerin haklarını savunma arzusu,
- ✓ Yapılan kötü muamelelere/bedensel cezalara tahammül edememe,
- ✓ Tarafıma yapılan saldırıların ortadan kaldırılmasını sağlamaya çalışma,
- ✓ Yapılan zulümler karşısında hınç ve intikam alma isteği,
- ✓ Ezenlerin var olması ve bunun karşısında ezilenlerin mücadelesi,
- ✓ Kendimi değersiz hissetmem ve böylece suç işleyerek kendimi kanıtlayabileceğim bir fırsat yakalamam,
- ✓ Bağımsız hareket etme gücü ya da isteğinden kaynaklanan etmenler,
- ✓ Gücümü bu şekilde gösterip meşhur olma isteği/itibar/prestij kazanırım düşüncesi,
- ✓ Kişisel kıskançlıklar ve başkasının yükselmesini engelleme isteği,
- ✓ Kişilik yapısının farklılığından kaynaklanan etmenler,
- ✓ Adalet, ahlâk ve değer anlayışlardaki farklılıklar,
- ✓ İdeolojik görüş ayrılıkları, inanç/din ve mezhep farklılıklarına tahammül edememe,
- ✓ Irksal farklılıklara tahammül edememe,

6. Sonuçta yasal olarak hangi durumlarla karşılaşacağın, ne tür bir yaptırımla, ne tür bir ceza ile karşılaşacağın hakkında (başına geleceklerle ilgili) bilgin var mı?

7. Şiddet öncesinde karşı tarafla olayı güzellikle/tatlılıkla çözecek bir temasta bulunur musun? Problemi mantıklı bir tarzda çözmeye/uzlaşmaya çalışır mısın?

8. Şiddetin iyi tarafları olduğuna/olumlu etkileri olabileceğine inanır mısın?

- ✓ Güç/itibar kazanma, kavga etmeyi/hayatta ayaklarının üzerinde kalmayı öğrenme, başarı kazanma, mücadele ruhu kazandırma, özgüven kazandırma, prestij sağlama gibi.

9. Şiddet uyguladıktan sonra neler hissettin anlatır mısın?

- ✓ Pişmanlık, endişe, korku, üzüntü, kızgınlık, kendimden öğrenme, moral çöküntüsü, utanç, suçluluk, şaşkınlık, mutluluk, sevinç/neşe, öfke, hoşlanma hissi, diğer...

10. İşlediğin suçun sendeki (vicdanındaki) olumsuz etkilerini azaltmak için yaptığın herhangi bir şey var mıydı?

- ✓ Kır yürüyüşü/gezi/koşu gibi sportif faaliyetler, sinemaya gitme/teyatroya gitme/televizyon izleme, hayır işleriyle uğraşma, ibadet etme/dua etme/af dilemek, mağdurdan seni affetmesini istemek gibi.
11. Şiddetin toplumsal yapıya (maddî/manevî) zararları hakkında neler söylemek istersin, ne tür etkileri olabilir?
- ✓ Okula/iş hayatına etkisi,
 - ✓ Topluma etkisi.
12. Sence şiddete maruz kalan bireylerin ortak karakter özellikleri var mıdır?
- ✓ Şiddete maruz kalmanın nedenleri neler olabilir?
13. Sence şiddet uygulayan bireylerin ortak karakter özellikleri var mıdır?
14. Şiddet gerekçeleri kapsamında kendi durumunu hangi kavramlarla ilişkilendirebilirsin?
- ✓ Bu yaptıklarını hangi kavramlarla ilişkilendirirsin?
15. Kendini şiddet uyguladığın kişi yerine koymayı hiç düşündün mü? Eğer empati kursaydın yine de şiddet uygulard mıydın?

VI. Şiddet Mağduru Olmasıyla İlgili Sorular

1. Sen şiddete maruz kaldın mı, eğer kaldıysan şiddet karşısında tepkilerin ne olmuştur?
- ✓ Görmezden gelme,
 - ✓ Sağduyulu davranma,
 - ✓ Tepki gösterme, kavga etme,
 - ✓ Bir büyüğe bilge kişiye başvurma,
2. Eğer şiddete maruz kaldıysan, şiddet sana kim tarafından, ne sıklıkta uygulanmış ve ne kadar süre devam etmiştir?
3. Şiddete maruz kalmanın sebepleri sence neler olabilir?
4. Şiddet mağduru (şiddete uğrayan taraf) olmamak için sence insanlar ne yapmalıdır? (hayatta şiddet mağduru olmamak için neler yapılabilir?)
- ✓ Birey olarak neler yapmalıdır?
 - ✓ Aile/okul/toplum olarak neler yapılmalıdır?
5. Şiddet uygulamadan şiddetin önleyebilir miyiz? Şiddet uygulamadan tüm problemlerini çözülebileceğine inanıyor musun? Konu hakkında düşüncelerin nelerdir?

Teşekkür ederim..

KAYNAKLAR

- Adler, A., 2003, **İnsan Doğasını Anlamak**, Çev. D. Başkaya. İzmir: İlya Yayınevi.
- Alkan, T., 1983, **Saldırganlık, Ön Yargı ve Yabancı Düşmanlığı**, Hil Yayınları, İstanbul,
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E., 2005, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Arendt, H., 2006, **Şiddet Üzerine**, Çev:Bülent Peker, İstanbul: İletişim Yayınları
- Aydın, M., 1986, **Eğitim yönetimi**, Ankara: Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş.
- Aydın, İ.P., 2004, **Okul Çevre İlişkileri**, Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı. (Editör: Yüksel Özden) Pegem A Yayıncılık. Ankara.
- Aziz, A.,1994, **Kadın Şiddet ve İletişim, Dünya’da ve Türkiye ‘de Güncel Sosyolojik Gelişmeler**, Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Balcı, A., 2000, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve ilkeler**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Balcı, İ., 2005, **Sosyal Bilimlerde Veri Kaynağı Olarak Yaşam Öyküsü**, Eğitim Araştırmaları Dergisi, 20,74-86.
- Balcı, S., 2004, **Sınıfta Sorunlar Çatışmalar ve Çözümleri. Sınıf Yönetimi**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 299-337.
- Batlaş, Z., 2000, **Sağlık Psikolojisi**, Ankara: Remzi Kitabevi
- Başaran, İ.E., 1991, **Eğitime Giriş**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başaran, İ. E., 1994, **Yönetimde İnsan İlişkileri –Yönetimsel Davranış**, Ankara: Aydan Web Tesisleri.
- Berberoğlu, G., 1997, **Yönetim ve Organizasyon**, Ed. İ. Özalp. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Budak, S., 2000, **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara,
- Can, H., 1999, **Organizasyon ve Yönetim**, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Celep, C., 2004, **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**, Ankara, Anı Yayıncılık
- Cüceloğlu, D., 1994, **İçimizdeki Çocuk**, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Cüceloğlu, D., 1998, **İnsan ve Davranışı**, İstanbul.

Çağlar, D., 1974, **Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi**, A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:45. Ankara.

Çınkır, Ş., 2002, **İngiltere’de Okul Müdürlerinin Yetiştirilmesi**, Okul müdürleri için ulusal mesleki standartlar programı, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu. Ankara: AÜEFB Yayınları

Çivitçi, N., 2006, Çok Boyutlu Okul Öfke Ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması, Muğla:Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi

Çöl, G., 2004, **Örgütsel Bağlılık Kavramı ve Benzer Kavramlarla İlişki**, İşgüçdergi, 6,2. www. isguc.org. adresinden 15.11.2006 tarihinde elde edilmiştir.

Dost, M. T., 2005, **Ruh sağlığı ve öznel iyi oluş**, Eğitim Araştırmaları Dergisi,20, 223

Erden M.; 2003 **Sınıf Yönetimi**, Alkım Yayınevi, İstanbul,

Ergil, D., 2001, **Şiddetin Kültürel Kökenleri**, Bilim ve Teknik. sayı 399. Şubat. s.40 41.

Fromm E., 1994, **Sevgi ve Şiddetin Kaynağı**, Çev: Selçuk Budak, Ankara: Öteki Yayınevi

Goleman D., 1998, **İşbaşında Duygusal Zeka**, Çev.H. Balkara. İstanbul:Varlık Yayınları.

Güçlü, N., 2004, **Öğretmenlik Mesleğine Başlarken Yeni Öğretmenlerin Örgütsel Sosyalleşmeleri**, İlk günden başöğretmenliğe. Ed. S. Ş Erçetin.Ankara: Asil Yayın Dağıtım.15-40

Güler, A.,2006, Korku Kültüründe Demokratik Eğitim Olanaksızlığı, XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Muğla

Gümüş, A., 2006, **Şiddet türleri. Bir refleksiyon, bir sembol, bir göstergeye olarak şiddet**, Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları. 13-38

Gümüşeli, A., 2004, **İlköğretim Okulu Müdürlerinin Çatışma Yöntemi Stilleri ile Öğretmenlerin İş Doyumları Arasındaki İlişki**, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1,30, 36.

Güneşer, A.B., 2002, **Organizasyonlarda Güveninin Çalışanın İş Tatminindeki Rolü ve Önemi**, Bankacılık sektöründe bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Genelge, 1984/24, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü Sayı:324, Konu: Teknik ve Endüstri Meslek Liseleri ile Endüstri Pratik Sanat Okullarında Eğitim ve Öğretim, 30.01.1984

Hodgetts, R. M., 1997, **Yönetim, Teori, Süreç ve Uygulama**, Çev. E. C. Mutlu. İstanbul: Der Yayınları.

- Hobart, Mark., 1996, **Şiddet ve Susku**, Bir Eylem Siyasına Doğru”. Yapı ve Kredi Yayınları, Kış/Bahar.
- Işıkoğlu, N., 2005, **Eğitimde Nitel Araştırma**, Eğitim Araştırmaları Dergisi, 20,158-165.
- İnce, M. & Gül, H., 2005, **Yönetimde Yeni Bir Paradigma**, Örgütsel bağlılık. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Johnson, D. W.; Roger T. Johnson, 1995, Reducing School Violence Thorough Conflict Resolution. ASCD. Virginia.
- Karaca, F., 2000, **Ölüm Psikolojisi**, Beyan Yayınları, İstanbul.
- Karagöz, Y., 2002, **Liberal Öğretide Adalet**, Cumhuriyet Üniv. Yayınları
- Keleş, R. & Ünsal, A., 1996, **Kent ve Siyasal Şiddet**, İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Kocacık, F., 2000, **Toplumbilim**, 2. Baskı. Cumhuriyet Üniversitesi Yayını No:84. Sivas.
- Kocacık, F., 2006, **Şiddet Olgusu Üzerine**. Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Köknel, Ö., 1996, **Bireysel ve Toplumsal Şiddet**, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.
- Köksal, F., 1992, **Denetim Odağı İle Saldırgan Davranışlar Arasındaki İlişkiler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ata. Üni. Sos. Bil. Enstitüsü, Erzurum,.
- Kurtuluş, A., 2006, **Madde Bağımlılığı ve Şiddet**. Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Lorenz, Konrad 1996, **Saldırganlığın Spontanlığı**, Cogito. sayı 6-7. Kış-Bahar. s.165,168.
- Mabie, G. E., 2003, Making Schools Safe for the 21st Century: An Interview with Ronald D.Stephens. The Educational Forum. Winter 2003; Miles, M. B.& Huberman, A. M. 1994, Qualitative data analysis.USA: Sage Publications.
- Oral, B. & Özbek R., 2006, Öğretmen Adaylarının İletişim Kaygıları. XV.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.13-15 Eylül 2006. Muğla.
- Özdeveciğlu M., 2003, **Algılanan Örgütsel Destek ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik bir Araştırma**, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18,2 113-130.
- Özerkan, Ş., 1996, **TV'de Şiddet Ögesi ve Çizgi Filmler**, Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 10,
- Özkalp, E. & Kirel, Ç., 2001, **Örgütsel Davranış**, Eskişehir: Etam A.Ş. Matbaa Tesisleri.

Özkazanç ve Fevziye Sayılan. 2005, **İktidar ve Toplumsal Cinsiyet Eril Direniş Kültürü Karşısında Kızlar**, Tartışma Metinleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Özgüven, İ.E., 2003, **Endüstri Psikolojisi**, Ankara: PDREM Yayınları

Patton, M.Q.,1990, Qualitative evaluation and research methods. USA: Sage Publications

Pintner, R., 1991, **Davranış Oluşumları. Eğitim Psikolojisi.** Çev: S. Akdeniz. İstanbul:M.Ü.İ. F. Vakıf Yayınları

Pişkin, M., 2002, **Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, ilişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler.** Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory & Practice, 2(2), s.531-562).

Pişkin, M., 2004, **İçedönük ve Dışadönük Kişilik Yapısı.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Polat, O., 2001, **Çocuk ve Şiddet**, İstanbul:Der yayınları

Sağlam, H., 2006, **İlköğretim Okullarında Görev Yapan Eğitim Yöneticilerinin Bilgisayar Destekli Eğitim ile İlgili Tutumlarının İncelenmesi**, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Sarıbıyık, Z., 2002, **Endüstri Meslek Liselerinde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği**, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Sayın, Ş., 1990, **Çağdaş Eğitimde Amaç ve Yöntem**, İstanbul: Çağdaş Eğitim Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları:1

Stein A., 1997, **Saldırgan Çocuk**, Çev: Nükhet Polat, İstanbul: Papirüs Yayınevi

Şencan, H., 2005, **Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlilik ve Geçerlilik.** Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Şişman, M, 2000, **Öğretmenliğe Giriş**, Ankara:Pegem Yayınları

Tezcan, M., 1997, **Eğitim sosyolojisi**, Ankara.

Titrek, O., 2005, **Eğitim Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Üyelerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Akademik Başarı Düzeyleri**, Yayımlanmış Doktora Tezi.Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tural, K. N., 2006, **Okul kültürü içinde şiddet.** Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları

Uzunoglu, S., 2006, **Kişiliğin Deşifresi.** İstanbul: Morpa Yayınları.

Ünsal, A., 1996, **Geniştirilmiş Bir Şiddet Tipolojisi**, Cogito, 6-7,29-36.

Yaman, E., 2007, **Üniversitelerde Bir Eğitim Yönetimi Sorunu Olarak Öğretim Elamanının Maruz Kaldığı İnfomal Cezalar: Nitel Bir Araştırma**. Marmara Üniv. Doktora Tezi.

Yavuzer, H., 2000, **Okul Çağı Çocuğu**, Remzi Kitabevi. İstanbul.

Yegin, A., 2007, **Meslek Lisesi Öğrencilerinde Görülen İstenmeyen Davranışlarda Yönetici ve Öğretmenlerin Etkileri**, Yeditepe Ü. Sos. Bil. Yüksek Lisan Tezi

Yıldırım, A., & Şimşek H., 2005, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara:Seçkin Yayınları.

Yönetmelik, **Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği**, Resmi gazete; 25971,19.10.2005

Yönetmelik, **Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği**, Resmi gazete;24804/03/07/2002

Vatandaş, C., 2003, **Aile ve Şiddet. Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**. Afyon: Afyon Kocatepe Ü. Yayınları.

<http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=215851> (Erişim:04.02.2007)

http://www.findarticles.com/cf_dls/m0902/6_27/59037724/pl/article.jhtml(Erişim:06.03.2007).

http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200&konu=bolum_atl (Erişim:21.03.2008)

http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200&konu=bolum_eml (Erişim:21.03.2008)

http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=200&konu=bolum_tl (Erişim:21.03.2008)

<http://www.psikoloji.gen.tr/kisilik>. (Erişim:12.01.2008)

http://www.psikolog.org.tr/articles_detail.asp?cat=4&id=8 (Erişim:20.11.2008)

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=296744> (Erişim06.08.2008)

ÖZGEÇMİŞ

Alaaddin YATMAZ

Kişisel Bilgiler :

Doğum Tarihi	19.01.1974
Doğum Yeri	Elazığ
Medeni Durumu:	Evli

Eğitim :

Lise	1989-1991	Elazığ Merkez Endüstri Meslek Lisesi ve Teknik Lisesi
Lisans	1994-1998	Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik ve Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü Elektronik Öğretmenliği

Çalıştığı Kurumlar:

2006- Devam ediyor, Yıl Devlet Malzeme Ofisi Anadolu Bilgisayar Teknik Lisesi Müdür Başyardımcısı

2005- 2006 75. Yıl Devlet Malzeme Ofisi Anadolu Bilgisayar Teknik Lisesi Müdür Vekili

2001-2005 75. Yıl Devlet Malzeme Ofisi Anadolu Bilgisayar Teknik Lisesi Müdür Yardımcısı

1998-1999 75. Yıl Devlet Malzeme Ofisi Anadolu Bilgisayar Teknik Lisesi Stajyer Öğretmen